

Het Heilige Avondmaal van onzen Heere Jezus Christus voor Zijn zuchtende bruid

<https://hdl.handle.net/1874/235656>

HET HEILIGE AVONDMAAL

VAN ONZEN HEERE

JEZUS CHRISTUS

VOOR

ZIJN ZUCHTENDE BRUID,

BESCHREVEN DOOR

JACOBUS BORSTIUS.

NIEUWE UITGAVE.

SNELPERSDRUK VAN MEIJER & DE ROO, ASSEN.

mm 12655

GUNNING

5

G

59

1899

GUNNING

5 4 59

HET HEILIGE AVONDMAAL

VAN ONZEN HEERE

JEZUS CHRISTUS

VOOR

ZIJN ZUCHTENDE BRUID,

BESCHREVEN DOOR

JACOBUS BORSTIUS.

NIEUWE UITGAVE.

SNELPERSDRUK

VAN MEIJER & DE ROO,
ASSEN.

BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

Door hetzelfde geloof spreekt hij nog, nadat hij gestorven is.

Hebr. XI: 4.

Want zoo dikwijls als gij dit brood zult eten en dezen drinkbeker zult drinken, zoo verkondigt den dood des Heeren, totdat Hij komt.

I Kor. XI: 26.

Vrees niet; Ik ben de Eerste en de Laaste en die leef en Ik ben dood geweest, en zie, ik leef in alle eeuwigheid.

Openb. I: 17, 18.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1600 2283

OPDRACHT

AAN MEVROUWE

ADRIANA RUITENBURG,

Weduwe van den Achtbaren Heer

WILLEM HARTIGVELD,

*in leven Burgemeester, Raad en Vroedschap der stad Rotterdam,
alsmede Bewindhebber van de geoctroyeerde Oost-Indische
Kompagnie, ter kamer aldaar.*

Mevrouw!

Het moet wel vreemd schijnen, dat ook ik schrijf over het Heilige Avondmaal, waarover reeds door zoo velen geschreven is en waarover ieder jaar nog zooveel geschreven en gepredikt wordt; daar ik echter in mijne *korte overdenkingen en gebeden, over het lijden van Christus*, de instelling van het Heilige Avondmaal heb overgeslagen en omdat men aangaande zulk een

gewichtige zaak als deze is, gaarne verschillende gevoelens hoort, ben ik er eindelijk, door sterk verzoek, toe bewogen om ook het mijne desaangaande te schrijven, opdat zij, die begeerig zijn om de verschillende gevoelens daarover te hooren, in dit stuk geruster mogen zijn, wanneer zij zien, dat alles op hetzelfde neerkomt. En omdat ik weet, dat gij gaarne leest, wat tot stichting en onderrichting uwer ziel kan dienen, durf ik mij verzekerd houden, dat dit u niet onaangenaam zal wezen, daar het u kan dienstig zijn, om bij uwe gedurige en overvloedige tranen over den dood van uwen beminden man, u te leiden tot heilige verzuchtigen en overdenkingen dezer zoo gewichtige zaak, om aldus het H. Avondmaal tot meerdere troost en versterking uwer ziel te gebruiken en de droefheid over het afsterven van uwen waarden man des te geduldiger te dragen; ziende dat de Heere JEZUS u een zegel en pand geeft van zijne eeuwige liefde en trouw jegens u. Uw man was u maar voor eenen tijd *geleend*, maar CHRISTUS is u door den Vader voor eeuwig *gegeven*; uw man was *de leidsman uwer jeugd, de man van uw verbond*, maar JEZUS is *de Leidsman en Volmaker van uw geloof*, die het verbond Gods met zijn bloed verzegeld en u van uwe zaligheid verzekerd heeft. Wanneer uwe zes kleine kinderen, die gij zoo dikwijls met betraande oogen aanziet, op het zien van den naam hunner moeder, kunnen bewogen worden om dit boek, als zij groot geworden zijn, met aandacht te lezen en wél te gebruiken, dan zult gij aan uw zaad vreugde beleven en reden hebben om God te danken, dat gij in uw kroost niet alleen uw man, maar ook CHRISTUS leven ziet. God, die gezegd heeft, dat Hij een Vader der weezen en een Beschermmer der weduwen wil zijn, is getrouw; vertrouw dus op Hem, Hij zal u niet verlaten; maar zoo als LUTHER in zijn testament bad voor zijne vrouw en kinderen, zoo zal de Heer ook aan u en de uwen doen; Hij zal u en hen beschermen, voeden en zalig maken. Zulks wensch ik u van harte toe als mijn schuldige plicht, omdat het mij is opgelegd uw en uwer kinderen eeuwig heil te bevorderen, zoo veel in mijn vermogen is, wijl ik gesteld ben tot een herder over uwe zielen, om die te weiden met het woord der genade. De Vader aller barmhartigheid en de God aller vertroosting sterke en vertrooste u door zijnen Heiligen Geest. AMEN!

Uw toegenegen dienaar in Christus,
JACOBUS BORSTIUS.

HET HEILIGE AVONDMAAL

VAN ONZEN HEERE

JEZUS CHRISTUS

VOOR ZIJN ZUCHTENDE BRUID.

VAN DE VOORBEREIDING.

1. *Wat de voorbereiding is.* 2. *Dat zij moet geschieden.* 3. *Dat zij noodzakelijk het gebruik van het H. Avondmaal moet voorafgaan.* 4. *Waarschuwing voor hen, die deze voorbereiding verzuimen, benevens eenige beweeggronden om ons tot zelfbeproeving op te wekken.* 5. *De beletselen, waardoor deze voorbereiding verhinderd wordt.* 6. *De wijze, waarop men zich goed kan voorbereiden, met tusschengevoegde verzuchtingen en gebeden over het gebrekkige in dit alles.*

HOOFDSTUK I.

WAT DE VOORBEREIDING IS.

I. Al het gewichtige, dat men zich voorneemt te doen, moet men voorzichtig doen en op het einde daarvan zien. Het is geen wijs man, die onbedachtzaam eene zaak, waarvan zijne welvaart afhangt, ter hand neemt en begint en die slecht ten uitvoer gebracht zijnde, hem onherstelbare schade kan aanbrengen. De Heere CHRISTUS leerde zulks ook en bevestigde het in twee

gelijkenissen (Luk. 14). De eerste ontleent Hij aan eenen man, die een toren wil bouwen en zich eerst nederzet om de kosten daarvan te berekenen en of hij ook heeft, hetgeen tot de volmaking noodig is, opdat hij het werk begonnen hebbende, dat naderhand niet uit gebrek aan middelen tot zijne schande moet staken, als niet meer in staat zijnde om het te voleindigen. De tweede gelijkenis ontleent Hij aan eenen koning, die naar den krijg gaat om tegen eenen anderen koning te slaan en die eerst ter neder zit en beraadslaagt, of hij volks genoeg heeft en machtig is om zijn vijand te ontmoeten. Die zoo niet doet handelt dwaaslijk en berokkent zich lichtelijk schade en schande, waar hij voordeel en eer beoogde. SALOMO was wijzer dan ETHAN en HEMAN en dan de allerwijsten van zijn tijd; hij kon zeer verstandig en geleerd spreken over alle dingen en de moeilijkste raadsels ontknoopen en beantwoorden, welke de koningin van 't rijk Arabië hem voorstelde; echter wist hij toch alle dingen niet en werd nog in vele zaken bedrogen. De weg van een arend door de lucht, van eene slang op een rots, van een schip door de zee en van eenen man tot eene maagd was hem onbekend. Hij kon van alles van het begin af het einde niet vooruitzien of voorspellen, noch openbaren wat geschieden zoude en nog niet bestond; want hij was geen God maar een mensch. Hij zaaide, maaide, bouwde en plante, brak en maakte veel om rust te vinden, maar toen hij alles wel bezag, vond hij zich bedrogen; hij vond niet, wat hij zocht en ontving niet, wat hij verwachtte; het was alles ijdelheid en kwelling in plaats van rust en een bewijs van een gemoed, dat niet ver genoeg gezien, noch op het einde gelet had. Hij is wijs, die bij alles, wat hij doet, op het einde let en bedenkt, hoe het zal kunnen afloopen. Op het groote einde der wereld te letten is groote wijsheid en zich in alle gewichtige zaken wel te beraden, vóór men er

mede begint, is groote voorzichtigheid. Maar boven alles geldt dit in den godsdienst, waarin onbedachtzaamheid zelfs doodelijk is. Toen de Israëlieten van de reuzen hoorden, die in Kanaän waren, wilden zij weder naar Egypte, van waar zij gekomen waren en als de geringste slaven geplaagd werden, terugkeeren; daarna hoorende dat God over deze onbedachtzame dwaasheid vertoornd was voegden zij er een tweede zonde bij, niet geringer dan de eerste, doordien zij tegen Gods bevel optrokken naar Kanaän en alzoo werden zij jammerlijk verslagen; want eerst gedaan, daarna bedacht, heeft menig in 't verdriet gebracht. Zoo is het ook in zaken van godsdienst. Hoe menige ziel heeft in de kerk en aan de H. Tafel rust en troost gezocht maar niet gevonden, omdat zij kwalijk zocht. *Die bidt, ontvangt*, is de vaste en onfeilbare uitspraak van onzen Zaligmaaker; en nogtans zegt JACOBUS: *gij bidt en gij ontvangt niet* en hij geeft er deze reden van op: *omdat gij kwalijk bidt; omdat gij bidt om zulke dingen, die gij in uwe wellusten zoudt doorbrengen* (JAC. 4). Hij, die God wél wil dienen, moet boven alles er nauwkeurig acht op geven, hoe hij dat zal doen. Vele zoogenaamde Christenen hebben gedurende hun geheele leven ter kerk gegaan en het woord der prediking doet hun geen nut; zij zijn er niet beter door geworden, omdat zij het kwalijk hoorden, en omdat zij niet alles geloofden, wat hun uit Gods Woord gepredikt werd; daarom zegt ook onze Heere ernstig, Luk. 8, *Ziet dan, hoe gij hoort*. Vele lidmaten der gemeente zijn menigmaal ten Avondmaal gegaan; zij zijn niet beter maar sommigen vrij wat erger geworden, dan toen zij het eerst hunne belijdenis aflegden en voor de eerste maal aan de H. Tafel gingen; zij hebben menige proefpredikatie gehoord, menig boek over het Avondmaal gelezen en 't is voor hen niets anders, dan alsof zij iets nieuws op straat gehoord of uit een dagblad gelezen hadden. *Ziet toe, God laat zich*

niet bespotten; het is gevaarlijk goddelijke dingen onbedachtzaam te doen. Moet men reeds nauwkeurig toezien, wanneer men zit aan de tafel van eenen heerscher der aarde (Spreuk 23: 1), veel nauwkeuriger moet men op zich zelven acht geven, wanneer men in Gods huis komt en aan de Tafel zit van Hem, die een Heerscher is over hemel en aarde en beide ziel en lichaam kan verderven in de hel. Men kan goddelijke zaken niet zonder groote schade misbruiken. Alle dingen hebben twee handvatsels, een rechter en een linker; men verricht ze goed of kwalijk; zoo hebben ook alle zaken Gods en al zijne inzettingen een voordeelig gebruik of een schadelijk misbruik. Zoo is het H. Avondmaal een zeer nuttige zaak, zeer dienstig en troostrijk voor de ziel, maar het kan gebruikt en misbruikt worden. Wie onbedachtzaam daaraan gaan, dien zal het zoo weinig baten als een dwaas het geld, dat hij in zijne hand heeft om wijsheid te koopen en als een haan de parel, welke hij op eenen mesthoop vindt, die hij niet kent en van welk juweel hij de kostbaarheid en waarde niet beseft. Menig Christen, die slechts uit gewoonte ter kerk aan de Tafel des Heeren gaat, zal in koelen gemoede wel eens bij zich zelven denken: baat het niet, het schaadt ook niet; hij zal zeggen: ik kom er zoo goed af, als ik er aan gegaan ben. Maar zoo zijn geweten wakker was, het zou hem van leugen overtuigen en hem zeggen, dat hij erger is, nu hij daar geweest is, omdat hij het heilige onwaardiglijk heeft aangestast en Gods inzettingen geschonden tot schade van zijne ziel. En PAULUS zal hem zeggen, dat hij zich heeft schuldig gemaakt aan den moord van Gods Zoon, aan 't verbreken van zijn gezegend lichaam en aan 't vergieten van zijn dierbaar bloed. Alle menschen hebben geen recht om daar aan te komen, noch zijn bekwaam om daarvan voordeel te trekken. Toen ADAM gezondigd had, mocht hij niet meer naderen tot den boom des le-

vens, tot welken hij vóór zijn val een vrijen toegang had; even zoo verkeeren ook alle menschen niet in zoodanigen toestand, dat zij vrijheid hebben om tot de H. Tafel van CHRISTUS te komen. Zulks heeft Hij zelf niet onduidelijk te kennen gegeven door de gelijkenis van dien Koning, welke den gast, die geen bruiloftskleed aan had, bestrafte en door zijne dienaars liet uitwerpen (Matth. 22). Zulk een kleed behoeft niemand eenig geld te kosten: de Heere geeft het om niet en zonder eenig geld. Daarom mag Hij wel kreupele, arme, verminkte gasten lijden, wier lichamen niet pronken met sierlijke kleederen of omhangen zijn met goud en paarden, maar wier zielen bedroefd zijn over de zonden; die zich als arm, ellendig, naakt, kreupel en blind erkennen; doch Hij wil niemand toelaten zonder bruiloftskleed. Is dan nog iemand zoo stout om er zonder te komen, dien zal Hij vragen: „*Vriend, hoe zijt gij hier ingekomen geen bruiloftskleed aan hebbende?*” en hij zal verstommen en met schande uitgeworpen worden in de buitenste duisternis. Zoo kan iemand zich zelve door onachtzaamheid en nalatigheid in het verderf storten, doende iets dat op zich zelve wel goed is, maar zulks kwalijk verrichtende. Aandacht en eerbied zijn als het ware het hart en de ziel van de godsdienstigheid. Zonder deze is zij een lichaam zonder geest, dood en walgelijk. Zulke godsdienst is ondienst, en gelijk de gift eens vijands vergif is, zoo is deze godsdienstigheid niets anders dan geveinsdheid, zoo als JESAIAS zegt: het is God te naderen met den mond en Hem te eeren met de lippen, zijnde het hart verre van Hem. God heeft er steeds zijne eer in gesteld, dat zijne heiligheid door zijne dienaars werd erkend, nagevolgd en uitgedrukt door hun leven, handel en wandel, opdat het onderscheid mocht blijken, tusschen den levenden God en den dooden afgod. De afgoden zijn dikwijls door hunne dienaars te schande gemaakt. Toen PAULINA te Rome

onteerd was, werd de afgod Isis met zijn dienst uitgeroeid. Toen de Heere onze God zijn uiterlijken dienst aan de Israëlieten beval, gaf Hij hun dezen regel, dat Hij wilde *geheilgd worden in degenen, die tot Hem naderden* (Levit. 10: 3.) Aan zijne dienaars moest het blijken, dat Hij een heilig God is; of anders, indien iemand God onteerde, als of Hij niet heilig was, aan denzulken wilde Hij zijn rechtvaardige verbolgenheid openbaren om alzoo de schande van onheiligheid van zich te weren. NADAB en ABIHU, de twee oudste zonen van AÄRON, zijn te dezen opzichte gelijk aan gestrande schepen, dienende tot bakens voor allen die godsdienst willen uitoefenen en zulks niet doen naar den wil van God op een heilige wijze.

Het Avondmaal is een bijzondere godsdienst-plechtigheid, waarin wij op een zonderlinge wijze tot God naderen, ontvangende uit de hand zijns dienaars het zegel en pand van onze vereeniging met CHRISTUS, wiens lichaam en bloed met onze zielen vereenigd worden als spijs met den eter. En alzoo worden wij verzekerd van de heerlijke erfenis, die voor ons in de hemelen is weggelegd. Zoo wil dan ook God voornamelijk geheilgd worden van allen, die daartoe komen en tot Hem naderen om zoo een groote weldaad en zulk een koninklijk geschenk van hem te ontvangen; of anders wil Hij hen gestreng straffen, die onwaardiglijk daartoe durven treden. Die dan dit H. Avondmaal misbruiken en onbereid of zonder voorafgaande beproeving daaraan loopen, even als varkens aan den trog, die brengen zich zelve in zoodanig een gevaar, dat, als zij het inzagen, zij er van zouden schrikken en beven. Dit gevaar toont de Apostel PAULUS aan, 1 Kor. 11: 27, 29, 30, eerst in de grootheid van de zonde die zij doen, makende zich schuldig aan het lichaam en bloed des Heeren; ten anderen in de straf, die zij zich op den hals halen, welke is tijdelijk en eeuwig: tijdelijk, bestaande

in krankheden, ongezondheid en dood, vs. 30: *daarom zijn onder u vele zwakken en kranken en velen slapen. De eeuwige straf is de verdoemenis en het verschrikkelijk oordeel, vs. 29: die eet en drinkt zich zelven een oordeel.*

II. Vele Christenen die dit hooren, worden door deze harde woorden, zooals zij die noemen, zoo bevreesd, even als de huisvrouw van PILATUS door haar droom, dat zij aan hunne zielen denzelfden raad geven, dien zij aan haren man gaf, namelijk: *heb niet te doen met dien Rechtvaardigen.* En wanneer men hen vermaande om tot CHRISTUS te bidden, zij zouden bidden als de Gadareners en Hem verzoeken, dat Hij van hen mocht vertrekken; of als de discipelen die, toen zij onzen Zaligmaker hoorden spreken van den nauwen, onverbrekkelijken band des huwelijks, tot elkander zeiden: „wanneer het zoo gelegen is met het huwelijk, *dan is het niet goed te trouwen.*” De zoodanigen zouden ook wel zeggen: is het zoo gelegen met het H. Avondmaal, dan is het niet goed daaraan te komen, maar beter dat men er af blijve. Mag men het huwelijk niet verbreken, wanneer men wil, dachten de discipelen, en mag men, volgens de toelating van MOZES, geen scheidbrief geven, dan is het beter om buiten die engte en onverbonden te blijven; zoo denken deze lieden ook: is er zulk eene verplichting tot heiligheid in het H. Avondmaal en is het met zoo veel gevaar verbonden, wanneer men 't niet veel gebruikt, of daaraan deelneemt zonder een voorafgaande beproeving, die zij zeer moeielijk achten, omdat zij van de zaak of weinig of geene kennis hebben en nog veel minder lust er toe, dan is het beter, denken zij, dat men het geheel na laat. Maar hoe dwaas! Het nalaten van eenig gebod kan niemand bevrijlen van de straf, die er voor de overtreders op gesteld is. Hier is een gebod, *doet dat*, en hij, die het nalaat en niet doet wanneer hij daartoe gelegenheid heeft en zulks behoort te

doen, is een overtreder. Een opzichter, die wegen en dijken schouwt, eischt meer boete van hen, die het herstellen geheel verzuimd en niet gedaan hebben, dan van hen, die maar half werk en niet overeenkomstig het bevel zulks gedaan hebben. Een vader kan in een kind, dat werkzaam is en zijn best doet, al is het dan met vallen en opstaan en maar kinderwerk, veel verschoonen; hij ziet op den goeden ijver en 't is hem aangenaam, dat hij teekenen ziet van een gewillig en gehoorzaam hart. Maar eenen luiard, die geen hand aan 't werk slaat, kan hij niet verdragen. *De Heer, die goed is, zal genadig zijn*, zeide HISKIA; hij *maakt verzoening* voor dengene, die er zijn gansche hart op gericht heeft om God den Heere te zoeken, al is het dan niet naar de reinheid zijns heiligdoms (2 Chron. 30: 19). Maar het moedwillig verzuim en het nalaten door zulk een voorgewende vrees vindt bij hem geene verschooning. Het duidelijk gebod is er: „*doet dat tot mijne gedachtenis.*” 't Is de Zoon van God, die het gebiedt; van wien de Vader uit den hemel riep: „*hoort Hem*”, en van wien zijne moeder op aarde zeide: „*wat Hij u zegt doet dat.*” En MOZES, de profeten en de apostelen zeggen, dat ieder, die Hem ongehoorzaam is, zal worden uitgeroeid en het leven niet zal zien, maar dat de toorn Gods op hem blijft. Wat hij gebiedt, is ook geen ondragelijke last, want zijn juk is zacht en zijn last is licht. Zoo Hij u een groote en zware zaak gebod, zoudt gij die niet moeten doen? Indien Hij u gebod uw leven voor hem te laten, wat zoudt gij doen, daar gij zegt dat hij voor u gestorven is? Hoe kunt gij dan weigeren een weinig brood te eten en een weinig wijn te drinken tot zijne gedachtenis, en, om zulks goed te doen, u zelve eerst vooraf nauwkeurig te onderzoeken of gij wel verstaat, wat die zaak in heeft en waarom u dat noodig is? En gij, die zoo gaarne drinkt op de gezondheid van eenen vriend, zelfs tot uw eigen ongezondheid en verderf

van ziel en lichaam, hoe zult gij het verantwoorden, dat gij dezen maaltijd, waar zoo groot heil voor uwe arme ziel te halen is en dat zij zoo noodig heeft om niet voor eeuwig verloren te gaan, zoo moedwillig verzuimd? Hebt gij wel ergens een beter en getrouwer vriend dan Hem, die dit van u begeert? Zegt gij niet, dat Hij uw Heer uw Lieve Heer, uw Zaligmaker is, die den vervloekten dood des kruises voor u is gestorven om u te verlossen van den eeuwigen dood en van het helsche vuur? Is dat waar, meent gij zulks van harte? Of zegt gij het slechts welstaans halve? Is Hij uw troost, uw eenige troost en toeverlaat en kent gij geen anderen Zaligmaker in hemel of op aarde en zoudt gij dan om Zijntwil niet zooveel doen, dat gij met eerbied en aandacht zijne gedachtenis viert en u vooraf op eene bekwame wijze daartoe zoudt voorbereiden? 't Moet al veel zijn, zegt gij, wat men een goeden, getrouwen vriend zoude weigeren. Welnu, noemt mij een beteren, meer getrouwen en meer milddadigen vriend dan dezen en weigert gij hem dan zoo iets? En toch heeft Hij dit ingesteld, niet alleen om aan Hem tot zijne eer te gedenken, maar ook en wel voornamelijk om uwentwil, ten einde uwer ziele een geestelijk en eeuwig voordeel aan te brengen. „Ziet”, zegt Hij, „daar is mijn gekruizigd lichaam en mijn vergoten bloed, benevens vergeving van alle uwe zonden en de eeuwige gelukzaligheid; neemt, tast toe, het is voor u, ik geef het u.” Is het dan niet overwaardig om er heen te gaan en zich zelve daartoe eerst voor te bereiden?

III. Vraagt gij, wat zullen wij doen? — PAULUS antwoordt: „*De mensch beproeve zich zelve en ete alzoo van dit brood*” enz. Men mag het niet nalaten, men moet eten, en 't is zoo als CHRISTUS tot PETRUS zeide, toen hij zich de voeten niet wilde laten wasschen: „zoo ik u niet wasch, hebt gij geen deel aan mij.” Evenzoo mag men ook tot deze lieden zeggen: tenzij dat gij het gekruiste

lichaam van CHRISTUS eet en zijn bloed drinkt, kunt gij noch aan Hem noch aan den hemel deel hebben. Maar het is niet hetzelfde hoe men eet, dat is waar; want gelijk men voorzichtig moet zijn bij het lichamenlijk eten, daar het anders wel groot kwaad kan doen en voor het lichaam groote ongezondheid, kwelling en pijn kan aanbrengen, veel meer moet men bij het geestelijk eten voorzichtig zijn. Maar wie is er, die zal nalaten lichamenlijke spijs te gebruiken, uit vrees dat ze hem kwalijk bekomme en hij wel ziet, dat er menschen zijn, die zich zelven door spijs en voornamelijk door drank verderven en zich alzoo in het graf, ja in de helle helpen? Volhardt gij bij die weigering, dan zal het u gaan zoo als SALOMO zegt: „*de begeerte des luiaards zal hem dooden*, want zijne handen weigeren te werken” (Spreek. 21: 25). Gij begeert de zaligheid, maar gij weigert de middelen te gebruiken: wat hebt gij anders te verwachten dan dood en hel? Niet eten en kwalijk eten is beide schadelijk, even als goede spijs in eene slechte maag en slechte spijzen in eene goede maag. Zulks is beide slecht. Wat is dan beter, het eten na te laten, of te trachten naar eene goede maag door ze te zuiveren met een goed zuiveringsmiddel en hongerig te maken door kruiden of bitteren drank om alzoo met smaak, tot gezondheid te eten en te drinken? Is het beter niet te eten en alzoo te sterven, of is het beter kwalijk te eten en zich zelven alzoo te verderven? Geen van beiden is goed, zult gij zeggen, 't is alle beide kwaad. Het is het best, dat men raad gebruike en God om zegen en gezondheid bidde. Zoo is het ook hier. Het H. Avondmaal na te laten is kwaad, en het kwalijk te gebruiken, onwaardiglijk en zonder voorbereiding daaraan te komen, is ook kwaad. Het is dus het best om met bittere tranen zijne zonden voor God te belijden, ootmoedig om vergiffenis te bidden en alzoo zijne ziel hongerig te maken naar de gerechtigheid van

JEZUS CHRISTUS om alzo met een begeerige ziel ter tafel te gaan, hopende op verzadiging en geestelijke gezondheid. Gelukt het in het eerst niet zoo goed als men wel zoude wenschen, het lichamelijke eten en drinken doet ook niet altijd goed nut, maar daarom moet men het niet geheel nalaten; aldus is het ook in het geestelijke. Het zoude zothed zijn, dat een reiziger op den weg zoude blijven zitten zonder voort te gaan enkel uit ijdele en ongegronde vrees, dat hij mocht verdwalen of verleid worden; of dat iemand niet zoude willen eten uit vrees, dat er vergif in de spijs mocht zijn en hij alzo zoude kunnen sterven, gelijk het geval was met den Koning van Frankrijk, LODEWIJK XI, die anders in vele dingen gauw genoeg was geweest, maar op het einde van zijn leven zoo dwaas werd, dat hij niet wilde eten, uit vrees dat zijne huisgenooten hem zouden vergeven. Dit zijn dwaze inbeeldingen en zotte grillen. Zulk eene dwaasheid is het ook, het H. Avondmaal na te laten omdat men ziet, dat er sommigen zijn, die het kwalijk gebruiken en op wien men dan al vrij wat te zeggen heeft.

IV. In de gemeente van Korinthe waren verscheidene dwalingen, scheuringen en twisten, waardoor het H. Avondmaal jammerlijk door hen misbruikt werd; men verachtte de armen, sommigen dronken zich vol en zat, anderen hadden gebrek. Er was groote wanorde en al dat kwaad werd nog verergerd, door het misbruik van het H. Avondmaal. Maar daarom zegt de Apostel niet, dat zij dit zouden nalaten. Integendeel, hij houdt hun de eerste instelling voor oogen en vermaant hen om die wel te behartigen, zich zelve eerst te beproeven en dan alzo te eten van dat brood en te drinken van dien drinkbeker. Wie is zoo dwaas, dat hij alle spijs, drank, kleding en alle andere dingen zoude nalaten, omdat er menschen zijn, die ze misbruiken? Wie zal zijne eigene ziel dat ongelijk aandoen om haar het geestelijk voedsel te onthouden,

omdat er anderen zijn, die het tot hunne schade en hun eenwig verderf misbruiken? Wie is er, die geen goud of zilver wil ontvangen, omdat er valsche munters zijn, die valsch ge'd onder het volk brengen? Wie zal niet liever zijn toevlucht nemen tot den toetsteen, het goud-gewicht en het keur, om niet bedrogen te worden? Laat ons hier ook alzoo doen. Laat ons eerst bij ons zelve in stille eenzaamheid nederzitten, ons beproevende en ernstig overwegende, of wij zoo gesteld zijn, als het degenen betaamt, die als aangename gasten aan deze Tafel zullen verschijnen.

GEBED.

Lieve Heere JESUS, Grootte God en Zaligmaker, omdat uw H. Avondmaal, 't welk Gij hebt ingesteld tot troost, ter versterking en ter zaligheid voor hen, die in U gelooven, door velen zoo jammerlijk tot hunne verdoemenis misbruikt wordt, bid ik U ootmoedig mij te bewaren, opdat ik mij daaraan nooit schuldig make, noch om dat gevaar uwe instelling nalate; maar geef, o Heere! dat ik mij zelven vooraf goed voorbereide, opdat ik het tot mijn troost en zaligheid gebruike. En daar ik mij er nu heden toe bepaal om mij te beproeven eer ik aan uwe H. Tafel ga, Heere, Heere, help mij daartoe krachtig; leer mij recht verstaan, wat zelfbeproeving is en schenk mij die genade, dat ik mij zelven nauwkeurig onderzoeke, opdat mijne ziel troost ontvang en ik mij niet schuldig make aan uw lichaam en bloed, o Heere, noch mij zelven het oordeel ete en drinke aan uwe Tafel; maar dat deze spijs en drank, die heilig en geestelijk is, mijne ziel voede ten eeuwigen leven. Dat bid ik U om uws Naams wille. Amen.

V. Beproeven is onderzoeken of eene zaak of persoon goed en bekwaam is tot datgene, waartoe ze gebruikt zullen worden. Zoo wordt het geld, goud of zilver beproefd of het goud echt van stof en munt en zoo veel waardig en van dien prijs is, waarvoor het wordt

uitgegeven. Zoo wordt ook een persoon beproefd en onderzocht of hij getrouw, oprecht en bekwaam is tot de zaak of tot den staat, welken men hem zou willen toevertrouwen. Zoo beproeft men een man, of hij van zoodanig levensgedrag, van zoodanige zeden en verdiensten is, dat hij tot zulk of zoodanig ambt kan worden toegelaten. De goudsmid beproeft het goud op den toetssteen, in het vuur en onder den hamer. Het goud kan op den toetssteen wel een goede kleur vertoonen, in 't vuur wel smelten, maar onder den hamer bezwijken. De toetssteen toont de schoonheid, het vuur de zuiverheid, maar de hamer de vastheid. Als men spijs en drank onderzoekt, is het om te vernemen naar den smaak en de kracht; lijnwaad beproeft men om de deugd; van de menschen onderzoekt men wat verstand, kennis, geleerdheid en ervaring zij hebben en van welke manieren en zeden ze zijn. Hier moet ieder Christen, die het H. Avondmaal goed wil gebruiken zich zelve, zijn eigene ziel en leven beproeven. Hij moet zich daartoe met ernst afzonderen van alle wereldsch gewoel, van al zijn dagelijksch bedrijf en ter nederzittende overleggen, hoe zijne zaken staan voor God en hoedanig de toestand van zijne ziel is. Indien hij zoo aanstonds gesteld werd voor Gods gerichte, aldaar moest verschijnen en nog in deze ure zijne ziel van hem werd afgeëischt, hoe het dan met hem gaan zou, welk vonnis hij zonde te wachten hebben en of hij zoodanig is als hij zijn moet om genade bij God te vinden door JEZUS CHRISTUS. Als iemand den uitwendigen godsdienst naarstig waarneemt geeft zulks aan hem een goeden schijn even als goud aan den toetssteen. Doch reinheid des harten is het, wanneer hij zulks van harte doet, niet om van de menschen gezien te worden maar om Gode te behagen, willende liever al de wereldsche goederen verlaten dan God tot zijn vijand hebben, en die zuiverheid van gemoed blinkt uit in het vuur der beproeving even als goud in den smeltkroes. Als

hij daarin volstandig blijft tot den einde toe, dan is zulks de hamerproof. PAULUS noemt dit ook „*ons zelven oordeelen*” (1 Kor. 11: 31), dat is, goed overdenken en onderscheiden wat in ons goed of kwaad is, wat wij wel of kwalijk gedaan hebben, waarin wij te prijzen of te bestraffen zijn. Dat wij dan ons zelven als uitschudden en onderzoeken wat in en omtrent ons is aan te merken, daarover een vonnis vellen naar Gods woord, het kwade tegengaan en het goede bevorderen. Ook in den oprechten Christen zijn twee tegenstrijdige springbronnen waaruit al zijne gedachten, lusten en bewegingen, woorden en werken voortkomen, namelijk vleesch en geest (Gal. 5: 17). Deze moeten wij naar hun aard en eigenschappen wel onderscheiden en nauwkeurig er op letten, wat uit het een of uit den ander voortkomt en wat in iedere zaak vleeschelijk is of geestelijk. Boven alles moeten wij letten op ons hart. Daaraan is vooral het meest gelegen en 't is reeds veel als wij dat onderzoeken en recht leeren kennen. Als gij u ter neder zet om u zelven te beproeven vóór het gebruik van het H. Avondmaal, ligt zal het hart u ontloopen en henen zwerven naar ijdele dingen, die u op dezen tijd geen nut kunnen doen en zoo zal het u bedriegen, want het hart des menschen is zeer arglistig boven alle dingen. Wij mogen van ons hart en zijne arglistigheid wel zeggen, wat SAUL van DAVIDS listigheid tot de Ziphiten zeide (1 Sam. 23: 22, 23): „*Gaat toch heen en beziet zijne plaats, waar zijn gang is, wie hem daar gezien heeft; want hij pleegt zeer listig te handelen. Daarom ziet toe, en verneemt naar al zijne schuilplaatsen, waarin hij schuilt.*” Verneemt naar de schuilplaatsen van uw hart en zoekt tot dat gij ze vindt, zoo zult gij zeer gelukkig zijn en een goed werk doen in deze beproeving. DAVID was zeer verheugd, toen hij in het bidden zijn hart had gevonden. Het zal u veellicht even zoo gaan in het beproeven als het DAVID en alle vromen somtijds gaat bij het bidden of andere godsdienstige oefeningen; uw

hart zal alsdan wegzwerfen en zich verdiepen in aard-sche dingen, zoodat gij dit werk zoo koel, lauw en gebrekkig zult doen, als of gij geen hart hadt. Uw hart zal licht bevreesd worden bij dit nauwkeurig onderzoek, even als een dief bij de vragen die de rechter hem doet. Zoo moet gij dan uw eigen hart vasthouden en nauwkeurig ondervragen in alle deelen, hoe dit of dat is toegegaan, hoe het toen en toen is gesteld geweest. Zoo moet gij het rekenschap doen geven van alles en alzoo naar Gods woord alles overwogen hebbende een vonnis uitspreken, u zelve veroordeelen. Zoo gij u zelve wel en naarstig onderzoekt en uw geweten ondervraagt ingevolge het woord van God, gij zult op uwe rekening den eersten post vinden, dat gij van nature een kind des toorns zijt, in zonden ontvangen en geboren, een overtreder van de baarmoeder af, zoodat, indien de rechtvaardige Rechter u zoo bedorven had gelaten als gij in u zelve waart en u alzoo in de hel had geworpen als een slangen- en adder-gebroedsel, gij hem van geene onrechtvaardigheid zoudt kunnen beschuldigen. Wanneer gij van dien tijd af begint op te rekenen, wat dwaasheden en ook wat boosheden gij reeds vroeg in uwe kindschheid begaan hebt en dan van tijd tot tijd met optellen voortgaat tot aan den dag van heden: hoe gij u jegens God gedragen hebt in het uitoefenen van zijnen dienst; hoe weinig vrees voor God er bij u is geweest; hoe gij de menschen meer gevreesd hebt dan God; hoe weinig gij op God hebt vertrouwd; hoe weinig gij Hem hebt lief gehad; hoe gij u geregeld hebt naar de gewoonte, naar de mode, naar het voorbeeld van andere menschen veel meer dan naar Gods geboden; hoe gij dikwijls Gods naam hebt misbruikt, zonder aandacht en eerbied van Hem sprekende, zonder hart tot Hem biddende; hoe dikwijls gij met het lichaam in de kerk maar met het hart en de gedachten verre van daar zijt geweest, en zoo gij daar dan bijvoegt, hoe gij u hebt

gedragen jegens uwe naasten, jegens uwe ouders en allen die over u gesteld zijn, jegens uwe minderen en uws gelijken; zoo gij nauwkeurig alle de geboden Gods nagaat, niet er maar zoo over heen loopende, maar ze in goeden ernst volgens hunne bedoeling overwegende; niet naar het uiterlijke, want de wet is geestelijk, maar naar den zin des Heeren, — bedenkt dan eens wat de satan, de aanklager der broeders, die hen dag en nacht voor God beschuldigt, daaruit niet al kan afleiden ten uwen laste en hoe hij uw eigen geweten tot getuige kan nemen, zoodat gij geene van al de sommen op uwe rekening en van al de stukken der beschuldiging zult kunnen ontkennen; bedenkt eens waarop dit zal uitloopen en wat het slot van de rekening zal zijn en hoe ellendig gij u gesteld zult bevinden, zoodat gij wel met smart zult mogen uitroepen en schreien, *onrein, onrein*, — van het hoofd tot aan de voeten is er niets gezonds aan mij. Mijn arme ziel is vol wonden, striemen en etterbuilen! *Ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen van dit lichaam des doods!* Lijf en ziel, goed en bloed verbeurd, de hel verdiend, de hemel verloren, hoe kan men ellendiger zijn? En mijn geliefde lezers, gij moet weten, dat dit eene zaak is, die gij niet alleen moet lezen in een boek of hooren prediken in de kerk, neen, het is eene zaak, die gij *doen* moet; hebt gij desaangaande iets gehoord in eene predikatie, gaat naar huis en doet het. Hebt gij dit gelezen in een boek of leest gij het nu nog en zijt gij ergens in uwe eenzaamheid, legt het boek uit uwe hand, valt neer voor God en begint het werk. PAULUS was dit werk gewoon; hij overdacht zijne zonden dikwijls en was daarover zoo bedroefd dat hij uitriep: „*Ik ben niet waardig een Apostel genaamd te worden.*” Zoo ziet gij ook, dat hij in de bovengemelde plaats (1 Kor. 11 : 31) zich zelve benevens al de geloovigen insluit tot den plicht van onderzoek, wanneer hij zegt: „*Zoo wij ons zelve oordeelden, zouden wij niet geoordeeld worden.*” Dit was

dus eene zaak, waartoe PAULUS niet alleen anderen vermaande, maar die hij zelf ook deed en doen moest, indien zijne ziel in een goeden toestand zoude zijn en hij door zijn eigen hart niet bedrogen zoude worden. Dit alzo ook door u gedaan zijnde, bedenkt dan eens welk eene verlagenheid dit in uw hart baart, welke aandoeningen gij hierover gevoelt, welke verandering Gods geest in u gewrocht heeft en welke genade u gegeven is? Maar hierover naderhand uitvoeriger als wij zullen handelen over de wijze, waarop men zich voorbereiden en beproeven moet.

GEBED.

O Heere, mijn God! als ik mij zelven gadesla en onderzoek, gevoel ik mij zeer ellendig! Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonden hee/t mij mijne moeder ontvangen. Ik ben van natuur een kind des toorns, gelijk alle andere menschen en Gij hadt mij daarom rechtvaardig van U kunnen verstooten in de eeuwige pijn, als zijnde ik geheel walgelijk voor uw reine oogen. 't Is uwe goedertierenheid, dat ik nog leef en niet reeds in de hel lig, maar nog tijd en gelegenheid heb om mijne verdorvenheid te leeren kennen, mijn zondig leven te overdenken en om al de booze vruchten die ik heb voortgebracht te betreuren, mij daarover te vernederen, die voor U te bekennen en U om vergeving van die alle te bidden. Och Heere, Heere! vergeef mij genadig al mijne zonden, reinig mij door het bloed van uwen Zoon, wasch mij daardoor van alle ongerechtigheid en reinig mij van al mijne boosheden. Want ik beken mijne overtredingen en mijne zonden staan klaar voor mijne oogen. Al ben ik rechtvaardig voor de menschen, zoodat de rechters hier op aarde mij niet kunnen beschuldigen noch veroordeelen tot eenige lichamelijke straf, zoo ben ik daarom toch niet rechtvaardig voor U. Al hebben de menschen mijne zonden en boosheden niet gezien, Gij hebt die nogtans wel gezien; tegen U, tegen uwe goddelijke Majesteit heb ik gezondigd en gedaan wat kwaad is

in uwe oogen, zoodat Gij mij rechtvaardig zoudt mogen straffen als een overtreder van al uwe geboden; want ik heb U vertoornd en uwe oogen dikwijls getergd, doende wat Gij mij verboden hadt en wat ik wel wist dat kwaad was. Uw heilige wet was mij bekend; ik wist, welken vloek gij uitgesproken had over degenen, die uwe geboden verbreken en evenwel verbrak ik ze en liet het U aanzien, alsof ik U niet achtte en alsof ik uwen toorn niet behoefde te vreezen. Ach Heere, Heere! omdat ik zulks bemerk en van harte voor U belijde, wees mij genadig en vergeef mij alles om CHRISTUS wil, en verzeker mijn arme, benauwde ziel, dat mijne zonden zoo zeker vergeven zijn als ik het brood en den wijn van het H. Avondmaal ontvang en geniet, opdat ik U voortaan met vreugde des harten diene al de dagen mijns levens door JEZUS CHRISTUS. Amen.

VI. Maar wie kan al zijne afdwalingen kennen? Wie zal merken hoe dikwijls hij dwaalt? Wij struikelen toch allen in vele. Er is geen mensch, ja geen rechtvaardige op aarde, die goed doet en niet zondigt, en die niet menigmaal op éénen dag valt. Die in woorden niet struikelt is volmaakt. Maar wie kan al zijn afdwalende gedachten verstaan? Hoe veel duizend gedachten heeft men niet op éénen dag of in éénen nacht, als men maar eenige uren wakker ligt, en hoe dwalen ze door elkander van het een op het andere, zoo dat er geen einde aan is! Wie zoude dan wel zijn geheele leven, handel en wandel kunnen oprekenen? Zeker zult gij zeggen: Ik weet er geen raad toe! 1. Deze beproeving moet gaan over den gewonen loop en gang van ons leven. 2. Over onze bijzondere zonden, die ons soms bezwaard hebben of die nog verborgen mochten zijn en ons behoorden te bezwaren en bekommerd te maken, opdat wij die nog voor den Heere mochten belijden en Hem om vergeving bidden. 3. Omdat wij dikwijls afdwalen en dikwijls misdoen zonder het te merken, moeten wij ons zelve des te nauwkeuriger on-

derzoeken en onze wegen overdenken, opdat wij, ziende waar wij zijn afgedwaald, terstond onze voeten keeren tot den rechten weg van Gods getuigenissen. Dit nut had DAVID van zijn onderzoek en van de overdenking zijner wegen, dat hij, ziende waar hij was afgeweken, zijne voeten terstond keerde tot de geboden en getuigenissen des Heeren (Ps. 119: 54). — 4. Al onze bijzondere gedachten, woorden en werken op te tellen, voornamelijk als men reeds ver op zijne dagen gevorderd is, is niet mogelijk; maar zulks moet ons niet verhinderen om ze zoo nauwkeurig na te sporen en op te zoeken als wij kunnen. Zoo vermaant JEREMIAS in zijne Klaagl. 3: 40: „*Laat ons onze wegen onderzoeken en wederkeeren tot den Heere.*” Zijn wij afgedwaald, zoo als dat dagelijks geschiedt en wel grootelijks, gelijk toen met Israël was gebeurd, zoodat de Heere de roede in de hand genomen en het volk vreeselijk geslagen had, dan is er niets beters dan weder te keeren tot Hem die geslagen heeft; want Hij is het alleen, die ons genezen kan. Maar hoe zullen wij weder keeren en verbeteren wat door ons verdorven is? Om dat te doen is het noodig onze wegen te onderzoeken en te doorzoeken evenals ZEPHANJA zegt: *Doorzoekt u zelven nauwkeurig*, en om den ernst en 't gewicht der zaak te toonen herhaalt hij nog eens: *Doorzoekt u zelven nauwkeurig*. Dezen raad gaf ook PAULUS (1 Kor. 11: 28, 31), toen de gemeente te Korinthe, wegens het misbruik van het Avondmaal door God gestraft werd, dat zij zich zelven zouden *beproeven en oordeelen*; en dat zulks niet vluchtig maar op het nauwkeurigst moet gedaan worden, met allen ijver en ernst, zulks toonen de woorden zelve aan. Als men iemand beproeft en ondervraagt, om te weten of hij bekwaam is tot een ambt; als men goud en zilver beproeft, waarvan aanmerkelijk schade of voordeel afhangt, dan kan men al spoedig merken dat het den beproever ernst is; maar hier geldt het onze zielen en haar eeuwig wel of kwalijk varen, de gunst of on-

gunst van den eeuwigen Koning aller koningen, die ons kan behouden en verderven, en zoo spreekt het dan van zelf, dat men zulks met allen ernst moet doen. Als er in een huis iets van groote waarde verloren is, of als er iets schuilt, dat brand of eenige aanzienlijke schade zou kunnen veroorzaken, dan onderzoekt, doorzoekt en doorsnuffelt men alle hoeken, gelijk LABAN deed toen hij zijne Teraphim, beelden en afgoden zocht (Gen. 31). Hij doorzocht al het huisraad van JACOB, hij betastte alles en doorsnuffelde al zijne tenten om de Teraphim te vinden, welke RACHEL onder het zadel des kameels verborgen had en waarop zij zat. Evengelijk deed de hofmeester van JOZEF (Gen. 44), die al de zakken van de broeders opende en doorzocht, beginnende van den oudsten tot den jongsten, om den beker te vinden dien hij zelf in BENJAMINS zak had gestoken. Zoo dreigde BENHADAD, dat hij zijne knechten wilde zenden om het huis van ACHAB en de huizen zijner onderhoorigen te doorzoeken en al wat voor de oogen begeerlijk was, goud, zilver en alle edelgesteenten die zij vonden, daaruit weg te nemen (1 Kor. 20). Zoo moeten wij onze wegen, gedachten, woorden, werken, al ons doen en laten doorzoeken, alles nauwkeurig beproeven, hoedanig zij zijn; met welk een hart, tot wat oogmerk en doel zij gedaan zijn; wat verborgens daar in schuilt dat men zoo dadelijk niet ziet, en met welke zonden en gebreken zelfs onze beste oefeningen en betrachtingen bevlekt zijn. Men zoekt niet datgene, wat openbaar is en klaar voor onze oogen ligt, maar wat verborgen is, gelijk de koopman die schoone paalen en gelijk de herder, die zijn schaap en de vrouw, die haar penning zocht (Matth. 13 en Luk. 15); want hadden zij die voor zich zien liggen, dan hadden zij er niet naar gezocht; zij zochten er naar, omdat zij verborgen waren. Wanneer men voor zijne oogen ziet dat het geld van koper is, dan zal men het aan geen toetssteen strijken om te beproeven of het goed

goud is. Als al onze zonden en gebreken aan ons bekend waren, dan behoeften wij ons zoo nauwkeurig niet te onderzoeken. Maar omdat wij alle onze afdwalingen niet kunnen verstaan en opmerken moeten wij er naar zoeken, ons geweten ondervragen en onzen boezem uitschudden, opdat wij onze zonden gevonden hebbende, ze voor den Heere mogen bekend maken (Ps. 32: 5), om alzoo vergeving te verkrijgen. Evenwel, hoe is het mogelijk om onze zonden aan God bekend te maken en ze voor Hem te belijden, als wij ze niet kennen? En hoe zullen wij ze kennen, als wij ons zelven niet nauwkeurig onderzoeken? Alzoo dan, wanneer gij het H. Avondmaal goed wilt gebruiken, beproeft en onderzoekt u zelven. Wanneer gij u zelven nog niet kent, tracht er dan naar. Hiervan hangt uw hoogste geluk af, dat gij u zelven en uwen God recht kent.

GEBED.

O Heere! leer mij mij zelven recht kennen; doe mij mijne verdorvenheid en de onreinheid mijner ziel opmerken en dat ik van mij zelven niet bekwaam ben om iets goeds te denken; dat in mij een verdorven aard is, het zaad van alle zonde, dat vele slechte vruchten zoude voortbrengen, indien het door Uwe hand niet weêrhouden werd, opdat ik mij zelven daarover vernedere, mij nooit verheffe, maar U de eer geve voor uwe genade. Maak mij mijne zonden bekend en doe mij den gruwel mijner overtredingen zien, opdat mijn hart verslagen worde en ik alzoo welkom moge zijn aan uwe Tafel. Geef mij dat, o Vader! om uws Zoons wil. Amen!

HOOFDSTUK II.

DAT DEZE VOORBEREIDING EN BEPROEVING MOET GEDAAN WORDEN DOOR IEDER LIDMAAT DER GEMEENTE,
DOOR IEDER AAN ZICH ZELVEN.

I. Deze beproeving en dit onderzoek moeten aan *ons*

zelve gedaan worden. Niet, dat ouders hunne kinderen, leeraars en opzieners hunne gemeenten, heeren en vrouwen hunne dienstboden niet zouden mogen onderzoeken en over hen oordeelen, of zij bekwaam zijn om aan deze H. Maaltijd te gaan, of hunne misslagen niet zouden mogen bestraffen en ter verbetering vermanen; integendeel is zulks hun plicht. Zij zijn hun opzicht aanbevolen; God zal ze van hunne hand eischen en aan Hem zullen zij eens rekenschap moeten geven of zij zich hierin getrouw van hunnen plicht hebben gekweten. Maar de bedoeling is, dat wij vooreerst en boven alles op ons zelve zullen letten en ons niet bemoeien met degenen, die ons niet aangaan, opdat de Heere ons niet bestraffe, gelijk Hij PETRUS deed (Joh. 21), zeggende: „*Wat gaat u dat aan?*” Wij moeten niet, evenals KAIN, weigeren om de hoeder van onzen broeder te zijn; wij moeten niet alléén op het onze zien, maar ook op dat, wat onzes broeders is; wij moeten onzes naasten os of ezel, die verdwaald is, terecht brengen en onze eigene belangen daarom gaarne verzuimen, maar nog veel meer moeten wij zijn verdwaalde ziel terecht helpen. Evenwel boven alles moeten wij ons zelve beproeven, opdat wij, anderen vermanende, niet zelve verwerpelijk en bestraffelijk bevonden worden en men tot onze schande en beschaming tot ons zegge: „*Medicijn-meester, genees u zelve.*”

II. De reden hiervan is, dat ons aan onzen eigenen toestand het meest is gelegen, immers daarnaar zullen wij geoordeeld worden. „*De Zoon des menschen zal een iegelijk vergelden naar zijn doen*” en niet naar het doen van een ander (Matth. 16: 27). Wij zullen „*een iegelijk voor zich zelve*” Gode rekenschap geven (Rom. 14: 12). Geeft rekenschap van uw rentmeesterschap, niet van eens anders (Luk. 16: 2); een iegelijk zal zijn eigen pak dragen (Gal. 6: 2). Indien een rentmeester steeds bezig was om de rekeningen van een ander op te maken

en hij zijn eigen verzuimde, wat zou hem zulks baten en wat zou hij antwoorden, als zijn heer tot hem zeide: „Geef rekenschap van uw rentmeesterschap, want gij zult niet meer rentmeester kunnen zijn.” Als hij dan zoude moeten spitten en graven, iets wat hij niet geleerd had, of gaan bedelen, 't welk hij zich schaamde, wat zoude hem dan zijne zorg voor een ander baten, daar hij voor zich zelve niet gezorgd had? Indien een koopman of winkelier alle dagen ging vernemen, hoe of het anderen maakten; of zij iets wouwen en staande konden blijven; wat zoude hem zulks baten, indien hij zijne eigene zaken verzuimd hebbende zelf bankroet zoude moeten gaan? Zoo kan het ons ook geen voordeel aanbrengen, dat wij bezorgd zijn of anderen waardiglijk aan het H. Avondmaal komen, indien wij ons zelve daartoe niet behoorlijk voorbereiden.

God gebiedt ons, om ons zelve te beproeven en nauwkeurig te doorzoeken, en Hij verbiedt ons wel uitdrukkelijk om een ander te oordeelen: „Wie zijt gij, die een ander oordeelt, en die even zoo dikwijls u zelve veroordeeld, omdat gij zelf doet, wat gij in anderen berispt (Rom. 2)? „Of wat ziet gij den splinter in het oog uws broeders en den balk in uw eigen oog bemerkt gij niet! Zoo dan oordeelt niet voor den tijd tot dat de Heere zal gekomen zijn, die ook in 't licht zal brengen, wat in de duisternis verborgen is, en openbaren de raadslagen des harten; dan zal een iegelijk lof hebben van God. (1 Kor. 4: 5).

Hierbij komt nog, dat wij den staat of toestand der ziel van een ander en de rechte hoedanigheid van zijne betrekking tot God niet goed kunnen weten, immers niet zoo goed als de onze. „Want wie van de menschen weet hetgeen des menschen is, dan de geest des menschen, die in hem is?” (1 Kor. 2). Wij zijn geene hartenkenners; dit vermogen heeft God alleen. Hij alleen, en niemand anders, kent het hart van alle kinderen der menschen (1 Kon. 8). Arglistig is het hart des menschen,

wie kan het doorgronden? Ik de Heere! (Jerem. 17). Hij heeft niet van nooden, dat iemand getuigen zoude van den mensch, want hij weet wel wat in den mensch is (Joh. 2: 25). Wij moeten alles hebben van vragen en van hooren zeggen en daardoor liegt men veel. Iemand kan goed schijnen en kwaad zijn, kwaad schijnen en goed zijn. De gedaante van godzaligheid kan menigeen bedriegen. Een burgerlijk goed levensgedrag en eene gladde tong, die meesterlijk gewoon is over goddelijke dingen te spreken, kunnen maken dat men den slechten huichelaar voor een goed Christen houdt. Onder de Christenen vindt men weinigen, die zoo goed zijn als de heiden CATO, *die liever rechtvaardig wilde zijn dan rechtvaardig schijnen.* SIMON de tovenaer werd op zijne belijdenis gedoopt en alzoo als een goed Christen aangenomen, daar hij inderdaad slecht was en verkeerd bevonden werd (Hand. 8). Integendeel scheen SIMON PETRUS kwalijk gehandeld te hebben, toen hij in het huis van CORNELIUS, een onbesneden man, was gegaan en met hem had gegeten en hij werd werkelijk goed bevonden, toen hij zich tegen deze beschuldiging had verantwoord (Hand. 11). De huichelaar is, gelijk zijn vader de duivel, een duizend-kunstenaar; hij kan zich veranderen in een engel des lichts en in een Apostel van CHRISTUS, en zich zoodanig verbergen, dat geen sterfelijk oog hem kan uitvinden. Men mag hem vragen wat men wil, indien hij wil zal hij antwoorden, verzwijgende datgene wat hem slecht maakt en sprekende van 'tgeen hem prijzenswaardig maakt

En eindelijk, al hebben wij dan ook eens anders gebreken onderzocht en ontdekt, wat voordeel zal zulks ons aanbrengen, indien wij hem niet tot verbetering trachten te brengen? Als wij geene gelegenheid of geene geschiktheid hebben om hen te vermanen, te waarschuwen en te bestraffen, dan zal de kennis van zijne gebreken tot zijne schande en onze schade verstrekken.

Voor hem is het schande, dat een ander zijne gebreken wee en voor ons is het schade, want het ergert ons en verhindert ons om hem zoodanige liefde en eerbied te bewijzen als wij schuldig zijn; het geeft aanleiding tot achterklap en andere booze daden.

III. Een goed Christen moet geen bemoeial zijn; evenzoo min een kwaaddoener of dief. Zoo als hij moet lijden, moet hij ook leven: n.l. *als een Christen en niet als een kwaaddoener of dief of als een, die zich met eens anders doen bemoeit* (1 Petr. 4 : 15, 16). Geheel anders doen zij, die eens anders wegen onderzoeken en niet huu eigene; die altijd bedenken hoe anderen het maken en nooit hoe zij zelve leven; die eens anders tuin willen wieden daar hun eigen, even als de akker des luiaards, vol onkruid, distelen en doornen is. Dan is deze te ruim, die te nauw en zelve zijn ze altijd van pas zoo als zij denken. Hunne oogen zien altijd verkeerd. Waar zij van af moesten zien, daar zien zij naar toe, en waar zij naar toe moesten zien, daar zien zij van af. Zij bezien niemand minder dan zich zelve, die zij toch het meest moesten bezien, en niemand meer dan een ander, aan wien hun niets gelegen is. Hunne oogen en harten zijn als de klapachtige vrouwen, die altijd bij de bureu loopen om te zien wat anderen doen, daar zij nergens noodiger waren dan in haar eigen huis om haar werk te doen; of als onrustige dronkaards, die het in hun eigen huis niet kunnen uithouden, maar altijd buitenshuis loopen, of bij eens anders haard zitten. Het schijnt wel dat menschen, die zich overal mede bemoeien, denken, dat zij zouden barsten, als zij zich zelve bezagen. Even als men verhaalt van den basiliscus, die sterven zou, wanneer hij zich zelf een spiegel ziet, zoo vreezen ook deze lieden, dat zij zullen sterven, wanneer zij zich zelve bezien in den helderen spiegel van Gods wet. En letten zij soms nog eens op hun eigen leven, dan geschiedt zulks naar vluchtig; gelijk de

man, van wien JACOBUS zegt, dat hij zijn aangezicht bemerkt in een spiegel en weggaande terstond vergeet hoe danig hij is. Men zegt, dat de vrouwen zich overal mede bemoeien en snapachtig zijn, maar de mannen zijn er ook niet vrij van. Als de leeraar eenige zonde bestraft in zijne leerrede, maken zij terstond eene toepassing, waar de leeraar niet eens om denkt. Zij passen het op een ander toe, daar het misschien beter op hun zelve zoude passen. Hoort gij dat wel, zeggen zij, dat zegt hij van die of die. Ze kunnen zich dat aantrekken, ik heb er geen schuld aan. Zij beproeven niet eens hun eigen geweten of het hun raakt, maar onderzoeken veel liever of zij ook iemand kunnen vinden, wien het aangaat en op wien zij het kunnen toepassen. Er zijn, die er steeds naar hunkeren om te weten, wat een ander doet, waar en bij wien hij loopt en wat hij daar doet of spreekt en die daarom altijd vragen, even als ELIZA aan zijn knecht: *van waar* komt gij, of waar gaat gij heen, wie was daar meer, wat was daar te doen, wat zeide deze of die? Kunnen zij het van dien man niet vernemen of durven ze het hem niet vragen, dan vragen ze de vrouw, de kinderen of de dienstmaagd en willen gaarne, dat men hun alles ten nauwkeurigste verhaale. Wat in den kerkeraad of op het raadhuis besloten is, wie dus en wie zoo stende, zulks onderzoeken zij nauwkeuriger dan datgeen, waarvan hunne zaligheid afhangt. Al hadden zij ook honderd oogen, zooals de dichters van ARGUS verhalen, dat ware hun nog niet genoeg; want dan zouden ze nog bedrogen kunnen worden, ook nog niet in alle landen en huizen kunnen zien, waartoe alleen Gods oogen bekwaam zijn, voor wien niets verborgen is. Zij weten het wel te zeggen, maar betrachten het zelf niet, dat hij, die eens anders rekening opmaakt in het eind zelf te kort schiet, en dat het beter is zijn eigene rekening op te maken dan die eens anders. Waarom toch zoo begeerig gezien naar eens anders rekeningboeken, waarin

het toch zoo duister is te lezen? Wat baat het, mijne broeders, dat gij zoo bezorgd zijt, zoo veel moeite doet en u zoo zeer bemoeit met het doen van een ander, die toch niet onder uw opzicht staat en van wiens handelingen gij geen rekenschap behoeft te doen, en dat gij uw eigenen toestand zoo zeer verzuimt, waaraan u toch zoo veel gelegen is en waarvan gij de nauwkeurigste rekening zult moeten geven. Zit gij in de kerk en praat, zit gij aan uwe tafel en eet, of zijt gij bij eenen vriend, uw tong is rusteloos in beweging om veel te spreken en dat altijd van een ander, weinig of geheel niet van u zelve, immers niet van den toestand uwer ziele en hoe die moet verbeterd worden.

IV. Toen DAVID bevel gaf om het volk te tellen, eene zaak waarbij hij geen belang had en eene moeite, die hij zich had kunnen besparen, omdat hem daarvan geen goed, maar enkel kwaad zou overkounen, vroeg JOAB: „*waarom heeft mijn heer lust aan deze zaak!*” (2 Sam. 24). Even zoo mocht men dezen menschen, die zich overal mede bemoeien, ook wel vragen: „*waarom hebt gij lust aan deze zaak, die uwe ziele geen goed maar wel veel kwaad kan doen?*”

Misschien komt het wel, omdat zij zelf zoo slecht zijn, dat zij zich zelve niet durven beschouwen. Even als een koopman, die, wel wetende dat zijne zaken kwalijk staan en geheel verlopen zijn, geen lust heeft zijne rekeningboeken te onderzoeken, omdat hij overtuigd is, dat hij alles slecht zal bevinden, zoo bemoeien ook zij zich met eens anders doen, omdat zij wel weten dat hun eigen doen slecht is.

Ook letten zij er op of zij aan een ander niet iets kunnen vinden, waarmede zij zich zelve kunnen verschoonen; en omdat zij het nog zoo erg niet maken, als die of die, op wien zij altijd zoo veel te zeggen hebben, even als de Farizeër op den Tollenaar, vleien zij zich zelve en denken, dat zij rechtvaardig zijn, omdat

zij niet zoo heel godloos en wat beter dan die boozen zijn. En toch kan het zeer wel zijn dat degene, die zij voor slecht uitmaken, werkelijk vroom, nederig, verslagen van harte en alzoo aangenaam voor God zijn. Wat baat het een slordige, morsige vrouw, dat een andere nog slordiger is, daar zij daarom toch niet zindelijker wordt? Een hond is reiner dan een varken, evenwel zijn beide morsige dieren.

Misschien zijn ook deze lieden er daarom zoo op belust om eens anders doen te onderzoeken, omdat zij blind zijn voor hun eigene zaken en hun eigene slechtheid niet inzien. Misschien denken ze, dat hunne zaken goed staan, dat zij rijk en machtig zijn en dat zij daarom een ander moeten verbeteren. Van waar kwam het, dat de Farizeeën die zich overal mede bemoeiden, aan de discipelen vroegen: „*waarom eet uw Meester met de tollenaars?*” terwijl zij den Meester vroegen: „*waarom eten uwe discipelen met ongewasschen handen?*” De Heere toonde aan, „*dat zij op zich zelve vertrouwden, meenende dat zij rechtvaardig waren*”, daarom verachtten zij anderen en daarom bemoeiden zij zich ook zoo zeer met anderen.

Eindelijk komt het daarvan daan, dat het gemakkelijker is te berispen dan te verbeteren. Waanneer men een ander oordeelt, eens anders doen onderzoekt, dan is men met berispen vrij; de plicht van verbetering rust op een ander. Maar indien zij zich zelf wilden beproeven, dan moesten zij, wat zij kwaads in zich bevonden, zelf verbeteren en dat is vrij wat moeilijker dan bestraffen; daaraan hebben zij geen lust. Zij weigeren de tucht aan te nemen, die zij een ander opleggen; zij willen wel zware lasten op eens anders schouders leggen, maar zij hebben geen lust om die zelf met den vinger aan te raken of zelf te dragen.

V. Die dan gaarne het H. Avondmaal tot zijn troost wil gebruiken en niet tot zijn verderf misbrui-

ken, onderzoek en beproeve *zich zelve*n. Kent u zelven. Bemoeit u niet met hetgeen een ander aangaat. Onderzoekt geene gebreken van een ander, of tracht ze met goed verstand te verbeteren. *Zondigt uw broeder tegen u, zoo bestraf hem tusschen u en hem alleen*; maak het niet ruchtbaar, als het verborgen kan blijven. Beijver u het meest om kennis te krijgen van uw eigene zaken.

VI. Wacht u voor ledigheid, want zij veroorzaakt, dat gij u overal mede bemoeit; omdat velen niets te doen hebben, doen zij kwaad. Houdt u bezig met Gods werk, met de dingen van uw Hemelschen Vader en met uw werk, met uw beroep, met de zorg voor uwe ziel en voor uw lichaam en met de stichting van uwen naaste; dan loopt gij geen gevaar om tot dat hatelijk gebrek, om zich overal mede te bemoeien, te vervallen.

Denkt altijd, dat u het meest gelegen is aan uw eigen toestand. Een ander zal voor u niet staan. Gij zult aan het Avondmaal gaan voor u zelven en in het oordeel zult gij verantwoording moeten doen voor u zelven.

Denkt ook dat eens anders zonden u niet kunnen verschoonen of rechtvaardigen en dat eens anders gebreken u niet kunnen genezen. Al wist gij al de zonden, die in een stad of dorp, waar gij woont, geschieden, al de gebreken van alle menschen in de wereld, daardoor zijt gij niet beter.

Ook moet gij weten, dat zulk eene begeerte om zich overal mede te bemoeien, een verkeerde en booze lust is, die u gelijk maakt aan de varkens, die zich gaarne in modder en vuiligheid omwentelen. Men vindt kinderen, die gaarne zand, kalk, asch en andere onreinheden eten en daarin altijd met vermaak bezig zijn, waardoor zij hunne maag bederven; zoo zijn het ook menschen van bedorvene zinnen, die gaarne spreken over eens anders gebreken, tot schade van hunne eigene

zielen, zich zelveu alzoo makende tot kwaadsprekers en achterklappers, en daardoor zich zelveu buiten den hemel sluiten volgens het goddelijk antwoord in Ps. 15, en volgens de vreeselijke bedreiging: Ps. 50: 20, 21: *Gij zit, gij spreekt tegen uwen broeder, enz. Ik zal u straffen, en zal het u ordentelijk voor uwe oogen stellen. Verstaat dit toch, gij godvergetende, opdat ik u niet verscheure.*

Eindelijk bedenkt, dat het ecne bedriegerij is van den duivel, die u dus doet bezig zijn met het beproeven van eens anders doen, opdat gij daardoor uw eigen belang zoudt verzuimen; en alzoo werpt hij u stof in de oogen, opdat gij nimmer zoudt komen tot een klaar gezicht van uwe zonden en tot een oprecht vernedering voor den Heere: en zoo voortgaande, wat zal het H. Avondmaal u baten, ja, welke schade zal het u al niet aanbrengen?

GEBED.

Genadige God, barmhartige Vader in Christus Jezus, leer mij mijn eigene wegen overdenken en mijne afdwalingen zien en geef mij lust en kracht om mijne voeten terstond, zonder vertoeven, te keeren tot uwe getuigenissen. En daar ik al mijne zonden en afwijkingen niet kan verstaan noch optellen, omdat ze meer zijn dan de haren van mijn hoofd, zoo beken ik die zonden, welke ik kan bedenken, en bid U ootmoedig om het dierbaar bloed van uwen Zoon, vergeef mij die alle genadig en reinig mij ook van mijn verborgene zonden. Amen!

HOOFDSTUK III.

DAT DE VOORBEREIDING EN BEPROEVING VAN ONS ZELVEN
 HET GEBRUIK VAN HET H. AVONDMAAL NOODZAKELIJK
 MOET VOORAFGAAN, INDIEN WIJ DAARVAN EENIGE
 GOEDE VRUCHT ZULLEN ONTVANGEN EN ONS
 ZELVEN NIET IN GEVAAR WILLEN BRENGEN
 OM GODS TOORN OP ONS TE LADEN.

I. Het H. Avondmaal is ingesteld door Hem, die een Heere is van hemel en aarde, en ons is door Hem bevolen om dat te gebruiken tot zijne gedachtenis; er is dus veel aan gelegen, of wij het zoo doen dat het Hem behaagt, of zoo dat het Hem mishaaft. Hiertoe is het dan noodzakelijk, dat wij ons vooraf goed beproeven. Het is het bevel des Apostels en hij stelt zulks voor als een middel om het oordeel Gods niet op ons te laden. Dat zoodanige voorbereiding en beproeving moet voorafgaan is redelijk. Want als wij op God zien die het heeft ingesteld, op zijn eer, zijn gebod, zijne straffen die Hij gedreigd en gebracht heeft over hen, die zijne inzettingen misbruiken en in 't bijzonder over hen die het Avondmaal ontheiligen en op den zegen, dien zij te verwachten hebben, die zich goed voorbereiden, dat alles eischt van ons noodwendig een voorafgaande *beproeving*.

De eer van God eischt dit; want als men zonder voorafgaande *beproeving* en *voorbereiding* aan zijne Tafel gaat, doet men Gode minder eer aan dan den menschen. Als een vorst u genoodigd heeft om met hem aan zijne tafel aan te zitten, dan zult gij u vooraf daartoe bekwaam maken en niet onbereid of ongereinigd aldaar durven verschijnen. Toen JOZEF moest verschijnen voor FARAO, den koning van Egypte, om hem zijnen droom uit te leggen, liet hij zich eerst het hoofd scheeren en veranderde hij zijne kleederen (Gen. 41). Toen ESTHER zou verschijnen voor haren man, den koning AHASVEROS,

om te bidden voor zich en haar volk, dat zij hun leven mochten behouden en niet vermoord worden, trok zij een koninklijk kleed aan en versierde zich om alzoo den koning te behagen (Esth. 5). Als wij dan zullen gaan aan de Tafel van den Koning aller koningen, den Heerscher van hemel en aarde, opdat Hij ons zijn genadige beloften der hemelsche gelukzaligheid en het eeuwig leven bekend make en verzegele, en opdat wij aldaar in volheid geestelijk voedsel mogen ontvangen, niet voor zeven jaren maar voor eeuwig, en verzekerd mogen worden, dat de menschen-moorder ons niet zal kunnen schaden, maar dat wij van zijn list, geweld en wreedheid, die alle boosheid van HAMAN te boven gaat, zullen bevrijd zijn — zullen wij dan dien grooten Heere de eer niet aandoen om onze zielen vooraf wel voor te bereiden? Anders zou het schijnen alsof God zoodanig was, dat men hem niet behoefte te achten noch te letten op zijnen dienst, en alsof Hij zoo gering en onwaardig ware, dat het van geen belang was hoe men Hem diende; even alsof zulks zoo nauw niet stak en God daarop zoo weinig acht gaf, als een doode Baäl, die er niet op lette of men Hem goed of kwalijk bejegende, en alsof Hij niet te vreezen was, al deed men Hem ook iets, dat Hem mishagde. Daar echter de Heere ten allen tijde nauwkeurig zorg heeft gedragen om van de zijnen gevreesd en geëerd te worden en dat zijne heiligheid, macht en heerlijkheid, door zijne dienaars erkend en verbreid mochten worden, en het Heilig Avondmaal een bijzondere dienst van God is, zoo wil dan ook de Heere op een bijzondere wijze geheiligd worden van hen, die daar aankomen. Wij naderen daar tot God op een bijzondere wijze, omdat wij dáár komen om uit zijne hand het zegel van de vergeving onzer zonden en het pand van onze hemelsche erfenis te ontvangen. Indien wij dan alzoo tot God naderen en Hij tot ons, dan moeten wij ook naar de vermaning

des Apostels, *onze handen reinigen en onze harten zuiveren* (Jac. 4 : 8), anders zoude het schijnen, alsof Hij een onheilig God was, en zulks is de grootste oneer, die wij Hem kunnen aandoen.

II. Hierbij komt *Gods ernstig bevel* en uitdrukkelijk gebod, dat zulks van ons eischt. Er is geen godsdienst of eenig deel daarvan, waarvan God zoo duidelijk, zoo ernstig en zoo nauwkeurig bevolen heeft, om zich daartoe vooraf goed voor te bereiden, eer men daaraan deelneemt, dan juist het H. Avondmaal. Voor de heiliging des Sabbaths heeft God het woordje *gedenkt* geplaatst. Voor het Pascha gebod God (Exod. 11), dat men het bij tijds zoude bereiden. HISKIA vermaande zijn volk en voornamelijk de priesters, dat zij zich zouden heiligen en bekwaam maken om het goed te vieren; maar nergens wordt ons de voorbereiding en beproeving van ons zelve zoo dringend en ernstig aanbevolen, dan voor het gebruik van het H. Avondmaal, gelijk zulks te lezen is, 1 Cor. 28, 29, 30, 31. En dit gebod wordt nog aangedrongen door plagen en straffen, waarinede God hen bedreigt, die het misbruiken, die hij in dergelijke omstandigheid aan sommigen getoond heeft en die ons dan ook met recht moeten afschrikken om onbedachtzaam, oneerbiedig en onvoorbereid daaraan te treden. De zoodanigen immers brengen zich in groot gevaar. Zij eten en drinken zich zelve een oordeel en laden Gods toorn en vloek op zich, ja maken zich schuldig aan het lichaam en het bloed des Heeren, alsof zij zelve de moord van den Zoon van God hadden begaan (1 Cor. 11 : 27, 29). Leest eens hoe God de zonen van Aäron, NADAB en ABIHU gestraft heeft, omdat zij vreemd vuur op zijn altaar brachten, wat hun niet geboden was; het vuur vloog hun in 't gezicht en zij werden door de vlam, die zij zelve hadden aangestookt, verbrand (Levit. 10 : 1). Omdat SAUL zich verstout had te offeren, een werk dat niet hem maar den priesters als hun eigen ambt

was opgedragen en aanbevolen, werd hij verstooten van den troon en de koninklijke waardigheid (1 Sam. 13). Toen UZZIA onbedachtzaam de Ark aanraakte, al deed hij zulks dan ook met een goede bedoeling, met een goed oogmerk, haar ondersteunende opdat zij niet zou omvallen, werd hij evenwel dadelijk door Gods slaande hand gedood (2 Sam. 6), en toen de Bethsemieten onbedachtzaam en uit nieuwsgierigheid in de Ark hadden gekeken, richtte de Heere een groote slachting onder hen aan, verslaande vijftig duizend en zeventig mannen (1 Sam. 6). UZZIA, de koning van Juda werd met melaatschheid geslagen omdat hij het rookvat aantastte en reukwerk wilde offeren, dat hem niet geoorloofd was (2 Chron. 26). *Deze dingen zijn kuntlieden alle overgekomen tot voorbeelden en zijn beschreven tot waarschuwing van ons. En deze dingen zijn geschied ons tot voorbeelden, opdat wij geen lust zouden hebben aan het kwaad, gelijk als zij lust gehad hebben.* Zij hebben allen dezelfde geestelijke spijs gegeten en allen denzelfden geestelijken drank gedronken, die wij nu hebben, en zij zijn gestraft om het misbruik daarvan, opdat wij ons daarvoor zouden wachten en ons zelve tot het rechte gebruik daarvan vooraf goed voorbereiden. Daar hebt gij twee koningen. SAUL en UZZIA, die door een onbedachtzame uitoefening van den godsdienst, hun koninkrijk, kroon en scepter, gezondheid, rust en alles hebben verbeurd en verloren. Den gast, die zonder bruilofskleed aan de koninklijke tafel was gekomen, werden handen en voeten gebonden en hij uitgeworpen in de buitenste duisternis (Matth. 22). Hij was reeds bij den maaltijd en hij moest er uit, even als de duivel uit den hemel. Dit is een indrukwekkend voorbeeld voor alle onvoorbereiden, die onbedachtzaam den godsdienst uitoefenen, maar voornamelijk voor hen, die onbeproefd aan het H. Avondmaal komen. Is niet die Tafel een Koninklijke Tafel en niet de Heere CHRISTUS een Koning aller koningen? Wat wacht dan zulk een gast,

die daar durft aanzitten zonder bruilofskleed? En om dit nog nader te beschouwen en eigenlijk te spreken merken wij op, dat de Heere aan de Corinthiërs het misbruik van het H. Avondmaal voorbeeldig heeft gestraft (zoo als PAULUS uitdrukkelijk verhaalt, 1 Cor. II : 30) met ziekten en dood. Zoo leerden dan de doode Corinthiërs den levenden en ons allen; dat het noodig is, *dat de mensch zich zelve beproeve en alzoo etc.* Zij waren doodzijnde een levend vonnis, een spiegel voor de levenden, gelijk de geraanten op galg en rad, die, al spreken zij niet, leeren dat men zich moet wachten voor het kwaad, waardoor zij aldaar gekomen en ten toon gesteld zijn. Zoo leerden die dooden binnen Corinthe, dat wie onwaardig eet en drinkt, zich zelve strafbaar maakt en dat het vonnis, 't welk PAULUS daar uitspreekt, hen geldt. En al straft God dan ook alle onwaardige gasten niet dadelijk aan hunne lichamen, Hij kan ze wel straffen met een geestelijke en onzichtbare straf, met verharding des harten en overgeving tot verkeerden zin. Hiermede werd JUDAS gestraft, toen na de beteide satan in hem voer (Joh. 13 : 27). Omdat hij het Pascha misbruikte, het etende met een onboetvaardig hart, strafte hem God, dat hij nog verharder en onbekwamer werd om zich te verbeteren. De zoodanigen worden hoe langer hoe meer slaven van hunne booze lusten en kinderen der hel. En gelijk PAULUS van het Evangelie zegt, zoo mogen wij van het Heilige Avondmaal zeggen, dat het hun wordt een reuk des doods ten dood (2 Cor. 2 : 16). De reden waarom God de zoodanigen zoo streng straft is, zooals PAULUS zegt, deze, dat zij *het lichaam des Heeren niet onderscheiden* (1 Cor. 11 : 29); dat zij dat brood 't welk een zegel is van het lichaam des Heeren, en daarom de naam draagt van de zaak die daardoor verzegeld wordt, niet onderscheiden, maar achten als gemeen brood, en den wijn die het bloed des Heeren vertoont, drinken als gemeenen wijn, en er geen

onderscheid tusschen maken, of zij aan de Tafel des Heeren gaan in zijn huis, of aan hun eigene tafel in hun huis. Die het afbeeldsel of de schilderij eens konings eenigen smaad aan doet en veracht alsof het van een bedelaar ware, zal gerekend worden des konings majesteit gekwetst te hebben; die dan even zoo de heilige dingen Gods als gemeen en onheilig aantast versmaadt den Insteller. Die geen acht geeft op deze waarschuwingen en bakens, zal zijn koers niet goed richten naar de haven der hemelsche rust, maar schipbreuk lijden eer hij den weg half heeft afgelegd.

Dit gebod van *voorbereiding* en *beproeving* wordt mede aangedrongen door den *zegen* en de *genade*, die Hij wil bewijzen aan degenen, die zich vooraf voorbereiden, eer zij tot den dienst toetreden. Die zijne handen vooraf reinigt en zijn hart zuivert, zal *zegen* ontvangen van den Heere, en gerechtigheid van den God zijns beils, dat is het geslachte dergenen, die naar hem vragen en zijn aangezicht zoeken (Ps. 24: 4, 5). Deze genade bestaat hierin: 1. dat God het gebrekkige hunner voorbereiding voorbijziet en de oprechte verbetering des harten aanziet. Zoo verhoorde Hij HISKIA, toen hij bad om genade en om verzoening voor degenen, die er hun gansche hart op gericht hadden om God den Heere te zoeken, hoewel zij nog niet zoodanig voorbereid en gereinigd waren, als de reinheid van het heiligdom vereischte (2 Chron. 30: 19, 20). 2. Dat God hen zegent in de uitoefening van zijnen dienst, doordien hij tot hen nadert met zijne gunst en met het gevoel zijner genade, als zij tot Hem naderen met een rein hart (Joh. 4: 8).

Als iemand de deur van zijn hart, wanneer CHRISTUS daar aanklopt, opent, zegt CHRISTUS daarvan: *Ik zal tot hem inkomen en Avondmaal met hem houden en hij met mij* (Openb. 3: 20). Dat is, Ik zal hem bijzondere gunst en vriendschap betoonen, gelijk vrienden doen, die gemeenzaam met malkander eten en drinken. Zoo

iemand Mij lief heeft, die zal mijn woord bewaren, en mijn Vader zal hem liefhebben, en wij zullen tot Hem komen en woning bij hem maken (Joh. 14: 23), hetgeen een bijzondere en buitengewone gunst en vriendelijkheid te kennen geeft. Die zich zelven dan voorbereid en beproefd, eer hij ten Avondmaal gaat, die heeft zoodanigen zegen en bijzondere gunst te verwachten, dat de Heere tot hem komen, met hem eten en drinken en bij hem wonen zal. Wat zoude men nu niet willen doen, hoe zich daartoe niet gaarne voorbereiden, om zulken waardigen Gast en lieven Vriend te ontvangen. Als men een koning of een man van aanzien verwacht, door wiens komst wij ons grootelijks vereerd achten, die ons veel goeds kan doen en aan wiens vriendschap ons ten hoogsten gelegen is, doordien misschien onze geheele welvaart van hem afhangt, hoe bereiden en regelen wij dan niet alles vooraf om hem wel te onthalen. Zoo moeten wij dan veel meer onze zielen voorbereiden, om den Heere te ontvangen, onzen besten en getrouwsten Vriend, den Bruidegom onzer zielen, den Heere der heeren, wiens gunst beter is dan het leven en aan wiens vriendschap ons zoo veel gelegen is, daar onze eeuwige welvaart en zaligheid er van afhangen.

III. Wanneer wij dan zien op den Heere onzen God, die ons noodigt tot zijne Tafel, en verder op zijne heiligheid en op zijn bevel, aangedrongen door bedreiging van plagen en belofte van zegen, dan hebben wij groote reden om ons vooraf daartoe wel voor te bereiden. Insgelijks wanneer wij letten op de *zaak zelve*, die wij bij der hand nemen, zoo zullen wij ook grootelijks reden vinden, waarom wij ons noodzakelijk vooraf moeten beproeven. Wanneer wij zien op het *H. Avondmaal*, zoo als het is op zich zelve, of indien wij het vergelijken met andere godsdienstige plechtigheden van het Oude en Nieuwe Testament, zoo zullen wij steeds groote

reden vinden en de noodzakelijkheid dezer voorbereiding duidelijk inzien. Ziet eens op het Avondmaal, zoo als het op zich zelve is en let eens op *het gewicht daarvan*, dan zal het u duidelijk blijken, hoe noodzakelijk het is om u vooraf daartoe goed voor te bereiden. Ten Avondmaal gaan is het verbond met God vernieuwen, CHRISTUS ontvangen, zijn ligchaam en bloed door het geloof aannemen, eten en drinken, onze geestelijke ondertrouw met Hem bevestigen, een pand en zegel halen van de hemelsche erfenis en ons alzoo verzekeren, dat Christus de onze is en eeuwig zal blijven, dat wij de zijnen zijn, Hem zullen getrouw blijven tot den dood en alzoo de krone des levens van Hem zullen ontvangen. Of zoo wij daar onwaardig komen, dat wij ons dan schuldig maken aan zijn ligchaam en bloed, aan den schrikkelijken moord op Hem begaan en alzoo Gods oordeel op ons laden. Hoop op groot voordeel en vrees voor groote schade veroorzaken naarstige zorg. Geen wijs man zal onbedachtzaam iets beginnen, maar eerst goed overleggen hoe het kan afloopen. God zelf handelt zoodanig, als of Hij zich te voren daartoe bereidde en beraadslaagde, als Hij iets gewichtigs wil doen. Vóór de schepping van den mensch zeide God eerst: *laat ons menschen maken*, even alsof Hij beraadslaagde, hooft Hij die maken wilde en waartoe en wat zij doen zouden (Gen. 1: 26). Vóór dat Hij de bouwlieden van de toren van Babel strafte met verwarring van hunne spraak, vóór dat Hij hen stoorde in hun werk, en hen van elkander verstrooide over de geheele aarde, vóór dat Hij Sodom en Gommorra door vuur van den hemel verdelgde, scheen Hij zich eerst voor te bereiden, te beraden en als een goed rechter kennis van zaken te nemen. Niet alsof God zulks behoefde te doen, want alles wat Hij doen wil is Hem ten volle bekend, maar om de menschen door zijn voorbeeld te leeren, dat zij zonder voorafgaande beraadslaging niets gewichtigs moeten

ondernemen. Want zoo God, die zoo iets niet behoeft, het evenwel doet, veel meer moeten wij ons beraden, wijl dit wegens onze onvolmaaktheid voor ons ten hoogste noodig is. God gedraagt zich, alsof Hij zich vooraf wel bedenkt en overlegt vóór Hij het doet en bevestigt alzoo het spreekwoord: *Bezint eer gij begint.* Wanneer iemand gering begint en iets wil koopen of verkoopen, waarbij veel belang is en dat hem groot voordeel kan aanbren- gen; wanneer iemand een koning, prins of groot heer wil aanspreken over eene zaak, waaraan hem groote- lijks gelegen is, dan bedenkt hij zich eerst en overlegt het wel. Als iemand ter bruiloft of te gast zal gaan bij aanzienlijke lieden van groot vermogen en groote waardigheid, wat is hij dan bezig, wat vindt hij niet al te regelen en in orde te brengen vóór hij daartoe gereed is! Als gij dan zult opgaan tot den voorbruiloft van het Lam, tot het gastmaal van den hoogsten Koning, waar Hij zijne kinderen en vrienden kostelijk onthaalt, door hun pand en zegel te geven van al zijne goede- ren, hun bij testament vernakende al zijn eenwige schatten, een geheel koninkrijk, dat hij voor hen bereid heeft van af de grondlegging der wereld, is het dan niet dwaas gehandeld om daar onbedachtzaam heen te gaan? Of veracht gij den grooten Huisheer die u noodigt, omdat gij Hem met uwe lichamelijke oogen niet ziet, daar Hij u echter duidelijk ziet tot in het binnenste van uw hart? Of veracht gij zijne kinderen, die dáár komen, omdat zij juist niet rijk, groot en kostelijk opgeschikt zijn naar de wereld, daar zij inder- daad koningen en priesters, zonen en dochters des Allerhoogsten zijn? En is het u daarom der moeite niet waard om er uw werk van te maken en u goed voor te bereiden? Voorzeker zal u zulks niet wel gelukken, wanneer gij Hem en de zijnen veracht; gij zult dan van Hem ook licht geacht, ledig heengezonden, met vloek beladen en met eeuwige schande uitgesloten wor-

den. De beleefdheid heeft hare voorschriften. De kinderen in de school kunnen zien dat het leelijk staat, wanneer men onbeleefd is tegen zijn meester of tegen de overheid en gij zult nog wel onbeleefd kunnen zijn tegen den Allerhoogste, tegen dien grooten Profeet, eenigen Hoogepriester en eeuwigen Koning? Moesten niet de twee vermaardste oversten van Israël, MOZES en JOZUA, hunne schoenen uittrekken en den diepsten eerbied betoonen, toen zij God zouden hooren spreken? En mogen wij dan denken, dat Hij onze onbeleefdheden voor lief zal nemen, wanneer wij aan zijne Tafel komen om met Hem te eten en te drinken en dat wel van de kostelijkste spijs, die men kan bedenken? Gij wast uwe handen, gij reinigt uwe kleederen wanneer gij bij iemand zult te gast gaan en is dan deze heerlijke maaltijd u zooveel niet waardig, dat gij eerst uwe ziel zult reinigen en zuiveren, vóór gij daar komt?

*Vergelijk nu het H. Avondmaal eens met andere godsdienstige plechtigheden van het Oude en Nieuwe Testament en gij zult zien, dat er noodzakelijk een ernstige voorbereiding moet voorafgaan. Het Pascha, waarvoor het Avondmaal in de plaats is gesteld, mocht men niet eten zonder goede voorbereiding, te lezen bij Exod. 12. Men moest het lam eenige dagen van te voren van de kudde afzonderen, men moest alle zuurdeesen en gezuurd brood uit het huis wegdoen, waarop de Apostel doelt (1 Cor. 5: 7 en 8), als hij ons deze voorbereiding voorschrijft: *Zuivert dan den ouden zuurdeesem uit, opdat gij een nieuw deeg zijn moogt, gelijk gij ongezuurd zijt: want ook ons Pascha, namelijk CHRISTUS, is voor ons geslacht. Zoo laat ons dan feest houden, niet in den zuurdeesem der kwaadheid en der boosheid, maar in de ongezuurde brooden der oprechtheid en der waarheid.* Moesten dus de Israëlieten zich alzoo voorbereiden eer zij aten van het paaschlam, en redeloos dier, zullen wij ons dan niet veel meer voorbereiden, eer wij komen om te eten*

van Hem, die het Lam Gods is; die ons heeft lief gehad en in zijn bloed van onze zonden gewasschen; die zich zelve voor God onstraffelijk heeft opgeofferd tot eene offerhande en slachtoffer Gode? De offerhanden, die met veel moeite en kosten gedaan werden om deze offerhande van CHRISTUS af te beelden, vereischten een bijzondere voorbereiding. De Priesters moesten zich vooraf wasschen, andere kleederen aantrekken, geen wijn drinken en geen smet of gebrek of onreinheid aan het lichaam hebben. Hoe veel te meer moeten wij ons dan niet op een geestelijke wijze wasschen, geestelijke kleederen aantrekken en alle onreinheid wegdoen, wanneer wij aan het H. Avondmaal zullen gaan, waar ons wordt verzegeld en toegepast wat al de offerhanden beteekenden. Toen God zijn wet zoude geven aan de Israëlieten, moesten zij zich drie dagen te voren daartoe voorbereiden (Exod. 19). In het H. Avondmaal wordt ons verzekerd, dat CHRISTUS is geworden onder de wet om ons te verlossen, dat Hij den vloek der wet op zich heeft genomen om ons daarvan te bevrijden (Gal. 3 en 4.) Wij komen daar niet tot den schrik verwekkenden berg Sinai vol donder en bliksem van vloek en toorn, maar tot den liefelijken berg Zion, waar de Heere vol van genade en weldaden tot ons komt en ons een lieflijk juk en lichte last oplegt. Moesten zij dan zoo eerbiedig komen tot de duistere wolk, tot het donkere raadsel, tot de deksels en windsels onder welke de genade en waarheid als schatten en edelgesteenten verborgen lagen, hoe veel te meer zijn wij dan eere verschuldigd aan de Zonne der gerechtigheid, aan de klaarheid des Heeren, die wij nu met ongedekten aangezichteanschouwen, en aan het heil dat Hij ons schenkt. Hebben zij den knecht en opvoeder zoo veel eer moeten bewijzen, veel meer moeten wij den Heere zelf eeren. Moeten de kinderen den tuchtmeester eeren met ontbloot hoofd, jegens hun vader moeten zij nog veel eerbie-

diger zijn. Zoo de Joden de schaduw moesten eeren, zullen wij dan het Lichaam verachten? De wet had slechts de afschaduwing, wij hebben de zaak zelve. In het nieuwe Testament is het bidden en hooren van Gods woord een bijzondere godsdienstoefening. Voor beide eischt de Zaligmaker goede bezinning en voorbereiding. *Als gij bidden zult, zegt Hij, gaat in uwe binnenkamer, stuit de deur toe; en zoo gij indachtig wordt, dat uw broeder iets tegen u heeft, zoo gaat eerst heen en verzoent u met hem.* Als gij heengaat om Gods woord te hooren, zegt Hij, *ziet toe, hoe gij hoort.* Indien wij ons moeten bedenken en beproeven vóór wij God aanspreken of Hem hooren spreken, veel meer moeten wij zulks doen als wij aan zijne Tafel gaan en met Hem eten.

IV. Zoo wij eindelijk op ons zelve zien, zullen wij de noodzakelijkheid van deze voorbereiding gemakkelijk kunnen beseffen, want de verdorvenheid van ons hart is zoodanig, dat wij onbekwaam zijn om God eenigzins goed te dienen zonder voorbereiding daartoe. *REHABEAM deed wat kwaad was in de oogen des Heeren, omdat hij zijn hart niet richtte om den Heere te zoeken (2 Chron. 12: 14).* Daarentegen was zijn grootvader DAVID een man naar Gods hart en deed wat goed was in de oogen des Heeren, omdat hij zijn hart er wel naar richtte om den Heere te zoeken en toen hij kon zeggen: *o God! mijn hart is bereid,* toen sprak de Heere zoodanig tot hem in zijn heiligdom, *dat hij van vreugde kon opspringen (Ps. 109: 1, 8).* Als wij dus ons hart er te voren niet toe bekwaamen en richten om den Heere te zoeken in zijn H. Avondmaal, dan is het niet mogelijk, dat wij troost of vreugde daarvan kunnen hebben. Ons hart dat zeer arglistig is, zal ons licht bedriegen, zoodat wij zullen denken dat alles goed is, daar ondertusschen alles zeer kwalijk gesteld is. In geen stad of land kunnen zoovele schuilhoeken zijn voor hoeren, boeven en dieven, als er in het hart morsige schuilhoe-

ken gevonden worden voor zonden en dwaasheden. Hoe nauwkeurig ook de mensch onderzoekt, altijd blijft er toch nog iets, dat hij niet vindt. Gelijk in een grooten tuin vol onkruid altijd werk is om te wieden, zoo is er ook altijd werk genoeg om onze harten te onderzoeken en te reinigen, teneinde niet bedrogen te worden, denkende dat wij het ware zaligmakende geloof reeds bezitten, daar het misschien inderdaad niets meer is dan een geschiedkundig of dood geloof of een dwaze inbeelding, die ons niet aangenaam voor God kan maken, of CHRISTUS doen omhelzen tot onze rechtvaardigmaking. Veelligt zullen wij denken, dat wij al heel rechtvaardig zijn en beter dan anderen, daar wij werkelijk voor God walgelijk en een gruwel zijn en zoo zullen wij ons zelve bedriegen, hebbende eene gedaante van godzaligheid, terwijl wij de kracht daarvan verloochenen. De zonde, het gebroed van de oude slang, kan zeer licht in onze harten insluipen en zich aldaar verbergen. De slang was listiger dan al het gedierte en bedroog onze eerste moeder Eva. De zonde mag men wel zeggen, was listiger dan de duivel, want zij wist hem te bekruipen in den hemel en daaruit te stoo'en in de hel. Zij bezit een bijzondere arglistigheid en behendigheit om iemand te doen dwalen. Er is een *bedrog des rijkdoms* maar in de zonde is de grootste bedriegelijkheid; zij heeft vele behendige streken en kunsten, waardoor zij gemakkelijk en listig kan binnensluipen, zonder dat men het merkt. De zonden worden werken der duisternis genoemd, omdat zij het licht haten en de bestraffing ontvlieden; omdat zij heimelijk, zonder dat men het ziet, insluipen en het oog van den mensch verduisteren, zoodat hij haar niet kan bespeuren. Ja, zij kunnen den mensch zoo betooveren en verblinden, dat hij haar voor deugden houdt. Ook kan *eigenliefde* ons de oogen zoo dicht houden, dat wij onze eigene mismaaktheid niet willen zien, dewijl wij daardoor onze eer en aanzien zouden

verminderen en tot verbetering genoodzaakt zouden worden. De eigenliefde maakt dat velen zich meten met hun eigen voet en zich zelven vergelijken met zich zelven of met degenen, die veel erger zijn; en alzoo prijzen zij zich zelven ver boven anderen en durven met den verwaanden jngeling (Matth. 10 : 20) wel stout vragen: *Wat ontbreekt mij nog? Al deze dingen heb ik onderhouden van mijne jonkheid af.* De gewoonte van de wereld is tot voorbeelden van groote verschooning te nemen zulke lieden, die zoowat burgerlijk en niet bijzonder goddeloos zijn; dit maakt hen traag in het onderzoeken en blind in 't beoordeelen van eigene zaken. De *Satan* tracht ons gedurig zand in de oogen te strooien, de blindheid bij ons te onderhouden en ons in de zonde te verharden om ons alzoo in de hel te storten voor wij het ontwaren. Hij verkleint de zonde, vergroot Gods genade en zegt: God zal het u wel vergeven, zijne barmhartigheid is groot en de zonde is maar gering; is het anders niet, wat is daaraan gelegen, gij zult daarom niet verdoemd worden. *Gij zult niet sterven*, was zijn eerste leugen, toen hij den eersten mensch verleide, en zoo bedriegt hij nog menigeen door de inbeelding: *Het zal mij wel gaan, indien ik wandel naar het goeddunken van mijn hart* (Deut. 29 : 19). Dit duurt dikwijls voort tot aan het einde; dan tracht de menschen-moorder die arine zielen tot wanhoop te vervoeren en schielijk in het eeuwige verderf te storten. Iemand die een verborgen gezwel heeft laat het al voortzweren en wil er geen raad voor doen, òf omdat hij er zich voor schaamt om het aan iemand te openbaren, òf omdat hij bevreesd is dat de geneesheer het met doorsteken, pleisters en dergelijke pijn zal aandoen; eindelijk worden alle omliggende deelen bedorven en het gezwel opent zich daardoor van zelf zonder hoop op genezig. Zoo gaat het ook menig mensch in het geestelijke; hij koestert een beminde zonde, hij weet

wel dat zij kwaad is, maar hij schaamt zich om haar te belijden voor den Heere; hij wil haar verzwijgen en verbergen zoo als DAVID zegt Ps. 32. Hij vreest, dat men hem zal bestraffen of eenige schande, schade of pijn aandoen en zoo loopt hij er heen en wordt niet geholpen. Hij heeft vermaak in of voordeel van die zonde, of hij denkt, het is eene behendigheid, zoodat hij haar spoedig kan uitvoeren, en indien hij haar niet bedreef, zouden zijne medegezellen hem uitlachen en zeggen dat hij zot, eigenwijs of schijnheilig is. Zoo durft hij ze niet nalaten, maar gaat steeds voort en laat de wonde zijner ziel verder inkankeren en erger worden. Daar het alzoo gelegen is met ons eigen arglistig hart, waarbij nog komen de bedriegerijen der zonde en de boosheid des satans, en wijl vele deugden maar schijndeugden zijn en vele zonden den naam van deugden dragen — wie ziet niet in, dat het dan voor ons ten uiterste noodzakelijk is om ons zelven nauwkeurig te onderzoeken en te beproeven vóór wij aan de Tafel des Heeren gaan, om zeker te mogen weten, of wij daar komen zullen met een oprecht voorbereid hart en of ons de teekenen en panden, die daar uitgedeeld worden, waarlijk toebehooren; of wij daarop recht en daaraan eigendom hebben, zoodat wanneer de dienaar van CHRISTUS zegt, *neemt, eet*, wij dan vrijmoedig de hand mogen uitsteken om te nemen wat het onze is en om alzoo daar *ons eigen brood te eten*. Toen de koopman die paarden zocht er een van groote waarde had gevonden, rustte hij niet, voor dat ze in zijn bezit was; hij ging heen en verkocht alles wat hij had, kocht de parel, wel wetende dat hij door het bezit daarvan rijk genoeg zoude zijn. Zoo moeten wij ook zelve wél bedenken of wij die kostelijke panden, die paarden der genade tot ons eigendom hebben gemaakt en of wij, ons zelven beproefd hebbende, den staat onzer zielen zoodanig bevinden, dat wij vrij mogen

eten van dat brood en drinken van dien drinkbeker. De Heere roept arme, verslagene, vermoeide, gebrokene, belaste, hongerige, dorstige zielen; zijn wij niet zoodanig gesteld door het gevoel van en de droefheid over onze zonden, dan roept Hij ons niet; hoe zullen wij durven komen en hoe zullen wij niet veelmeer vreezen, dat Hij ons met een verstoord gelaat zal vragen: *hoe zijt gij hier ingekomen? Waartoe zijt gij hier?* Als het dan zoo jammerlijk met onze ziel gesteld is, wij de genezing daarvan zoo hoog noodig behoeven, de Heere ons zoo vriendelijk roept en wij evenwel weigeren om daar te komen, dan doen wij immers onze eigene zielen grootelijks te kort. Zoo is het dan boven alles noodzakelijk, dat wij ons vooraf beproeven hoedanig wij zijn.

GEBED.

Och, Heere JESUS! mijne ziel is geheel overtuigd, dat het volstrekt noodzakelijk is, dat ik mij zelven beproeve en ten nauwkeurigste onderzoekte vóór ik aan uwe Tafel ga om te eten van het brood en te drinken van den drinkbeker. Och Heere, Heere! Gij groote God en Zaligmaker, leer mij toch bedenken uwe heerlijkheid en heiligheid en mijn eigene nietigheid en onheiligheid. Geef mij toch, o Heere! diep ontzag en eerbied, dat ik uwe heilige panden niet onbedachtzaam aantast gelijk UZZIA de Arke, opdat ik door uw rechtvaardigen toorn niet verslagen worde, maar dat ik wel bedenke, dat Gij zijt een heerlijk en heilig God en dat ik, aarde en stof, een sterflijk, nietig, zondig schepsel ben, van nature geheel walgelyk in uwe oogen; dat ik enkel door uwe genade en door het bloed des kruises vrijheid verkregen heb om hier te mogen komen en te ontvangen de zegelen van de vergeving mijner zonden. Gij hebt geboden, dat ik mij vooraf zoude beproeven en indien ik zulks niet doe, dreigt Gij mij te straffen. Heere! ik vrees en schrik voor uw straf-

fende hand! Och bewaar mij, dat ik daarin niet valle, want dat is verschrikkelijk. Gij belooft een genadigen zegen aan hen, die hunne harten er naar richten om U naar uw gebod te zoeken. Nu, Heere! geef wat Gij gebiedt, help mij mij zelven te beproeven, breng mij mijne zonden in gedachten, dat ik die betreure en dat zij door het bloed van het Nieuwe Verbond mogen worden uitgedelgd, opdat zij nooit bij U in gedachtenis komen. Wees mij genadig, o Heere! Gij kent mijn arm benauwd hart. Wees mij genadig terwijl ik U waarlijk zoek. Verstoot mij niet, al ben ik dan ook niet voorbereid en gereinigd, zoo als uwe heiligheid vereischt. Help mij, o Heere! om mijne zonden uit te vinden, te kruizigen en te dooden. Bewaar mij, dat ik niet door den satan of mijn eigen hart bedrogen worde. Genees mijne ziel van hare wonden door uwe wonden en striemen, o Heere JESUS, en verzeker mij daarvan door uwen H. Geest en door 't gebruik van deze panden die Gij hebt ingesteld, opdat mijne ziel U love in eeuwigheid. Amen!

HOOFDSTUK IV.

WAARSCHUWING AAN HEN DIE DEZE VOORBEREIDING NIET
KENNEN EN HAAR VERZUIMEN, BENEVENS EENIGE
BEWEGREDENEN OM ONS TOT EEN WARE BE-
PROEVING VAN ONS ZELVEN OP TE WEKKEN.

I. Zij dan, die zich zelven niet beproeven en evenwel toetreden om te eten van het brood en te drinken van den drinkbeker, handelen lijnrecht tegen het uitdrukkelijk bevel van God, ons gegeven door de pen des Apostels (1 Kor. 11: 28). En helaas! wie weet, of niet het grootste gedeelte van hen die ten Avondmaal gaan geheel onkundig is van deze *beproeving*, ofschoon er zoo vele boeken over geschreven zijn en alle viereedeeljaars in onze kerken daarover zoo vele

leerreden worden gehouden! Men zou er wel velen kunnen vinden, die òf menige proefleerrede hebben door-geslapen, òf die haar gehoord hebben alsof zij ze niet hoorden en alsof het hun niet aanging. Ook zijn er velen, die niet eens begrepen hebben, wat de leeraar er mede wilde zeggen, als hij van beproeving sprak. Evenwel loopen ze even zoo vrijpostig naar de H. Tafel, alsof zij de allerbeste gasten en op het ernstigste genoodigd waren, daar zij echter werkelijk niet eens geroepen of genoodigd zijn, of het mocht zijn, dat een leeraar met een ouderliug hen in hun huis waren komen begroeten en zulks, omdat hun naam in het boek staat van degenen, die belijdenis hebben afgelegd van den Christelijk Gereformeerden godsdienst. Zij weten misschien ook van geen andere beproeving of voorbereiding, dan dat zij op die wijze worden genoodigd, hun goeden dag wordt gewenscht en zij verklaren, dat zij goed gerust zijn in hun gemoed en denken te komen, omdat zij met niemand eenigen twist hebben. Wanneer het alzoo gebeurd, dat zij in de week vóór het houden van het H. Avondmaal eene belijdenis-leerrede en dan nog daarenboven eene proef-leerrede bezoeken en die half slapende, half wakende aanhooren, zoodat zij even zoo voorbereid en beproefd daaruit komen als zij er zij ingegaan, dan zijn zij grootelijks vergenoegd en denken vast, dat zij al van de fijnste soort zoo niet al te fijn zijn. En o jammer! al hebben zij de proef-leerrede viermaal in het jaar en wel veertig maal viermaal in hun leven gehoord, dan weten zij nog niet wat het beteekent, ja denken, zoo als de Roomschen, dat het gedane werk genoeg is en dat zij uit het gedane werk gereinigd, goed voorbereid en beproefd zijn, dewijl zij gehoord hebben hoe zij zich moeten beproeven; even als een arbeider zoude denken een daghuur verdient te hebben, omdat men tot hem gezegd heeft, wat hij doen moet en hoe en waar hij moet gaan werken om dien te verdienen. In het

tijdelijke zijn zij wel zoo ervaren om te weten, dat men met hooren praten niet rijk wordt en dat woorden den zak niet vullen; maar in het geestelijke zijn zij zoo onverstandig, dat zij denken het geld reeds in de beurs te hebben, als hun slechts de som genoemd is en aangetoond door welk middel zij die moeten verkrijgen. Zij denken dat wanneer de leeraar hun gezegd heeft, wat zij doen moeten, het met dat zeggen is afgedaan. Als hij zegt, zoo en zoo moet gij uw hart onderzoeken, uw leven overdenken, uwe zonden opsporen en zoo en zoo daarover te moede zijn, dan denken zij, dat het alles niet zoo kwaad met hen is, omdat zij hooren hoe zij zijn moeten. Zoo dringen zij dan aan de Tafel des Heeren, als varkens aan den trog, alsof zij volkomen recht hadden op de spijze, waartoe zij waarlijk niet genoodigd zijn. Het noodigen van den leeraar kan u niet baten *zoo de Heere een twist tegen u heeft* en Hij niet zegt, *komt en eet*. Al noodigt u ook de knecht, daarom is het nog niet zeker, dat gij den Heere welkom zijt. De knecht immers kan het wel mis hebben en het onkruid voor goede tarwe aanzien. De *beproeften*, die zich zelve onderzocht, hunne harten verslagen bevonden, hunne zonden voor God beleden, daarover van harte berouw hebben, enz. dezen worden genoodigd en dezen worden gelast om te eten en te drinken. Velen weten niet wat het is zich te beproeven en te onderzoeken; zij weten niet hoe zij dat zouden moeten aanvangen en alles wat de leeraar desaangaande predikt is voor hen als woorden en uitdrukkingen van een vreemde taal; ja zij konden niet afkeeriger of onwetender zijn van de woorden der zwarte kunst of tooverij dan hiervan. Begrijpen zij er nog al iets van, dan staan zij nog verlegen als zij het zullen doen en weten niet, hoe zij het beginnen zullen. Zij denken, dat het reeds gedaan is, schoon zij nog niet eens begonnen zijn. Sommigen verrichten hun werk en onderwijl mompelen zij een Psalm binnen 'smonds of zingen die luidkeels

en dat noemen zij zich voorbereiden en beproeven tegen het H. Avondmaal. Zij weten niet wat het is zich te onderzoeken, zijne zonden op te sporen, daarmede belast te zijn, zich daarover voor God te verootmoedigen; zij gevoelen geene zonden en gelijken aan slordige en onachtzame kooplieden, die om hunne rekeningen niet denken, maar het een door het ander laten loopen en eindelijk te gronde gaan. Zij oordeelen dat zij vrij aan het H. Avondmaal mogen gaan, omdat de kerkeraad hen daarvan niet af- noch hun hunne zonden voorhoudt, of omdat die hen niet kan beschuldigen van eenige gegeven ergernis of wel zulks niet kan bewijzen. Eenigen leven in openlijke bekende zonden, in dronkenschap, hoererij, dieverij, schending van den dag des Heeren, zelden ter kerk komende, wandelen naar het vleesch en naar het gebruik en de gewoonten der wereld, en omdat de kerkeraad hen niet kan overtuigen of de overheid hen in rechten niet kan betrekken en boete opleggen, gaan zij stoutweg aan het H. Avondmaal. Zij hebben geen ijver, aandacht of eerbied bij den godsdienst, zij doen geene gebeden met hun huisgezin en roepen den Naam des Heeren niet aan, maar verderven hunne wegen en maken het gruwelijk met hun werk; *zij belijden dat zij God kennen, maar verloochenen Hem met hunne werken, zijnde gruwelijk, ongehoorzaam en niet deugende tot eenig goed werk.* De H. Schrift lezen zij niet, tenzij misschien bij ongeluk, of als zij niet recht wel zijn, hoofdpijn hebben en denken dat zij door het lezen in slaap zullen geraken, of wanneer het boek hun bij geval in de hand komt en zij anders niet te doen hebben; of wanneer zij den leeraar met den ouderling verwachten, die hen zullen komen aanspreken en tot het Avondmaal vermanen; dan kan het wel gebeuren, dat zij eens gaan zoeken waar de Bijbel is, daar eens inkijken in een verloren uur en zulks dan nog vluchtig en ter loops, zoodat het woord des Heeren hun geen dagelijksche spijsje is, zoo als het JOB was, die zeide:

Ik heb de reden zijns monds bewaard, meer dan mijn bescheiden deel of leeftocht (Job. 23: 12). O, armen! Omdat anderen uwe rekening niet kunnen opmaken, zijt gij daarom boven alles verheven? En omdat de opzieners der gemeente geen genoegzaam bewijs hebben, dat gij goddeloos zijt, zijt gij daarom godzalig en moogt gij daarom vrij het brood der kinderen aantasten en eten, omdat ze niet kunnen bewijzen, dat gij honden zijt. Als een ander uwe rekeningen moet maken, helaas! dan zijn uwe zaken zeer verlopen.

II. Dus wordt dit zoo noodige werk van velen geheel verzuimd en nagelaten. Sommigen achten het geheel onnoodig, anderen houden het voor fijmelarij en beuzeling; nog anderen denken, dat het niet beter is dan de roomsche oor-biecht, een jnk, dat nog wij, noch onze vaderen hebben kunnen dragen, een strik voor het geweten, een onnoodige en onnutte last. Zij denken: wat behoeft men veel te onderzoeken, — ieder weet wel dat hij een zondig mensch is, dat elk zijn gebrek heeft, waarom is het dan noodig er naar te zoeken? Maar zij denken niet dat er een groot onderscheid is tusschen de oorbiecht, waarin men al zijne zonden optelt voor de ooren van een mensch, en de zelfbeproeving, waarin men die belijdt voor God en om vergeving bidt door het bloed van CHRISTUS. Zoolang DAVID zijne zonden verzweg ging het hem kwalijk, zoo als hij klaagt, Ps. 32; maar toen hij dien voor God beleed werden ze hem vergeven. Het H. Avondmaal is ingesteld om ons te verzekeren van de vergeving der zonden en dat die zoo waarlijk vergeven zijn als wij den *drinkbeker*, welke is *het nieuwe Verbond in Christus bloed*, ontvangen en daaruit drinken. Zullen wij dan niet, vóór wij daar aangaan, eerst in de eenzaamheid gaan nederzitten en overleggen, waartoe wij dat noodig hebben, welke onze zonden zijn en die alzoo voor God belijden? *Die gezond*

zijn hebben den medicijn-meester niet van nooden, maar die ziek zijn. CHRISTUS roept tot zijn H. Avondmaal niet degenen, die meenen, dat zij in zich zelven rechtvaardig zijn, maar hen, die gevoelen dat zij zondaars zijn en dit wel zóó gevoelen, dat zij daardoor ziek en zeer verlegen zijn, hartelijk naar genezing verlangende. Hoe kunnen wij daar nu komen met dat hartelijk verlangen naar genezing en vergeving en naar de verzekering daarvan, als wij niet eerst onzen toestand goed onderzoeken en, zoo als de kooplieden zeggen, onze rekening goed hebben opgemaakt? Meent gij, dat zulks zoo gemakkelijk en maar zoo oogenblikkelijk te doen is? Indien u aan uw tijdelijke welvaart zooveel gelegen is, dat gij met goeden ernst in uw schrijfkamer gaat nederzitten en uw hoofd breekt met rekenen en tellen om te zien hoo uwe zaken staan, is er dan aan uwe eeuwige welvaart niet zoo veel gelegen, dat gij eens ernstig zoudt gaan nederzitten en rekenen tusschen God en uwe ziel, hoe daar de zaken staan? Weet gij niet dat er meer gevaar kan zijn in een heimelijke onbekende zonde, die in de ziel verborgen ligt en aldaar inkankert, dan in een openbare, bekende en betreurde zonde? Is niet een verborgene vonk of koolvuurs, die ergens in uw huis, bij hooi, stroo, pek, teer, hout of turf, zonder uw weten ligt, veel gevaarlijker en daarom des te noodiger te zoeken dan een groot vuur, dat voor uwe oogen op den haard ligt en met water kan worden uitgedoofd en buiten gevaar is om uw huis in brand te steken?

III. Omdat nu de Heere onze God, wanneer Hij ons noodigt tot zijne H. Tafel, wil dat wij ons vooraf zullen beproeven en omdat wij zelve zulks zoo noodzakelijk noodig hebben wegens onze zwakheden en verdorvenheden, die ons gedurig aankleven en wij anders daarvan geen voordeel maar wel groot nadeel kunnen bekomen, hoe kunnen wij het dan van ons verkrijgen

om daar zoo slordig en achteloos heen te gaan? Denkt toch aan de heilige majesteit van God, voor wien gij daar verschijnt en voor wiens oogen gij zult aanzitten aan zijn H. Tafel. Hoe durft gij, zoo lijnrecht in strijd met zijn bevel, onbeproefd en onvoorbereid tot Hem naderen en u met Hem zoo gemeenzaam maken, dat gij zijne spijs en drank zoudt genieten! Men houdt het voor een groote vriendschap en gemeenzaamheid, dat men dikwijls, zoo als men zegt, de voeten onder eens anders tafel heeft; en durft gij arm schepsel, ellendig, verdorven zondaar, uwe voeten onder Gods Tafel steken, zonder vooraf met ernst gedacht te hebben aan Hem en aan u zelve, hoe het tusschen Hem en u staat? Hoe slecht bekwaam het HAMAN, die, ofschoon hij zich zelve betoond had een vijand te zijn van alle Joden en dus ook van de koningin ESTHER, evenwel bij haar ter maaltijd ging, niet bedenkende hoe het tusschen haar en hem stond! Het bekwaam hem zoo slecht, dat hij van de tafel naar de galg moest gaan. Had hij vooraf zich zelve en al zijn doen wel overdacht, nauwkeurig beproefd en kunnen ontdekken en vooruitzien, dat het zoo zoude afloopen, hij zou hebben kunnen vluchten, of, wat nog veel beter zou geweest zijn, hij had voor de koningin zijne schuld kunnen bekennen, zijn bloedig bevelschrift herroepen en vernietigen en alzoo met een gerust gemoed aan hare tafel komende, vrij en vroolijk naar huis kunnen gaan. Vreest gij arme aardworm dan niet den toorn van God, die een verte-rend vuur is, dat gij zoo stout tot Hem durft naderen zonder voorbereiding? Heeft niet God de inwoners van SODOM met blindheid geslagen, omdat zij zijn dienaar Lor op een onwaardige wijze wilden aantasten, in zijn huis dringen en zijne gasten daaruit halen? Zij deden het echter nog niet, zij waren nog maar op weg om het te doen. Wat hebt gij dan te verwachten, indien gij Gods eigen, eenig geboren Zoon op zulk een onwaar-

dige wijze aantast, dat gij u schuldig maakt aan zijn lichaam en bloed? Heeft niet de Heer KORAH met al zijn gezelschap door de aarde doen verzinken naar de hel, omdat zij opstonden tegen zijn knecht MOZES en hem kwalijk behandelden? Hier is meer dan MOZES, die een knecht was in het huis des Heeren; hier is de Zoon zelf, de Heere van het huis, die het huis gemaakt heeft. Wilt gij tegen Hem opstaan en u verheffen, alsof gij koningen en priesters waart, wat gij werkelijk niet zijt, omdat gij leeft als slaven van uw booze lusten en als dienstknechten des satans, — bedenkt dan wat gij hebt te wachten? JEROBREAMS hand verdorde en verstijfde, toen hij die uitstak om den man Gods, den profeet des Heeren te slaan; hoe durft gij dan uwe hand uitsteken om het lichaam des Zoons van God, diens grooten Profeets en Heer van alle profeten, aan te tasten en Hem op een onwaardige wijze behandelen, door zijn vleesch te verslinden en zijn bloed met voeten te treden?

IV. Op deze wijze zult gij zeggen, maakt gij mij bevreesd; ik wil er dan liever van af blijven, dan mij zelve in zulk een gevaar brengen. Hierop is reeds boven geantwoord. Het bevel van CHRISTUS ligt daar: *doet dat tot mijne gedachtenis!* Blijft er niet af, maar gaat vooraf in uwe eenzaamheid en beproeft u zelve. Verootmoedigt u voor God met belijdenis uwer zonden en dan wil Hij u verhoogen en troosten aan zijne Tafel. Als gij die voorbereiding nalaat, bedenkt dan, welke minachting gij den Heere aandoet, alsof Hij u zooveel niet waardig was, dat gij u om zijnentwil vooraf goed zoudt voorbereiden. Zoo een aardsch vorst, ja zelfs een uwer naburen en goede vrienden, een sterfelijk mensch zoo als gij zijt u genoodigd had tot een bruiloft of groote maaltijd, gij zoudt dan niet zoo van uw werk daarheen gaan, maar u eerst wasschen en misschien een goed kleed of een paar nieuwe schoe-

nen tegen dien tijd bestellen om ordentlijk daar te verschijnen en te doen, wat eerbaar is in aller menschen oogen. Gij zoudt uwe handen en aangezicht wasschen, uw: kleederen schoonmaken en u burgerlijk opschikken, immers naar uw vermogen was, u ordentlijk vertoonen. Acht gij dan den Zoon van God minder dan een zondig mensch, dan uws gelijke; acht gij zijn koninklijke bruiloft zoo veel niet waardig, dat gij dit alles zoudt doen aan uwe ziel om die te reinigen naar zijn gebod: *wascht, reinigt u enz. en komt dan* (Jes. 4: 16), en om uit te zien naar een bruilofskleed, naar het sieraad van een ootmoedigen en zachtmoedigen geest, die kostelijk is voor God? Wel weet gij, dat gij u beleedigd zoudt achten, indien iemand door u ter bruiloft genoodigd zijnde zich in slijk en vuiligheid wentelde en zoo vuil en bemorst aan uwe tafel ging zitten, besmettende alles wat hij aanraakte. Hoe denkt gij dan, dat men in den hemel over u oordeelt en waar voor men u dáár houdt, als men u aan de H. Tafel ziet gaan, daar gij u weinig tijds te voren hebt gewenteld in slijk en vuiligheid van onkuisheid, onmatigheid, onrechtvaardigheid, goddeloosheid en overvloedige boosheid? Hoe meent gij dat die onreinheid, die oneer Gode zal behagen? Hoe denkt gij, dat Hij hierover zal oordeelen? Waarlijk, Hij zal het niet anders aanmerken, dan als een moedwillige beleediging, zoo als het ook waarlijk is.

V. Dit alles zeggen wij niet om arme, benauwde, bedroefde zielen bevreesd te maken en af te schrikken van de Tafel des Heeren en zij zouden *nalaten de spijs te eten*, welke eigenlijk voor haar bereid is, en dat zij haren wijn niet zouden durven drinken, welken den Heere voor haar bestemd heeft om het hart te verkwikken, te vervroolijken en te *versterken met de kracht der genade, die beter is dan alle ligchamelijke spijs en drank*. Geenzins, want dan zouden wij droefheid

bij hare smart voegen, scherpe nagels in hare wonden slaan. Zulks zij verre van ons, daarvoor beware ons God! De zoodanigen komen reeds schroomvallig genoeg, men behoeft ze niet schroomvalliger en bedeesder te maken. Dikwijls komen zij als kruipenden en bevreesden, zoodat zij versterking en aanmoediging behoeven en men tot hen zeggen moet, *komt in gij gezegenden, waarom staat gij daar buiten en vreest en beeft? Vreest niet, uw hart zij niet ontroerd of versaagd.* Wij spreken alleenlijk tegen die goddelooze verachters, die met onheilige harten en handen het Heilige durven aantasten en verontreinigen en tegen die schijnheilige, lauwe, trage gasten, die de moeite niet willen doen om eens in de binnenkamer van hun hart te gaan en hun geweten ernstig af te vragen, *wat heb ik gedaan?* om dan alzoo met schaamte en ootmoed neder te vallen voor den Heere en om vergeving van hunne schulden te bidden, waartoe zij zich tijdig genoeg moesten voorbereiden eer zij aan den H. Disch naderden. Gewoonlijk wordt het immers eenige weken vooraf aangekondigd dat men het H. Avondmaal zal vieren, opdat een ieder zich daartoe goed voorbereide en in tijds gereed make. Hoe zullen zij het dan kunnen verantwoorden, dat zij alle deze waarschuwingen verachten en onvoorbereid toetreden! Van waar komt het toch, dat velen onder ons zoo dikwijls ten H. Avondmaal gaan en daarbij niets vorderen, niet beter worden maar nog altijd even onheilig blijven? Hoe komt het dat die spijs hun geen nut doet, geen voedsel aanbrengt, niettegenstaande zij ze zoo dikwijls gebruiken? Is het daarom, dewijl zij zich niet voorbereiden? Als iemand twee of driemaal 's daags maaltijd houdt, eet en drinkt en evenwel niet groeit, niet gezond, niet sterk wordt, maar altijd even ziekelijk blijft en kwijnt, dan is zulks een teeken, dat hij inwendig niet goed gesteld, de maag bedorven en vol kwade sappen is, welke door zuiverings-middelen

moeten worden uitgedreven; of dat er een ander ongemak schuilt, dat de geneesheeren niet kunnen raden, of waartegen zij geene geneesmiddelen kunnen aanwenden. Wanneer dan iemand vier, vijf of zes maal des jaars aan het Avondmaal gaat en altijd even traag, loom, lauw, onkuisch, onrechtvaardig, pronkachtig, dronken is, aardschgezind blijft en niet beter wordt, dan is voorzeker de ziel van een zoodanige kwalijk gesteld, even als een ligchaam dat een bedorvene maag, ontstoken lever, long of dergelijk ongemak heeft. Wanneer men nu daarnaar niet ziet, dat niet onderzoekt, de oorzaak van de kwaal niet opspoort, wat zal het dan baten, dat men zoo dikwijls ter Tafel gaat? Toen DAVID zoo als het schijnt negen maanden in zijne zonde voortging, wat baatte hem toen de uiterlijke Godsdienst, het brengen van offeranden, het lezen der geschriften van MOZES en de openlijke gebeden met de priesters? Hij bekennt zelf dat hij met dat alles niets uitrichtte: *omdat hij zweeg werden zijne beenderen verouderd en zijn sap veranderde in zomerdroogten* (Ps. 32: 3, 4). Maar toen NATHAN als een wijs heelmeester de wonde behandelde met het mes eener scherpe bestraffing en zulks behendig met een bekwame hand uitvoerde, toen ging de wonde open en DAVID werd na het doorstaan van eenige pijn genezen. Toen hij zijne zonden oprecht beleed, toen hoorde hij terstond dat troostrijk woord: *de Heere heeft uwe zonden weggenomen, gij zult niet sterven* (2 Sam. 12). Indien iemand troost wil scheppen uit het H. Avondmaal, hij belijde oprecht zijne zonden *en God is getrouw en rechtvaardig, dat hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid* (1 Joh. 1: 9). Hoort dan, Christenen! zoo lief als u de gunst van God en de genade van onzen Zaligmaker JEZUS CHRISTUS is, *onderzoekt u en beproeft u, of gij in het geloof zijt*. Gij zijt immers geen Godloochenaars, gij vreest Gods oordeelen, gij schrikt voor zijne straffen, gij hebt immers

eene ziel te verliezen, gij zijt toch tegen haar niet verbitterd, gij hebt haar den dood niet gezworen om haar moedwillig in het verderf te brengen! Weest verzekert, dat niets ter wereld haar zoo goed zal bekomen of zoo veel nut aanbrengen als een ernstige beproeving.

VI. Dan zult gij groot voordeel, geestelijk voedsel, vreugde en kracht ontvangen van die Heilige Tafel, maar als gij zulks verzuimt zal het u berouwen. En waarom toch wilt gij u zelve niet onderzoeken? Wilt gij uw eigene zonden en gebreken niet zien? Zonde is toch zonde en kwaad is kwaad, hetzij of wij het zien of niet. Indien het heimelijk kwaad geen kwaad was dan was het onderzoek kwaad, schadelijk, nutteloos en ondienstig. Gij kunt echter wel een heimelijke zonde voeden, die gij niet ziet en niet zien of weten kunt, tenzij gij er nauwkeurig onderzoek naar doet, en of gij haar ziet of niet, zij is evenwel kwaad; ja indien gij haar niet zoekt en opspoort maar stil laat rusten, dan wordt zij daardoor nog grooter kwaad. Al schijnt de zonde ook klein, omdat men haar niet of niet duidelijk genoeg ziet, op zich zelve is zij daarom niet geringer; zij is waarlijk boos en zelfs boozer dan de duivel, want zij heeft hem boos gemaakt, en aldus kunt gij buiten uw weten iets in u hebben, dat erger is dan de duivel en waardoor hij zoo slecht geworden is als hij is. Zoo gij de zonde niet kent vloeit daaruit niet voort, dat zij geene zonde, niet hatelijk voor God en verderfelijk voor onze zielen is; zij kan daarom nog wel zooveel te boozer en schadelijker zijn. Heimelijke vijanden zijn dikwijls erger dan die men kent; heimelijke wonden zijn gevaarlijker dan bekende, voornamelijk dezulke, die het hart of de inwendige deelen des lichaams betreffen; evenzoo kunnen heimelijke zonden, die in het hart schuilen, den geheelen mensch bederven. Een lek in een schip, een vonk in het stroo, een dief ergens in

een hoek des huizes verborgen, al ziet men ze dan ook niet, zijn toch daarom niet minder gevaarlijk en moeten gezocht en opgespoord worden. Handelt ook alzoo met uwe ziel. Ziet toe of er niet ergens een gevaarlijke vonk vuur verborgen is, die haar kan schaden.

VII. Wanneer wij de heimelijk ons aanklevende zonden niet opsporen, dan zullen zij aangroeien, en even als een ettergezwel eindelijk tot onze schade en schande of wel tot onze eeuwige smart openbarsten. De kanker ligt gewoonlijk eerst in een vliesje besloten en kan dan gemakkelijk worden uitgesneden, maar wanneer dat vliesje gebroken en de kanker door het lichaam verspreid is, dan is er geen genezen aan. Het kankerachtige vleesch of koud vuur zoo als men het noemt, kan in den beginne door myrre en andere sterke kruiden worden tegengegaan en geholpen, maar als dit verzuimd wordt is het ten laatste ongeneeslijk. Als men er vroeg genoeg voor zorgt kunnen de beginsels van een toringachtige ziekte verdreven worden, maar ontdekt men zulks wanneer het reeds te laat is, dan moet men zich tot den dood voorbereiden. Zoo is het ook met een heimelijke zonde, zij zal aangroeien als men haar met rust laat en eindelijk zal er geen raad meer voor zijn. ZEDEKIA, de koning van Juda, wordt in Gods naam door den profeet gewaarschuwd om den geheelen ondergang en het verderf van hem en het volk te voorkomen, maar uit vrees voor zijne vorsten en hovelingen durft hij van dezen goeden raad geen gebruik maken en wacht tot dat het te laat is (Jerem. 37 : 17). *Als de begeerlijkheid ontvangen heeft, baart zij de zonde en de zonde voleindigd zijnde baart den dood* (Jac. 1 : 14, 15). Zoo men dan met bittere tranen van berouw die booze vrucht niet verdrijft, in de ontkieming doodt, of bij de geboorte verstikt, dan is men bedorven vóór men het weet. Wanneer gij op een vonk vuur spuwt of er eenige droppels water op giet,

dan gaat zij uit; maar zoo gij die laat liggen in hooi, stroo of stoppels, dan kan zij grooten brand veroorzaken, die door vele emmers water niet kan gebluscht worden. Wanneer gij een heimelijke zonde in u vindt, daarover van harte weent, haar verfoeit en den Heere om hulp aanroept, zal zij spoedig verdooven en verdwijnen; maar laat gij haar inwortelen, dan zal zij u vele moeite veroorzaken en zonder vele dagen en nachten schreiens zult gij haar niet kunnen verdrijven. Als het gezwel inetterd moet het eindelijk losbreken. Zoo verviel LOT tot bloedschande, DAVID werd een moordenaar en echtbreker, SALOMO een afgodendienaar en PETRUS een verlochenaar van zijn Meester en Zaligmaker. Wie zoude het ooit van DAVID gedacht of hem voor zoodanig man aangezien hebben, dat hij een gehuwde vrouw durfde schenden en haren man zoo jammerlijk doen vermoorden, daar hij anders zoo nauw van geweten was, dat hij geen stuk durfde afsnijden van den rok van SAUL, die zijn vijand was en hem ten onrechte vervolgde. En toch doodt hij URIAS, zijn getrouwen vriend, zijn nederigen dienaar, die in den strijd tegen de vijanden zijn leven voor hem waagde! Wie had ooit kunnen denken, dat LOT, die anders zijne ziel zoo zeer bedroefde over de ontuchtigheid van de inwoners van Sodom zelf zulk een gruwelijke ontuchtigheid zoude bedrijven? SALOMO de wijze man, wien niemand in wijsheid evenaarde, die God zelf had hooren spreken, die zelf met God gesproken had, laat zich door dwaze afgodische vrouwen verleiden en dat wel niet in de hitte zijner jeugd, maar in de bedaardheid des ouderdoms. PETRUS, die zoo ijverig voor zijn Meester streed tot het laatste toe, die op de gewapende soldaten die hij voor zich zag, met het zwaard in de vuist losvliegt en een van des Hoogepriesters dienstknechten, zekerlijk met oogmerk om hem het hoofd te kloven, het oor afhiew, — is het niet iets vreemds — PETRUS verlochende zijn Meester! Ach, hoe arm en gering is de mensch!

Ziet, hoe de besten kunnen vallen, als zij niet tegen de zonde waken; ziet, wat gij worden en waartoe gij komen kunt, als gij niet nauwkeurig op u zelve let! In dit uur kan er heimelijk iets in uw hart verborgen liggen en aldaar stil smeulen, dat over jaar en dag zal losbreken en u zoo schandelijk maken als er immer een hoererder, dief of moordenaar geweest is. Dus is het ten hoogste noodig, dat men er bij tijds over uit is om een ernstig onderzoek te bewerkstelligen.

VIII. En ook al zien wij de zonde niet, die er bestaat, God ziet haar. Hij doorgrondt harten en nieren (Jer. 17) en *Hij merkt* terstond op, of er een *schadelijke weg* bij ons is. Onze Zaligmaker ziet, wat in ons is en dreigt, dat eens al de gemeenten zullen weten, dat Hij het is die nieren en harten onderzoekt (Openb. 2 : 23). Wanneer dan een christelijke ziel denkt, al zie ik ook de smetten niet, die in mijn geestelijk aangezicht zijn, mijn Bruidegom ziet ze en ze zullen Hem zeer mishagen; zal dan zulk eene ziel zich niet haasten om den spiegel van Gods Woord in de hand te nemen om die smetten te ontdekken en voor zooveel zij kan zich te reinigen? Voorzeker, die zulks niet wil doen maakt weinig werk van de vriendelijke oogen van CHRISTUS. AHIA, al was hij ook blind, herkende dadelijk de huisvrouw van JEROBEAM zoo ras als zij op zijn drempel trad en in zijn huis kwam. ELIZA kon zijn knecht GEHAZI zeggen, wat hij gedaan had, zoodra hij hem zag en hij kon HAZAËL vooraf zeggen, wat boosheid hij bedrijven zou, als hij Koning zou geworden zijn; en toch HAZAËL kende toen die boosheid zelf nog niet en was er nog vreemd van. Maar God kent al onze gedachten van verre, eer nog een woord daarvan op onze tong is (Ps. 139 : 4). Al houdt zich de zonde ook nog zoo verborgen, al stelt zij zich ook nog zoo vreemd aan, *Hij die alle harten onderzoekt weet wel*, welke hare bedoe-

ling is, waartoe zij daar gekomen is en waarop zij loert. CHRISTUS zag de zonde en het verraad van JUDAS en de verloochening van PETRUS reeds lang te voren, vóór dat zij er zelve om dachten of zulks nog in den zin hadden. *En God stelt onze geheime zonden in 't licht zijns aanschijns en Hij zal eens al het verborgene des harten openbaar maken, en alsdan zal een iegelijk van Hem loon ontvangen.* Wat zal het baten, ja hoezeer zal het ons schaden, dat wij hier zoo gemakzuchtig zijn geweest; hoe bitter zal het ons eens opbreken, dat wij de moeite schroomden om onze geheime zonden te ontdekken en de schuilhoeken van ons hart te doorgrouden!

IX. Voorzeker, wanneer wij deze beproeving nalaten, dan zullen wij, vóór wij er aan denken, onder de macht en heerschappij der zonde als arme slaven gevangen zijn, zoodat wij ons zelve in eeuwigheid niet zullen kunnen verlossen. Immers de eene zonde is aan de andere vast even gelijk de eieren en de zaadjes van de rupsen in de boomen in een net bij elkander liggen als in een spinneweb ingesloten; maar zoodra zij beginnen te leven breken zij bij menigte uit. Toen onkuische lust het hart van DAVID had bekiopen en aldaar ontvangen was, groeide die lust spoedig aan, brak spoedig uit en terstond was daarbij een menigte van het helsche heirleger, bedrog, valsheid, ontrouw, ondankbaarheid, het vergeten van God, overspel, moord en alle bedekselen der schande, om de zonde te verbergen. De onschuldige URIAS moest van kaut. Alléén kon hij niet gedood worden. Zulks zou te veel in het oog loopen en daarom moesten er nog vele anderen met hem sterven, die allen des Konings knechten waren en hem even zoo min misdaan hadden als URIAS. Is het dan niet noodig om de beginselen der zonde tegen te gaan en de zaadjes uit de schuilhoeken op te zoeken vóór zij te sterk worden en ons overweldigen? En al breekt

dan ook de zonde niet zoo krachtig uit, zij kan u evenwel tot haren dienstknecht maken, zoo dat gij zelfs voor haar strijden en haar gewillig dienen zult, al blijft zij ook heimelijk in uw hart verborgen, zonder haar leelijk gelaat naar buiten te vertoonen. De groote MOGOL, de Keizer der Turken en vele Oostersche Koningen hebben groote macht, ofschoon zij zelden gezien worden. Zoo kunt gij ook strijden voor eene zonde die gij niet ziet, gelijk JAKOB zorg droeg voor zijn kalfdragende koeien (Gen. 53) en gelijk een zwangere vrouw strijdt voor het ongeboren kind, dat zij draagt, al heeft zij het ook nog nimmer gezien. Zoo kan een geheime zonde uwe ziel zoodanig innemen, dat gij voor haar strijd om haar te behouden en u zelven in het verderf te storten. Wanneer gij aldus gezind zijt, dat gij niet gaarne de scherpe bestraffingen hoort die u toekomen, dat gij daartegen mort en strijdt, dat gij liever uit de kerk blijft, wanneer gij denkt dat er iemand predikt die u zal berispen, dan is zulks een teeken, dat er een heimelijke zonde bestaat, die zoodanige ziekte in uwe ziel heeft veroorzaakt, dat zij de hand des heelmeeesters niet kan verdragen. Gij zegt gerust te zijn, maar indien gij uw geweten eens vrij liet uitspreken zonder het te beteugelen, het zou luide uitroepen: *gij liegt*, uw hart is niet gerust voor God! — Gij houdt niet — dus spreekt gij — van zulke leeraars, die u zoo hard aantasten en u zoo ongerust maken, zoodat zij door hunne leerredenen vóór het Avondmaal, u daarvan wel zouden doen afblijven en tot wanhoop brengen. En waarlijk, hoe gelukkig zoudt gij zijn, indien gij eens tot zoodanige wanhoop kwaamt, dat gij u geen raad wist door het inzien van uwe zonden en doordien gij machteloos zijt om u zelven te helpen. Zoudt gij dan niet met een beangst hart naar CHRISTUS uitzien en hem volgen om behouden te worden? Weet gij wel, wat wanhoop is? Hebt gij wel ooit over wanhoop nagedacht? Hebt gij wel ooit gedacht, dat er voor u geene genade bij God

zoude zijn, dat uwe zonden u niet zouden worden vergeven en gij niet zalig zoudt worden? Is u die overweging wel ooit ernst geweest? O! dan gewis zoudt gij u opmaken en naar de booze zonde, de verborgene slang, die u zoo ellendig maakt, zoeken en haar alzoo trachten uit te werpen. Als ik mij wel bedenk dan zegt gij, dat de leeraars die u bestraffen, u tot wanhoop brengen. Maar het is onmogelijk dat gij kunt zalig worden, zoo lang gij die bemiude zonde (waar die leeraars zoo over vertoornd zijn en die zij er willen uit hebben), ten spijt van God en zijn gebod nog wilt behouden en zoo voor haar strijdt, niet kunnende gedoogen, dat men haar eens aanraakt. Gij zoudt wel willen zalig worden, mits behoudende uw kwade geneigdheden en zoodanige vermaken, waaraan gij gewoon zijt als een zoogend kind aan de borst der moeder. Maar de leeraar zegt, dat zulks onmogelijk is en zoo brengt hij u tot wanhoop; zoo klaagt gij over hem, dat hij uwe lieve boezemzonde aantast en u daardoor in ongelegenheid brengt. Gij strijdt alzoo voor uw geheime zonden en tegen uw openlijken bestraffer, even als de beer voor zijn blinde jongen en de kiviët voor zijn vuile eieren. Gij zijt gewoon zoo en zoo te leven, hebt vele jaren reeds zoo gedaan en gij staat niet alleen. Gij zoudt u niet gaarne veranderen en deze bestraffende leeraars roepen altijd: er moet verandering zijn, men moet *het vleesch met zijne begeerlijkheden dooden*. Hiervan houdt gij niet; gij hoort liever dezulken die u troosten, en die alleenlijk de grofste zonden, waaraan gij onschuldig zijt, bestraffen. Dezulke zijn mannen naar uw hart, omdat gij u inbeeldt, dat zij u de hoop geven, om, alzoo zijnde en alzoo blijvende, wel zalig te kunnen worden en zoo wordt gij grootelijks bedrogen. O! daar schuilt nog een broedsel van de helsche slang, dat licht tot uwe schande zal uitbersten, en zoo al die zonden hier niet uitbreken en gij die niet gewaar wordt en opspoort, dan zult gij

verloren zijn als God ze ten jongste dage bij u bevindt; dan zult gij u deerlijk beklagen. De Heere Jezus verhaalt ons van lieden, die verdoemd zullen worden en toch vragen: *Heere! wanneer hebben wij U in armoede gezien en U niet gediend?* En van anderen, die Hem zullen erkennen voor hunnen Heere en met beweging uitroepen: *Heere! Heere! hebben wij niet in uwen Naam geprofeeteerd en duivelen uitgeworpen?* maar het zal hun niet baten. Deze menschen hadden zich zelve niet goed onderzocht en daarom gingen zij verloren. Daarentegen zijn groote zondaars, dronkaards, hoereerders, hoeren en tollenaars, wier zonden hier zijn voor den dag gekomen en wel tot hunne schande, genezen en zijn ten hemel ingegaan. PAULUS spreekt (1 Kor. 6) van gruwelijke zondaars en hij zegt, dat sommige Korinthiërs zoodanige waren geweest, *maar zij waren afgewasschen* en zouden zeker zalig worden. Onze Heere zegt in het Evangelie, dat der zondaresse al hare zonden vergeven waren; *hare zonden zijn vergeven, die vele zijn* (Luk. 7: 47). Had zij hare zonden bedekt gehouden, zich zelve gerechtvaardigd zoo als de Farizeën, dan was zij ten jongsten dage verloren geweest, als God haar die voor oogen had gehouden. Gij zult wel zeggen dat uwe zonden zoo groot niet is als die der zondaresse, die een ontuchtige vrouw was, en dat zij evenmin gelijk zijn aan de grove feiten waarvan PAULUS verhaalt en dat u zulks derhalve niet aangaat. Zeer wel; laat uwe zonde dan zoodanig zijn, dat zij u niet oneerlijk maakt voor de menschen; zoodanig was ook de zonde van dien Farizeër, die God dankte dat hij niet was als de andere menschen (Luk. 18). Wat zal zulks u evenwel baten, wanneer gij met alle huichelende Farizeërs verklaard wordt voor *slangen- en addereengebredsels* en dat u wordt aangezegd, *dat gij de helsche verdoemenis niet kunt ontgaan* (Matth. 23). Wat zal het u baten om lang te wachten met de opsporing van die zonde? Want hoe langer gij wacht hoe moeilijker het u wordt. Indien het met praten te

doen ware dan zou menig Christen, die nu zoo jammerlijk des Heeren Tafel ontreinigt, de beste zijn. Men kan het malkander wel zeggen en gelijk er in het lichamelijke vele geneesheeren zijn die allerlei raad geven, zoo is het ook in het geestelijke: men weet wel en begrijpt het ook wel, dat het een noodige zaak is; men kan een ander zulks wel voorschrijven, maar als het op doen aankomt, dan heeft men daartoe weinig lust. GÄEL pochte (Rigt. 9) dat, *ware het volk in zijne hand, hij zoude ABIMELECH spoedig verjagen*; maar toen hij ABIMELECH met zijn leger zag aankomen ontviel hem de moed, zoodat SEBUL hem met schampere verwijtingen moest aansporen om te vechten tegen den man, dien hij veracht had. Zoo kan men ook wel zeggen de zonden te willen dooden, maar het doen is vrij wat moeilijker dan het zeggen.

X. Evenwel, omdat het H. Avoudmaal een zegel is van Gods verbond, mag niemand onvorbereid en onwaardig daar aan komen, of hij schendt en ontheiligt dat verbond. Want het verbond is gemaakt met geloovigen, die oprecht voor Gods aangezicht wandelen. Toen ABRAHAM geloofde en hem zulks werd toegerekend tot rechtvaardigheid en toen God hem geboden had: *wandel voor mijn aangezicht en wees oprecht*, toen maakte de Heere zijn verbond met hem en verzegelde het door de besnijdenis. Dezelfde belofte en hetzelfde verbond: *Ik zal uw God zijn*, wordt ons ook verzegeld in het H. Avondmaal. Indien nu iemand komt als een bondgenoot en zich zelve niet onderzoekt of hij geloovig en oprecht is, zoo toont hij daardoor, dat hij geen recht bondgenoot en nog gerust in zijne zonden is. Hij doet God oneer aan en handelt, *alsof Hij een God is, die lust heeft aan goddeloosheid, die de werkers der ongerechtigheid niet haat en voor wien de booze vrij zoude mogen verschijnen en gerust bij Hem verkeerren*. Dan zoude het schijnen, dat de goddeloozen de inzettingen Gods wel mochten misbruiken en zijn

verbond in hunnen mond nemen, daar zij zijne kastijding haten en zijne woorden achter hunnen rug werpen. Geheel anders leert ons PAULUS; want wat *gemeenschap heeft het licht met de duisternis, of CHRISTUS met BELIAL?* Men kan niet tevens deelachtig zijn de *Tafel des Heeren en de tafel der duivelen*. Die dan geene vijanden zijn van en niet vijandig gezind zijn tegen hunne zonde en nogtans gaan aan de *Tafel des Heeren*, willen God tot een vriend, beschermer en gastheer der boozen en CHRISTUS tot een dienaar der zonde en tot een hoofd der goddeloozen maken. Evenals had CHRISTUS hen verlost, opdat zij zouden leven naar hunne booze lusten en opdat zij zouden wandelen naar het goeddunken van hun hart zonder op zijn gebod te letten; ja, alsof zij alle kwaad mochten doen, zooals de Heere zegt bij JEREMIAS, en dan in zijn huis, aan zijne *Tafel* komen, opspringen van vreugde en zeggen: *Wij zijn verlost om alle deze gruwelen te doen; alsof zij maar mochten stelen en de Heere een heler zoude zijn, zoodat zij gelijk zijn aan degenen, van wie in den 50n Psalm geschreven staat.* Hij zegt echter wel uitdrukkelijk, dat al zwijgt Hij ook een langen tijd stil, Hij niet altijd zal zwijgen, maar het *hun alles openlijk voor oogen zal stellen*; evenzoo heeft de Heere CHRISTUS zeer ernstig gelast: *Geeft het heilige den honden niet en werpt uwe paarden niet voor de zwijnen* (Matth. 7 : 6). De priester ELI was een goed, zachtzedig man, en toch strafte God hem zoo streng, dat hij zijne beide zonen op éénen dag verloor en zelf van schrik den nek brak; de reden daarvan was: *gij eert uwe zonen meer dan mij* (1 Sam. 2). En gij, die een Christen genaamd wordt en belijdenis doet van het geloof, gij eert uwe zonden meer dan God en beïnt uw booze lusten meer dan uwen Zaligmaker! Gij zoekt hem in dat kwaad gerucht en in dien blaam te brengen, alsof Hij zich met zulk volk ophield, hun de *tafel* dekte en den kost gaf en aldus even zoo onheilig was als zij. Zoo brengt gij den toorn

Gods over u zelve, alsmede over de gansche gemeente, zoodat de hand des Heeren zwaar over haar wordt en Hij zijn aangezicht tegen haar stelt, omdat hij in haar midden dingen ziet, die een gruwel in zijne oogen en een ban en vloek onder zijn volk zijn.

GEBED.

VOOR IEMAND DIE ZICH ER TOE BEGEEFT OM ZICH ZELVEN
TE BEPROEVEN EN AL ZIJNE WEGEN TE OVERDENKEN.

Ach Heere! wil mij genadig bijstaan in de beproeving en het onderzoek van mij zelve, opdat ik zulks goed beginne en voleindige! Geef toch, Heere, Heere! dat ik mij zelve niet verschoone, mijne zonden niet verontschuldige, noch verkleine, noch verberge; maar dat ik die opsporen, voor U oprecht belijden, die verfoeien, mij zelve daarom veroordeelen, ze betreuren, haten en verlaten moge. Ach, Heere! zoo er ergens een heimelijk vergif van de helsche slang in mijne ziel is geslopen, ergens eene booze begeerlijkheid schuilt, die het zaad heeft ontvangen om de zonde en door de zonde den dood voort te brengen, ach Heere! doe mij zulks ontwaren door een nauwkeurige overdenking van al mijne gedachten, bewegingen, lusten en pogingen; dat ik naarstig moge naspeuren, waarheen zij zich het meest uitstrekken, opdat ik ze als op den voet volgende, moge ontdekken of er niet een schadelijke weg bij mij is en ik dien gevonden hebbende, hem verzake, mij tot U bekeere, die genadig zijt en menigvuldig vergeeft! Heere! ik begin met een werk, waartoe de geest wel gewillig, maar waarvan het vleesch geheel afkeerig is. Sterk mij toch, o Heere! dat ik mijn hart vasthoude en dat ik mijne gedachten, die zoo worstelen om mij te ontloopen en verre van elkander verstrooid heen te zwerven tot dingen, die mij niet aangaan of die mij niet dienstig zijn, — dat ik die gedachten, die verstrooide en zwevende gedachten vestige op

en gebonden houde aan de zaak, welke ik ondernomen heb, om te kunnen overdenken hoe mijne zaken met U staan, hoe ik van mijne kindschheid af geleefd, hoe ik mij op alle plaatsen en tijden tegen U en mijnen naasten en tegen mij zelven gedragen heb, opdat ik duidelik moge inzien, hoe ellendig ik ben en hoezeer ik uwe genade behoef, die Gij mij ook niet zult weigeren, als ik die van harte verlang door JEZUS CHRISTUS uwen Zoon, die met U en den H. Geest, de eenige eeuwig levende God, leeft en regeert en geprezen zij tot in alle eeuwigheid, Amen!

HOOFDSTUK V.

DE BELETSELEN WAARDOOR DEZE VOORBEREIDING VERHINDERD WORDT, DE KENTEEKENS WAARDOOR MEN KAN WETEN, OF DE ZIEL KWALIKJ GESTELD IS, BE-NEVENS EENIGE MIDDELEN WAARDOOR MEN ZULKS KAN ONTDEKKEN.

I. De hinderpalen en beletselen, waardoor deze zoo noodzakelijk zelfbeproeving wordt nagelaten, zijn verscheidene. Wij zullen eenige der voornaamste nagaan. Vooreerst verhindert al te *grootte bezigheid in aardse dingen* vele menschen om dit werk ooit ernstig ter hand te nemen. Zij hebben zoo veel te doen met hunne ossen te beproeven, hunne landhoeven en hofsteden te bezien, met vrouw en kinderen, gezelschap van goede vrienden, koophandel te drijven, den winkel waar te nemen, hun handwerk uit te oefenen, op hunne begunstigers te letten, te reizen van de eene stad naar de andere, nering te drijven en winst te doen, dat zij aan deze zaak niet eens denken. Zoo zij nog al eens zoo veel tijd uitsparen, dat zij ter loops eens in de kerk komen om eene proef-leerrede te hooren, dan is zulks al veel en ze denken veel meer dan noodig is gedaan te hebben, ofschoon zij in de kerk zijnde niet

eens met ernst en aandacht er op gelet hebben wat de leeraar zeide. Hunne gedachten zijn vele mijlen van daar geweest; hun hart heeft gewandeld op ver afgelegene paden en is bezig geweest met geheel andere zaken dan die, waarover de leeraar gesproken heeft. Al hadt gij hun nieuwstijdingen uit een dagblad verteld, zij konden zich zulks niet minder aangetrokken of ter harte genomen hebben. Wanneer zij ook nog soms vluchtig de gedachte gezet hebben op 't geen de leeraar zeide, zoo vergeten zij zulks even zoo licht als NEBUCADNEZAR zijnen droom; zij weten noch de zaak noch de bedoeling daarvan. Heeft de leeraar eenige proeven voorgesteld volgens welke ieder zich dient te onderzoeken, dan verbeelden zij zich dadelijk, dat het met hen zoo niet gesteld is en dat zij reeds zoodanig zijn, alleenlijk omdat hij zeide, dat zij zoodanig moesten zijn. Daarmede vliegen zij uit de kerk een ieder naar zijn werk en tijdelijk bedrijf, zonder meer na te denken over 't geen hun daar gezegd is. Zij laten de zorg voor de proefleerrede aan den leeraar over; wil hij die uitspreken, dat mag hij doen; zij voor zich hebben wel wat anders te behartigen; zij kunnen zich daarmede niet ophouden; zij zijn immers, zoo denken zij, geene leeraars; zij kunnen hun werk van zulke dingen niet maken; zij laten zulks over aan lieden, die niets anders te doen hebben. Hun hart is goed, zij meenen het wel, zij doen niemand te kort, zij zoeken met eere door de wereld te komen, zij moeten hun huis verzorgen en die wat hooger in rang zijn moeten hun stand en de zaken van den staat of van de stad behartigen, heeren spreken of juffrouwen opwachten; met zelfbeproeving kunnen zij hun hoofd niet breken. Wanneer zij zich op den dag des Avondmaals fraai kunnen kleeden en gedurende dien tijd in de kerk zijn, dan is zulks reeds voorbereiding genoeg. Zouden zij dan nog in de eenzaamheid gaan nederzitten en vragen aan hunne ziel, *hoe staan mijne zaken met God*, ga ik voor-

of achteruit, neem ik toe of af in het geestelijk leven, ligt er misschien ook eenige zonde in mijn hart verborgen, die alle vrucht van het ter kerk gaan en het gebruiken des H. Avondmaals verhindert? Indien zij zulk een eenzame zamenspraak met zich zelve hielden, dan zouden zij vast denken dat zij begonnen te dweepen, dat het hun in de hersens scheelde en dat zij half gek waren. Gedurende hun geheele leven hebben zij zulke gedachten niet gehad en hebben daar ook geen tijd toe kunnen vinden. Eene geschiedenis of een liederenboekje in de hand te nemen, daarin wat te lezen of uit te zingen, opdat zij in gezelschap kunnen mede doen, zulks kan somtijds nog wel geschieden al hebben zij het dan ook nog zoo druk; maar aan het H. Avondmaal te denken, zich daartoe voor te bereiden, dat zoude te veel tijd wegnemen, zulks kunnen zij niet bijbrengen.

II. Alle andere beletselen, die nog zeer vele zijn, komen meest voort uit *onwetendheid* van onzen toestand en *afkeerigheid* van den plicht der beproeving en kunnen daarom meest alle tot deze beide hoofddeelen gebracht worden.

Onwetendheid is een groote hinderpaal die in den weg staat, bestaande hierin, dat men niet weet *hoedanig zijn toestand is, noch hoedanig die zijn moet*. Velen verzuimen de beproeving, omdat zij niet weten hoedanig hun toestand is. Ieder meent bij zich zelve goed te zijn, beter dan een ander. Ieder bemint zich zelve en de liefde denkt geen kwaad. De liefde is blind, en voornamelijk van de eigenliefde kan dit gezegd worden. De Engel der gemeente te Laodicea had zich zelve lief en daarom dacht hij ook alles goeds van zich zelve; hij *was rijk en verrijkt geworden en had geens dings gebrek* (Openb. 3: 17). De Farizeën en Schriftgeleerden hadden lief, die hen lief hadden en die eigenliefde deed hun hunne rekening zoodanig opmaken, dat zij zich veel beter waanden dan anderen, schoon zij werkelijk

veel erger waren. Een koopman, die meent dat zijn rekening goed staat, maar niet goed er mee op de hoogte is, in kostelijk pels en zijde gekleed gaat en rijkelijk tegen den beste verteert, kan spoedig overladen worden met schulden en genoodzaakt zijn om zich weg te maken zonder iemand te groeten. Zoo kan iemand leven in dronkenschap, onkuischheid enz. en denken dat zijne zaken goed staan; hij is schelm noch boef, zijn hart is goed, God weet zulks, en zoo praat hij heen met zijne arme, ongelukkige ziel, tot dat zij spoedig in de hel valt en voor eeuwig verloren is. Anderen zijn vrij van uitwendige, ergelijke zonden, leven onberispelijk voor de menschen, zijn op hunne wijze godsdienstig, ja ijverig voor de zaak van God en zijne kerk, zijn tegen afgoderij en andere gruwelen, zooals b.v. ook JEHU, die met grooten ijver het huis van koning ACHAB en den tempel van den afgod Baäl uitroeide, zich veel voorstond op zijnen ijver, zeggende: *komt en ziet mijnen ijver voor den Heere* (2 Kon. 10). Aldus zijn vele menschen grootelijks ingenomen met hun eigen staat, zoodanig dat, al toont men hun ook de gouden kalveren der gewoonte, zij daaraan toch nog blijven hangen. O! zoo denken en zeggen zij, dat is niets; dat is niet mijne schuld, zulks doet mijne vrouw, de gelegenheid brengt zulks zoo mede, 't is een algemeen gebrek, men moet den tijd wat toegeven, of het is een gewichtig stuk, waarover men bijzonder moet nadenken. Het is immers een vaste regel, beide bij de geneesheeren en bij de staatkundigen en dien zij onverbrekkelijk navolgen, de een in het kleine lichaam van den mensch, de ander in het groote lichaam van een land of stad, dat men *een ingeworteld kwaad niet te licht moet aantasten*. En zulks is niet zonder reden, daar het goed begrepen en uitgeoefend moet worden. Maar het is ook wel bij de regeering een breede dekmantel, waaronder men vele laudverdervende zonden kan bedekken. Wanneer dan alles zoo goed verbloemd,

hersteld en opgelapt is, wanneer al de gedrochten der booze lusten opgetooid zijn met allerlei versierselen, en wanneer dan eens het geweten van binnen begint te kloppen en onrustig te worden, omdat het daar niet wel is, het reeds laat wordt en het einde daar is, zonder dat men om de rekening denkt, — och, dan is er zoo-veel getier van buiten of men sust en paait zich zoozeer, dat men het arme ontwaakte en knagende geweten niet kan hooren. Het is dan evenzoo jammerlijk met het geweten gesteld, als met de gevangenen om der godsdienstwille ten tijde van den Hertog van Alba, toen men hen op het schavot bracht, en wanneer zij wilden spreken en klagen over het geweld dat men hun aandeed, dan sloeg men zoodanig op de trom en blies daarbij op trompetten, dat men hen niet konde hooren; evenzoo deden ook de Israëlieten toen zij hunne kinderen aan den Molog offerden en door gezang en snarenspeel het gekerm en het gehuil dier kinderen verdoofden. Zoo doet men hier insgelijks. Door een goed glas wijn, door vroolijk, aangenaam gezelschap, door vele bezigheden in den koophandel verdooft men het roepen van den leeraar in de kerk en van het geweten in den boezem, zoodat het niet kan gehoord worden, wanneer het klaagt over het groote geweld, dat het wordt aangedaan door de vele moedwillige zonden, die er erger mede handelen dan de bloedraad van den Hertog van Alba met de arme gevangenen. Zij willen gaarne alles weten wat hen voordeel kan aanbrengen in hun kantoor en op de beurs. Daarop willen zij zich wel toelagen. Daaraan willen zij wel een goede som gelds besteden. Maar om zich er op toe te leggen om hun eigen hart te leeren kennen, waarvan zij meer nut zouden hebben dan van alles ter wereld en 't welk geen geld behoeft te kosten, daaraan hebben zij geen lust. *Dwaasheid steekt in het hart des jongelings*, zegt SALOMO; maar in het hart van oude lieden steekt wel deze dwaasheid: dat zij zich zelve niet willen kennen, en niet wil-

len weten hoe verdorven zij zijn. Zij worden Gereformeerden genaamd, omdat zij belijdenis gedaan hebben van den godsdienst en van de leer, welke bij dezen in gebruik is; maar waarlijk, zij kennen nog niet eens de beginselen of het eerste gedeelte van het Gereformeerd onderwijs, d. i. hunne ellende. Zij denken dat zij niet zoo hoos en bedorven zijn. Hoe, zeggen zij, zoude ik alzo doen als dezen of dien, wien zij bedoelen en tegen wien zij vijandig zijn; neen, God dank! gedurende mijn geheele leven ben ik niet geneigd geweest tot zulke zonden als hoereri, dieverij, dronkenschap. Het is wel waar, ik heb mijne gebreken als ieder ander, ik vereer het een of ander gouden kalf te Dan of te Bethel, maar dat is zoo de gewoonte; men kan het zoo net niet nemen, daarover ben ik niet ongerust. Aldus bedriegen zich vele duizende menschen door *onwetendheid*, denkende dat hunne zaken goed staan, daar zij waarlijk zeer slecht staan.

III. Daarbij komt nog, dat zij ook niet weten hoedanig hun staat zijn moet. Velen verbeelden zich, dat God er zoo nauwkeurig niet op zal zien, of dat Hij bijna nergens acht op geeft. *De Heere ziet het niet; de Heere zal goed noch kwaal doen*: dat is reeds een oud gezang om het knagende geweten in slaap te wiegen, opdat het niet wakker worde vóór dat het komt voor het verschrikkelijke oordeel Gods! Velen die reeds jaren lang ter kerk gegaan, vele leerredenen gehoord en vele hoofdstukken in den Bijbel gelezen hebben, weten nog niet hoe eene ziel moet gesteld zijn, die ten H. Avondmaal gaat en tot God in de rechte betrekking zal staan. Men gaat hier gewoonlijk niet te werk naar vaste gronden en voorgeschreven regels uit Gods woord, maar naar eigen ingebeelde begrippen of naar voorbeelden van andere menschen, naar eigene gewoonte of naar eenig ander dergelijk dwaallicht. Hoe menigeen denkt

niet, dat, indien hij gezondigd heeft, er niets ter wereld gemakkelijker is dan om het met God af te maken! Had hij het te doen met den rechter, hij zou zeer verlegen zijn; maar is het anders niet dan 't geen God aangaat, dan steekt het zoo nauw niet; dat zal wel in orde komen en is met een kort gebed wel af te maken. Kan hij door te liegen of door een valschen eed van ecne zaak, waarin hij gewikheld is, afkomen en aldus voor de menschen verbergen, wat niet verborgen kan zijn voor God, hij zal alsdan geen zwaarigheid maken om te bidden, dat God hem straffe indien hij valschelijk zweert, zoo als hij echter wel weet, dat hij doet, denkende dat hij zulks naderhand wel weder gemakkelijk zal kunnen afbidden. Indien gij tot hem zegt: het is zonde, gij misbruikt den Naam van God, Hij zal u straffen! dan zegt hij: er zijn zoovele zonden in de wereld, onze Lieve Heere zal mij zulks wel vergeven! Toen JUDA zijne schoondochter THAMAR, denkende dat het een gemeene hoer was, had geschonden, oordeelde hij, dat hij het maar met eene lichte vrouw te doen had, die hem geene schade konde aandoen. Voor het zondige was hij niet bevreesd (Gen. 38). Men denkt dus, als het maar bij de menschen terecht is, het bij God gemakkelijk zal goed te maken zijn, en als de menschen ons niet zien, dat men dan ook van God niet gezien wordt. Het is evenwel waar, dat de mensch slechts ziet wat voor oogen is, maar de Heere ziet op het hart. Volgens hun gevoelen moet men dit echter aldus verstaan, als of het genoeg is, God met den mond te dienen en als huichelaars een schoenen schijn te toonen, daar men tegelijk een boos hart heeft; maar zij hebben er in 't geheel geen begrip van, dat men het hart nauwkeurig moet onderzoeken en waarnemen hoe dit gesteld is; zij voor zich weten wel dat *hun* hart goed is; *zij* zijn niet geneigd tot grove ergelijke zonden, wat wil men dan nog meer van hen? En helaas! zij weten niet eens hoedanig hun hart en de geheele staat

hunner ziel zijn moet? Zij zijn ongezeggenlijk, onleerzaam, zij willen van bestraffing hunner zonden niet hooren, in vele dingen zijn zij zorgeloos, zij vinden zich niet overtuigd van eenige zonde en daarom achten zij het onnoodig, ja overtollig om zich te beproeven, en zulks vooral omdat zij niet weten, dat zij een helder inzicht behooren te hebben van hunne zonden; dat die hun zwaar op het hart moeten drukken om des te ootmoediger voor God te verschijnen. Wanneer iemand denkt, ik heb geene zonden, die mij bezwaren, de profeet ZEPHANJA zal hun antwoorden: *doorzoekt nauw, ja doorzoekt nauw*; neemt eens al uwe gedachten bijeen, overdenkt eens uw geheel leven en vergelijkt eens alles met elkander; vindt gij in den beginne niet dadelijk alles, laat het er echter niet bij blijven, zoekt nog eens en nog nauwkeuriger dan voorheen. Gij denkt eerlijk te zijn, op u valt niets te zeggen, gij zijt geen doodslager, oproermaker, hoereerder, dief, valsche getuige, gij begeert niet eens anders te nemen, wat is er dan nog meer te onderzoeken? Ach! gij verstaat de wet, zooals de Farizeën die verstonden; deze immers, in plaats van hun leven in te richten volgens de wet, verdraaiden de wet naar hunne levenswijze en alzoo hielden zij zich zelve voor rechtvaardig. Als zij voor het oog der menschen niemand dood sloegen, geen dadelijke hoererij of dieverij bedreven, dachten zij, hadden ze de wet volkomen onderhouden, Gode tot een penning toe voldaan en hun kwam nog geld in de hand toe, zooals de Roomschegezinden spreken van overtollige goede werken, en aldus dachten zij, dat er nog veel overschoot, zonder te bedenken, dat de *wet geestelijk is*, en dat zij gegeven is voor het hart, voor de geheele ziel, voor alle gedachten en krachten van den mensch. Hebt gij al met uwe hand geen doodslag gedaan, onderzoekt dan eens, of gij zulks ook gedaan hebt met uw hart door ten onrechte op uwen naaste toornig te zijn en hem niet lief te hebben; want *die zijnen broeder niet lief*.

heeft is een doodslager en kent God niet. Houdt dus al meer en meer dagelijks de wacht tegen zoodanige zonden, die uw hart zoeken te bekoren. Waakt steeds, *opdat uw hart niet ter eeniger tijd bezwaard worde door dronkenschap, brasserij en bekommelingen dezes levens!* Of denkt gij dat gij vrij zijt van deze zorg, daar onze Heere gezegd heeft, *hetgeen ik zeg, dat zeg ik tot u allen, waakt!* en zulks niet zoo nu en dan, maar met aanhouden, *met alle bidding en smeeking, biddende te allen tijde in den geest en daartoe wakende met alle gedurigheid en smeeking voor al de heiligen* (Ephes. 6 : 18). Indien de huisheer geweten had, dat de dief zoude komen, hij zoude gewaakt hebben. En zoo is het met het geweten van vele Christenen; zij weten niet hoedanig de staat hunner ziel is, noch hoe die zijn moet; hoe noodig het is om hunnen staat dikwijls ten nauwkeurigsten en in allen deele te onderzoeken. Ach, er zijn daarbij zoo vele vijanden van binnen en van buiten, die der ziele netten spannen; de Satan, het gedurig verkeer in de wereld, die reeds zelve bedorven is, de vleeschelijke lusten, allen te zamen krijg voerende tegen de ziel! Ach! men moest beter waakzaam zijn! De inwoners van Aï en die van Gibea Benjamins werden verslagen door de achterhoede, waaraan zij niet gedacht en waartegen zij dus niet gewaakt hadden. Zoo kan het ook wel geschieden, dat gij voor het uitwendige in geen gevaar schijnt te zijn, reeds vele gebreken meent te boven te zijn gekomen, en — er nog evenwel eene hinderlaag is, die u zal overvallen, wanneer er geen nauwkeurig onderzoek heeft plaats gehad en gij niet waakzaam zijt geweest.

IV. Deze onkunde van den staat der ziel kan zelfs den vrome veel verdriet veroorzaken, waarvan hij niet anders kan verlost worden dan door een nauwkeurig onderzoek. Het gebeurt wel eens, dat een bedroefde ziel in de kerk zittende, waar de Tafel des Heeren gedekt staat en waar het H. Avondmaal zal gehouden

worden en waaraan zij behoort te gaan om gesterkt en getroost te worden, uit de kerk naar huis gaat, denkende, ik ben niet waardig aldaar te verschijnen, ik zoude mij zelve een oordeel eten en drinken. De oorzaak hiervan is onkunde van haren start, daar zij niet recht weet hoedanig die is, of hoedanig die zijn moet, en dit komt geheel daarvan, dat zij zich niet goed beproefd heeft. Zij weet niet of zij een recht hartelijk berouw heeft over al hare zonden, *eene droefheid naar God, een verslagen hart, een gebroken en verslagen geest, dien God niet zal verachten*; alzoo haat tegen alle zonden, ook tegen de heimelijk verborgene, ja tegen die zonden, welke zij slechts nu en dan begaat; want, zegt zij bij zich zelve, hoe kan ik met waarheid zeggen, dat ik die zonde haat, waartoe ik telkens verval en waarvoor ik den Heere zoo dikwijls om vergeving gebeden heb? Is het niet spotten met den Heere, om vergeving te bidden en het telkens weder te doen? Ik bid, *vergeef mij mijn drift en toorn die ik toon tegen hen, die mij tergen en kwellen, daar ik zulks geduldig en langmoedig moest verdragen, 't geen zelfs een heiden heeft kunnen doen*. Immers SOCRATES konde alle kwelling en terging zijner vrouw verduren als oefeningen voor hem om geduld te leeren, en waar blijf ik dan die een Christen genaamd en door eenen heiden overtroffen en beschaamd wordt? Ben ik versierd met ootmoed en bekleed als *een uitverkorene Gods, als een heilige en beminde, met barmhartigheid, langmoedigheid, zachtmoedigheid, goedertierenheid, verdragende mijne naaste en hem vergevende*, zoo als CHRISTUS ons vergeven heeft, gelijk Hij daar voor onze oogen aan het H. Avondmaal bewijst? Hoe dikwijls ben ik in de kerk geweest zonder aandacht en ontzag voor de goddelijke Majesteit, en hoe dikwijls heb ik mij voorgenomen en plechtig beloofd zulks te zullen verbeteren en daarvan komt niets! Welke schande is dat voor den Heere. Zoude ik mij dus niet scha-

men voor Hem om aan zijne tafel te zitten; zoude Hij mij niet billijk als een snooden leugenaar kunnen bevelen om van daar te gaan? Zulk een ziel spreekt, alsof hij geen waar Christen is, die al klagende uitroept en jammert: *het kwaad, dat ik haat, doe ik en het goede, dat ik wil, doe ik niet. Ik ellendig mensch!* (Rom. 7). Zoodanige ziel weet niet, dat er in haar is honger en dorst naar de gerechtigheid en ongeveinsde lust tot de wet Gods naar den inwendigen mensch. Ook weet zij niet hoedanig haar staat zijn moet. Zij zoekt in zich eene volmaaktheid, die op aarde niet te vinden is en niet gevonden zal worden, zoolang wij hier beneden zijn. Zij weet niet, dat hare volmaaktheid bestaat in 't beklagen, betreuren en verfoeien, van hare onvolmaaktheid en in de oprechtheid des harten voor den Heere; dat haar hart het waarlijk houdt met den Heere JESUS en dat zij niets ter wereld zoo zeer begeert als zijne gunst alleen, die haar eenige troost is en haar alleen gerust kan stellen; en zoo de Heere tot haar zeide, gelijk tot MOZES (Exod. 33): *Zoude mijn aangezicht moeten medegaan om u gerust te stellen?* dan zoude haar hart roepen, ja Heere! dat is het alleen en dat is alles wat ik begeer. Arme ziel! Had zij zich zelve goed beproefd en nauwkeurig onderzocht, zij zoude dit gevonden hebben en niet treurig zijn weggegaan, alsof de Heere van haar iets eischte en dat zij niet wilde doen even als de rijke jongeling (Matth. 19); maar zij zoude vrijpostig zijn toegetroden, en met de Kananeesche vrouw gezegd hebben: *Ik beken Heere! dat ik onrein ben en niet waardig om een kind van God genaamd te worden, en alzoo komt het brood der kinderen mij niet toe; ik kom dat ook niet eischen, maar ik kom om mijne brokjes en kruimels, die zult gij mij immers niet weigeren, daartoe zijt gij al te mild en weldadig: Gij verstoot geene ellendige, die tot u om genade smeekt; die tot U komt zult gij niet uitwerpen.*

Dus zouden deze treurigen geholpen kunnen worden te Zion, sieraad voor asch en vreugde-olie voor een bedroefden geest kunnen verkrijgen, zoo zij zich tijdig lieten raden, hunnen nood klaagden en hunnen toestand openbaarden aan eenige verstandige en ervarene lieden, die hen zouden kunnen onderrichten en leeren, hoe zij zich zelven moeten beproeven, wat zij in zich moeten vinden en hoe zij kunnen weten *of de wortel der zaak in hen is*. Daar zij nu door onkunde in dit alles, zeer ellendig gesteld zijn, omdat zij niet weten hoedanig hun toestand is, noch hoedanig die zijn moet, zoo loopen zij langen tijd daarheen, moedeloos en radeloos en dat somtijds wel tot het eind huns levens. Zij zijn beschroomd en schamen zich tot iemand te gaan ten-einde raad te vragen en hun geheim te openbaren, zoo als somtijds eerlijke lieden liever zouden sterven dan een heimelijk gezwel aan den heelmeester vertoonen en zulks alleen omdat zij zich schamen. Zoo vreezen ook deze even als ANNA (van wie ELI meende dat ze dronken was, omdat zij alleenlijk hare lippen bewoog en hij niet hoorde, dat zij sprak, 1 Sam. 1 : 13), dat insgelijks de leeraar of anderen, aan welke zij hunnen nood openbaren, hen zullen houden voor geveinsden, en denken, dat zij het alleenlijk maar deden om voor zeer vroom aangezien te worden. De huichelaars bezitten waarlijk zulke kunstgrepen, dat zij met een hangend hoofd, klagende stem en tranen in de oogen kunnen spreken over den inwendigen mensch en over groote bekomernis der ziel en angst des gewetens, alsof zij in grooten nood waren en alsof daar binnen een benauwde ziel huistvestte, waar inderdaad een leugenachtige en hoovaardige duivel woont. Of zij vreezen dat men hen zal houden voor fijnen, voor dweepers en fijmelaars of voor onwijs, zwaarmoedig en voor de zoodanigen, die het in de hersenen schort; zoo als er dan ook wel zulke onbarinhartige en onervaren geneesheeren zijn, die,

omdat zij zelf geen ondervinding hebben van angsten der ziel, terstond denken, dat zij die *ontevreden zijn en klagen over hunnen staat*, altijd zoodanige lieden zijn als die, welke JUDAS in zijnen zendbrief brandmerkt; of wel dat zij niet goed bij hun verstand zijn en zenden hen daarom troosteloos, zonder geneesmiddelen henen, omdat zij de ziekte niet kennen; maar zulks moest die arme menschen niet weêrhouden en afschrikken om hulp te zoeken, want zij weten zelf best met welk oogmerk zij dat doen en al oordeelen ook de menschen verkeerd over hen, zoo zal toch God, die de harten kent, eens een oordeel uitspreken, niet naar den schijn maar naar waarheid. Voor vele jaren was er in een onzer groote steden eene hoer, die een leeraar bij zich ontbood om bij haar te komen als bij een zieke, daar zij toch niet ziek was, maar het voornemen had, òf om den leeraar te verleiden, òf hem te onteeren door den blaam op hem te werpen, dat hij in een ontuchtig huis geweest was en dan daarover eens met hare gezellinnen te lachen. Dit kwam haar echter slecht, want zij werd daarvoor door de overheid openlijk gestraft. Gelijk nu daarom eerlijke lieden niet zouden nalaten eenen leeraar te ontbieden als zij hem noodig hadden, alsof zij vreesden, dat men slechte gedachten van hen zoude hebben, zoo moeten ook deze bedroefde harten niet schroomen hunnen nood te klagen en hunne omstandigheden te openbaren, alsof zij de zoodanigen waren, die zulks doen met een geveinsd oogmerk. In allen gevalle, wat is er aan gelegen hoe de mensch van u denkt en waarvoor een ander u aanziet, wanneer gij maar goeden raad krijgt en geholpen wordt, en wanneer de Heere toont dat Hij goede gedachten, gedachten des vredes over u heeft. Het zoude zelfs wel voordeelig voor u kunnen zijn, wanneer uw raadgever zulke gedachten van u had, want dan kon hij u beter onderrichten, hoe gij die geveinsdheid zoudt leren kennen

en u zelven wel onderscheiden en beproeven om niet bedrogen te worden.

V. De andere hinderpaal, waardoor deze zoo noodzakelijke beproeving belet wordt, is *afkeerig te zijn van dit werk*. Van niets ziju de menschen van nature zoo afkeerig als van dit, en er is toch niets waaraan zij meer behoefte hebben. Want de oogen der ziel zien, even als de oogen des lichaams, met geweld steeds naar buiten, nooit naar binnen. Zij zijn gewoon om naar buiten, naar een ander te zien, maar om naar binnen en naar zich zelven te zien, daartoe moet men hen noodzaken en dwingen. De mensch ziet gaarne wat een ander doet, maar is onwilling om op zich zelven te zien; bij velen is zulks het geval, omdat zij vreezen te zien, wat zij niet gaarne willen weten, namelijk hun eigen feilen en gebreken. Evenzoo vreest een koopman, wiens zaken verlopen zijn, om aan zijne rekenboeken te komen, omdat hij weet en verzekerd is, dat hij het daarin zoo zal vinden, als hem niet zal behagen. Zij denken: zoude ik mij zelven zoo nauwkeurig onderzoeken en beproeven als de leeraars van mij vergen? O, dan zoude ik zoo vele dingen in wanorde vinden, dat ik niet meer gerust en vroolijk zou kunnen zijn; men ziet immers wel, dat die leeraars vele menschen maar ongerust maken en door al hun preêken aan het twijfelen brengen, daar zij te voren gerust en wel tevreden waren en van geene moeite wisten. Wat is er aan al dat beproeven en wat zoude ik beproeven? Ik heb gedurende al mijn leven even als een ander ter kerk gegaan en leerredenen gehoord; ook heb ik toen ik tot mijne jaren gekomen was mijne belijdenis gedaan, mij tot het H. Avondmaal begeven en mij altijd eerlijk gedragen, zoodat wanneer de broeders komen om mij aan te spreken en te vragen, of ik ook iets met iemand heb uit te staan en ook ergens ongerust over ben, ik kan zeggen: neen, God dank! ik hoop te komen, als

het God belieft. En daarmede vermanen de broeders mij kortelijk, ik bedank hen, zij wenschen mij goeden dag en ik hun, en zij gaan weg. Zoude ik mij nu zoo nauwkeurig moeten onderzoeken, dan zoude ik mij zelve maar moeite aandoen, mij ongerust maken en niet zoo goed van mij zelve denken; ik zoude dan wel beginnen te betwijfelen of ik God reeds goed diene, of ik waarlijk een kind van God ben en of ik wel zalig zal worden. Het zoo nauw te nemen en zoo op alle dingen te letten, wie kan dat doen? Zoo redeneert men al voort en wiegt zich zelve in slaap, denkende dat het er zoo nauw niet op aan komt al onderzoekt men zich zoo goed niet. Ook is men daartoe niet verplicht, het is een nuttelooze en *farizeesche last*, dien men niemand moet opleggen. Leest echter die bijbelplaats eens en gij zult zien, dat onze Heere de lasten niet afkeurt, die den menschen volgens bevel van MOZES werden opgelegd. Hij bestrafte zelfs de trage leermeesters, die zelve ze niet wilden aanraken of dragen (Matth. 23.) Immers deze last om ons zelve te beproeven is ons niet opgelegd door een geveinsd Farizeër, maar door eenen Apostel van JEZUS CHRISTUS, tevens met een ernstige, getrouwe waarschuwing, dat zoo wij zulks verzuimen, wij ons dan een schrikkelijk oordeel op den hals halen. Het is dus aan geene bedenking onderhevig, alsof de Apostels dit welstaanshalve had gelast, alsof het maar een sprookje ware en dat er niets aan gelegen is. Als de Apostel zoo ijverig roept: *beproeft u zelve, onderzoekt u zelve, kent gij u zelve niet!* en als God door den profeet ons toeroept, *doorzoekt u zelve nauwkeurig*, zoude ons dan een beuzeling zoo ernstig en zoo dikwijls geboden worden?

Maar, zal een ander zeggen, ik zie reeds zonden genoeg in mij zelve, meer dan ik verbeteren kan; ik heb geen lust om er anderen bij te zoeken en het is ook onnoodig. Ik weet wel en beken het, dat ik vol

gebreken ben; ik zing dat mede in den 51n Psalm, die gewoonlijk vóór het H. Avondmaal gezongen wordt. Is dat niet genoeg? Wat wil men meer van mij hebben?

Als hun geweten hun somtijds een beminde zonde verwijt, eene zonde die hun zoo lief is als SARA haar IZAäk; wanneer het geweten die zonde eene dwaasheid noemt en hen verwijt, dat zij zoo dwaas zijn om lief te hebben, wat hen in het eeuwig verderf kan storten, dan beginnen zij te morren tegen hun eigen geweten, schelden het voor een ongehoorzame, snapachtige dienstmaagd en roepen: *drijft die dienstmaagd uit!* Zij maakt mij slechts moeite in huis; ik heb reeds moeite genoeg gehad met deze of die zonde, zoude ik er nog naar meer zoeken, dat zij verre. O jammer! Indien God ook zoo sprak, dat Hij uwe zonden niet zag, noch zien wilde, dan zou het nog wat helpen; maar *de Heere zal het zien en zoeken* en wat zal het u dan baten, dat *gij ze niet* hebt willen zien noch zoeken? Even als wanneer de schipper en stuurman in de kajuit, de kok in de kombuis, de timmerman en ieder bootsgezel in de kooi gingen, ieder gerust was en niemand er van wilde hooren, dat er een lek in het schip was, en niemand er naar wilde zien om niet ongerust te worden, zouden zij dan niet allen in gevaar zijn om al slapende te zinken en te verdrinken. Of gij al afkeerig zijt van alle geneesmiddelen, van pleisters en voornamelijk van het mes en het brandijzer; wilt gij dan daarom uwe ziekte laten toenemen, uwe wonden laten verouderen; en zijt gij daarom gezonder? Zoo ook, al wilt gij ook uwe zonden niet zien, noch onderzoeken om u niet ongerust te maken, uwe ziel is daarom niet beter gesteld.

Een ander zal het werk der beproeving wel goed keuren, maar hij ziet tegen de moeite op; de zwarigheid en de moeite, die daaraan vast zijn, maken hem daarvan afkeerig. Hij is van oordeel, dat het zoo zwaar

valt om alles zoo nauwkeurig te bedenken en te overleggen; zijne gedachten kunnen zoo lang niet bij één ding bepaald blijven; dat schijnt hem zoo onmogelijk, als dat hij een kabel zoude moeten trekken door het oog van eene naald, of dat hij de sterren aan den hemel, of de haren zijns hoofds zoude moeten tellen, en daarom scheidt hij er mede uit, het behaagt hem niet. Maar indien hij slechts acht wilde geven op zijne bewegingen, op de uit- en ingangen van zijn hart, waarheen gewoonlijk zijne driften en hartstochten dagelijks strekken, hij zoude spoedig ontwaren, hoe zijne ziel gesteld is; of hij aan zijne zaligheid moest twifelen, of dat hij daarvan konde verzekerd zijn op vaste gronden. Dit valt hem echter te moeielijk; zoo te zitten nadenken over zich zelve en over de zaken zijner ziel, dat is hij zoo weinig gewoon als DAVID om in een koninklijk harnas te gaan, toen hij nog nooit iets anders dan een slinger en een herderstaf had gedragen. Hij is gewoon over anderen na te denken, over lichamelijke dingen, over zijne nering, over zijne huishouding, en daarom, wanneer gij een zoodanigen wilt noodzaken om na te denken over de gesteldheid zijner ziel, dan is het als of gij iemand, die gewoon is te wandelen, dwingen wilt om te huis te blijven; of dat gij iemand wilt doen zwijgen, die gewoon is met ieder over allerlei zaken te praten; zulks is moeielijk. Als een vogel, die gewoon is in de open lucht te vliegen, in een nauwe kooi moet opgesloten zitten, valt het hem in 't eerst hard; maar men ziet, dat hij eindelijk daaraan gewoon wordt, zich daar naar schikt en begint te zingen. Zich zelve beproeven is te huis te blijven, zijne gedachten bijeen te zamelen, op te sluiten en reukenschap af te vragen, waar zij wel ooit geweest zijn, wie hun belast had daarheen te gaan, van waar zij komen, met welk inzien en oogmerk. Dit valt in het eerst wel moeielijk, maar als men daarin wat geoefend

is, dan valt het gemakkelijk en verwekt vroolijkheid. Neen, zeggen sommigen, het maakt de menschen vadzig, droomerig, suf, even als hen die altijd te huis zitten bij den haard; zij denken zich zelven gek. Daarom willen zij zoo dwaas niet zijn, dat zij hun hoofd zoo vadzig zouden denken. Zij gaan liever naar buiten en maken zich zelven vroolijk, dat is alles wat zij er van krijgen kunnen. Maar ik bid u, let op het einde! Uwe kinderen zouden ook liever gaan spelen dan te huis blijven, liever te huis blijven dan naar de school gaan en daar te zitten met vrees voor plak of roede. Uw knechten en meiden zouden misschien veel liever bij de bureu gaan, langs de straat wandelen en zien wat daar ongaat, dan te huis blijven en werken. Maar zoo wilt gij het niet; gij oordeelt, dat u dat geen voordeel zoude aanbrengeu. Hoort eens welke slotsom PAULUS maakt, als men zonder zich te beproeven ten Avondmaal gaat. *Daarom zijn onder u zoo vele zieken zegt hij (1 Kor. 11: 30)* en dat komt van het lui en ledig gaan. Kooplieden zeggen gewoonlijk en het is niet buiten waarheid: *ver van zijn huis, nabij zijne schade. Zelden in het kantoor, spoedig bankroet.* De man die zijnen nabuur, zijnde een scheepstimmerman, aanmaande om wat minder te werken en wat nauwkeuriger toe te zien op zijne knechten, die, terwijl hij aan de ééue zijde van het schip stond en arbeidde, aan de andere zijde stil zaten en speelden, deze gaf hem een goeden raad.

Zoo gij, mijne vrienden, die dit leest, wat minder werk hadt in de wereld, wat meer dacht aan den hemel, wat minder ijdele bezigheden en wat meer de wacht hadt over uwe ziel, gij zoudt daarvan veel voordeel hebben en veel grootere schatten vergaderen en opleggen dan gij nu doet. Al kost het dan ook wel wat moeite om zich zelven te onderzoeken, het is toch voordeelig. Kinderen, die geregeld ter school gaan, of bij hun ambacht of unstoefening gehouden worden leeren des te beter.

Hoe nauwkeuriger eene stad bewaakt wordt, hoe beter. Hoe juister het rekeningboek wordt in orde gehouden, hoe geruster de koopman kan slapen. Kost het dan ook wat veel moeite, zonder inspanning heeft men niets. Welke geleerdheid, welke voordeelige uitoefening van kunst of ambacht, koophandel of levenswijze, kan men verkrijgen zonder moeite? De Heidenen zeiden, dat de Goden alle dingen voor arbeid verkoopen. Het is altijd een zwaar en moeilijk werk om aan voortreffelijke zaken te komen. Een goed geaard jongeling ontziet zich geene moeite om een goed huwelijk te doen, wanneer hij oordeelt dat daartoe gelegenheid is; hier is gelegenheid om het beste huwelijk van de wereld te doen; om uwe ziel te verbinden aan den Koning aller koningen en van Hem het onderpand en zegel van trouw tot geruststelling en verzekering uwer ziel te ontvangen, als gij maar half zooveel moeite wilt aanwenden en maar half zoo veel zorg draagt voor deze zaak, als gij doet voor tijdelijke dingen, die dikwijls, nadat zij met veel moeite verkregen zijn, bevonden worden weinig nut aan te brengen; zoo dat, wanneer men ook al ontvangt hetgene men gezocht heeft, men toch met SALOMO moet bekenen, *dat het ijdelheid der ijdelheden en kwelling des geestes is.*

VI. Niemand bedriege dan zich zelve door te denken, dat het niet noodig is om al deze moeite te doen, of dat het genoeg is voor ieder, te gelooven, dat God zijn Vader is en dat zijne zonden vergeven zijn, om het even, of het waar is of niet; oordeelende dat het eene groote fout is om daarover na te denken of desaan gaande eenig onderzoek te doen; even alsof men hieraan niet mocht twijfelen en dat het evenveel is wat men geloove, hebbende daarvoor vaste redenen of niet; immers velen denken: wij zijn allen Christenen, moeten derhalve daarover niet ongerust zijn, en aldus hebben zij van deze beproeving even zoo weinig verstand, als NICODEMUS van de wedergeboorte. Zouden zij zich beproeven of zij den H. Geest

hebben en alzoo aan CHRISTUS toebehooren of niet? Zij zouden misschien zeggen, *wij weten niet of er een H. Geest is*, of wat het beteekent, dien te hebben. Zij bedenken niet, dat God eens zulk een groot onderscheid zal maken tusschen menschen en menschen, als tusschen schapen en bokken, en dat hij nu alreeds groot onderscheid maakt, wanneer ze beide in zijn huis en aan zijne Tafel komen, zoodat hij den een houdt voor slecht kaf, den ander voor goed koren en overzulks den een veroordeelt tot het vuur en den ander bestemd voor de schuur, 't welk alles zal ten uitvoer gebracht worden in de opstanding en op den dag des oordeels. Over deze beide zaken spreken zij wel, echter gelooven zij daaraan niet. Deze beide waarheden staan wel in de regels van het geloof, dat zij opzeggen, maar behooren niet tot het geloof, 't welk zij in hun hart hebben. Sommigen zijn zoo lauw, dat zij niet eens bemerken, hoe van nabij deze zaak hun aangaat. Al zitten zij ook voor den leeraar en al roept deze, dat hij er van zweet: *beproeft u zelve!* zij gaan heen en bekommeren zich er niet over; zij hooren — en laten het. Het geeft zoo weinig indruk op hun hart, als op de steenen, stoelen of banken, waarop zij gezeten hebben. Anderen denken, dat de leeraar niet hen bedoelt, als hij roept: *beproeft u*, en zij meenen, dat hij daartoe ook geen reden heeft, maar dat hij daarmede degenen bedoelt, die een slecht leven leiden; laat deze bedenken, hoe zij zich te gedragen hebben. Het zoude hun echter ergeren, als zij dachten, dat de leeraar het op hen gemunt had; immers dan zoude het schijnen, alsof hunne zaken slecht stonden en daarvan willen zij niet hooren, hetgeen voorzeker een slecht teeken is. Als de ouders het kwalijk nemen, dat men hen waarschuwt wat nauwkeuriger acht te geven op hunne kinderen, dan is zulks een teeken, dat zij een verkeerde liefde voor hunne kinderen koesteren. Zulk een dwaze liefde en trotscheid des harten brengen menige ziel in het verderf. Als men

een koopman vermaande om wat nauwkeuriger op zijne rekeningen te letten en toe te zien of zijne zaken goed stonden, dan zou hij denken, dat men slechte gedachten van hem had; insgelijks denken ook deze menschen, dat de leeraar slechte gedachten van hen heeft, omdat hij hen zoo sterk vermaant.

Anderen zeggen: „Had de leeraar mij dit gezegd, toen ik nog jong was, dan zoude ik het wel gedaan hebben, maar ik ben nu reeds zoover in jaren gevorderd en men kan oude honden zoo kwalijk bassen leeren; het is nu der moeite niet meer waard om mij te veranderen”, en daarom wagen zij het maar zoo, er moge dan van komen wat wil. Waarom zouden zij zich zelve onderzoeken, daar zij toch niet van voornemen zijn om zich te veranderen of om anders te gaan leven, dan zij tot nu toe gewoon zijn. Zij laten dan ook maar alles zooals het is; zij zijn altijd gerust geweest en het zal in het vervolg ook wel goed gaan.

Vele zielen zijn vreemdelingen in haar eigen binnenste. Al haar arbeid en bekommring betreffen dingen, die buiten haar zijn en zij zijn nergens minder in ervaren, dan in haar eigen zaken. Als zij die betrachten, dan is er geen einde aan het onderzoeken. Haar leven gelijkt een huis, waar alles over hoop ligt en geen ding op zijn plaats staat; het is moeilijk er datgene te vinden, wat men zoekt. Sommigen doen nog wel eens eenig onderzoek, maar zij doen het met vooroordeel, even als omgekochte rechters, die zich gedragen, alsof zij beide partijen willen hooren en onpartijdig oordeelen, daar zij toch reeds vooraf al het vonnis hebben geveld. De zoodanigen wenden het onderzoek slechts aan om zich zelve te versterken in de goede gedachten, die zij van hunnen toestand hebben en niet om de waarheid op te sporen. Velen beproeven zich dan ook niet aan den toetssteen van Gods woord, maar aan hunne naburen, vrienden, goede bekenden en aan de zoodanigen, die het nog veel erger maken dan zij. Zij

weten niet waarin het kenmerk van het rechte Christendom bestaat. Iedere zaligmakende gave in den waren geloovige heeft haar tegenbeeld in de valsche huichelaars. Het is een groote kunst om een eerlijk heiden, een zedig Sociniaan goed te onderscheiden van een zwak Christen. Het komt hier aan op de inwendige beweging des harten, op het beginsel, de inzichten, het doel, het oogmerk en de oprechtheid van het gemoed. De Farizeër en de Tollenaar zijn uitwendig reeds te onderscheiden, maar van binnen verschillen zij zooveel als een wassen beeld van een levend mensch. Sommigen hebben zulke geringe gaven, dat ze die zelve gemakkelijk over 't hoofd zien. Bergen, kerken, hooge torens zijn gemakkelijk te zien, maar die de punt of het oog van een kleine naald wil zien, moet al een scherp gezicht hebben. Die een geloof heeft, dat bergen kan verzetten, over alle zwarigheden kan heenstapen en die te boven komen, kan zoodanig geloof gemakkelijk zelf ontwaren; maar die een klein geloof heeft, kleiner dan een mostaardzaad, zoodat hij bij de minste zwarigheid terug deinst en zijn geloof alzoo is als een gekrookt riet en een vonk in het vlas, zulk een geloof kan bezwaarlijk worden ontdekt. Zware aanvechtingen, groote tegenspoeden, bittere armoede en voornamelijk geestelijk gebrek, brengen dikwijls de ziel zoover, dat men nauwlijks weet, of zij leeft of dood is; even als een mensch, die in flauwte ligt en wiens polsen zoo weinig slaan, dat men soms twijfelt, of er nog wel leven in hem is. De zoodanigen zijn alsdan niet bekwaam om zich te beproeven, maar moeten zich eerst beijveren om meer kracht te verkrijgen en den tijd, dien zij tot nu toe besteed hebben in bittere klachten en angstige twijfelingen, die hen tot den dood toe benauwd maken, moeten zij doorbrengen met lezen, hooren en bidden, totdat zij weder sterk zijn; dan zullen zij even zoo weinig twijfelen aan hun geloof en wedergeboorte, als een gezond mensch er aan twijfelt of hij leeft, en als een heet mensch of hij

warm is. Op dan arme, benauwde ziel! Zit niet langer te vragen: *geloof ik of geloof ik niet?* Geloof in CHRISTUS, ga tot Hem, grijp Hem aan. Gij zoekt steeds naar bewijzen en kenteekens of gij gelooft, meer dan naar de geboden, die u zeggen, dat gij moet en vrijelijk moogt gelooven. Aldus zoekt gij meer te weten, wat gij zijt, dan wat gij wezen moet. Gij zit steeds treurig neder en twijfelt of God u lief heeft. Op dan, en doe wat Hij gebiedt, en besteedt uwen tijd met het gebruik der middelen om van Hem bemind te worden. *Die mijn woord houdt, die is het die mij liefheeft, en mijn Vader zal hem liefhebben.* Uw toestand kan verbeterd worden; heb moed, de meester roept u! Loop, loop met alle kracht naar Hem. Hoe blijft gij daar staan te kermen en te zuchten? Val Hem te voet; en durft gij niet komen voor zijn aangezicht, vat Hem dan slechts bij den zoom zijns kleeds. Durft gij zijnen mond niet kussen, kus dan zijne voeten en stort daarover uwe tranen uit. Maar ach! zegt gij, ik kan niet gelooven, dat zulk een snood zondaar, zulk een boos schepsel als ik ben, genade zal verkrijgen. Ik antwoord: gij wilt in oprechtheid gelooven, zeer wel, en God, die het *willen gewrocht heeft*, zal u ook het *vollbrengen* geven. Als gij niet gewillig waart, zoudt gij niet klagen; die niet begeeren CHRISTUS te bezitten, zul'en er niet over treuren, dat zij Hem missen, maar zouden Hem wegzenden, indien zij Hem zagen aankomen.

VII. Ja, zoo zal de wereldling zeggen, is er zoo-veel aan dit werk vast, dan raad ik ieder, om de handen er af te houden. De grootste hoop doet het toch niet en leeft evenwel gerust. Wat is er aan al die droefheid; ik houd veel van vroolijk gezelschap, van een aangenaam gesprek waar men eens lustig om kan lachen, zoodat het harte opspringt. Deze en alle dergelijke dingen maken het verstand dronken, zoo als BATHSEBA zegt, dat de wijn doet (Sprenk. 31: 6, 7); zoodat *hij die bitterlijk bedroefd is, zijne*

armoede vergeet en zijner moeite niet meer gedenkt; evenzoo veroorzaken ook deze wereldsche vermaken, dat de ziel haren armzaligen toestand vergeet en aan de beproeving van haar zelve niet meer denkt. En gelijk de vader van het bijwijf des Levietischen mans (Richt. 19), door zijn vriendelijke noodiging veroorzaakte, dat de Leviet zijne reis van dag tot dag uitstelde, totdat door het lange vertoeven de arme vrouw jammerlijk omkwam, zoo veroorzaken ook wereldsche menschen door hun vermakelijke praatjes, dat de ziel hare beproeving steeds uitstelt, totdat zij eindelijk in een jammerlijken en doodigen toestand vervalt. Daarbij komen dan nog spotters en duivelsche verleiders, die hen betooveren en bedriegen. Wat, zeggen zij, twijfelt gij aan uwe zaligheid, daar gij zoo eerbaar leeft als iemand; gij benadeelt geen mensch, gij zijt bij iedereen bemind; God is genadig; wordt *gij* niet zalig, wie zal er dan in den hemel komen? Niemand is volmaakt; gij doet niet erger dan een ander; uwe voorouders hebben zoo gedaan, uwe bureu en vrienden doen ook zoo; zou er dan niemand zalig worden buiten dat handvol dweepers en fijmelaars? Kom, kom, laat ons wat anders praten, ik ben dat zwaarmoedig geteem moede, maak er u van af, breek uw hoofd er niet mede, gij zult nog uw verstand er bij verliezen. Aldus belegeren zij de arme ziel en schreeuwen luidkeels om haar te verdooven, en zij is wel gelukkig, als zij zich zelve doof houdt en noch gehoor, noch antwoord, noch opmerkzaamheid geeft aan alle deze verleidende woorden. Hoe velen zijn er niet door zulke drogredenen in slaap gevallen en door den dood in de hel weder wakker gemaakt! PAULUS roept: *beproeft u* en de wereld schreeuwt er tegen: *doet het niet*. Wien zult gij nu gehoor geven, wie zal uw leidsman zijn? *Weet gij niet, dat de heiligen de wereld zullen oordeelen?* Zult gij niet eenmaal voor den rechterstoel van CHRISTUS verschijnen en zal de wereld u dáár ook kunnen vrijpleiten? Als Hij

u verdoemt, zal de wereld u dan zalig maken? Deze losbandige kinderen der wereld loopen rondom zulk eene ziel als de profeten van Baäl rondom ACHABs troon, en zulks bracht ACHAB ten ondergang (1 Kon. 22). Zoo zullen zij ook u in het verderf storten als gij hunnen raad volgt. Zij kunnen u door hunne vleitaal wel in den strik leiden maar er niet uit helpen. *Laat u niet verleiden door ijdele woorden, want om deze dingen komt Gods toorn over de kinderen der ongehoorzaamheid.*

VIII. De satan spant al zijne krachten in, om deze beproeving te beletten; hij misgunt den waren geloovigen de zekerheid der zaligheid en de vreugde des gemoeds, die er uit zou voortvloeien, als zij zich zelve wel beproefden en alzoo het H. Avondmaal gebruikten. Hun hart zou daardoor getroost en versterkt worden, zoodat zij zouden wandelen in den weg van Gods geboden, en dat wel met blijdschap. Dit tracht de satan met alle macht en door allerlei middelen te verhinderen. Wereldsche menschen, wanneer zij ten Avondmaal zullen gaan, belet hij telkens om zich zelve te onderzoeken, want hij weet wel, dat wanneer zij zulks ernstig en nauwkeurig deden, zij alsdan zouden bevinden, dat zij bedrogen worden; dat zij zouden beginnen te merken in hoe groot gevaar zij zijn en zoo een schrik zouden krijgen en opwaken; dat zij zouden beginnen te denken aan middelen om zijne strikken te ontkomen en in beteren toestand te geraken, en alzoo hij zijn volk verliezen. Het is niet mogelijk, dat hij zoo veel duizenden zoogenaamde Christenen, die tot CHRISTUS zeggen: *Heere! Heere!* in de hel zoude krijgen, als zij maar zeker wisten, dat zij er naar toe gingen. Nu bedriegen zij zich zelve door de listigheid van den satan, denkende: wij zijn Christenen, CHRISTUS is onze Lieve Heere, wij gaan ter kerk en ten Avondmaal, waarom zouden wij den hemel ook niet ingaan. Zoo zij zich zelve nauwkeurig onderzochten bij 't licht van Gods woord, dan zouden zij

ontwaren, dat hunne zaken in het geheel zoo goed niet staan, als zij zich zelven inbeelden. Zij meenen het eeuwige leven te hebben in den Bijbel, in de kerk en in het Avondmaal; en het is ook waarlijk daar te vinden, maar wat hun betreft, het is bij hen geen ernst, zoodat zij het niet op de rechte wijze zoeken. Israël zocht de rechtvaardigheid in de wet en in de profeten; zij dachten haar daar te verkrijgen en zij was er ook waarlijk te vinden, en nogtans, wat Israël zocht, heeft hij niet verkregen; velen zijn verhard geworden en alzoo was het bij hen niets meer dan meenen en gissen; de meening dat de zaak daar te vinden was, was goed en waarachtig, maar dat men die zóó zoude vinden als zij zochten, zulks was gissen en missen. Dat *zij* zalig zijn, *die Gods woord hooren en dat bewaren*, die het Avondmaal wel ontvangen, het gekruzigde lichaam van CHRISTUS eten en zijn vergoten bloed drinken door het geloof, is waarachtig en staat vast, en die het alzoo meent te vinden, diens meening is zeker; maar die daar heen loopt zonder beproeving en meent, dat het genoeg is om de uiterlijke gewoonte te houden, die zal in zijne meening bedrogen worden. Zulks weet de duivel zeer wel en daarom tracht hij de menschen van dat ernstig nadenken af te houden, opdat zij het gevaar niet zouden zien en zich daarvoor niet in acht zouden nemen. Indien BILLIAM zoo wijs geweest ware als zijne ezelin, dan had hij het gevaar gezien, dat zijn dier zag; hij zoude dan even beschroomd geweest zijn als zij, en hij zoude haar zoo wreed niet geslagen hebben, omdat zij uit den weg ging om het zwaard van den Engel te ontwijken (Num. 22). Zoo de Syriërs geweten hadden, dat ELIZA hen naar Samaria leidde, zij zouden zoo gewillig niet zijn voortgegaan (2 Kon. 6); maar zij waren met blindheid geslagen, zoodat zij den weg niet kenden, noch zagen 't'geen voor hunne oogen was. Zoo heeft de *God dezer wereld* veler menschen *oogen verblind*, zoo dat zij niet zien, waar zij

gaan; anders zoude hij hen niet kunnen voortkrijgen, evenmin als BILEAM zijne ezelin; zij zouden ook liever op knieën en ellebogen nedervallen en als de ezelin weigeren om voort te gaan in plaats van evenals de uitzinnige profeet, *met geweld* te jagen naar het loon der ongerechtigheid. Zij zouden dan geen rust hebben, ieder dag zoude hun een jaar toeschijnen, zij zouden niet gerust kunnen eten, drinken, te bed gaan, of opstaan, vóór dat zij uit het gevaar waren. Zij zouden altijd denken: dezen nacht kan wellicht mijne ziel van mij geeischt worden; wee mij! wat raad, ik zal verloren gaan! De duivel weet wel, dat, indien hij den mensch niet kan beletten om zijne ellende, zijn zondigen aard, al zijne overtredingen te leeren kennen, en de straffen van het helsche vuur, die hij daardoor verdiend heeft, ernstig te overdenken, dat hij hem dan kwalijk zal kunnen verhinderen om berouw te hebben, zich te bekeeren en de zaligheid te verwerven. Daarom ijvert hij zoo en heeft hij altijd geijverd van het begin der wereld af, tegen de leer en kennis van des menschen ellende. Wat heeft hij niet in oude tijden heirlegers van Farizeërs en Schriftgeleerden en in den jongsten tijd een menigte van Roomschen, Socinianen en Sociniaansche Remonstranten op de been gebracht om die leer te bestrijden; en als hij den mensch zoo ver heeft, dat hij zijn eigene ellende niet kent, dan heeft hij hem ver genoeg van het spoor; dan vreest hij niet, dat hem de buit gemakkelijk zal ontgaan. Om hem te behouden, handelt hij met hen als JAËL met SISERA (Rigt. 5). Zij noodigde hem vriendelijk om in te komen, zij gaf hem te drinken, zij legde hem te slapen, zij beloofde voor hem te zullen waken en zoo bracht zij hem om hals. Zoo doet de duivel ook; hij geeft zulken menschen goede woorden, hij laat ze eten en drinken, ook aan de tafel des Heeren, en zoo maakt hij hen zorgeloos, verblindt hunne oogen, dat zij hunnen toestand niet kunnen zien, drijft hun eindelijk den nagel

door het hoofd en vermoordt hen alzoo in den slaap. Eerst staken de Philistijnen SIMSON de oogen uit en toen brachten zij hem in den rosmolen als eene arme slaaf, om te werken als een molenpaard (Rigt. 16). Zoo maakt de duivel de menschen blind, opdat zij des te gemakkelijker in den put zouden vallen. Hij doet hun een goed gevoelen hebben van hun tegenwoordigen en toekommenden toestand om hen alzoo in het verderf te storten. *Gij zult niet sterven, gij zult Gode gelijk zijn*, dat is zijn oud, dagelijksch gezang en daardoor brengt hij de meeste zielen in den strik. Hij verschijnt niet in een verschrikkelijke gedaante, want dan zoude men hem kennen, uit schrik voor hem wegloopen en tot God om hulp roepen; maar hij is zoo loos, dat hij tot CHRISTUS spreekt door den mond van PETRUS en hem zijn lijden zoekt af te raden. PETRUS was geen duivel, noch een bezeten mensch toen hij tot CHRISTUS zeide: *wees u zelven genadig*; nogtans bestrafte CHRISTUS hem met dat scherpe woord: *ga achter mij satan!* Zoo mag men ook wel zeggen tegen degenen, die een ijverig leeraar zoeken verdacht te maken, voornamelijk omdat hij in de proefleerrede wat hard aandringt op het geweten, want dat is een list van den duivel om de menschen zorgeloos te doen blijven. Daarom zal hij voornamelijk trachten te bewerken, dat men aan zulken leeraar geen gehoor of geloof geve; daarom zal hij de menschen met een vooroordeel tegen zoodanig man innemen; hij zal listig hunne gedachten tot wat anders bepalen, of hij zal trachten, om de menschen op dien tijd uit de kerk te houden; of zoo zij om der welvoeglijkheidswille en welstaanshalve daar moeten komen, weet hij het zoo in te richten, dat zij eerst eens goed drinken of hartelijk eten en dan nauwelijks zitten of reeds beginnen te slapen; of zoo zij niet kunnen slapen en de leeraar hen te scherp prikkelt en de slaap uit de oogen houdt, dan hebben zij een menigte zorgen, welke zij zich door het hoofd halen,

zoodat zij op hetgene er gepredikt wordt in 't geheel geen acht geven.

IX. Desnietteenstaande, zult gij wel zeggen, blijkt het dikwijls, dat zij, die zich veel met dit onderzoek bemoeien en zich telkens, als het H. Avondmaal zal uitgedeeld worden, beproeven en, zoo als men gelooven moet, goed beproeven daar zij vrome lieden zijn, dat deze altijd nog onzeker blijven, ja dat zij vele malen klagen tot geene verzekering te kunnen komen, maar steeds twifelen en vragen, niet wetende hoe van die onzekerheid verlost te worden of vastigheid te krijgen, waardoor zij vertrouwen moge niet te behooren tot het getal dergenen, die verloren zullen gaan, en die zullen zoeken om in te gaan, en niet kunnen, maar buiten zullen staan en roepen, Heere, Heere! doe ons open (Luk. 13 : 24, 25). Riep niet JEZAJA, wee mij! ik ben verloren? Klaagde niet DAVID, ik ben van uwe oogen verstooten en afgesneden (Ps. 31 : 32). Heeft dan God vergeten genadig te zijn (Ps. 77 : 10). Klaagde niet ZION : de Heere heeft mij verlaten, de Heere heeft mijner vergeten (Jes. 49 : 15). Wat helpt het dan, of men zijn hoofd breekt en zich zelve moeite aandoet met al dat beproeven en met al die kenteekens; of men al lang nederzit en zich verdrietig peinst, daar men toch steeds even twijfelachtig blijft? Is het dan niet beter te eten, te drinken, vroolijk te zijn en al die peinzerij te laten varen? Ons antwoord is: deze beproeving dient om ons te waarschuwen tegen bedrog. Al beneemt zij dan ook niet allen twijfel en al bevrijdt zij ons niet van allen strijd en aanvechting, toch behoedt zij voor vele zonden. Iemand kan wel zeker weten of hij in CHRISTUS gelooft, God oprecht lief heeft, en daaruit mag hij dan met zekerheid besluiten of hij wedergeboren, gerechtvaardigd, geheiligd en tot een erfgenaam des eeuwigen levens aangenomen is, al heeft hij dan ook niet de allergrootste verzekering. Er kan wel een zwak-

heid bestaan, het geloof kan klein wezen, vermengd met vreezen en beven als de hand van een kind of koortslijder. Maar zou een kind geen wezenlijk mensch zijn, omdat het zoo sterk niet is als een volwassene? Kan een ziek mensch niet weten, dat hij leeft? Kan hij niet ontwaren, dat leven met zwakheid en ziekte gepaard gaat? Zoo kan de zekerheid der zaligheid wel gepaard gaan met beving des harten en soms wel met twijfel vermengd zijn. Want zoolang de kennis, het geloof en de heiligmaking niet volmaakt zijn, zal ook de verzekering der zaligheid in dit leven niet volmaakt zijn. Zoo lang het lichaam niet volkomen gezond en van binnen welgesteld is, maar gedurig door binnenkoortsen gekweld wordt, kan de pols niet geregeld slaan en zal zij de inwendige zwakheid openbaren. Zoo de zekerheid van en de blijdschap over de zaligheid in dit leven volmaakt konden zijn, waarom zouden dan ook de kennis, geloof, heiligheid, barmhartigheid, langmoedigheid en alle andere deugden niet volmaakt en zonder gebrek kunnen zijn, zoo als de leeraars der volmaaktheid (perfectisten) zich inbeelden en anderen willen wijsmaken? Gelijk niemand zoover komt, dat hij alle overblijfselen der zonde overwint en zich daarvan zuivert, zoo zal ook niemand alle overblijfselen van ongeloof en onzekerheid in dit leven te boven komen. Wilt gij koud water heet maken door er heet water bij te gieten, dan kunt gij het wel zoover brengen, dat gij geene koude meer gevoelt, nochtans blijft het er verre af van siedend heet te worden in den hoogsten graad. Zoo kan het geloof wel veel twijfel en mismoedigheid verbannen en de ongerustheid van ons gemoed overwinnen, evenwel kan het er ver af zijn om zekerheid in den hoogsten graad en zonder eenige afbreking te schenken, of opkomenden twijfel geheel te verdrijven. Ook is bij de zekerheid niet altijd zulk een gevoel van troost en vreugde als men wel gaarne had, de *rechtvaardige* moet wel somtijds enkel *uit zijn geloof* leven, en *tegen hoop op hoop gelooven*, omdat hem

alle andere zaken ontvallen, zooals ABRAHAM niet konde gevoelen, dat hij zoo oud zijnde noch een zoon zoude verwekken bij SARA, die onbekwaam was om te baren. Echter omdat God het gezegd had, die niet liegen kan, zoo geloofde hij en moest dus enkel gelooven tegen hoop op hoop. De klachten van de heilige mannen Gods vloedden voort, of uit eenige misslagen zoo als die van DAVID (Ps. 6; Ps. 32; Ps. 38; Ps. 51), of uit eenige bijzondere aanvechtingen van den duivel, of uit beproevingen en bezoeken van God, die somtijds wijkt *en aan zijne plaats gaat, opdat men Hem vroeg zoekte, wanneer het kwalijk gaat*; gelijk eene moeder zich somtijds verbergt voor haar kind, om het verlegen te maken, te leeren zijn toevlucht tot haar te nemen en bij haar te blijven. Gelijk een kind, omdat het kleiner verstand heeft, eerder verlegen is dan een volwassen mensch, zoo komt de ongerustheid van vele arme harten ook wel daarvan, dat zij nog kinderachtig zijn, een klein verstand en weinig kennis hebben in de zaken van het koningrijk Gods. Die eerst een ambacht of kunst begint, is veel spoediger verlegen, dan iemand die meester is. Vrouwen en zwakke lieden zijn eerder bevreesd, dan sterke mannen en strijdbare helden. Zoo zijn vele treurige zielen in langdurige vertwijfeling of vervallen dikwijls tot ongerustheid, omdat zij onervaren, zwak, niet in den strijd geoefend en niet goed toegerust zijn.

X. Dat echter zoodanige gerustheid en zekerheid, waardoor men vrijmoedig tot het H. Avondmaal durft toetreden, kan verkregen worden door de beproeving van zich zelve, blijkt genoegzaam daaruit, dat vele geloovigen die gehad hebben, zoodat zij konden zeggen: *deze God is onze God, wij hebben Hem verwacht, Hij zal ons zalig maken. Ik weet dat mijn Verlosser leeft. Op U vertrouw ik, Heere! Ik weet in wien ik geloofd heb. Wij weten, dat wij een gebouw bij God hebben. Wij weten, dat wij uit den dood zijn overgebracht in het leven. Ik ben*

verzekerd dat noch dood, noch leven, noch eenig scheepsel mij zal scheiden van de liefde Gods in CHRISTUS JEZUS. En zulks wisten zij niet door eenige bijzondere openbaring, maar op dezelfde wijze als men het bewijs trekt uit het besluit, zoodat wanneer men deze of die gronden stelt, dit of dat daaruit noodwendig moet volgen. De gronden liggen voorzeker in de H. Schrift. *Die in den Zoon geloofd heeft het eeuwige leven; die in Hem geloofd, zal vergeving van zonden ontvangen door zijnen Naam. Allen die Hem hebben aangenomen, heeft hij macht gegeven, kinderen Gods te worden. Zoo wij kinderen zijn, zijn wij ook erfgenamen.* Wat wij nu gelooven, kunnen wij ervaren in ons eigen geweten, en zoo kunnen wij *onze harten verzekeren voor Hem*, en ontwaren of ons hart ons veroordeelt of niet, en zoo kunnen wij *vrijmoedigheid hebben tot God.* Het is waar, het hart des menschen is bedriegelijk, arglistig boven alle dingen; men kan zeer bezwaarlijk zijn eigen hart doorgronden; zulks geschiedt niet zonder moeite en ernstige, dikwijls herhaalde beproeving; echter al weet niemand wat in den mensch is, de geest des menschen die in hem is, kan zulks door naarstig onderzoek wel ontdekken; want het geweten kan wel verdoofd, verleid, bedorven, maar niet geheel uitgeroeid en vernietigd worden, en al ligt het ook in een diepen slaap, het zal door een ernstige beproeving wel eindelijk wakker worden.

Omdat nu God ons gebiedt te gelooven, ons te bekeeren, ons zelve nauwkeurig, ja zeer nauwkeurig te doorzoeken, te onderzoeken en te beproeven, zoo volgt daaruit, dat zulks alles te vergeefs is, als wij niet kunnen weten, of wij het goed doen of niet. Gods geboden toonen niet aan, wat wij *kunnen* doen, maar zij leeren ons, wat wij *moeten* doen, en zoo kunnen wij dan ook weten, of wij het gedaan hebben of niet, of wij eenige kracht daartoe van Hem ontvangen hebben of niet. Waarom maakt de H. Schrift zulk een groot onderscheid tusschen menschen en menschen, geloovigen en ongeloovigen, kinderen Gods

en kinderen des duivels, indien niemand weten kan of ontdekken, tot wie van allen hij behoort? Waartoe zoo wijdloopig beschreven de ellende van den een en de gelukzaligheid van den ander, zoo het den mensch onmogelijk is te weten, hoedanig zijn staat is. Wat zou het betekenen, *zijne roeping en verkiezing vast te maken, en daarin naarstig te zijn*, indien men van zijne roeping en verkiezing niet kan verzekerd zijn? Hoe kan dan iemand zich verheugen in en verlangen naar den Heere JEZUS, en roepen: *kom Heere JEZUS, kom!* hoe kan hij zulks van harte doen, als het onmogelijk is, verzekerd te zijn, dat hij een kind Gods is? Waartoe dient de vermaning: *Hebt den Heere lief, gij al zijne gunstgenooten!* waartoe die bijgevoegde vertroosting, *de Heere behoedt de geloovigen*, ja waartoe alle vertroosting en de Heere behoedt de geloovigen, ja waartoe alle vertroosting die in het geheele boek van God zijn: *Ik zal u niet begeven noch verlaten. Die op den Heere vertrouwen zijn als de berg Zions. Zalig zijn ze, die op Hem vertrouwen.* Waartoe dat alles, zoo niemand weten kan wie hij is? Hoe kan dan zulks door iemand gedaan of betracht, of eenige troost daaruit geput worden?

XI. Maar zal iemand vragen, waaraan zal ik weten, of mijne ziel in een slechten toestand is? De vraag is eigenlijk niet, of er eenige zonde in u is, of wel het beginsel der zonde; want zulks is niet te ontkennen; *daar is geen mensch, die niet zondigt; indien wij zeggen, dat wij geene zonde hebben, zoo liegen wij.* Maar de vraag is, of er niet de eene of andere zonde schuilt, begint te ontkiemen en te groeien in uw hart, waarop gij niet zoo nauwkeurig acht geeft en die nogtans den staat uwer ziel ondermijnt, en waarvan gij hebt te vreezen, dat, zoo gij haar geen weerstand biedt, zij u het gebruik van het H. Avondmaal vruchteloos zal maken. Dit zult gij kunnen merken, als gij bevindt, dat *gij verachtert in de genade.* Wanneer een koopman zijne rekening opmaakt en ziet dat hij achter-

uitgaat, dan weet hij wel, dat zijne zaken niet goed staan en dat het ergens aan moet haperen. Ziet toe, zegt de Apostel (Hebr. 12 : 15), *dat niet iemand verachte van de genade, dat niet eenige wortel der bitterheid uitspruite*. Waar dan iemand van de genade verachtert, daar groeit een wortel der bitterheid. Ik vat de genade op in de zin van gaven der genade en van oefening dier gaven in de kennis van God en goddelijke zaken, in het ijverig dienen van God, in het ter kerk gaan, in het bidden, in het hooren van leerredenen, in het zingen van Psalmen, niet uit gewoonte en om den ouden slenter te volgen, niet uit ijdelheid even alsof men een dagelijksch liedje zong om de ooren met het geluid te streelen, maar met ernst om God te loven en aan te roepen; voorts in 't geven van aalmoezen, in het betrachten van matigheid, rechtvaardigheid, heiligheid, enz. Als men daarin verslapt, als er een merkbare koelheid, loomheid en traagheid in de ziel komt, ten opzichte van deze oefeningen, als men het slechts doet uit gewoonte en denkt, waarom zoude ik mij meer bevljtigen dan een ander en als men daarom dan ook gerust is met zijn gewoon werk, alsof het reeds wél was als het maar gedaan is, zonder na te denken hoe men het gedaan heeft en of het Gode behaagt, dan is de staat onzer ziel gansch niet wel. Ik spreek niet van eenige lusteloosheid, die men dadelijk weder overwint. Zoo kan iemand, die des morgens vroeg opgestaan is te lusteloos zijn om te eten of te drinken, maar 't is slechts een lusteloosheid, die weder overgaat vóór dat de middag komt. Zoo hij met lust werkt, krijgt hij ook weder op zijnen tijd honger. Maar ik spreek van een gestadige lusteloosheid en traagheid der ziel, die in het geestelijke een kwaad teeken is, even als loomheid en zwaarte in alle ledematen een teeken is van ongezondheid des lichaams, en als men daarover klaagt, vreezen de geneesheeren voor een zware ziekte. Zoo is het ook hier. Wilt gij naar de kerk, en is het u hetzelfde of gij

er heen gaat of er wegblijft, is er geen ijver, geen vuur dat de offerhande doet opwaarts gaan naar den hemel, is er geen geloof en doet gij het niet uit het geloof, dan is het onmogelijk, dat het Gode behage en voorzeker een zondig werk. Eene vrouw houdt het voor een teeken van zwangerschap, als zij buitengewoon walgachtig en lusteloos is. Of als iemand kwijnt, dan is de lust tot eten weg, hij verslapt van dag tot dag en zulks is een teeken van een slechte maag of misschien wel van tering. Zoo gij dan geen lust hebt aan de geestelijke spijs en drank en aan de uitoefening van den openbaren en huizelijken godsdienst en uwe ziel alzoo verachttert en verslapt, dan is dit een teeken, *dat de begeerlijkheid ontvangen heeft*, zwanger is en vervolgens *de zonde baren zal*, of dat er eenig kwaad daar binnen is, dat haar doet kwijnen. Bij de verslapping komt dan gewoonlijk gebrek aan orde, zoodat men zijne gezette tijden van bidden, ter kerk gaan en Gods woord te lezen, niet nauwkeurig meer waarneemt: evenmin als een mensch, die geen lust aan spijs heeft, niet past op den tijd van het ontbijt of van het middag- en avondmaal, 't geen hij echter wel deed, toen hij gezond en hongerig was en met ongeduld er naar verlangde, dat de tijd van eten kwam. Zoo is het ook hier gelegen. Waar men voorheen zoozeer verlangde naar het uur der leerrede, naar den tijd van het H. Avondmaal of naar het lezen van een hoofdstuk uit den bijbel, heeft men thans er zoo weinig lust toe, dat men die gelegenheid zeer gemakkelijk laat voorbij gaan. Men ziet wel, dat het zoo goed niet meer bevalt als voorheen, men heeft er geen genoegen of smaak in en zoo neemt de welvaart der ziel af, omdat zij niet meer met smaak eet van des Konings spijs; zij kan ook niet toenemen, omdat er heimelijk vergif of kanker van binnen schuilt, dat gezuiverd en weggenomen moet worden, zal zij niet geheel vergaan.

XII. Een ander slecht teeken van ongesteldheid

der ziel is, dat er iets bijzonders schuilt, en dat zij slechts ondersteunt wordt door eene gerustheid op lossen grond, door een valschen vrede met het vleesch. De vijand ligt op den loer. Het gaat hem, zooals de Koning van Samaria vermoedde van de Syriërs, dat zij een eind van de stad vertrokken waren met oogmerk om de verhongerde Samaritanen naar buiten te lokken en dan te overvallen, hoewel hij het anders bevond, als hij gevreesd had (II Kon. 7). Hier echter is het in waarheid toepasselijk; immers de vijand wijkt voor een tijd en maakt wapenstilstand om naderhand des te feller aan te vallen. Een groote kalmte der zee is een voorbode van een grooten storm; heet en stil weder veroorzaakt zwaren donder en bliksem. Wanneer gij heel gerust en zorgeloos zijt, zonder daarvoor vasten grond te hebben uit Gods heilig woord, dan is het te vreezen, dat er een groot onweder voor u op handen is. PETRUS was zoo gerust en zoo kloekmoedig, dat hij meende, dat niemand hem schrik konde aanjagen; hij zoude met zijnen Meester wel *in de gevangenis en in den dood gaan*. Dit zeide hij des avonds, maar eer de nacht voorbij was, was hij bezweken, en door eene geringe dienstmaagd, eene deurwaarster, de minste in het huis van CAJAPHAS, zoo verschrikt gemaakt (en zulks alleen door hare aanspraak en door een eenvoudige vraag), dat hij zijnen Meester verloochende. Hij voelde de zonde niet ontkiemen, die hem zoo bedeesd zoude maken, dat hij een dienstmaagd geen antwoord zoude durven geven. Zij lag daar te diep verborgen. Hij werd haar niet gewaar, vóór dat ze tot zijne bittere smart volvoert was en hem vervulde met eene droefheid, die hij gedurende zijn geheele leven behield. Het zeggen van DAVID *in zijnen voorspoed: ik zal niet wankelen in eeuwigheid* (Ps. 30: 7), was een slecht voortteeken, dat er een onweder broeide, dat zoo haastig zoude toenemen als het wolkje, dat de dienaar van ELIAS zag opgaan, slechts zoo groot was als een mans hand, doch

zoo schielijk toenam, dat de hemel spoedig *zwaar was van wolken* en er zware regen viel (1 Kon. 18 : 44). DAVID meende, dat zijn berg zoo vast stond, dat hij geen nood had; maar helaas! hoe spoedig veranderde het; de Heere verborg maar even zijn aangezicht, en DAVID, die zoo gerust was, werd terstond verschrikt. Die schrik leerde hem, dat het van binnen niet goed met hem gesteld was. Wanneer de ziel wordt aangedaan door schielijken schrik voor den dood of de hel, even als het lichaam door hevige tandpijn, welke eene vrouw voor een teeken van zwangerschap houdt; of als het iemand schielijk invalt om zich dadelijk te onderzoeken, uit vrees dat hij spoedig tot Gods oordeel zal geroepen worden; of dat u bij nacht de nieren onderwijzen en uwe gedachten ontstellen, dan is zulks een teeken, dat gij u moet begeven tot het binnenste uwer ziele om te vernemen, hoe het daar gesteld is. Wanneer gij dan onwilligheid gevoelt om tot den Heere JEZUS te gaan, dan is zulks een teeken, dat uw hart ergens aan verkleefd is meer dan aan hem. Komt er een bijzonder oordeel over u en uw huis, dan is het ook tijd om den Heere te vragen en uw geweten te raadplegen, wat die roede beteekent; daarom vermaant de profeet: *Hoort de roede en wie ze besteld heeft*. Hij zegt niet, *ziet de roede*, maar *hoort die*, luistert er naar, wat die zeggen wil en wat de Heere, die deze roede besteld heeft, daarmede beoogt. PAULUS immers stelt dit tot een vasten regel: *indien wij ons zelve oordeelden, wij zullen van den Heere niet geoordeeld worden*. Maar dewijl er reden te over is, waarom wij rechtvaardig *met de wereld zouden mogen veroordeeld en verdoemd worden* en wij op die verdoemelijke zonden geen behoorlijk acht geven en ons vernederen, daarom tuchtigt de Heere en oordeelt Hij ons hier om ons hier namaals niet te veroordeelen.

XIII. Om nu te ontdekken en op te sporen, welke zonde en welk kwaad het is, dat uwe ziel ongesteld

maakt en met eene groote krankheid dreigt, moet gij vooral wél letten op uwe hartstochten, hoe die zich bij voorkomende gelegenheden gedragen. De *gelegenheid maakt den dief* en ook de gelegenheid *openbaart den dief*, en doet blijken, dat iemand een dief en diefachtig is, wat men zonder die gelegenheid niet zoude geweten hebben; want gelegenheid veroorzaakt dat hij, die te voren een dief in zijn hart was, het nu ook in daden wordt. Let er eens op, wanneer gij gelegenheid krijgt tot dronkenschap, onkuisheid, wraak, achterklap, gelegenheid om u zelve te prijzen en anderen te verachten, of gelegenheid tot eenig andere zonde, of wanneer gij bestraft wordt over eenige boosheid, hoe gedraagt gij u dan? Wordt gij niet weggesleept door de verleiding der zonde? Heeft uw hart geen lust tot die zonde? Zoo ja, dan moogt gij vrij zeggen, dat, zoo als men gewoonlijk zegt, *het kasteel van binnen verraden is*. Wordt gij vertoornd over de bestraffing, dan kunt gij daaruit lichtelijk opmaken, dat gij hoovaardig zijt en dat er liefde tot de zonde in uw hart ligt. Als u de gelegenheid voorkomt tot eenige zonden, die niet wel gepaard gaan en niet goed overeenstemmen, dan openbaart zich terstond de hoofdzonde, waarvan gij zwanger gaat en deze behoudt de bovenhand. Er kunnen u verscheidene zonden voorkomen, waaraan gij geen lust hebt, ja waarvan gij zelfs afkeerig zijt; maar wanneer gij in de gelegenheid zijt om te zondigen en gij gevoelt, dat uw hart tot eene zonde wordt heen getrokken als het ijzer naar den zeilsteen, dan zult gij spoedig bemerken, welk een kwaad er in u ligt te broeien; immers dan zult gij de geneigdheid en de samenstemming van uw hart met die zonde gevoelen. Zoodra MARIA tot ELIZABETH kwam, verheugde zich JOHANNES de Dooper in het lichaam zijner moeder, omdat hij de tegenwoordigheid van den Zaligmaker gevoelde, die zoo nabij hem was, en zulks kwam voort uit de harmonie en aangename overeenstemming, welke er tusschen hen

was. Indien dan uw hart van eenige zonde zwanger gaat, zal zulks zich spoedig door eenig voorval openbaren.

XIV. Om te ontdekken of er eenige bijzondere zonde in uw hart schuilt is het ook noodig, dat gij nauwkeurig acht geeft op uwe eenzaamheid; hoe uw hart zich gedraagt, als gij zonder aardsche bezigheden zijt, of als gij in stilte, zonder gezelschap van menschen, alleen nederzit. Dan openbaren zich maar al te dikwijls de geheime zonden. God openbaarde zich dikwijls in gezichten bij nacht; de satan volgt dit na en zoo doet ook diens gebroedsel, de zonde. Des nachts, wanneer de mensch op zijn bed ligt, opent zich het hart, en zoo als DANIEL tot NEBUCADNEZAR zeide: *de gedachten klimmen op*. NEBUCADNEZAR was begeerig te weten, *wat na hem zoude geschieden*, hoe het met zijn rijk zoude afloopen, en die begeerte openbaarde zich door opkomende gedachten, als hij op zijn bed nederlag (Dan. 2). DAVIDS nieren onderwezen hem des nachts, dat is, zijne geheimste gedachten kwamen boven; dan zag hij wat in zijn hart was, 't welk hij bij dag, onder het gewoel der menschen, zoo goed niet konde ontwaren. Als gij dan bij nacht of bij dag alleen zijt in uwe eenzaamheid, zult gij gemakkelijk kunnen ontdekken, waarnaar uw hart uitgaat. Menschen die elkander iets geheimen willen ontdekken, zoeken geheime plaatsen om niet beluisterd te worden; zoo ook de zonde. Wanneer zij zich wil openbaren, doet zij zulks liefst in stilte. Als de arbeider slaapt en goed rust, dan vergaderen zich zijne levensgeesten, overtollige dampen vervliegen en hij wordt weder bekwaam om te werken. Wanneer de mensch alleen is, vergaderen zich de geheimste hartstochten, doen dikwijls goede gedachten verdwijnen en zoo wordt de mensch aangezet om kwaad te doen, en alzoo bemerkt hij, dat er iets in zijn hart ligt, dat hij te voren niet wist. Evenals men de nesten der vogelen met eieren

en jongen opspoort en ontdekt door hun af- en aanvlieden, zoo kan men de verborgene zonden opsporen door het af- en aanvlieden van de gedachten en bewegingen des harten. Als een heer bemerkt, dat zij knecht of zijne dienstmaagd ergens een huis hebben, waar zij bij alle gelegenheid heengaan, dan weet hij dat daar van hunne vrienden wonen, of dat zij daar iets anders hebben, waaraan hun hart hangt. Zoo iemand dikwijls in en uit de kroeg sluipt, dan kan men daaruit gemakkelijk opmaken, dat hij geneigd is tot dronkenschap; of waar men ziet, dat een jongeling alle avonden in een burgerhuis gaat, daar vermoedt men al aanstonds, dat eene dochter is, dien hij ten huwelijk begeert. Zoo moet gij dan de bewegingen uwer gedachten nasporen en opletten, waar zij gewoonlijk vertoeven, waar zij het meest op doelen; bepalen zij zich tot geld en goed, tot onkuischheid of tot iets anders, wat ik nu dadelijk niet bedenken kan, en keeren zij daarnaar telkens terug, wanneer gij ledig zijt, dan kunt gij hieruit gemakkelijk afleiden, uit hoedanig hart zulks voortvloeit.

XV. Wanneer het gebeurt, dat gij ergens zijt en zonder schroom, zonder vrees voor achterklap, maar wel verzekerd dat het gezelschap getrouw is, dat naar hetgeen gij daar doet, geen haan zal kraaien en niemand er u op zal aanzien, waarin zijt gij dan het stoutste en tot welke zonde zijt gij dan het meest genegen? Welke zonde komt u dan het eerst, het meest voor den geest? Welke van het groot getal zonden doet dan den eersten eisch aan uwe ziel, en aan welke van allen geeft gij u dan het liefst over? Die dan de machtigste is en voorzit, heeft de overhand en bezoedelt u het meest. Uwe mijmeringen, uwe inbeeldingen, ja uwe droomen zullen u kunnen aantonen, welke zonde in uw hart begint te ontkiemen en kracht te verkrijgen; want waar zij het meest op doelen en zich mede bezighouden, dat is het, wat uwe ziel vergiftigt. Als

gij naarstig Gods woord hoort en leest, dat wel overweegt, niet nu en dan bij horten en stooten, maar gestadig en met uw gansche ziel, dan zult gij spoedig ontwaren, *of in uwen geest ook eenig bedrog is*. Als de apotheker u een zuiveringsmiddel brengt en gij er slechts nu en dan maar een droppel van gebruikt, dan zal het u niet helpen; zoo ook, als gij zoo nu en dan eens ter kerk gaat of een hoofdstuk leest, dat is even zooveel alsof gij eenmaal in de week, of om de veertien dagen wildet eten en drinken, want het zal u weinig baten. Maar zoo gij *Gods woord*, zoo als de profeet zegt, eet, dat als uw bescheiden deel en dagelijksch brood beschouwt, dan zal het u een geestelijke gezondheid en kracht aanbrengen om de aangroeiende zonden te dooden. Wanneer gij de geboden, beloften en bedreigingen Gods, die gij hoort en leest, op u zelve toepast, dan zult gij spoedig vernemen of er ook eenige zonde, die daar tegen strijdt, in uw hart schuilt. Maar bovenal is het beste geneesmiddel dit, dat gij er God ernstig om bidt, dat hij u openbare of er ergens *een schadelijke weg bij u is*, en dat hij u leere om uwe afwijkingen op te merken, uw hart te reinigen en het oprecht te maken voor Hem. Hij is het, die de harten kent en de nieren proeft en die u het best met u zelve kan bekend maken, want voor hem is niets verborgen; wat gij nog niet weet, kan Hij u leeren. Hij is de beste medicijn-meester om de ziel te genezen, om de oorzaak van het kwaad te vinden en weg te nemen. Gaat dan tot Hem. Hij zal u niet ongetroost wegzenden.

VERZUCHTING EN GEBED OVER HET BOVEN VERHANDELDE.

Heere, mijn God! ik weet, dat ik zondig en bedorven ben, en al zie ik eenige zonden niet, die in mij zijn, zij zijn daarom desniettemin zonden, hetzij ik ze weet of niet.

Zoo ik heimelijk schuldig ware aan het verraad van een aardschen Koning of van mijn vaderland hier in deze wereld, al dacht ik daaraan ook niet, het zoude desniettemin een groote misdaad zijn en mij in gevaar van mijn leven stellen. Zoo ook, Heere! indien ik schuldig ben aan eenige misdaad tegen uw Allerhoogste Majesteit, ofschoon ik daaraan ook niet denk, ik heb evenwel straf te verwachten, indien ik niet met U verzoend worde; want al zie ik ook mijne zonden niet, al heb ik die vergeeten, Gij ziet ze, weet ze, zult ze in het gericht brengen en alles openbaar maken, wat nu verborgen is. Wanneer ik mijne zonden niet onderzoek en opspoor, zij zullen aangroeien en vermeederen en mijn arme ziel in het verderf storten. Daarom, o Heere, leer mij inzien, hoedanig de toestand mijner ziel is, en leer mij tevens, hoedanig die zijn moet, opdat ik opmerke in hoevele dingen ik te kort kom en mij daarover met hartelijke tranen voor U vernedere. Bewaar mij, dat ik nimmer afkeerig moge zijn om mij zelven te beproeven, of schromen moge, dat mij zulks te moeilijk zal vallen. Doe mij gedurig waken en mij bij alle gelegenheden, bijzonder nu, tegen het gebruik van uw H. Avondmaal, ernstig en nauwkeurig onderzoeken, of ik ook verachter, verslap en verflauw; of ik mijne eerste liefde en ijver niet verlaten heb en alzoo zorgeloos daarheen leef, en of mij niet eenige verkeerde lust heeft doen insluimeren of in slaap vallen. Doe mij nauwkeurig acht geven op al mijne genegenheden, gedachten en lusten, waarbij ze zich gewoonlijk bepalen, voornamelijk wanneer ik in de gelegenheid ben om te zondigen. Geef, o Heere! dat ik uw woord dagelijks op mijne ziel toepasse, opdat zij in een goeden staat blijve en ik alzoo tot mijnen troost de zegelen van uwe genade moge ontrangen en uwen naam daarvoor verheerlijken door **JEZUS CHRISTUS, Amen.**

HOOFDSTUK VI.

OVER DE WIJZE, HOE MEN ZICH ZELVEN MOET BEPROEVEN,
EN HOEDANIG DE MENSCH MOET GESTELD ZIJN OM
GOED AAN HET H. AVONDMAAL TE GAAN.

I. Om dit gewichtig werk der beproeving wel te beginnen en uit te voeren, is het noodig, dat gij u in de eenzaamheid begeeft om niet gestoord te worden. Die zich zelven goed bedenken en beraden wil over een zeer gewichtige zaak, waarvan voor hem aanzienlijke schade en schande, of groot voordeel en eer afhangen, en het hem gedurende zijn geheele leven zoude berouwen, zoo hij die zaak kwalijk, maar tot vreugde verstrekken, zoo hij die goed verrichtte, zoo iemand zal zich niet op straat begeven of in 't gedrang en gewoel van menschen op de markt, maar óf in zijne slaapkamer, óf op een eenzamen weg, zoo als IZAAK deed toen hij bidden, of zoo als het hebreeuwsche woord mede brengt, *zich bedenken* en met zijne ziel spreken wilde, en *uitging tegen het vallen van den avond in het veld* (Gen. 24). Zoo moet ook zoodanig mensch, die iets gewichtigs te overleggen heeft, in zijne eenzaamheid zijn. Onze Zaligmaker leert, dat indien iemand wil bidden, hij *in zijne binnenkamer moet gaan en de deur toeluiten* (Matth. 6 : 6). Omdat nu deze beproeving niet goed kan ten uitvoer gebracht worden zonder bidden, zuchten en zamenspraak met God en met zich zelven, niet zonder klachten over zijne zonden, zoo is het noodig, dat men in zijne binnenkamer of ergens naar een eenzame plaats ga, opdat men door niemand dan alleen door God kan gehoord worden. Het is het werk van huichelaars openbaar te zuchten en te klagen, om alzoo door de menschen gehoord en voor heilig gehouden te worden. De geveinsden bidden *op de hoeken der straten* en doen al hun werk *om van de menschen gezien te worden*. Indien dan

iemand in 't bijzijn van menschen zich zelven begon te ondervragen en zijne zonden met zuchten en klagen voor God te belijden, wat zoude zulks anders zijn, dan zich zelven ten toon te stellen om uitgelachen en voor eenen huichelaar gehouden te worden? Onze Heere **JEZUS**, *die nooit zonde gekend of gedaan heeft, die heilig, onnoozel, onbesmet* is en diensvolgens geene zonden behoefde te belijden, ging, als Hij wilde bidden of met zijnen Vader spreken, op een hoogen berg in de eenzaamheid en zonderde zich af van zijne discipelen, zoodat zij noch iemand anders, hoorden wat Hij bad. Veel meer moeten wij ons afzonderen van de menschen, omdat wij niet alleen hebben te bidden om goede dingen, maar ook vele kwade dingen, die een ander niet aangaan, hebben te belijden. Het zoude nergens toe dienen, dat andere menschen zouden zien, hoe zich **DAVID** of eenig ander godvruchtig man in 't geheim aanstelde voor Gods oogen, hoe hij nedervalt op zijne knieën, hoe hij kermt en klaagt en hoe hij *roept* van wege het geruisch zijns harten, zoo als **DAVID** zich uitdrukt (Ps. 38 : 9). Hierbij komt nog, dat als wij alleen zijn, wij al moeite genoeg hebben om onze zinnen en gedachten bijeen te houden; want zelfs onder het bidden en denken vervliegen onze gedachten gemakkelijk en worden verstrooid; hoe veel te meer zal zulks geschieden bij 't geraas en gewoel van menschen. Hoe zullen wij ons eigen hart goed kunnen ondervragen, goed hooren en vernemen, wat het geweten antwoordt, indien wij telkens door eens anders gepraat, tot wat anders afgetrokken en afgeleid worden. Wanneer een schip op zee door een zwaren storm wordt beleopen, al het scheepsvolk heen en weder loopt en elk luidkeels tegen de bulderende winden en woedende golven in schreeuwt, dan kan niemand goed hooren, wat een ander zegt; insgelijks kan hij, die zich bevindt in gezelschap en gesprek met andere menschen, zijne ziel niet goed onder-

zoeken en beproeven in welken toestand zij is, noch ook God aandachtig bidden om zijne genade. Een rechter, die een groote menigte volks voor zich heeft, die allen roepen en een groot rumoer maken in het rechthuis, kan zijnen gedaagde niet bedaard genoeg ondervragen, wat hij gedaan heeft, noch hooren, wat hij daartegen inbrengt. Als gij dan uw geweten voor u dagvaart en nauwkeurig ondervraagt over alle aangelegenheden van uw geheele leven, wat schulden het heeft te belijden, welke geestelijke goederen het ontvangen en hoe het die besteed heeft, wat rekening het daarvan heeft gehouden, of de toestand der ziel voor- of achteruit gaat, — hoe is het mogelijk om zulks te doen, als er geene stilte is? En waar zal men die anders vinden, dan in de eenzaamheid? THOMAS à KEMPIS, die overal bij de godvruchtigen bekend is door zijn voortreffelijk boekje *over de Navolging van CHRISTUS*, zegt zeer aardig: *In alle plaatsen en in alle dingen, overal heb ik rust gezocht en nergens gevonden, dan in een hoeksken met een boekken.* Aanzien doet gedenken; waar men veel ziet en veel hoort, daar raken de gedachten spoedig in den war, gaan van het een op het ander en kunnen bij ééne zaak niet vast bepaald blijven.

II. Maar, zal men zeggen, dit mag zijn uit te voeren door kloosterlingen, die opgesloten wonen en zich zelve, zoo als zij zeggen, van de wereld hebben afgezonderd tot een eenzaam leven, tot bespiegelingen en overdenkingen; of door rijke lieden, die van hunne renten leven, kamers, eetzaalen en kabinetten bezitten en tijd genoeg hebben om in de eenzaamheid te gaan zitten in eene binnenkamer, onder het lommer der boomen of op een eenzaam veld bij hunne koeien en schapen; maar hoe kan een winkelier, die geen uur des daags rust heeft, of een arbeider, die zijn eigen meester niet is, onder eens anders bevelen staat, van des morgens vroeg tot des avonds laat moet werken in het zweet zijns aan-

schijns, te huis komende zoo moede is, dat hij nauwelijks op de beenen kan staan en meer lust heeft aan slapen dan aan eten; of indien hij dan ook nog al niet zoo moede is, evenwel zoodra hij heeft gegeten en stil zit, door den slaap overmand wordt, — hoe kan zulk een mensch bij mogelijkheid in zijne eenzaamheid gaan om zich zelve goed te beproeven? Ik meen hierop het volgende te mogen antwoorden: DAVID had een groot koninkrijk te regeeren, hij had een hoofd vol zorgen en gedachten over staatszaken, die immers de gewichtigste zijn in de wereld, en toch kon hij nog tijd vinden, om *zijne wegen te bedenken, met zijn hart te spreken op zijn leger en te middernacht op te staan, teneinde met God te spreken*, veel beter dan zij, die in een klooster wonen, waar het soms het allerminst gedaan wordt, en waar, even als in de potten en doozen der apothekers, dikwijls niets is van datgeen, wat het opschrift vermeldt. Een winkelier of arbeider, die God vreest en bezorgd is, dat hij het Avondmaal zal ontheiligen, zal alzo, wanneer hij gewaarschuid wordt om zich voor te bereiden, indien hij zijne zaken goed aanlegt, ook wel een uurtje kunnen uitsparen om dit werk in stilte te verrichten. Die de proef-leerrede kan komen hooren, kan ook gemakkelijk eenigen tijd vinden om zich in goeden ernst er bij te bepalen om te overleggen, hoe het met zijn hart gesteld is. Ja, maar hoe zullen de dienstboden het maken, die van des morgens vroeg tot des avonds laat hun dienstwerk moeten verrichten en des nachts nog met kinderen moeten optrekken, om die op te passen? Deze moeten voorzeker *den tijd uitkooopen*, zoo als de Apostel vermaant (Ephes. 5: 16) en daarbij zoo veel wijsheid, voorzichtigheid en bescheidenheid gebruiken als mogelijk is. Indien het hun met de zaak ernst is en hun geestelijke welstand hun ter harte gaat, dan kunnen zij door naarstigheid, door het goed regelen hunner zaken, of door een vriendelijk verzoek aan heer of vrouw, gemakkelijk eenigen tijd verkrijgen, en indien

niet, dan moeten zij een gedeelte van hunne uachtrust opofferen, gelijk die dienstmaagd deed, waarvan D. WILHELMUS TEELINK in zijne alleenspraken verhaalt, dat zij des morgens vroeg op was om zich te beproeven, en zich zoo gesteld vond, dat zij het uitschreidde. Wanneer dan ook iemand in zulk een harden dienst is, dat er geen tijd overschiet om in de eenzaamheid het hart voor den Heere uit te storten, die moet, zoolang die toestand voort duurt, zijne gebeden tot God doen en zamenspraken met zich zelve houden, waar hem zulks mogelijk zij. Het geldt hier: *zijne ziel op te heffen tot God*. Maar helaas, hoe weinigen zijn er in ons land, die hiernaar staan! Hoe velen zijn er echter, die wel tijd en gelegenheid zouden kunnen vinden, zoo zij zulks maar ernstig zochten, en die nogtans altijd aan het H. Avondmaal gaan, zonder eens een oogenblik eenzaam te gaan zitten en te bedenken, dat zij, dit doende in zulken toestand als waarin zij nu zijn, daarvan misschien gedurende hun geheel leven schade zullen hebben? Wie van de groote hoop spreekt in zijn hart met ernst: *wat heb ik gedaan?* Mag ik vrijmoedig toegaan of niet?

III. Vele lidmaten der gemeente komen wel ter kerk, hooren de proef-leerrede, en het behaagt hun ook zeer wel, dat de leeraar eenige duidelijke proeven en kenteekens voorstelt, waaraan een ieder zich kan toetsen, eer hij aan de H. Tafel gaat; zij hooren zulks zeer gaarne, en op gezetten tijd komen zij dan ook om te hooren. Maar helaas, als zij uit de kerk gaan, willen zij geen uur tijds besteden om die beproeving toe te passen op hun eigene zielen. Als er een goede som gelds mede te verdienen was, dan zouden zij er nog wel eens aan denken, of zoo zij eenig merkelyk gevaar bespeurden in hunne nering, dan zouden zij het misschien ter hand nemen; want als zij vermoeden, dat de tijdelijke zaken niet goed staan, en als ze niet weten, of ze kun-

nen blijven wonen of niet, dan zijn de gedachten wel in onrust. Maar als het anders niet is dan de vraag: *wie zal in uwe tent verkeeren, Heer der heeren* ('t welk zij al zoo dikwijls gezongen hebben, dat zij het reeds van buiten kennen), dan zijn zij niet ongerust. Of *zij zullen verkeeren in Gods tent en wonen op den berg zijner heiligheid* (Ps. 15 : 1), of zij ware leden zijn der kerk op aarde en eeuwig in den hemel zullen komen, dat is iets, waarover zij zich niet bekommeren, daar zij meenen, dat alles wel is en dat het eene zaak is, die zich wel van zelve zal schikken. Als zij maar eens zeggen of zingen: *ontferm u over mij armen zondaar*, dan meenen zij reeds heel veel gedaan te hebben en achten wij het onnoodig meer moeite te doen om te onderzoeken, of zij wel behooren tot degenen, die eeuwig bij den Heere zullen wonen. Zij hebben een menigte proeven en kentekens gehoord en daardoor zijn al hunne twijfelingen weggenomen; want zij stemmen het alles toe, wat de leeraar gepredikt heeft. Helaas! gij meent afgedaan werk te hebben, omdat u gezegd is, hoe gij u beproeven moet? Dan zoude de zekerheid der zaligheid en de ware rust des gemoeds zeer algemeen zijn! Maar nu gij hoort dat het werk op u zelve aankomt, dat gij moeite moet doen om aan die merktekens u zelve te beproeven, nu ziet gij er van af en wilt gij niet verder gaan. Gij blijft daarom ook even onzeker, als gij altijd geweest zijt. Zelfs vele vrome lieden, die dikwijls klagen over de onrust hunner zielen, dat zij zoo weinig verzekering hebben van Gods genade en van hunne zaligheid, en dat het zoo weinig beter met hen wordt al gaan zij ook aan het H. Avondmaal, al hooren zij ook dat zulks komt, omdat zij zich vooraf niet genoeg beproeven, zijn echter hierin zeer nalatig, omdat hun dat werk te moeilijk toeschijnt; zij hebben daarin geen lust. Deze zijn niet ongelijk aan bedelaars, die liever gaan bedelen,

hunnen nood aan anderen klagen en hunne armoede vertoonen, dan dat zij zich zouden zetten aan den arbeid om alzoo zich zelve te helpen en van dat bedelen en klagen bevrijd te worden. Zij willen liever klagen over hunnen nood en jaren en dagen doorbrengen met vragen en twifelen, dan dat zij nu en dan gedurende een uur of twee zich zelve met moeite en arbeid zouden onderzoeken om den wortel van het kwaad op te sporen en den zich verschuilenden a'der uit zijn hol te halen. Men gevoelt wel, dat de zaken niet goed staan, dat men niet met gewisheid en vrijmoedig kan zeggen: *ik ben verzekerd* (Rom. 8: 38). Men wenschte wel dat men het ware, als zulks ooz van zelf wilde komen; maar om daar te moeten nederzitten, om al zijne wegen te overdenken, al zijne zonden, die men maar kan bedenken, voor God te belijden, dat is te veel werk en zoo laat men de vuile, booze zonden vastnestelen en kracht verkrijgen en zoo wordt het hoe langer hoe erger. Eerst wordt de ziel traag, daarna koud en eindelijk dood in het levende lichaam. Eerst maakt de zonde lusteloos tot het goede, daarna beveelt zij kwade dingen, die vooreerst nog maar gering schijnen en waarvan zij wel ziet, dat de menschen weinig zwaarigheid maken zullen; dan neemt zij de ziel geheel gevangen, heerscht over haar, en zoo gaat het de ziel met de zonde, als zeker Koning met zijne vrouw, aan wie hij op hare vleiende en vriendelijke bede had toegestaan, dat zij éénen dag gekroond op de koninklijke troon mocht zitten en gebieden wat zij wilde. Eerst gebod zij eenige kleinigheden, waaraan niets gelegen was en waarom de Koning lachte; vervolgens gebod zij, dat men hem eenige slagen zoude geven, 'tgeen hij ook nog voor scherts aanmerkte; daarna dat men hem zoude binden, 'tgeen hij ook nog voor een grap hield. Daar zij echter in alles zoo goed gehoorzaamd werd, gebod zij eindelijk om haren man te

dooden en bemagtigde zelve de heerschappij. Alzoo beklagde de vorst te laat zijne dwaasheid, moest die met den dood boeten en anderen leeren om verkeerde toegeeflijkheid tegen te gaan en op te letten, hoe schoon zich de zonde voordoet. Zij kan zoo vleien, zich zoo schoon optooien en daardoor wordt men licht door haar bedrogen, wanneer men niet op zijne hoede is. Onlangs had eene moeder haar kind buiten de stad met eigen hand in het water geworpen en verdronken, waarvoor zij openlijk op het schavot in een vat vol water werd verdronken. Dit wist de looze satan aan een andere moeder zoo voor te stellen, dat hij haar durfde aansporen om ook haar kind, dat aan hare borst lag, om te brengen, haar ingevende, dat zij dan de eer zoude hebben om van vele duizend menschen gezien en met verwondering aanschouwd te worden, wanneer zij ter doodstraf zoude heengeleid worden. Toen hem dit niet gelukte, durfde hij haar inblazen om zich zelve te dooden, maar zoowel in het een als in het ander werd hem geweigerd en weêrstand geboden, zoo dat hij moest afdeinzen. De zonde en de duivel worden stout, als men ze laat begaan en eenig gehoor geeft; maar zij moeten wijken, als men kloeken weerstand biedt. Die verstandig is, zal dit helse gebroedsel geen macht laten verkrijgen, maar met alle macht verjagen en zulke kiekens in den dop smooren, voor dat ze groot en sterk worden en hem ter helle voeren.

IV. Wat wordt er dus niet vereischt, om goed voorbereid aan het H. Avondmaal te komen! De Roomschen zouden zeggen: wilt gij het sacrament gebruiken, dan moet gij eerst biechten en al uwe zonden optellen voor het oor van uwen biechtvader, en zoo gij de minste verzwijgt, hebt gij geene vergeving te wachten, of zoo u die al gegeven wordt, zij zal van nul en geener waarde zijn, omdat gij willens en wetens iets verzwegen hebt. Dit is waarlijk een pijnbank voor de ge-

wetens, want *wie kan al zijne afdwalingen verstaan?* (Ps. 19 : 13). En wat is het een harde zaak, om al zijne geheimen aan een mensch te openbaren, die u niet kan helpen, die uwe ziel niet kan genezen, die licht met uwe gebreken kan spotten en in zijne vuist lachen of ook wel die tot uwe schande kan openbaar maken! Nergens is een gebod of een voorbeeld van zulk een biecht; want dat degenen, die van JOHANNES gedoopt werden, hunne zonden beleden (Matth. 3 : 6), bewijst niet, dat zij al hunne geheime gebreken aan hem opnoemden, maar wel, dat zij openlijk beleden dat zij zondaars waren, of eenige openbare, ergerlijke zonden bedreven hadden. Of als CHRISTUS tot hem, die van zijne melaatsheid gereinigd was, zeide *Vertoon u den Priester* (Matth. 8 : 4), zulks bewijst niet, dat hij daar moest biechten en vergeving halen om alzoo naar de mis te gaan, daar men toen en ook lang daarna van geen mis of oorbiecht, noch van al die beuzelingen iets af wist. Maar daaruit blijkt, dat die mensch zich moest laten bezien door den Priester om rein verklaard te worden en het wonderwerk van CHRISTUS openbaar te maken. Als de Apostel zegt (Jac. 5 : 15): *belijdt elkander de zonden en bidt voor elkander*, dan zegt hij zulks tot broeders, die elkander misdaan en verongelijkt hebben, waarover zij *tegen elkander* murmurerden en alzoo het oordeel van dien Rechter, dien hij gezegd had vs. 9, *dat voor de deur stond*, op zich haalden; om nu zulks te voorkomen zegt hij, dat zij het met elkander moesten afmaken, onderling en wederzijds hun schuld bekennen en belijden wat zij gedaan hadden, en dan *voor* en niet *tegen* elkander bidden. Zoo moest dan de biechtvader, als hij de biecht gehoord had, wederom biechten aan den biechteling. Of heeft iemand eenige zwaarigheid op zijn hart, waarvoor hij raad en troost begeert, dat hij dan zulks aan zijnen broeder openbare en dat de ander desgelijks doe, opdat zij te zamen bidden. Maar wat gaat zulks de oorbiecht aan? Dat

CHRISTUS zijnen discipelen en den verkondigers van het Evangelie macht heeft gegeven *om de zonden te vergeven*, en belooft, dat *ze vergeven zullen zijn*, dien *zij ze vergeven* (Joh. 29 : 23), daaruit volgt niet, dat ieder aan hen al zijn bijzondere zonden moet openbaren, maar wel, dat zij boodschappers zijn en den brief van vergiffenis brengen aan alle boetvaardigen, hun van CHRISTUSwege verzekerende, dat hunne zonden vergeven zijn, al kunnen zij dan ook de harten en de zonden niet, wat CHRISTUS alleen bekend is. Zulke biecht houdt ook de gewetens in gedurigen twijfel, of zij wel alles oprecht hebben gebiecht en de absolutie op goeden grond ontvangen, en of de Heere het zal bekrachtigen en bij hem doen gelden. Zoo hangt dus de vergeving af van de optelling der zonden, van waar het spreekwoord is ontstaan: *zoo gebiecht, zoo geabsolveerd*. Maar dit is een looze vond van de Roomsche kerk en listig bedacht; want het verstrekt haar tot een middel om de geheimen zelfs van koningen en prinsen uit te vorschen, en die uit de diepten des harten te voorschijn te brengen.

V. Doch laat ons deze verdichtselen laten varen en tot de zaak zelve komen. Wat moet een mensch doen om zich zelve te beproeven? Hij moet vooreerst *kennis* hebben van de Christelijke leer, van de verdorvenheid onzer natuur en van den eisch van *Gods wet*; *uit de wet is de kennis der zonde* (Rom. 3 : 20). Aan de wet moet hij zich zelve toetsen, en zijn gansche leven daarbij vergelijken, opdat hij duidelijk moge zien, dat hij een zondaar is. Gij zegt wellicht, wij zijn allen zondige menschen, ieder heeft zijn gebrek, niemand leeft er zonder zonde. Maar waarom zijt gij een zondaar, wat is de reden daarvan? Verstaat gij wel, dat gij een zondaar zijt, omdat gij in zonden ontvangen en geboren zijt en daarom *van natuur een kind des toorns, een*

overtreder van de baarmoeder af, walgelijk voor Gods reine oogen? En welke zonden hebt gij gedurende uw leven al niet gedaan tegen elk gebod van de wet des Heeren? Hebt gij geen anderen God gediend dan den eenigen waren God? Hebt gij Hem reeds leeren kennen uit zijn Woord en weet gij reeds hoedanig God hij is? Hebt gij wel niet meer op menschen vertrouwd, dan op Gods beloften? Hebt gij niet meer de menschen geëerd, dan Hem? Zoo moet gij voortgaan van het eene gebod tot het andere en zien wat elk gebod zeggen wil, hoe het door de Profeten en Apostelen verklaard is, welke de zin des Heeren is en de meening zijns Geestes, namelijk, dat gij u niet alleen uiterlijk zoudt wachten voor groote zonden, maar dat gij *den Heere zoudt lief hebben van ganscher harte, van ganscher ziele, met al uwe krachten en gedachten en uwe naasten als u zelve*. Overdenkt eens, in hoever uw gansche leven van uwe kindsheid af tot op den dag van heden, daarmede overeenkomt. Welke booze lusten, bewegingen, woorden en werken tegen elk gebod in u zijn te vinden geweest gedurende uw geheele leven, aan iedere plaats daar gij geweest zijt, bij iedere gelegenheid die u is voorgekomen, in ieder gezelschap, in uwe eenzaamheid en dat wel van tijd tot tijd. Daarbij moet nog komen de rechte kennis van het Evangelie, van den Zaligmaker, van zijn persoon, ambten en weldaden om een geneesmiddel te kunnen vinden tegen al uwe ontelbare kwalen, *eene geopende fontein tegen al uwe onreinigheid*. Eindelijk kennis van de Sacramenten of Bondzegels en van het H. Avondmaal in het bijzonder; wat de Sacramenten zijn, wat ook dit Sacrament in heeft, waarom gij er heen gaat om het te ontvangen? Of gij het lichaam des Heeren, daar wel kunt onderscheiden, opdat gij u zelve geen oordeel eet.

VI. Wanneer men oordeelt kennis genoeg te bezitten (waarvan men gewoonlijk rekenschap geeft aan de leer-

aars, voor dat men tot het H. Avondmaal wordt toegelaten) dan wordt volgens de Christelijke leer van u vereischt, dat gij u zelve beproeft: Ten eersten, *of gij u van uwe wegen uwe zonden mishaaft?* Ten tweeden, *of gij vertrouwt, dat ze u om CHRISTUS wil vergeven zijn?* Ten derden, *of in u is een hartelijke begeerte om uw geloof te versterken en uw leven te beteren?*

Om een recht mishagen en berouw over uwe zonden te krijgen, overdenkt daartoe en gaat in uwe gedachten na, alle plaatsen, waar gij ten allen tijde uws levens geweest zijt, uwe kindschheid, jeugd, ouderdom: uwe beroepen, voorspoed, tegenspoed, ziekte, gezondheid; vergelijkt alles met de wet des Heeren, gaande van gebod tot gebod; overlegt en bedenk dan eens ernstig, als gij een ontelbare menigte van zonden voor u ziet staan, wat die zonden zijn, namelijk verbreking van Gods allerheiligste geboden, die beter zijn dan het uitgelezenste of allerfijnste goud. Indien gij in eens konings paleis waart geweest en hadt al de kunstige schilderingen geschonden, alle kristallen glazen gebroken, gouden en zilveren vaten in stukken geslagen, des konings kinderen en dienstknechten gekwetst en allerlei moedwil bedreven, zoudt gij dan niet uitermate benauwd zijn, als gij tot u zelve kwaamt? Zoude het u niet van harte mishagen en berouwen, wanneer gij dit alles eens met een bedaard gemoed nadacht? Gij zult zeggen: ik zou denken van mijn verstand geweest te zijn, en ik zoude niet weten, waar ik heen zoude vluchten of mij verbergen. Maar denkt gij dan, dat gij beter zijt geweest dan krankzinnig, toen gij u overgaaft aan eenige dezer zonden, welke gij door een naarstig onderzoek hebt opgespoord. Gij hebt Gode daarmee veel meer beleedigd, dan met het bovengenoemde een aardchen koning. Gij waart onrein van de geboorte af aan, erger en veel erger dan een melaatsche naar het lichaam, en schoon wedergeboren zijnde, is nog

alle uwe onreinheid niet van u geweken zoodat, gelijk eene slak overal, waar zij kruipt, het vuil maakt door haar slijm, overal waar gij uwe handen aan slaat, gij zulks doet met zonde en niets voortbrengt, dat volmaakt rein is. Uw kerkgaan, uw hooren van de leerredenen en uw zingen is gebrek-kig; gij maakt daarvan dikwijls weinig werk, daar gij het zoo onoplettend doet. Gij bekent, dat God tegenwoordig is in de kerk, want gij bidt daar tot Hem, en nogtans zijt gij zoo achteloos, dat gij u schamen zoudt zoo te zitten voor een sterfelijken Prins, als gij dáár doet voor Gods oogen. Wanneer gij in uwe slaapkamer bidt, een hoofdstuk leest, of eenen Psalm zingt, en wanneer gij dan na dat gedaan te hebben eens bedenkt, hoe slordig zulks is verricht, en hoe weinig daarin is, dat Gode kan behagen, moet gij dan niet diep beschaamd staan? Indien het dan zoo ellendig gesteld is met uwe beste werken, hoe ellendig staat het dan met uwe zonden, welke God als naar den kroon steken, zijne geboden verbreken, zijn beeld schenden, zijne kinderen en dienaren kwetsen, zijn huis ontrennigen! Zijt gij niet genoegzaam verstandeloos, als gij uwe booze lusten opvolgt, uwe naasten kwalijk bejegen, uwe ziel kwetst en u zelven betoont een dwaas te zijn, daar gij vermaak schept in 't geen tot uw verderf strekt? Gij zoudt wegvluchten, zegt gij, indien gij zulke buitensporigheden tegen eenen koning hadt gedaan; maar hoe zoudt gij het maken, indien de koning u op heeter daad betrapte, u liet vastzetten, en zoodra gij weder bedaard waart, voor zich liet brengen? Het is wel te denken, dat gij van schaamte uwe oogen niet zoudt durven opslaan. Zoo moet het hier dan ook zijn: *mijn God! ik ben beschaamd en schaamrood om mijn aangezicht voor U op te heffen* (Esra. 9). *Tegen U, tegen U heb ik gezondigd en gedaan, dat kwaad was in uwe oogen* (Ps. 51: 6).

VII. Dit *mishagen* wordt voornamelijk in u vereischt, als gij aan het H. Avondmaal zult gaan; want daar

wordt u het lijden van CHRISTUS vertoond, zijn sterven, dat Hij voor uwe zonden ondergaan heeft, dat Hij om uwe zonden is overgeleverd tot den dood, dat uwe zonden Hem gekruisigd en zijne handen en voeten doorboord hebben. Zoo gij behalve al het bovenvermelde ook des Konings Zoon, den Erfgenaam der kroon, had doorstoken, zoude zulks niet nog droefheid bij uwe smart voegen. Als u dan in 't H. Avondmaal het vergoten bloed van CHRISTUS vertoond wordt, dan kunt gij niet zeggen, *mijne handen hebben dit bloed niet vergoten, noch mijne oogen hebben het niet gezien*, want uwe zonden hebben het vergoten, CHRISTUS is voor uwe oogen, onder u en voor u gekruisigd. Gij zijt daarvan de oorzaak. Is zulks dan geen reden genoeg, dat gij er over treurt, dat het u van harte mishaaft het zoo gemaakt te hebben, dat de Zoon van God om uwentwil heeft moeten sterven? Daarom, om uw berouw en mishagen des te grooter te doen zijn, overlegt eens ernstig wat uwe zonden den Heere JESUS gekost hebben; leest in de geschiedenis zijns lijdens, dat uwe zonden Hem hebben *verraden en bloed doen zweeten* eer Hij verraden werd, *doen overleveren in de handen van de booze Joden, deertlijk doen slaan en mishandelen in het huis van CAJAPHAS* en zoo bloedig en blauw doen geeselen in het *rechthuis van PILATUS*, dat Hij niet meer een mensch geleek, Hem eindelijk *aan het kruis hebben doen nagelen* en een pijnlijken en schandelijken dood doen sterven. Dit is geen los gezegde, gij zijt hieraan werkelijk schuldig en dit hebben uwe zonden gedaan. De Joden de krijgsknechten hebben wel het werk uitgevoerd, maar uwe zonden hebben het veroorzaakt. Of gij al zegt, niet mijne zonden alléén, maar ook de zonden van anderen deden het, wat baat, wat verschoont u dat? Zoo gij den Zoon des Konings hebt doorstoken, wat baat het u, dat ook een ander daaraan de hand heeft gehad? Gij moet voor u zelve instaan, voor u zelve rekenschap geven. Zoo gij uw eigen kind

onwetend vergif had ingegeven, zoodat het er van gestorven was, of onvoorziens zoo had geslagen, dat het dood nederviel, hoe zoude u zulks het hart doorsnijden! En toch hebt gij dit gedaan en helpen doen aan den Eeniggeboren Zoon van God. Dat ziet gij daar voor uwe oogen in het H. Avondmaal. Gij ziet hem als dood en vermoord voor u en uwe zonden zijn daarvan de oorzaak. Is het dan niet billijk, dat u zulks ter harte gaat, dat gij u zelven daarover mishaaft en dat gij bitterlijk daarover treurt? *Zij zullen zien dengene, dien zij doorstoken hebben en zullen rouw dragen*, zeide de profeet ZACHARIA (Hoofdst. 12 : 10), en wel zoo rouw dragen, als men doet over den dood van een eenig kind. Toen PETRUS zulks op den pinksterdag aan de Joden voorstelde, *werden zij verslagen en als doorstoken in het hart en zeiden: wat zullen wij doen, mannen broeders?* (Hand. 2 : 37). Toen PETRUS den Heere verloochend had, *ging hij naar buiten en weende bitterlijk* (Matth. 26 : 75). Hebben wij dan geen reden om bitterlijk te weenen, dat wij den Heere gekruisigd hebben door onze zonden? Gewis, ja!

Want zoo wij ons zelven niet alzo mishagen, kunnen wij niet op genade en vergeving hopen. Wanneer men, als gij uit de gevangenis gingt naar den Koning, dien gij, zoo als boven gezegd is, zoo schrikkelijk hadt verongelijkt, en u aanzeide, dat de koning gezegd had te willen zien, of het u van harte leed was en dat hij u dan vergeven wilde, o! hoe zoudt gij uw *leedwezen* betuigen door weenen en klagen! Hoe week zoude u het hart worden, indien gij hoordet, dat er nog hoop was! Ziet hier den Koning der koningen, dien gij zoo zeer vertoornd en wiens Zoon gij door uwe zonden vermoord hebt. Hij verklaart ernstig, dat Hij wil zien *op de nederigen en verbrijzelden, op de vermoelden en belasten, op de arme, kranke zielen*, dat Hij hun alles wil vergeven, dat Hij daarom zijnen Zoon heeft opgewekt en uit het graf doen komen om hen te verzekeren, dat

Hij voldaan is voor al hunne zonden, dat zijn Zoon die zonden op het hout gedragen en met zijn bloed daarvoor volkomen betaald heeft; dat zij daarom vrij aan zijne Tafel mogen komen als zijne kinderen, en erfgenamen kunnen worden om zijns Zoons wil. *Heere!* zult gij uitroepen, *hoe groot is uwe goedertierenheid!* Wie zoude U niet liefhebben en tot U zijne toevlucht nemen, daar Gij zoo genadig zijt *en menigvuldig vergeeft!* Wien zoude het niet smarten tot in het binnenste zijner ziel tegen U, die zoo groot zijt in goedertierenheid, misdaan te hebben? Dit mishagen over uwe zonden, zal u dan ook zeer begeerig maken naar het H. Avondmaal; zoo begeerig als een veroordeeld misdadiger naar den brief en het zegel van de vergiffenis; zoo begeerig als een hongerige naar spijs en een dorstige naar drinken. Zulke gasten zijn aan die Tafel aangenaam. Wanneer gij eenige vrienden noodigt, aan welke gij bijzondere gunst wilt betoonen, dan ziet gij gaarne, dat zij hartelijk eten en drinken, opdat zij alzoo inderdaad doen blijken, dat uwe spijs en drank hun aangenaam is; de zoodanigen zijn u welkom. Zij, die zich zelve van wege hunne zonden verfoeien en mishagen, zijn hongerig en daarom welkom aan die Tafel; anderen echter, die hunne zonden niet kennen noch gevoelen, en zoo koel daar heen zeggen, dat zij, even als anderen, zondige menschen zijn — en 't is ook vaak maar bloot *zeggen*, het gaat hun niet aan het hart — och, die zitten daar als verzadigde zielen, die wel honig met voeten zouden treden; zij hebben honger noch dorst, zijn vol en verzadigd, zitten daar met onlust en tegenzin aan de Tafel en gaan er af evenzoo als zij er zijn aangekomen. Zoo worden *de hongerigen met goederen vervuld*, en *de rijken, die meenen, dat zij rijk en verrijkt zijn en geen dings gebrek hebben, worden ledig weggezonden* (Luc. 1: 53). Het treuren is een teeken van begeerte naar genade. Die treurt over armoede, ziekte, pijn of iets dergelijks, ver-

langt naar hulp; zoo verlangen die treurigen naar troost, en daarom zijn zij *zalig*, want zij zullen *vertroost* worden (Matth. 5: 4). Het schijnt vreemd, dat de *treurigen zalig* zijn, daar de geheele wereld hen toch voor *onzalig* houdt; *dezen* echter wil de Heere vertroosten, *de anderen* bedreigt Hij met een eeuwig treuren. Zuur en bitter, zoo als azijn en alsem, zuiveren de maag, verteren het slijm en verwekken honger; zoo is die treurigheid een *heilzaam bitter*, bitter in de mond en voor 't hart gezond: *want door treuren wordt het hart verbeterd*. Dat velen zoo weinig verbeterd worden door 't H. Avondmaal, komt omdat zij daaraan komen zonder honger. Rijke lieden en hunne kinderen, die alles in overvloed hebben, zijn dikwijls mager en ongedaan, terwijl de armen welgedaan en sterk zijn; dit komt daarvan, dat rijkdom en *zatheid de menschen niet laten slapen* en hen beletten met honger te eten, daar integendeel de armen met honger eten en gerust slapen. Zoo is het ook hier. Hij die geen hartelijke droefheid heeft over zijne zonden, kan niet hongeren naar de genade van CHRISTUS, en dus ook niet gerust zijn en zich nederleggen in de armen van CHRISTUS om daar te rusten, maar de verslagene en treurige ziel grijpt Hem aan, is gerust in Hem, en daarom gaat het haar wel.

VIII. Maar alles komt hier op aan, hoe ik zal weten, of het berouw over mijne zonden eene rechte droefheid is naar God en niet eene droefheid naar de wereld en een JUDAS-berouw? Hierover konde veel gezegd worden, maar bij deze gelegenheid wil ik maar kort zijn. Weet dan, dat de droefheid naar de wereld van daar komt, dat de menschen hunnen zin niet kunnen krijgen, en dat zij, wanneer hun eenige schande of schade overkomt, niet eens gissen, dat zulks is, omdat zij God vertoornd hebben. Mochten zij maar hunnen zin hebben en hunnen lust volgen, dan zouden zij aan God nimmer denken. Maar de droefheid naar God komt van daar, dat men tegen Hem

gezondigd heeft, wien men voor tallooze ontvangene weldaden alle eer, gehoorzaamheid en dankbaarheid schuldig is; dat men zijn vriendelijk aangezicht van zich heeft gekeerd en veroorzaakt, dat het in toorn ontstoken is, ofschoon al ons heil moet komen van zijn vaderlijke oogen; dat men vreest, dat Hij, dien wij ten hoogsten moeten eeren, om onzentwil zal gelasterd worden. De droefheid naar de wereld zoekt wereldsche geneesmiddelen; vindt men die, dan is zij dadelijk opgeheven, althans zeer verminderd en gaat zeer licht over, zoo als de ongerustheid van SAUL door het snarenspeel van DAVID; men tracht het verdriet van 't hart af te spoelen en door spelen en praten de zwaarmoedigheid te verdrijven. Maar de droefheid naar God zoekt God en goddelijke geneesmiddelen. De droefheid naar de wereld doet den mensch haken naar de wereld, en vindt hij daar geen troost, dan maakt zij hem naar ligchaam en ziel ongelukkig. Hij wil zijnen zin hebben of zich zelven dooden. Maar de droefheid naar God, waardoor men zich zelven mishaaft over zijne zonden, drijft den mensch heen naar God. Hij bezoekt de predikatie, hij bidt, hij zoekt troost in het lezen van Gods woord, in stichtelijke samenspraken met godzalige lieden. Hij vraagt: *Hebt gij dien niet gezien, dien mijne ziel lief heeft?* Wat raad is er voor mij, wat moet ik doen om Hem te vinden en zijne gunst te verwerven? Indien gij dat niet zoekt, dan is uwe droefheid niet naar God. Wilt gij uw eigen hoofd volgen, uwen zin hebben of anders uit spijt u zelven ophangen, verdrinken, verhongeren en alzo uit de wereld helpen, dan is dat de droefheid niet die van boven is, zoo als JAOOBUS van de *wijsheid* zegt, maar die droefheid is *aardsch, natuurlijk, wereldsch, ja duivelsch*. Want even als de wijsheid is de droefheid, die van boven is, *besccheiden, gezeggelijk, ongeveinsd en vol van goede vruchten*. De droefheid naar God ontvangt haar loon, als de ziel tot God komt en zijne gunst gevoeld; daarom

toch is het alleen te doen. Is het u om wat anders te doen, dan om de genade van God en om de vergeving uwer zonden, dan zijt gij niet bedroefd naar God. Als de zuigeling schreit en weent en terstond begint te zwijgen en zich zelven weet in slaap te zuigen, als de moeder hem aan de borst legt, dan is het een zeker teeken, dat hij schreidde van dorst en dat hem het alleen te doen was om moeders melk; indien hij echter blijft voortschreien en niet wil zwijgen, dan is dit een duidelijk bewijs, dat hij ergens pijn heeft en dat er iets anders aan schort. Wanneer gij dus tevreden zijt, als gij gevoelt, dat God met u verzoend is en dit het eenige is, wat gij begeert en waarom het u te doen is, dan is uwe droefheid eene droefheid naar God. Zekere moeder, die treurde over haar eenig kind, dat gestorven was, zeide tot degenen, die haar uit Godes woord vertroostten: *Zegt alles wat gij wilt, maar daarmede heb ik mijn kind niet weder.* Zoodanige droefheid is niet uit het geloof, en alles was uit het geloof niet is, is zonde. Dat is droefheid zonder hoop op God, vermengd met eigenzinnigheid, stijfhoofdigheid en hardnekkigheid; een soort van afgoderij, omdat men iets stelt boven God en zijne gunst. Die zich zelven recht mishaaft wegens zijne zonden ziet niet zoo zeer op eenige tijdelijke schande of schade, die daaruit is voortgevloeid, maar hij verfoeit de zonden, omdat zij hem onrein maken voor Gods oogen. *Wij zijn allen als de onreinen* (Jez. 64). *Wasch mij, reinig mij* (Ps. 51.). Trotsche laatdunkende menschen, die hooge gedachten hebben van zich zelven, anderen verachten, geheele registers oplezen van eens anders zonden, zooals de Farizeër bij Luc. 18, die verkondigers zijn van hun eigene daden en dengden, meer schijnende dan zij zijn, zulke zijn niet recht bedroefd van harte; want zij mishagen zich zelven niet, waarom zij zich ook niet voor God vernederen, maar als JUDAS, SAUL, ACHTOPHEL en anderen met een verstoord gemoed van God

wegloopen, omdat Hij niet doet naar hunnen zin. En doen zij nog al eenige belijdenis van hunne zonden, het is even gedwongen als bij PHARAO; het komt niet uit een verslagen hart, zoo als bij JOSIAS. Zij gelijken wel op dieven, die niet willen bekeunen, vóór dat zij gepijnigd worden. Zij wasschen hunnen mond, gelijk eene hoer (Spreuk. 30) en zeggen, *ik heb geene ongerechtigheid gewrocht* en zoo beelden zij zich in rein te zijn, daar zij toch *van hunne onreinheid niet gewasschen zijn*. Gij dan, wie gij ook zijt, die gaarne troost wilt vinden in het H. Avondmaal, stelt u alle uwe zonden voor, die gij kunt bedenken en tracht u zelven daarover te mishagen en voor God te vernederen. Beproeft, om daartoe te komen, of gij u kunt vereenigen met de volgende of dergelijke

BELIJDENIS VAN ZONDEN.

IX. *o Heere! Almachtige God, rechtaardige Rechter van de geheele wereld! Als ik mijn gansche leven overdenk en al mijne wegen onderzoek en doorzoek, dan bevind ik mij zelven zeer ellendig en overladen met ontelbare zonden. Indien ik nu terstond moest verschijnen voor uw rechtraardig gericht, waar ik toch eenmaal verschijnen moet; indien de satan mij daar voor U beschuldigde en mijn eigen geweten, 't welk ik toch niet kan tegenspreken, tot getuige nam; ach Heere! ik zoude zeer verdoemelijk voor U bevonden worden. Zoodra ik was geboren, hadt Gij mij mogen verstooten in uwen toorn, want ik was van natuur een kind des toorns. Zoodra ik in de wereld kwam, was ik, even als de geheele wereld, voor U verdoemelijk. Als ik mijne kindschheid overdenk, — zij was vol onwetendheid; ik wist eerst niet, dat ik een mensch was, en Gij wist, dat ik geheel trouweloos zoude handelen en dat ik van den buik af een overtreders zou zijn. Ik kende mij zelven niet, maar Gij kendet mij, dat ik een zondaar was. Ik verstond mijn eigene wegen niet, ik wist noch mijn uit- noch*

mijn ingaan, mijn zitten noch mijn opstaan, maar Gij verstond van verre al mijne gedachten. Mijn jeugd was vol dwaasheid, want de dwaasheid is in het hart des jongelings gebonden. Ik kan de zonden mijner jeugd niet tellen, niet in orde verhalen, zoo groot is hare som; veel heb ik vergeten wat nogtans voor U openbaar is, want voor U is niets bedekt. O God, Gij weet mijne dwaasheid en mijne schulden zijn voor U niet verborgen! In de dagen mijner jongelingschap dacht ik niet ernstig aan U mijnen Schepper, en daarom hadt gij met recht ook mij mogen vergeten en verlaten. Toen mij uw woord werd gepredikt, heb ik het niet aangenomen; Gij liet mij uwe wet voorstellen, maar ik achtte die als wat vreemds en zag meer op 't geen anderen deden, dan op 't geen Gij geboden hebt. 1. Ik heb u niet lief gehad van ganscher harte, van ganscher ziele, van ganscher gemoede en met alle krachten. Ik heb uwe Alomtegenwoordigheid, die hemel en aarde vervult, niet gevreesd, uwe Almacht niet ontzien, maar kwaad gedaan voor uwe alziende oogen, alsof ik daarop niet behoefde acht te geven en er niet aan gelegen was, dat ik kwaad deed en U zulks liet aanzien. Ik heb dikwijls de menschen meer gevreesd dan U, en konde ik slechts mijne zonde verbergen voor de menschen, al was het dan ook door ontkennen, dan was ik gerust en dacht niet, dat Gij het gezien hadt. Heere! wat is het anders, dan iemand boven U te stellen en een anderen God te hebben voor uw aangezicht. 2. Heb ik dan ook al niet mijne knieën gebogen voor een beeld door menschen handen gemaakt, ik heb nogtans uwe inzettingen en geboden niet lief gehad en onderhouden, maar volgde liever het goeddunken van mijn hart, of de gewoonte van den loop dezer wereld, het voorbeeld van andere menschen of het beeld van mijn eigene zinnelijkheid, en, o Heere wat is dat anders dan beelden-dienst! 3. Dikwijls heb ik van U en van de dingen uws Koninkrijks gesproken zonder eerbied; ik heb in de kerk dikwijls gebeden, Psalmen gezongen en uw verbond

en uwen naam in mijnen mond genomen zonder aandacht, lichtvaardig en ijdel, hetwelk Gij niet ongestraft wilt laten, en, o Heere, hoe ellendig zal ik zijn, als gij mij wilt straffen in uwen rechtvaardigen toorn! 4. Dikwijls heb ik niet eens gedacht aan den Sabbathdag, om dien te heiligen, heb mij zonder oplettendheid begeven tot uwen dienst en dien dag doorgebracht zonder te bedenken, waartoe mij die gegeven was; zoo is steeds de eene Sabbathdag na den anderen voorbijgegaan, zonder dat ik beter ben geworden, zonder dat ik gevorderd ben in heiligmaking of mij bereid heb om in te gaan in de eeuwige ruste en den ewigen Sabbath te vieren. O, hoe vaak heb ik den godsdienst verzuimd of onheilig waargenomen, zoodat mijne ziel er geen nut van gehad heeft en zoo sta ik voor U, o Heere! als de vijgenboom die geene vruchten droeg, die den lijf en het vuur te verwachten had! Wat heb ik kostelijke uren verzuimd en onnut verkwist, die ik had kunnen besteden tot nut mijner ziel; wat heb ik integendeel niet al goeden tijd besteed aan 't geen mijne ziel geen nut deed! 5. Mijne naasten heb ik niet lief gehad gelijk mij zelven. Mijne ouders en die over mij gesteld waren, heb ik niet geëerd zoo als ik schuldig was, en die onder mij gesteld en aan mijne zorg toevertrouwd zijn, heb ik zoo niet voorgegaan, onderwezen en verzorgd, als ik lehoorde. 6. Hoe menigmaal hebben toorn en gelrek aan liefde mij tot eenen doodslager voor U gemaakt. Ach Heere, Heere! indien ik een doodslager was voor de menschen en voor eenen rechter op aarde stond, om het doodvonnis te ontvangen, ach hoe benauwd zoude ik zijn! Hoe zoude mij het hart slaan? En ik kan niet ontkennen, dat ik een doodslager ben voor U, die rechter zijt der geheele wereld. En U kan ik niet ontloopen, noch omkoopen. Ik moet alzo een rechtvaardig vonnis een welverdiende en dikwijls gedreigde straf verwachten, indien ik geene vergiffenis ontvang! O, wee mij ellendig mensch! 7. Hoe onrein zijn de opwellingen van mijn hart geweest en hoe hebben mijne gedach-

ten mijne ziel dikwijls besmet! Hoe onheilig ben ik voor uw reine oogen! Hadt gij mij niet weêrhouden door uwe genade, ik was misschien een echtbreker, hoereerder, dronkaard, dief en moordenaar geworden en had dan alle leden mijns lichaams misbruikt tot wapenen der ongerechtigheid. Dat ik zulks niet gedaan heb, o Heere! is niet, omdat ik van natuur beter ben dan andere menschen, maar omdat Gij mij hebt weerhouden en niet hebt willen toelaten, dat ik daartoe zoude vervallen. 8. Als ik mij zelven eenig voordeel heb kunnen verschaffen en eenige winst doen in mijn bedrijf, dan heb ik wel de neiging van mijn hart ontdekt om te hangen aan het goed dezer wereld; dikwijls heb ik uwe gaven misbruikt en verkwist, gaven, die ik aan de armen had kunnen besteden, en ik ben niet dankbaar geweest voor uwe zegeningen. 9. Niet altijd is mijne tong mij tot eer geweest; och! hoe dikwijls heb ik in woorden gestruikeld en beide in zwijgen en spreken gezondigd! 10. En hoe kan ik al de begeerten verhalen, die mij voor u vorontreinigen! Wie kan ze alle verstaan! Zoo sta ik dan schuldig, o Heere! aan de verbreking van al uwe geboden en geen er van heb ik volkomen onderhouden. Wat zal ik arme zondaar hiertoe zeggen? Wat kan ik tot mijne versooning inbrengen? Alles wat ik kan inbrengen, dient tot mijn bezwaar, want alles is voortgekomen uit mijn hart, uit een boos hart en verdorvene natuur. Ik veroordeel dan gewillig mij zelven o Heere! en ik beken, dat ik waardig ben om als een vervloekte door U verstooten te worden in het eeuwige vuur; te meer, omdat uw dierbaar Evangelie mij zoo overvloedig is verkondigd en dat ik daarop zoo weinig acht heb gegeven. Och Heere, kom mijn ongeloovigheid te hulp! Mij is reeds zoo dikwijls voorgesteld, dat uw eigen Zoon, de waarachtige God en het Eeuwige Leven, om onze zonden is gestorven, en ach Heere, Heere! hoe weinig ben ik daardoor bewogen! Hoe durf ik nog mijne oogen voor U opslaan of tot U spreken, daar ik schuldig ben aan die

zonden, die uwen Zoon vermoord hebben! De Joden hebben dien moord uitgevoerd, maar mijne zonden hebben hem veroorzaakt. Hierom verfoei ik mij zelven en beken al mijne overtredingen voor U; en in waarheid Heere! Gij die de harten kent, hier ziet Gij voor U een benauwd hart, eene bekleemde ziel. Zoo Gij, groote Rechter, mij verdoemt, moet ik zelfs in de hel nog bekennen, dat Gij rechtvaardig zijt en dat mijne zonden zulks verdiend hebben en alzoo moet ik uw vonnis rechtvaardigen. Nu Heere, wat zal ik doen, waar zal ik gaan, Heere! Het is mij bang te moede! Eeuwig van U verstooten te zijn, ach! dan was het beter, dat ik niet geboren ware geweest! Maar bij U is vergeving! Er is nog genade voor een arm, ellendig zondaar! o God! wees mij zondaar genadig! Verwerp mij niet van uw aanschijn. Schenk mij het dierbaar bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk mij reinigt van alle zonden. JEZUS CHRISTUS is in de wereld gekomen om zondaren zalig te maken, niet om te roepen rechtraardigen, maar zondaars tot bekeering. Bekeer Gij mij, o Heere, zoo zal ik bekeerd zijn, want Gij zijt de Heere mijn God. In hemel noch op aarde heb ik troost noch toevlucht, dan alleen tot den troon uwer genade. Wees mij genadig, o God! om uws Zoons JEZUS CHRISTUS wil, Amen!

X. Het tweede, dat hier vereischt wordt, is het geloof en het vertrouwen, dat onze zonden vergeven zijn om CHRISTUS wil en dat onze overblijvende zwakheid door zijn lijden en sterven bedekt is. Dit is volstrekt noodzakelijk voor iemand, die ten H. Avondmaal zal gaan; want alles wat in het H. Avondmaal voorgesteld, aangeboden, gegeven en verzegeld wordt, kan niet anders ontvangen, aangenomen en genoten worden dan door het geloof. Zoo veel brood en wijn als daar uitgedeeld wordt, kan men gemakkelijk in huis hebben, al is men dan ook niet rijk; het uiterlijke is weinig en zeer gering, maar de beteekenis is geestelijk en van groot belang; al wat daar voor het lichaam is, heeft even als zegelwas op zichzelf weinig

waarde. Wat die uiterlijke dingen dierbaar maakt, is onzichtbaar en moet gezien, getast, gesmaakt en genoten worden door het geloof. Het geloof is daar het oog, de mond, de hand, de voet en het leven. Die geen en mond heeft kan niet eten; CHRISTUS wordt daar voorgesteld als eene spijs; die geen geloof in en vertrouwen op Hem heeft, kan Hem niet aannemen, niet eten. Het geloof is de hand om hem aan te vatten (Joh. 1 : 12). *Allen die hem aangenomen hebben, zijn zij, die in Hem gelooven.* Daar wordt een vergiffenis-brief en zegel van de vergeving onzer misdaden aangeboden. Het geloof is de hand, om die aan te nemen. Daar wordt ons verzegeld onze vereeniging met CHRISTUS en dat wij gemeenschap hebben aan zijn lichaam en bloed, dat hij in ons werkt en woont, en dit kan ons niet anders vertroosten dan *door een levend geloof.* Daardoor woont CHRISTUS in onze harten, daardoor leven wij en leeft CHRISTUS in ons. *Zonder dat geloof kunnen wij Gode niet behagen; dit is onmogelijk* (Hebr. 11 : 6). Zoo wij dan zonder geloof aan de H. Tafel komen, zullen wij onwelkom zijn, even als de gast zonder bruiloftskleed, die door den Koning werd uitgeworpen (Matth. 22 : 11—13).

XI. Dat geloof en dat vertrouwen bestaat daarin, dat gij gelooft, dat CHRISTUS u heeft lief gehad en zich zelven voor u heeft overgegeven (Gal. 2 : 20), en dat *Hij is de verzoening voor uwe zonden, hebbende zijne ziel gegeven tot een rantsoen voor u, dragende uwe zonden op het hout, zoodat gij door zijne wonden genezen zijt* en dat uwe overblijvende zwakheid u niet zal worden toegerekend. Dit geloof en vertrouwen had ABRAHAM en hij ontving het teeken der besnijdenis tot een zegel der rechtvaardigheid, die hem door dat geloof werd geschonken en toegerekend. Dat geloof had ook DAVID, toen hij God dankte, dat Hij hem al zijne zonden had vergeven en al zijne gebreken genezen (Ps. 103). Aan dit geloof is de zaligheid

beloofd, en die alzoo in CHRISTUS gelooft, heeft het eeuwige leven en zal zalig worden. Al de Profeten getuigen, dat zoo wie in Hem gelooft, vergeving der zonden zal ontvangen door zijnen Naam; en hij is zalig, wien de zonden vergeven zijn, wiens misdaad bedekt is en wien de Heere de ongerechtigheid niet toerekent. Dit geloof kan ik u prediken; hiertoe kan ik u vermanen en zeggen: gelooft in den Heere JEZUS CHRISTUS en gij zult zalig worden, gij en uw huis. Maar ik kan het u niet geven, het is niet uit u, dat gij zalig wordt door het geloof; ook niet uit de werken, maar het is Gods gave; 't moet u uit genade gegeven worden in de zaak van CHRISTUS, zoowel in Hem te gelooven, als om zijn Naam te belijden. Het is zulk een gemakkelijke zaak niet, dat een zondaar, die daar zulk een groote som van schulden ten zijnen laste ziet staan en verzekerd is, dat er nog veel meer konden worden bijgevoegd, zal gelooven en zeker vertrouwen, dat hem die groote menigte van zonden en schulden alle vergeven zijn, en dat God hem, die gevoelt, dat hij een der snoodste schepselen is, zoo lief zoude hebben, dat Hij hem zoude reinigen door het bloed van zijn eeniggeboren Zoon. En omdat de zondaar dit zoo bezwaarlijk kan aannemen, daarom geeft God hem zoovele verzekeringen, als men maar kan bedenken; God geeft zijn Woord, zijne beloften, zijnen eed, zijn pand en zegel, om den armen verschrikten zondaar gerust te stellen, en dit alles kan nog weinig helpen, indien niet de H. Geest zijne zwakheden te hulpe komt, hem inwendig versterkt en dit verzegelt aan zijn hart, zeggende tot zijne ziel: *Ik ben uw Heil, uwe zonden zijn u vergeven, heb goeden moed!* Als zoo het hart versterkt en getroost wordt, de H. Geest getuigt met des menschen geest en hem verzekert, als met een pandpenning en onderpand, dan kan de arme ziel uitroepen: *Gij zijt mijn God, ik vrees niet!* Want dat is het antwoord van een geloovige ziel op de stem van het Evangelie

der genade en vertroosting, welke hem toeroept: *Vrees niet, Ik ben het, Ik ben met u!* zoodat zij kan uitroepen tot roem van Gods genade en haar eigen vertroosting: *Ik vrees niet, al wandelde ik in het dal der schaduw des doods; want Gij zijt bij mij, Gij zijt mijn Herder, mij zal niets ontbreken!* Om u hierin te bekwamen, gebruik de volgende of dergelijke

VERZUCHTING EN GEBED DES GELOOFS.

XII. *Heere God, hemelsche Vader, mijn God, en mijn Vader in CHRISTUS JEZUS. Mijne zonden heb ik U bekend gemaakt, en mijne ongerechtigheid heb ik niet bedekt; want ik wist wel, dat ik dan niet voorspoedig konde zijn. Daarom heb ik voor U, o Heere! belijdenis gedaan van mijne overtredingen en nu vertrouw ik ook, dat Gij de ongerechtigheid mijner zonden vergeven hebt. Want dit is uwe stellige belofte, dat, zoo wij onze zonden belijden, Gij getrouw en rechtvaardig zijt, dat Gij ze ons zult vergeven. Getrouw zijt Gij, die het beloofd hebt en uw woord is de waarheid, zoodat het niet feilen zal in eeuwigheid. Rechtvaardig zijt Gij en Gij hebt de offerhanden en het slachtoffer uws Zoons aangenomen, die zich zelve voor ons, ook voor mij, heeft overgegeven tot een rantsoen en losprijs, waarvoor wij zijn vrijgekocht en waarmede Hij volkomen alle onze schulden heeft betaald. Zoo zult Gij dan mijne schuld niet van mij eischen, dewijl het bloed uws Zoons mij daarvan geheel gereinigd heeft. Want Gij, die aller harten kent, weet, dat ik die oprecht en van ganscher harte, zonder wetens en willens eenige te bedekken, voor U heb beleden! Gij weet, dat ik dit gedaan heb met een ongeveinsd hart en dat ik alle bedrog en valsheid haat; dat ik dit niet zeg om heilig te schijnen en om menschen te behagen, want hier is geen mensch bij mij, geen oog ziet mij hier, geen aangezicht aanschouwt mij, dan alleen het uwe. Gij ziet, dat deze mijne tranen uit een benauwd*

hart voortkomen, dat uwe genade mij genoeg is en dat het mij er alleen om te doen is om verzekerd te zijn van uwe goedertierenheid, die mij beter is dan het leven; om verzekerd te zijn van de genadige vergeving mijner zonden door het bloed des Nieuwen Testaments; dat Gij mijn God, mijn genadige Vader zijt en eeuwig blijven zult. Als ik maar die kostelijke goederen verkrijg, dan zeg ik der wereld vaarwel. Als Gij mij daarvan slechts verzekert door uwen H. Geest, zulks aan mijn hart verzegelt door het gebruik van het H. Avondmaal, dan ben ik tevreden en dan vraag ik er niet naar, hoe het mij zal gaan in deze wereld en hoe ellendig Gij mij ook maken moogt naar het lichaam. Geef mij slechts de zekerheid mijner zaligheid, de vreugde uws heils en zeg tot mijne ziel: Ik ben uw heil, want dat is mij genoeg. Ik heb geen andere toevlucht dan U. Uw Zoon, de Heere JESUS is mijn eenige troost en toeverlaat: die in hem gelooft, zal niet beschaamd worden. Die in hem gelooft, heeft het eeuwige leven. Zalig zijn allen, die op Hem vertrouwen. Gij weet, Heere, Heere! dat Hij al mijn hoop en troost is, dat op Hem mijn vertrouwen rust. Zoo roept Hij mij dan ook en zoo mag ik goeden moed hebben, al is mijn geloof nog zwak. Gij wilt het gekrookte riet niet verbreken, noch de rookende vlaswiek uitblusschen; maar Gij wilt het zwakke versterken en krachten geven aan het machteloze. Waarom zoude ik dan niet hopen, waarom zonde ik niet gelooven, daar ik uwe beloften heb, die getrouw zijn, en mij niet op Hem verlaten, die de weg, de waarheid en het leven is; die overgeleverd is ter dood om mijne zonden en opgewekt om mijne rechtvaardigmaking! Heere! vermeerder mij het geloof om uws Naams wil, die daardoor zal verheerlijkt worden, en om Uw Zoons, mijns Zaligmakers wil, die met U, o Vader en den H. Geest, de eenige, eeuwige, waarachtige, levende God zijnde, door mij geprezen zal worden tot in eeuwigheid. Amen!

XIII. Ach! zal de beangstigde zondaar zeggen, die raad is niet voor mij, ik durf zoo niet spreken, ik zoude dat gebed niet kunnen nazeggen. Immers ik gevoel in mij zulk een vertrouwen niet. Ach! indien ik dat had, dan was ik gelukkig; dan zoude ik blijder zijn, dan de kreupele, die door PETRUS gezond werd gemaakt, *die springende en God lovende in den tempel ging*. O! met welk een vroolijk hart zoude ik in de kerk en aan des Heeren Tafel gaan, indien ik zulk een geloof had! Daarmede zoude ik alle bergen van zwaarigheden, die op mijn hart liggen, spoedig kunnen verzetten. Maar helaas! ik kan met geene zekerheid zeggen, dat mijne zonden mij om CHRISTUS wil vergeven zijn. Wat zal ik dan doen, er afblijven, of er aan gaan? Zeker moet gij er aan gaan. En waarom zoudt ge niet? Is er eenige zonde, die gij bedekt wilt houden? Zijt gij niet bereid en gewillig om alle uwe zonden voor den Heere te belijden? Behoort dan gij tot degenen, die overal bij de leeraars loopen om troost, en helaas! overal zoeken, wat zij nergens zullen vinden? Zij zoeken zoodanige troost, die nergens in de wereld te verkrijgen is. Immers zij hebben eenige bijzondere zonde, die zij willen behouden, die zij niet willen laten varen; zij zoeken eenen leeraar, die hen op goede gronden zoude kunnen troosten en gerust stellen, dat zij, zoo blijvende, echter toch zouden kunnen zalig worden. Die hen niet kent en van hunnen staat niets weet, kan hun wel eenige gewone gronden en eenige troostrijke bijbelplaatsen aan de hand geven, en hen zoo laten heengaan; maar zij gevoelen wel, dat het hun niet helpt; de pleister is aan de zijde der wonde gelegd, of het is van buiten wat bepleisterd, maar het gaat terstond weder open. Die hen kent, en weet waar het hun hapert, zal hen op een geheel andere wijze behandelen, hunne zonden niet verschoonen, maar raad geven om daarvan ontslagen te worden, hen opwekkende om de zonde te haten en daar tegen ernstig te strijden. Wie zijt gij

dan, die zoo klaagt en waarmede houdt gij het? Bemint gij eenige zonde van harte of is iedere zonde u eene kwelling? Als gij u ergens in misgaan hebt en daarover bedaard nadenkt, haat gij dan uw vergrijp van harte en hebt gij hem ook lief, die zulks scherpelijk bestraft? Of wilt gij uwe zonde verdedigen en aanhouden en hen haten, die u daarover moeielijk vallen en in uwen loop stuiten? Indien gij hartelijk berouw hebt, beladen zijt, treurende over uwe zonden, daar tegen strijdende, hongerig en dorstig zijt naar de gerechtigheid, hebt dan goeden moed, de Heere roept u. *Hij zal uwe hongerige ziel met goederen verzadigen* en het dorstige hart, dat zoo schreeuwt om troost, zoo dorst naar den levenden God, zal Hij laven en troosten. Verzaakt gij niet u zelve en uwe eigene gerechtigheid, verzaakt gij niet alle godloosheid en wereldsche begeerlijkheid, zoekt gij niet CHRISTUS, als uwen eenigen troost? Of hinkt gij op twee gedachten? Wilt gij God en den Mammon beide aanhangen en twee heeren dienen? Dan is het voor u onmogelijk gegronde troost te vinden. En gij, die zoo klaagt over uw zwak geloof, behaagt u die zwakheid en kleingeelovigheid, of houdt gij die voor eene ziekte, lamheid, kreupelheid en blindheid uwer ziel? Zoekt gij daarvan genezen te worden? Kwelt u eenige hebbelijke zonde en tracht gij met ernst om daarvan bevrijd te worden, gebruikende gaarne alle geneesmiddelen, zoo als men doet tegen eene pijnlijke kwaal? Komt dan vrij tot de bruiloft, al gaat het ook met angst en al steekt gij ook een bevende hand uit even als een zieke; bedenkt: *die gezond zijn hebben den medicijnmeester niet noodig, maar die ziek zijn*. Indien gij komt met een arme, vermoeide, verlangende en zuchtende ziel, gij zult niet buitengesloten worden. Och, dat vele arme, benauwde harten dit bedachten, dan zouden zij, door het afblijven van de Tafel der verkwikking hunne smarten niet vermeerderen, maar zij zouden daaraan gaan en versterkt worden

Immers zij zouden aanzitten en op den Heere wachten, tot dat het hem behagen zoude het licht zijns aangezichts over hen te verheffen en hen te genezen. Die Gods zegen wil verwachten, moet de middelen gebruiken, die Hij verordend heeft; anders schijnt hij God te tergen, te verzoeken of niet te vertrouwen. Die getroost wil zijn moet ook de middelen van vertroosting aanwenden en zoo op den Heere wachten, *tot dat Hij hem genadig zij.*

XIV. Hoe ellendig zijn zij dan verdoold, die van al deze dingen niets weten; die niet weten, wat zonde is, wat vergeving der zonden beteekent, noch begrijpen, wat het is te gelooven in den Heere JEZUS CHRISTUS, maar denken, dat gelooven daarin bestaat, dat zij de twaalf artikelen des geloofs van buiten opzeggen en die voor waar houden, hetwelk de duivel zelf niet loochent; *gij gelooft, dat er een eenig God is, de duivelen gelooven het ook.* Gij gelooft, dat er een JEZUS CHRISTUS is. De duivelen riepen tegen Hem: *Gij zijt de Heilige Gods!* Wat baat het geloof der duivelen, als men aan de Tafel des Heeren zal gaan? Weet gij niet, wat het is, u zelven met lijf en ziel aan CHRISTUS over te geven en CHRISTUS met al zijne verdiensten aan te nemen? Ei lieve! wat zult gij dan aan de Tafel doen? *Vriend, waartoe zijt gij daar?* Indien gij niet tracht naar de zaligmakende kennis van CHRISTUS, naar zijne vriendschap en gemeenschap, naar een vast geloof en vertrouwen, naar zekerheid van de vergeving uwer zonden, wat hebt gij daar dan te doen? Wat gaat u de Tafel des Heeren aan? Is het er u om te doen om door de menschen geacht te worden, nering te verkrijgen of eenig ambt te bekomen en wilt gij alzoo de Tafel des Heeren gebruiken als een voetbank om op den kruiwagen te komen en verhoogd te worden? Bedenk dan, dat de Heere u kent, en u zal verwijten, dat gij Hem volgt om den broode; dat Hij de schande niet ongewroken

zal laten, die gij zijne Tafel aandoet, die gebruikende als tot een voetbank en de wereld hooger achtende dan den hemel; dat hij ook rechtvaardiglijk die geveinsheid zal straffen, wijl gij Hem *nadert met den mond en Hem eert met de lippen, daar toch uw hart ver van Hem is* en gij het niet oprecht meent met zijnen dienst en het niet van harte met Hem houdt.

XV. Het *derde* dat de Christelijke leer en het formulier des Avondmaals in alle lidmaten, die op een waardige wijze aan de Tafel des Heeren zullen verschijnen, vereischt, is een hartelijke *begeerte om hun geloof en vertrouwen op de genadige vergeving hunner zonden te versterken en hun leven te beteren*. Deze begeerte moet niet een Bileams wensch zijn, die wel *den dood des oprechten wilde sterven*, maar wilde blijven leven in valsheid en gierigheid; het moet eene begeerte des harten zijn, daar het andere niet meer is dan een woord der lippen. Hier moet een gewillig gemoed zijn, *een voornemen des harten om bij den Heere te blijven* en nooit van Hem af te wijken; wanneer dat er niet is, dan is het geweten onrein, en maakt alles onrein wat men aantast (Hagg. 2 : 13, 14). *Het heilig vleesch, dat iemand in de slip van zijn kleed draagt, kan het brood, het moes, de wijn, de olie of eenige andere spijs, die hij aanraakt, niet heilig maken. Maar zoo iemand onrein is van een dood aas en hij roert eenige van die dingen aan, dan worden zij daardoor wel onrein. Zoo kan ook het H. Avondmaal u niet heilig maken; maar zoo gij onrein zijt door doode werken, zoo uw gemoed en geweten daardoor verontreinigd zijn en gij alzo het H. Avondmaal aanraakt, dan wordt dit onrein, want den onreinen is alles onrein* (Tit. 1 : 15). Zoo moet dan bij ons zijn een vast besluit, hetwelk wij om niemands wil begeeren te veranderen: dat wij nu voortaan *oprecht voor het aangezicht des Heeren zullen wandelen*, het vleesch

met zijne begeerlijkheden kruizigen en vruchtbaar zijn in alle goede werken. Anders kunnen wij niet verzekerd zijn, dat wij in Gods verbond zijn en dat ons het H. Avondmaal als een zegel van dit verbond toekomt. En dit toch vereischt de Heere in al zijne bondgenooten: *wandelt voor mijn aangezicht en zijt oprecht* (Gen. 17, 1). *Die in CHRISTUS is, is een nieuw schepsel; het oude is voorbij gegaan, het is alles nieuw geworden.* God belooft, dat Hij aan de bondgenooten zal geven *een nieuw hart en een nieuwen geest* (Ezech. 36: 26). Die zulks niet heeft en het ook niet van harte en ernstig begeert als iets, zonder hetwelk hij duidelijk inziet dat hij voor eeuwig verloren is, kan op geen goeden grond toetreden om voor de geheele wereld openlijk te betuigen en te toonen, dat hij het eigendom van CHRISTUS is; want *die CHRISTUS toebehooren hebben het vleesch gekruizigd met de bewegingen en begeerlijkheden* (Gal. 5: 24). Die dan nog naar het vleesch wandelt, leeft naar den loop. dezer wereld, naar zijne eigene lusten en gedachten en ook niet anders wil, hebbende geen ernstige begeerte om JESUS CHRISTUS *aan te doen en het vleesch niet meer te verzorgen tot begeerlijkheden*, hoe kan zoo iemand met zijn mond zeggen en met zijne hand schrijven: *Ik ben des Heeren?* Is dan des Heeren disch onrein? En is de Heere zelf onrein? Is Hij een liefhebber, beschermmer en huiswaard van onreinen? Noodigt hij hen aan zijne Tafel om hen goed te onthalen? Kan men met eenige goede reden de zoodanigen wel noodigen en zeggen: *Geeft den Heere de hand en komt tot zijn heilgdom, hetwelk Hij geheiligd heeft tot in eeuwigheid; komt tot zijn Avondmaal en verkondigt zinnen dood, totdat Hij komt* en dient den Heere uwen God zoo zal de hitte zijns toorns van u afkeeren? Moet men niet tot hen zeggen: *verhardt uwen nek niet, maar bekeert u tot den Heere, want Hij is genadig en barmhartig en zal zijn aangezicht niet van u afwenden, zoo gij u tot Hem bekeert* (2 Chron. 30, 9).

XVI. Er moet een hartelijke begeerte zijn om ons geloof te versterken, omdat wij weten, dat de zaligheid beloofd is aan het geloof, wij ongeloovigheid ons daarvan zoude berooven en kleingeloovigheid vele goede gaven terughoudt en veel troost verhindert. Toen die bedroefde man (Marc. 9), wiens zoon zoo deerlijk door den boozen geest gescheurd en gekweld werd, hoorde, dat *den geloovigen alles mogelijk* was en dat, indien hij konde gelooven, dat zijn zoon zoude geholpen worden, en door zijne ongeloovigheid de gezondheid en genezing van zijn kind zoude achterblijven en hij alzoo door zijn ongelooft de oorzaak zoude zijn, dat hij zijn lieve kind, dat hem zoo na aan het hart lag, al zijn leven zoo ellendig zoude moeten zien, begon hij bitter aangedaan te worden. Ach God! heeft hij misschien gezegd, zoude mijn arm kind, wegens mijne ongeloovigheid moeten lijden, en kan ik het door mijn geloof verlichting aanbrenge! En zoo begon hij te schreien en in tranen uit te roepen, *ik geloof Heere! kom mijne ongeloovigheid te hulp!* Mijn geloof, dacht hij, is misschien zeer klein en zoo blijft mijn arm kind ongehouden, maar Heere, indien Gij mijn kind kunt genezen, dan kunt gij ook mijne ongeloovigheid wel helpen. Past dit toe op uwe ziel, die ellendig door de booze zonde gekweld, even zoo deerlijk als dat kind van den duivel gepijnigd en in vuur en water geworpen wordt om haar te verderven. Indien gij gelooven kondet, waren lichaam en ziel behouden. Gij zoudt dan *in de verdoemenis en in het eeuwige vuur niet komen, maar van den dood overgaan in het leven.* Door ongeloovigheid zoudt gij eeuwig verloren gaan. Door kleingeloovigheid kunt gij in veel verdriet geraken en vele troost en vreugde en goede genezing uwer ziel verhinderen. Indien u uwe zaligheid waarlijk ter harte gaat, kan het niet anders, of gij zult met oprecht en hartelijk zuchten en klagen, even als die man,

met tranen uitroepen: *Och Heere! kom mijne ongeloovigheid te hulp!* en bidden gelijk de discipelen: *Heere! vermeerder ons het geloof* (Luk. 17: 5). En zoo die begeerte niet bij u is, waartoe zal u dan het H. Avondmaal dienen? Uw lichaam kan daar niet gevoed noch gesterkt worden; uw gezicht, gehoor of een uwer lichamelijke zinnen zullen daar geen vermaak vinden, zoo gij iets zinnelijks zoekt. Komt gij daar om uw vertrouwen en aanzien bij de menschen te vermeerderen, gij zult meer aan uwe ziel verliezen, dan gij naar het lichaam wint. Immers gij zult al uw vertrouwen en eer bij God en zijne Engelen verliezen en zulks is toch veel meer waard, dan de kleine winst, die gij door de vereering van menschen erlangt. Hoe dwaas en uitzinnig is het dan niet, dat gij zulk eene spijs en zulk eenen drank zoudt misbruiken, tot uw eigen nadeel en eeuwige schade, en zulks maar alleenlijk om een ijdele schaduw van eer bij de menschen na te jagen of de gewoonte te volgen! Wie houdt des middags en des avonds kostelijke maaltijden alleen om van de menschen gezien te worden? Men eet en drinkt om het leven te onderhouden en sterk te worden; zoo zal ook een ware geloovige Gods woord hooren en het H. Avondmaal des Heeren gebruiken om sterker te worden in het geloof. Waar leven is, is ook begeerte tot voedsel om het leven te onderhouden. De nieuw geborene kinderen zijn zeer begeerig naar de moedermelk om daardoor op te wassen; grooter geworden zijnde begeeren zij vaste spijs, en verlangen sterker te worden als mannen; zij zijn verblijd als men hun daarvan spreekt en klimmen op stoel of bank om zich te vermaken met de verbeelding, dat zij groot zullen worden. Wanneer zij, die waarlijk door het geloof leven, zeer begeerig zijn naar de redelijke en onvervalschte melk om daar door op te wassen, en verlangen om meer en meer gesterkt te worden in het geloof en te groeien in het geestelijk

leven, dan zullen zij niet wenschen kinderen te blijven, maar mannen te worden en te komen *tot de maat der grootte, der volheid van CHRISTUS* (Ephes. 4 : 13). De Heere JEZUS, een zoon des menschen geworden zijnde *nam toe in wijsheid en in grootte en in genade bij God en de menschen* (Luk. 2: 52). Wij dan kinderen Gods en zonen en dochteren des Allerhoogsten geworden zijnde en van Hem macht ontvangen hebbende om te zijn *erfgenamen Gods en mede-erfgenamen van CHRISTUS*, moeten ook toenemen in wijsheid en geestelijk verstand, en niet altijd blijven *kinderen in het verstand, die als de vloed bewogen en omgevoerd worden met allen wind der leer; maar wij moeten worden kinderen in de boosheid en in het verstand volwassen*. Waar die begeerte niet is, waar men geheel geen werk maakt van den Heere JEZUS, van zijn lijden en sterven, van de vergeving der zonden door zijn bloed, van het geloof en van het wassen in het geloof — daar is geen geestelijk leven. Gelijk de spijs is voor de levenden, niet voor de dooden, die eten noch drinken, omdat zij niet groeien maar tot ontbinding overgaan, zoo is ook het Avondmaal des Heeren niet voor hen die nog dood zijn in hunne zonden. Het kan hun zoo weinig dienst en nut doen, als de spijs in den mond eens dooden; maar het is voor hen, die leven door het geloof en die dat leven zoeken te onderhouden en te sterken. Gelijk ook de spijs en drank zijn voor zwakke zielen en ellendige menschen, die dikwijls in flauwte vallen en bezwijmen en nogtans leven, zooals blijkt uit het slaan der pols en de tussenpoozen die zij hebben, daar zij niet altijd als dood liggen zonder zich te verroeren, maar nu en dan bijkomen en tot zich zelve geraken; zoo zijn ook deze spijs en drank voor die arme, zwakke, benauwde christenen, die zeer weinig kracht en leven in zich gevoelen, en door een zeer klagelijke en zwakke stem aantoonen, dat zij leven, maar dat hun leven zeer zwak is. Daar

deze dan van harte wenschen om ontslagen te worden van die flauwten en bezwijmingen, waarin niemand behagen schept, tenzij alleenlijk geveinsden (— gelijk er zoodanige bedriegers zijn, die zich kunnen houden, als of zij flauw en geheel van zich zelve waren, of dat zij de vallende ziekte hebben, arm en krank zijn, wat echter enkel bedrog is om maar veel geld te krijgen van de omstanders, welke door zulke veinzerij tot meêdoogendheid worden opgewekt en die dus niet trachten geholpen te worden van de kwaal, welke zij veinzen te hebben —), maar deze zeg ik, deze benauwde zielen, die niet veinzen, maar waarlijk hare ellende gevoelen, daarover zuchten en ernstig naar verlossing verlangen, deze zullen ook zeker verhoord worden *in den aangenamen tijd*, en geholpen worden *in den dag der zaligheid*. Of nu hierin iemand veinst of niet, kan niemand beter weten, dan de persoon zelf, die zich zoo houdt; deze weet het best of hij in zulken nood verkeert of niet, en of hij dus met reden klaagt? Of hij tracht in zoodanigen staat te blijven, dan of hij van harte wenscht geholpen te worden? Zij, die de gunst van God en de vergeving der zonden voor hun hoogste geluk achten, zooals DAVID (Ps. 32), zullen niet wenschen om zwak te blijven in het geloof, maar van harte er naar trachten om met kracht versterkt te worden naar den inwendigen mensch, opdat CHRISTUS *door het geloof in hunne harten wone* (Ephes. 3 : 16, 17).

XVII. Met die hartelijke begeerte naar versterking des geloofs gaat onafscheidelijk gepaard een *begeerte, om hun leven te verbeteren*. Want allen, die zich inbeelden dat iemand een oprecht geloof in JEZUS CHRISTUS kan hebben, zonder lust en liefde tot goede werken en zonder een oprecht godzalig leven, bedriegen zich; en allen, die onze kerk nageven, dat zij leert, dat men zalig wordt door een geloof, dat niet krachtig werkt door de liefde, beschuldigen haar ten onrechte. Een oprecht ge-

loof is geen *dood geloof*, geen *lichaam zonder geest*; maar het is een levendig geloof, werkende, *krachtig werkende door de liefde*. Omdat nu de ziel Gode behaagt door dit geloof en zij al haar geluk stelt in zijne gunst, zoo kan het niet anders, of zij heeft een oprechten lust om zijn welbehagen te doen en heeft *een vermaak in de wet Gods naar den inwendigen mensch*; haar lust is in des Heeren wet, en zijn woord is al haar troost. Maar omdat zij ook bevindt, *als zij het goede wil doen, dat het kwade haar bij ligt en dat er eene wet in hare leden is, welke strijdt tegen de wet des gemoeds en haar gevangen neemt onder de wet der zonde, die in hare leden is*: daarom zucht zij menigmaal, *ik ellendig mensch! wie zal mij verlossen uit het lichaam des doods?* (Rom. 7). Zij dankt God door JESUS CHRISTUS, dat zij bekeerd is, afgewasschen, geheiligd en gerechtvaardigd; maar zij is bedroeft over den last der gebreken, waarmede zij beladen is en die verbeterd moeten worden; even als een mensch, die een doodelijke ziekte gehad heeft en nu weder hersteld en gezond geworden is, maar zijn volkomene kracht nog niet weder heeft en bij wien alles nog niet zoo goed is, als hij wel wenschte; hij doet allen raad, dien hij maar kan om de zwakheid te overwinnen; en heeft hij eenige gebreken behouden, heeft hij eene beroerte gehad en is er nog eenige lamheid, loomheid en verdooving in de leden, hij verheugt zich, als hij ziet, dat het begint te beteren, en kan hij met wrijven, verwarmen, rekken en bewegen eenige beterschap aanbrenge-
 gen, daarin is hij naarstig en zal zulks niet verzuimen, om alzoo, indien het mogelijk is en zooveel als het mogelijk is, alles weder in zijn geheel in goeden staat te krijgen. Is het ook zoo met u? Beproeft u zelve eens aan het volgende: Hebt gij een ernstige begeerte; om uw leven te verbeteren en aanhangende en inklevende zonden uit te drijven; jaagt gij er naar om volmaakt en van alle zonde verlost te worden, ofschoon gij wel weet,

dat gij in dit leven het niet zoo ver zult brengen; haat gij wel van harte al uwe gebreken als zijnde overgebleven vergif van de oude slang; arbeid gij daar tegen met alle kracht; stemt gij van harte in met de woorden van den Psalm dichter: *Heere! Gij hebt geboden, dat men uwe bevelen zeer bewaren zal. Och, dat mijne wegen gericht waren, om uwe inzettingen te bewaren!* (Ps. 119: 5). En gelijk iemand, die in zijne handen en voeten eenige loomheid en doofheid gevoelt, zeer begeerig is naar een bekwaam geneesheer en geene moeite en kosten spaart om geholpen te worden, zijt gij ook alzoo van harte begeerig naar het hemelsche geneesmiddel voor uwe ziel; bidt gij, gelijk DAVID (Ps. 25: 4, 5) *Heere! maak mij uwe wegen bekend: leer mij uwe paden, leid mij in uw waarheid, en leer mij; want Gij zijt de God mijns heils! U verwacht ik den ganschen dag. Wanneer gij uwe gebreken hebt ontdekt door een streng onderzoek van uw levensgedrag, zoo als boven gezegd is, zoo gij u zelve daarover mishagt en u voor God verootmoedigt, dan zal uwe ziel daarover benauwd zijn, gij zult u zelve verfoeien, dat gij zoo onrein en verfoeielijk zijt voor de oogen des Heeren; gij zult uwe zonden houden voor uwe grootste vijandinnen, die krijg voeren tegen uwe ziel en haar zoeken te verderven; daarom zult gij met DAVID kunnen uitroepen (Ps. 143: 9, 10, 11). *Red mij Heere! van mijne vijanden, bij U schuil ik. Leer mij uw welbehagen doen, want gij zijt mijn God; uw goede geest geleide mij in een effen land. O Heere maak mij levendig om uws Naams wil: voer mijne ziel uit deze benauwdheid om uwe gerechtigheid; roei mijne vijanden uit, die mijne ziel beangstigen. Zoo dat niet in ons is, en wij niet wandelen, noch voortgaan door den geest, noch zulke bewegingen en levendige werkingen in ons bespeuren, daarover niet eens zuchten en bekommerd zijn, ei lieve, wat zijn wij dan anders dan geschilderde Christenen, wat hebben wij dan meer, dan den blooten naam, den schijn en de gedaante van Christenen, zonder kracht en**

waarheid? Wat hebben wij dan met den Heere JEZUS en zijn H. Avondmaal te doen? *wat deel hebben wij dan aan den Heere CHRISTUS, of wat erve aan den Zoon van God, of wat lot in het woord en zegel der genade?* Hoe kunnen wij zeggen, dat wij *God kennen*, zoo wij *Hem verloochenen met de werken?* Hoe kunnen wij ons dan levende lidmaten van CHRISTUS lichaam en hoe vruchtbare ranken van dien geestelijken wijnstok noemen? Indien wij geene vrucht dragen, maar geheel dor, ontworteld en verstorven zijn, dan zijn wij geen levende takken van den boom des levens, maar gelijk aan een verdord rijsje of takje, dat aan een boom is vastgebonden, geen sap of levenskracht van hem trekt en daarom ook geene vruchten draagt; alzoo kunnen wij dan ook van het Avondmaal geen voedsel trekken, omdat er geen leven in ons is. Indien wij ons echter bekommerd gevoelen over onzen staat, bedroefd over het doode en dorre van ons hart, zoodat wij daarover weemoedig zijn en zuchten, het beklagende dat wij zoo weinig vruchten dragen, dan is zulks een gewis teeken, dat er leven in ons is. Wanneer men eenen zieke hoort zuchten, klagen en kermen, dan is men verzekerd, dat er leven in hem is, al kan hij dan ook niet opstaan, uitgaan, eten, drinken of arbeiden. Insgelijks, al is eene ziel ook zeer zwak en ellendig, zoo dat zij niet met vreugde kan opgaan om den Heere te loven, maar klaagt en zucht over haren ellendigen toestand en over de pijn, die zij deswege gevoelt en wenscht van die ziekte genezen te zijn, dan is zulks een goed teeken, dat er geestelijk leven in haar is. Dan heeft zij voedsel noodig, moet zich zelve aansporen en als tegen haren wil zich bereiden om de geestelijke spijs en drank te genieten. Men zegt tegen degenen, die geen trek aan eten hebben, gij moet den mond maar iets aanbieden en u zelve aansporen om te eten; zoo moet ook een bedroefde ziel zich niet overgeven aan lusteloosheid, maar die allengs-

kens zoeken te verdrijven. Het is een slecht teeken als u de lust vergaat om Gods woord te hooren en het H. Avondmaal te gebruiken; maar begint gij daarbij gerust te zijn zonder er over te klagen, dat is nog veel slechter teeken. Integendeel echter hij, die van harte begeert te verbeteren wat in hem verkeerd is en toont, dat hem zulke lusteloosheid tot last is, de menschen om raad vragende, God om hulp en genezing biddende, geeft blijken dat hij leeft en dat hij niet levend dood is, en daarom mag hij vrij toegaan om zijn hart te versterken met die genade, waarvan het H. Avondmaal een zegel is. Hij zoude zelfs zeer kwalijk handelen, indien hij zich zelven afhiel van deze geestelijke spijs en drank om alzoo zijn hart maar te bedroeven, daar de Heere hem geene smart heeft aangedaan, noch hem heeft willen bedroeven, *maar wil komen wonen bij het verbrijzeld hart en het wil levend maken en verkwikken* (Jes. 57).

XVIII. Ziet, alzoo moet deze beproeving geschieden en zoodanig moet gij u gesteld bevinden, zult gij niet onwaardiglijk eten en drinken aan de Tafel des Heeren. Ziet toe dat gij dit zoo noodig werk wèl begint, wèl voortzet en wèl voleindigt. Gij moet wèl beginnen. Gij moet niet oordeelen over u zelven vóór gij onderzoek gedaan hebt. Menig vroom hart denkt bij zich zelven, waarom zal ik lang onderzoeken, wat behoef ik mij veel te beproeven; mijne zaken staan toch niet goed voor God, dat weet ik genoegzaam; ik behoef daar niet langdurig naar te zoeken. De wereldsche Christen denkt, wij zijn toch allen zondige menschen, ik ben zoo goed als een ander, waarom zoude ik mijn hoofd zoo veel breken met onderzoeken! Dat is een schadelijk vooroordeel, hetwelk zijne ziel bederft en maakt, dat hij dusdoende nooit tot een goeden staat zal geraken. Gij moet ook ervaren zijn in de H. Schrift, zoo gij dit werk goed zult beginnen; gij moet de rechte kenteekenen van de valsche kunnen onder-

scheiden. Gij moet sommige duidelijke bijbelplaatsen bij de hand hebben om daarop vast te gaan. Om nu goed voort te gaan, zoo begint, gelijk gezegd is, van voren af aan en overdenkt uw gansche leven. Let er op, welke hartstochten het meest en het sterkst in u zijn geworden. Vraagt niet of er eenige goede dingen in u zijn, want misschien zijt gij hoer noch dief; maar onderzoekt in oprechtheid of er eenige zaligmakende gave in u is, een oprecht, hartelijk, ongeveinsd mishagen over uwe zonden, oprecht geloof in CHRISTUS en begeerte om uw leven te heteren. Slaat de eene of andere bijbelplaats op, waarin een oprecht Christen beschreven wordt; hoe hij zijne zonden haat en oprecht voor God belijdt, zonder bedrog in zijnen geest (Ps. 32 : 2, 5); hoe hij den Heere CHRISTUS aanneemt, Hem acht als zijn hoogste goed, en zijne zaligheid en grootste geluk er in stelt, dat hem de gerechtigheid van CHRISTUS wordt toegerekend, zijne zonde kwijtgescholden en dat hij daarom van harte gezind is, niet zich zelve, maar CHRISTUS te leven (2 Kor. 5 : 14, 15). Bepaal hierbij uwe gedachten en wanneer gij daarmede bezig zijt, gebiedt dan uw hart in Gods naam, op straffe van de ongenade des Allerhoogsten, om daarbij aandachtig te blijven, den tijd niet te verbeuzelen; niet om wat anders te denken zooals de kinderen, die onder het bidden het oog op de spijs hebben, welke zij zullen eten, opdat ook uwe oogen niet hier en daar dwalen, maar dat gij waarlijk bij u zelve zijt, wanneer gij vraagt: is het zoo of zoo met mij gesteld? Gebiedt dan uw geweten, als voor het oog van God, om zonder vleien oprecht te antwoorden, en zegt: ik wil niet wachten tot dat ik eens voor den Alwetenden God moet antwoorden in den grooten dag; ik wil het daarop niet laten aankomen, maar nu terstond weten, hoe mijne zaken staan, eer het te laat is. Velt dan, om deze beproeving tot een goed einde te brengen, een vonnis over u zelve, na vooraf alles wel overlegd te hebben. Spreekt recht-

uit, zoo als gij het bevindt. Vleit u zelve niet, want gij zult eens dáár komen, waar u niemand zal vleien. Spreekt gegrond, welberaden, naar Gods woord, uit een goed geweten en naar bevind van zaken. Ziet er niet op, welken naam gij bij de menschen hebt, waar zij u voor achten, wat zij van u zeggen of denken; zegt ook niet zoo als de lichtzinnige sleur-Christenen: ik hoop dat het wel gaan zal, zonder te weten, op welken grond zij zoo gerust zijn, zonder eenig blijk of bewijs, dat zij zalig zullen worden; zegt ook niet zoo als die benauwde zielen: wee mij, *ik ben verloren*, ik zal niet zalig worden! Dat is maar enkel inbeelding, zwaarmoedigheid, zinsbedrog of loosheid des duivels: hunne vrees doet hen zonder grond alzo spreken. Laat het echter daarbij niet blijven; bevindt gij u in een slechten toestand, denkt daarom niet: nu is het niet mij gedaan, nu ben ik verloren; neen, maar beweent uwe ellende, treurt daarover gelijk een eerlijk koopman, die ziet dat hij zeer achteruit gegaan is en nogtans daarover niet gaarne te schande zoude geraten; hij treurt wel, maar hij geeft daarom niet terstond den moed verloren. Hij bedenkt veeleer, of er geen middel zoude gevonden kunnen worden, om uit zijne verlegenheid te geraten. Hier zijn middelen genoeg om een verlegene ziel te redden. Gaat tot den Borg des N. Testaments, die gezegd heeft: *Komt herwaarts tot mij, allen, die vermoeid en belast zijt, en Ik zal u rust geven* (Matth. 11: 28). *Die tot mij komt, zal ik geenszins uitwerpen* (Joh. 6: 37). Bij Hem is een genoegzaam rantsoen en volkomene betaling voor al uwe schulden. Bevindt gij u verslagen over uwe zonden, is uw hart ontroerd en daarover gebroken, dank God, maar wordt niet zorgeloos; ziet of gij alzo u zelve mishagt, dat gij in geene zonde behagen wilt scheppen en met geene er van, als vijandinnen uwer ziel, eenig heimelijk verstand of eenige gemeenschap houden. Waakt daarom gedurig, *wetende dat uw tegenpartij, de duivel,*

omgaat als een brieschende leeuw zoekende, of hij u zou mogen verblinden (1 Petr. 5 : 8) en waar hij eenig voordeel op u zou mogen behalen; hoe hij u zou mogen ziften als de tarwe, opdat uw geloof mocht bezwijken, of dat hij u mocht verleiden om u voor de menschen te veinzen als heilig en godzalig zonder waarlijk God te vreezen. Vraagt gij: hoe zal ik weten, of ik niet geveinsd ben? Onderzoek u, of gij niet begeert te veizen; niet de eer van menschen liever hebt, dan de eer van God; of gij niet in goeden ernst, voor uw hoogste goed en grootste geluk acht, Gods gunst te mogen deelachtig zijn in CHRISTUS; of gij de godsdienst waarneemt en al wat daartoe behoort, in 't openbaar en in 't bijzonder, niet uit gewoonte, niet om voordeel, niet om eer bij menschen te behalen, maar omdat God het gebiedt en omdat het Hem behaagt, en of gij geheel van harte wenscht Hem te dienen en Hem aangenaam te zijn? Laat gij CHRISTUS in uw hart binnen, houdt gij Hem voor nwen Heere, zoekt gij Hem van harte te dienen, — dan zijt gij niet geveinsd, en zulks kunt gij wel bespeuren door een nauwkeurig onderzoek. Zulks dan bespeurd hebbende, maakt u op om aan zijne Tafel te gaan en voor de geheele wereld, ten spijt van alle duivels, openlijk te verklaren en te toonen, dat gij het met Hem houdt en houden zult in eeuwigheid.

GEBED OM VERSTERKING DES GELOOFS EN VERBETERING DES LEVENS.

O Vader der barmhartigheden en God der vertroosting! ik arme zondaar buig mij neder voor den troon Uwer genade en bid U ootmoedig uit den grond mijns harten, o Heere! wees mij genadig. Heere! ik geloof, kom toch mijne ongeloovigheid ter hulpe en vermeerder mij het geloof. Als ik mij wel bedenke, bevind ik mijn geloof zeer zwak en klein. Hierdoor ontstaan bij mij alle zwaarigheden en dat ik dikwijls zoo onvergenoegd, ongeduldig, ongerust

en bedroefd ben, dat alles komt van mijne kleingeloovigheid. Had ik geloof genoeg, dan had ik ook geluk genoeg en zoude ook tevreden zijn met alles, wat mij overkomt. Echter wanneer ik denk aan den dood en aan het oordeel, of als eenige ziekte of vrees voor den dood mij overvalt dan vind ik mij niet zoo verzekerd, zoo blijmoedig en welgetroost, als ik wenschte; verschrikkingen bevangen mijne ziel, ik schroom om voor uw gericht te verschijnen en van alles rekenschap te geven. Zulks komt, omdat ik niet vast genoeg geloof, dat mijne zonden mij vergeven zijn door het bloed van CHRISTUS. Ja somtijds twijfel ik, of ik wel waarlijk geloof heb, daar Gij nogtans, o! genadige Vader, zulke overvloedige beloften doet, dat Gij de zonden wilt vergeven, de ongerechtigheden niet meer gedenken en de overtredingen niet toerekenen en daarvan geeft Gij ons uw woord, uw pand en zegel. Zoo heb ik dan geene reden om niet te gelooven, daar Gij het belooft aan arme zondaars zoo als ik ben. Het is waar, ik ben onwaardig, om ook de minste genade te ontvangen, maar Gij belooft uwe genade aan degenen, die hunne onwaardigheid bekennen en betreuren. Heere! daar ik dan nu zal opgaan om dat zegel van uwe genade te ontvangen, sterk mij door uwen H. Geest, dat ik vast geloove, dat al mijne zonden zoo zeker vergeven zijn, als ik het brood eet en den wijn drink; dat ik die panden daarop aanneme en zoo ontvang, alsof uw lieve Zoon, mijn Heere JESUS, mij die met zijn eigen handen toereikte, met zijnen eigen mond verzekerde en tot mij zeide: heb goeden moed, uwe zonden zijn u vergeven, Ik ben uw heil, gij zult niet sterven, maar het eeuwige leven hebben: Ik zal uwe ziel voeden met mijn gekruist lichaam en vergoten bloed, zoo zeker als gij dat brood eet en dien wijn drinkt. Och, doe mij dat gelooven, o Heere! en omdat mijne dagelijksche struikelingen en booze zonden de oorzaak zijn, dat ik dus onzeker ben en dus twijfel, och Heere! schenk mij die genade, dat ik mijn leven betere. Ik vind vele afwijkingen en er zijn nog veel meer, die

ik alle niet kan bedenken; o Heere! doe mij die zien en zóó zien, dat ik die van harte moge haten en vaarwel zeggen. Richt Gij mijne wegen naar uw geboden; leid mij door uwen Geest in de U welgevallige wegen, dat ik niet afwijke ter rechter- noch ter linkerhand, want zulks zoude telkens wederom droefheid en ongerustheid in mijne ziel wekken. Bewaar mij, o Heere! voor moedwillige en heerschende zonden; sterk mij met de gестelijke wapenrusting tegen alle verlokkingen der wereld en tegen de verleiding van onrein gezelschap; sterk mij tegen de listen des satans, tegen de lusten van het vleesch en tegen de vleeschelijke begeerlijkheden, die tegen mijn ziel krijg voeren. Help mij daar tegen strijden en doe mij overwinnen door het geloof, opdat ik de krone des levens en 't einde des geloofs: de zaligheid mijner ziele uit genade ontrange. Verzekeer mij daarvan, o Heere! aan uwe Heilige Tafel, opdat ik, alzoo door uwe genade gesterkt en getroost en door uwen Geest van de hemelsche erfenis verzegeld zijnde, den weg uwer geboden met blijdschap loope en mijne voeten afkeere van alle kwade paden. Dat bid ik U, o Vader, om CHRISTUS, uws Zoons, mijns Zaligmakers wil, Amen!

XIX. Nu Christen wie gij ook zijt, die tot uwe hulp dit boekje of een ander, dat over deze zaak schrijft, gelezen hebt, indien gij voornemens zijt om aan des Heeren Avondmaal te gaan, leg het boek uit uwe hand en gaat aan 't werk. Het is u weder gezegd, *wat goed is en wat de Heere bij deze gelegenheid van u eischt*. Al mijn schrijven en dat van anderen en al uw lezen baat u niet, als gij u niet beproeft. Integendeel zal ons schrijven en uw lezen dan slechts dienen tot verzwaring van uw oordeel, omdat gij den wil des Heeren wetende, dien niet gedaan hebt. Legt dan het boek neder, valt in het verborgen voor God op uwe knieën, bidt om zijnen bijstand en gaat aan het werk. Daagt uw zelve, uw eigen hart, uw geweten, uw geheugen en al uwe gedachten om voor u te verschijnen in Gods tegenwoordigheid en rekenschap te

geven van alles wat gij zult vragen, en gebied ze in Gods Naam om in alle oprechtheid voor zijne oogen alles te belijden, van het begin uws levens tot nu toe, opdat gij uwen staat goed moogt opmaken, alzoo wel voorbereid aan de Tafel des Heeren verschijnen en daar geestelijk voedsel, troost en vreugde moogt halen. Indien u dit niet ter harte gaat, dan denk ik ook niet, dat gij de moeite zult willen doen om dit boek te lezen. Of durft gij misschien met deze dingen den spot drijven, even als een zeker man, toen de leeraar — die onlangs daar gekomen was — hem ten zijnen huize in het bezoek voor het H. Avondmaal kwam vragen, daar hij hem niet kende, of hij ook lidmaat was, die antwoordde, dat hij deze vraag niet begreep en niet wist wat de leeraar bedoelde. Daarop weder gevraagd zijnde, of hij ook aan de Tafel des Heeren ging, antwoordde hij al spottende, dat hij alle dagen tweemaal ter tafel ging. Waarmede hij den predikant liet gaan, denkende misschien, dat hij het al heel goed gemaakt had. Indien gij dan een zoodanig spotter zijt, wees het dan voor u zelve, want uwe spotternij zal op u zelve neerkomen en gij zult zelf de gevolgen dragen. Is u echter de zaak ernst en kunt gij begrijpen, dat tot zoodanigen heiligen maaltijd, waartoe gij van God genoodigd wordt, ook een bijzondere voorbereiding vereischt wordt, tenzij men Gods heiligheid groote oneer wil aandoen, omdat die maaltijd geestelijk is, dan kunt gij ook wel begrijpen, dat de voorbereiding gelegen is in het onderzoek en de beproeving van uw geestelijken staat, hoedanig die is voor Gods oogen en hoedanig Hij u daar zal zien komen. Zoo volgt dan van zelf, dat gij de moeite moet doen, om u op het nauwkeurigst te onderzoeken en al uwe zonden voor God te belijden. Immers gij behoort die met alle mogelijke vlijt op te sporen en met ootmoedig bidden en smeeken genadige vergeving van God te vragen om CHRISTUS wil, teneinde in het geloof versterkt te worden. Zoo is het dan noodig niet alleen oppervlakkig

te weten en te erkennen, dat gij zondaar zijt gelijk alle andere menschen, maar dat gij uwe zonden belijdt, zoo als DAVID zeide: *mijne zonde maakte ik U bekend* (Ps. 32: 5) en *mijne ongerechtigheid heb ik niet bedekt*. Hij zeide niet: *mijne zonden kwamen mij in den zin, ik dacht daaraan, maar ik maakte ze U bekend*. Niet zoo in 't algemeen: *ik ben een zondaar, maar mijne zonden in het bijzonder*. Zoo moest hij dan eerst weten, welke bijzondere zonden hij had en daarom zegt hij daarbij (vs. 5): *Ik zeide, ik zal belijdenis van mijne overtredingen doen voor den Heere*. Zoo had hij het dan eerst bij zich zelve overlegd, onderzocht en besloten, vóór dat hij het deed. Hij bevond zich in een slechten staat, hij zag dat zulks kwam van zijne zonde. Hij besloot *tot zich zelve te spreken*, niets te verschoonen, niets achter te houden, zelfs niet datgene, wat grootelijks tot zijn nadeel was; want hij vertrouwde, dat een oprechte belijdenis verlichting zoude aanbrengeu, als hij al zijne zonden en gebreken, al zijne wonden en gezwellen, aan den heelmeeater openbaarde en genezing verzocht. Zoo moet ook gij doen.

XX. Zoo gij een anderen raad en een andere wijze van beproeving weet, die even goed of beter is dan deze, die ik u hier heb voorgeschreven, dan is het niet mijne bedoeling, dat gij u juist hieraan zult binden. Ik ben geen meester over uwe ziel, maar alleenlijk haren raadgever. Doch ik ben verzekerd, dat zoo uw raad, dien gij weet en misschien langen tijd gebruikt hebt, zoodanig is, dat gij u daar werkelijk wel bij bevindt, en dat hij uwer ziele nut doet, dat hij dan ook van den mijne niet veel verschilt. Kan een ander het u wat duidelijker zeggen, zoodat gij zulks beter verstaat en kunt opvolgen, het is mij zeer lief. Bevindt gij, dat zijn raad goed en onbedriegelijk is, het staat u vrij, dien te gebruiken. Al gebruikt gij dan mijn raad niet, ik heb evenwel mijn doel bereikt, hetwelk is de welvaart uwer ziel. Het komt alles hier op aan, dat gij grondige, proefhoudende kennis moogt

bezitten van uwen toestand voor God en dat gij verzekerd moogt zijn u zelve niet te bedriegen en dat gij moogt weten of gij zoo gesteld zijt, als degenen behooren te zijn die het H. Avondmaal niet zullen gebruiken tot hunne verdoemenis, maar die het goed zullen gebruiken tot hun behoud.

Ik konde hier ook spreken van de *liefde tot God* en van de *liefde tot onzen naaste*, hoe men van harte alle haat, vijandschap en wraakgierigheid moet afleggen en oprecht voor den Heere gezind moet zijn om in liefde en vrede met den naaste te leven, gelijk in het formulier wordt voorgelezen, maar dit is genoeg begrepen in 't geen gezegd is, aangaande het onderzoek, getoetst aan de beide tafels van de Wet des Heeren en van het opsporen onzer zonden door ieder gebod. Men kan daartoe ook gebruiken de volgende of dergelijke

VERZUCHTING OF GEBED OM LIEFDE TOT GOD EN DEN NAASTE.

O God der liefde en des vredes, die ons hebt lief gehad met een eeuwige liefde en ons uit enkele trouw uw eigen eeniggeboren Zoon gezonden hebt om zalig te maken, wat verloren was, en die daarin uwe liefde hebt betoond, dat gij uw eigen Zoon niet gespaard, maar Hem voor ons allen overgegeven hebt tot den dood des kruises, opdat wij door Hem zouden leven. Gij geeft ons zijn gekruisigd lichaam en vergoten bloed tot spijs en drank om onze zielen te voeden ten eeuwigen leven. O Heere JESUS, Vorst des vredes, die ons lief gehad en U zelve voor ons overgegeven hebt tot een slachtoffer voor onze zonden, die ons gewasschen hebt van onze zonden in uw bloed: grooter liefde kan niemand hebben, dan dat hij zijn leven stelt voor zijne vrienden, maar Gij hebt uw leven voor ons gesteld, toen wij vijanden waren door het verstand in de borze werken. O Heilige Geest, die de liefde Gods in de harten uitstort, eeuwig, drieëinig God, ik arm zon-

daar beken, dat ik U niet boven alles zóó lief heb, als ik schuldig ben, noch mijne naasten als mij zelven. Nu Heere! dewijl Gij mij die genade schenkt, dat Gij mij noodigt om te komen aan uw H. Tafel, welke is eene tafel der liefde en waar gij ons uw onbegrijpelijke liefde toont, och, stort uwe liefde ook uit in mijn hart, ontsteek mijn hart, mijn koud, doodig hart, dat het ontbrande in liefde tot U, en geef dat ik mijne liefde tot U daardoor bewijze, dat ik uwe geboden bewaar, dat ik liever van alle schepselen afzie en die laat varen, dan dat ik om iemands wil tegen uwen wil zoude handelen. Laat toch de liefde van CHRISTUS mij dringen, dat ik niet mij zelven leve, maar Hem, die voor mij gestorven en opgewekt is uit den dooden. Geef ook, o Heere! dat ik alle haat, vijandschap, wraakgierigheid, nijd, boosheid en alle kwade bewegingen tegen mijnen naaste aflegge. En daar ik verschijnen zal aan uwe Tafel, die Gij bereid hebt voor uwe uitverkorenen, heiligen en beminden, doe mij dan daar verschijnen bekleed met barmhartigheid, lankmoedigheid, vriendelijkheid, zachtmoedigheid, van harte vergevende allen, die tegen mij misdään hebben, zoo als CHRISTUS ook ons vergeven heeft. Laat mij nooit overwonnen worden door het kwaad, maar doe mij het kwaad overwinnen door het goede. Doe mij den vrede najagen en altijd géwillig zijn tot verzoening. Omdat ik daar zal aanzitten met uwe kinderen, die even dierbaar geloof met mij hebben ontvangen, o geef mij hen vurig lief te hebben, met een rein hart, ootmoedig een ander beter achtende dan mij zelven, zoekende, wat tot den vrede dient en tot anderer stichting, opdat uw Naam in eeuwigheid geprezen worde, Amen!

HOOFDSTUK VII.

EENE VERMANING OM OP DEZE ZAAK ERNSTIG ACHT TE GEVEN.

I. Ik denk, dat wel niemand onzer zoo vermetel is,

dat hij zoude durven zeggen te aller ure even wijs te zijn, zoo dat hij niet zeer gemakkelijk tot dwaling zoude kunnen vervallen en van den rechten weg afwijken. De Psalmist, die zeer wijs en heilig was, bekent, *dat hij nijdig was op de dwazen, ziende der goddeloozen vrede*, en dat het hem zoo kwelde, *dat zijne voeten bijna waren uitgeweeken en zijne treden bijkans uitgeschoten* (Ps. 73 : 2, 3) en hij vraagt (Ps. 19 : 13): *Wie kan de afdwalingen verstaan? — Vergeef mij mijn verborgene zonden!* Hoe licht kunnen niet zelfs de allerwijsten bedrogen worden en de voorzichtigsten veilen! SALOMO die eene wijsheid bezat als niemand voor hem gehad heeft of na hem hebben zal onder de menschenkinderen, werd verleid door zijn afgodische bijwijven. Menschen, die naar het schijnt nooit vermoed hadden, dat er eenige valsheid in hun hart was, of zoo zij zulks wisten daarover echter gerust geweest zijn en het voor geen kwaad geacht hebben, zijn bedrogen uitgekomen op den dag des onderzoeks, en zij, die nooit eenig gevaar vreesden, om de hel niet eens dachten, maar op den hemel rekenden en meenden, dat zij daarop vast konden staat maken, zijn eeuwig verloren gegaan (Matth. 7 : 22, 23). Menschen die dachten, dat hun gebouw vast genoeg stond en dat hun zandgrond zoo sterk was als een steenrots, dat de woorden van CHRISTUS te hooren, uit en in de kerk te gaan, leerredenen te hooren en belijdenis af te leggen genoeg was, voornamelijk, als men daarbij konde zeggen, *mijn hart is goed, ik houde het met de kerk*, die zich zelve alzo gerust stelden met hun ingebeelde oprechtheid, omdat hun weg recht was in hunne oogen, en dachten, dat zij *rein van harte waren*, zijn in het eind ellendig bedrogen uitgekomen. Lieden, die tot den Heere JERUS zelve zouden durven zeggen: *Gij zijt onze Heere, wij hebben aan uwe Tafel, in uwe tegenwoordigheid gegeten en gedronken en gij hebt in onze straten geleerd*, als of zij zeiden, wij zijn ten Avondmaal en naar-

stig ter kerk gegaan, hebben openlijk bekend, dat gij onze Heere zijt, — zulke lieden hebben immers niet gedacht, dat de Heere tot hen zoude zeggen: *Ik ken u niet, gaat weg van Mij, gij werkers der ongerechtigheid.* — Gij nu, waarde lezer, hebt gij vasten grond, waarop gij zeker gaat? Zijt gij beter dan de Farizeër, die schelm noch dief was, en dan de jongeling, die al de tien geboden van zijne jeugd af onderhouden had? Hoe veel verdoemde zielen liggen niet in de hel, die nooit gedacht hadden daar te zullen komen en die er wel degelijk over geraakt zouden geweest zijn, indien men hun zulks te voren gezegd of hen met de hel bedreigd had. Meent gij, dat de rijke man er ooit op gerekend heeft, dáár te zullen komen, waar hij nooit wenschte zijne broeders bij zich te hebben? Toen men hem, om zoo te spreken, met den hoed in de hand naliep, mijnheer noemde en het voor groote eer rekende, als men aan zijne tafel mocht komen; toen knechten en maagden hem dienden als eenen prins, elk op zijne gezondheid dronk, hij nergens anders voor zorgde, dan om lekker te eten en zich sierlijk te kleden; meent gij, dat hij om de hel dacht, toen men het zoo bezig had met hem te dienen, dat er niemand was, die voor een oogenblik aan den armen LAZARUS kon denken, al zagen zij hem ook voor de poort bij de honden liggen; toen er niemand was, die hem slechts eenige kruimels toewierp, hoe zeer hij daarom ook bedelde? Wellicht hadden zij zoo veel met hunnen heer te doen, dat het hun niet gebeuren mocht en zij geenen tijd hadden om naar den bedelaar om te zien. Denkt gij, dat die groote heer toen wel eens zal gedacht hebben nog zoo arm te zullen worden, dat hij zoude moeten bedelen en smeeken aan een bedelaar om hem een droppel water te halen, teneinde zijn brandende tong te verkoelen; dat hem *een droppel water* zou geweigerd worden, daar hij zooveel wijn placht te drinken, en dat hem het weigeren van *een kruimel brood* alzóó zoude vergolden worden? Als onze Heere het oordeel zal hou-

den; dan zal Hij vele menschen als stootende bokken en vervloekte booswichten verdoemen, niet omdat zij hoeren en boeven geweest zijn, of omdat zij iemand het brood uit den mond genomen, hem zijne kleederen uitgetrokken en die in de bank van leening gebracht of eenig geweld en rooverij aangedaan hebben; maar omdat zij de armen, en Hem in de armen, *niet gespijzigt en gekleed hebben* (Matth. 25: 41, 42). Meent gij, dat die lieden, die CHRISTUS voor hunnen Heere erkenden, gedacht hebben, dat hun zulk een vonnis te wachten stond? Zij betuigden immers dat zij bereid waren geweest om CHRISTUS te dienen, indien zij hem in zulke toestand hadden gezien, dat Hij hunnen dienst noodig hrd! Hoevelen dan, die nu gewoon zijn te zeggen, dat zij gerust zijn, gansch niet twijfelen aan hunne zaligheid, daarom den raad en de vermaning verachten van hen, die zeggen: *bedenk u, onderzoek u nauwkeurig, maak uwe roeping en verkiezing vast*, zullen zich in 't eind beklagen, dat zij dezen goeden raad versmaad en alzoo zich zelven in 't verderf gestort hebben!

II. Ja zelfs heel wijze en uitstekend handige lieden zijn in deze gewichtige zaak dwaas bevonden; zij, die behendig genoeg waren, om een ander te bedriegen, zijn zelf door hun eigen hart bedrogen. Mannen van groote geleerdheid, vlugheid en voorzichtigheid, die kennis hadden van de natuur, van den loop des hemels, van de H. Schrift en van den ingang ten hemel, zoodat zij *den sleutel der wetenschap* bij zich droegen, anderen den weg der zaligheid konden wijzen en leeren wat goed is, zijnde leidlieden der blinden en lichten dergenen, die in duisternis zijn, onderrichters der onwijzen, en leermeesters der onwetenden, ja dezulken zelfs, die in 't licht van het Evangelie geleefd en wel geweten hebben het groote onderscheid, dat er is tusschen rechtvaardigen en goddeloozen, die menige leerrede gehoord of ook zelve wel gedaan hebben, aandringende op het onderzoek van zich zelven, leerende hoe men zulks

doen moet en welke de rechte kenteekenen en proeven zijn om zich zelve wel voor te bereiden, — zelfs zulke mannen kunnen misleid en dagelijks bedrogen worden. JUDAS predikte CHRISTUS aan anderen, daar hij zelf niet geloofde. De Joden hoorden CHRISTUS zelve prediken en proeven voorstellen, waaraan men weten kon, of men waarlijk een kind van God en een kind van ABRAHAM was, en zijn toch verloren gegaan. Menschen, die een geheel levenstijd gehad hebben om zich zelve te verzekeren van het eeuwige leven, wien het genoeg gezegd werd, dat hun het leven en al den tijd des levens daartoe gegeven was en tot geen ander einde dan om God te dienen, voor hun eeuwige rust te zorgen en te arbeiden, om zekerheid te verkrijgen van hunne zaligheid, zijn zoo deerlijk verleid, dat zij al den kostelijken tijd verkwist hebben met wat anders, of met niets te doen. Dezulken hebben alzoo zorgeloos vergeten, waartoe zij in de wereld waren en niet gevraagd, hoe zij in den hemel zouden komen. En gij, waarmede hebt gij uwen tijd doorgebracht? Wat hebt gij gedaan, dat u dienstig is om verzekerd te zijn van uwe zaligheid? En zij, die anderen hebben bestraft over hunne zonden, voornamelijk ook over de nalatigheid hierin, die bedreigd hebben met de hel en de verdoemenis der ziel, die in CHRISTUS Naam geprofeteerd en gepredikt hebben, toonende hoe gevaarlijk het is om zoo zorgeloos daarheen te leven, — deze zijn zelve zorgeloos geweest jegens zich zelve en hebben hun eigen rekening kwalijk opgemaakt. Is het dan geen tijd, niet ten hoogste dienstig en noodig, dat wij ons zelve beproeven en onderzoeken, hoe het met ons staat, of ook wij niet zijn afgeweken van den rechten weg?

III. Het is dan zeer gewoon en het geschiedt gemakkelijk, dat men in dit gewichtig stuk, waarvan ons eeuwig welzijn afhangt, misleid en bedrogen wordt. Waarlijk het is de gewone loop der wereld. De meesten gaan op den

breeden weg, die goed is in hunne oogen, en die hen nogtans eindelijk in het verderf stort. De weg is nauw, die tot het leven leidt en weinigen zijn er, die denzelven vinden (Matth. 7 : 14). In de oude wereld was niemand, die voor den zondvloed vreesde en wij vinden geheel niet beschreven, dat iemand zich daarover bekommerde, maar wel integendeel, dat ze allen gerust en weltevreden waren, *want zij aten, dronken, trouwden, gaven ten huwelijk, bouwden en plantten*, zij hielden maaltijden en bruiloften, *totdat NOACH in de arke ging en de zondvloed kwam en hen allen verdoofde*. Hoe weinigen waren er, die niet bedrogen werden! Niet meer dan acht personen werden behouden, en onder deze was nog de booze CHAM, die een *vervloekte spotter* was, aan wie de ark zoo weinig nut had aangebracht, als nu de kerk aan vele toehoorders doet, die er even zoo boos uitkomen, als zij er zijn ingegaan. Wie was er binnen Sodom en in de geheele landstreek daaromtrent, die den avond te voren dacht, dat hij op den morgen van den anderen dag door vuur uit den hemel zoude verbranden, en dan nog van het eene vuur in het andere, van het tijdelijke in het eeuwige geworpen zoude worden om aldaar *de straf des eeuwigen vuurs te lijden?* *Zij aten, zij dronken, zij trouwden*, zij waren vroolijk en gerust en moedwillig daarbij, zoodat zij het huis van Lot wilden openbreken om zijne gasten daaruit te halen en hunnen moedwil met hen te plegen: zoo bevonden hen de Engelen, toen zij in de stad kwamen. Zelfs de toekomstige schoonzonen van Lot, waaraan hij zijne dochters verloofd had en die ongetwijfeld van de beste, allergeschikste en aanzienlijkste der stad zijn geweest, omdat Lot een bij uitstek godvruchtig man zijnde, zekerlijk zorg heeft gedragen, dat zijne twee dochters, de eenige kinderen die hij in de wereld had, aan het beste soort van jongelieden zouden worden uitgehuwelijkt, — zelfs deze spotten met den vromen man, toen hij hen waarschuwde voor den schrikkelijken dood, dien zij den anderen dag te verwachten hadden; het ging

hun zoo weinig ter harte, dat zij dachten, dat de oude man den spot met hen dreef. Daarom gebruikten zij niet eens zoo veel beleefdheid, dat zij hunnen dienst aanboden om hem en zijne dochters bij hun vertrek te vergezellen. Zoo gij denkt, ja dat waren slechte boeven, *de mannen van Sodom waren boos en groote zondaars tegen den Heere*, dan gaat gij te ver in uw oordeel. Ik bid u dan om Gods wil, maakt eens het volgend besluit op bij u zelve: indien menschen, die openbaar goddeloos leven, evenwel nog gerust zijn en zoo naar den dood en naar de hel loopen, hoeveel te meer kan een mensch als gij of uws gelijke, die eerlijk en burgerlijk leeft, niemand benadeelt, uiterlijk de godsdienst waarneemt en vrij is van in 't oog loopende zonden, dan niet bedrogen worden door eene gedaante van godzaligheid, hebbende de kracht daarvan verloochend. Want zoo iemand meent, dat hij iets is, daar hij nogtans niets is, die bedriegt zich zelve. En hoe licht kan dat gebeuren en hoeveel malen en hoe algemeen gebeurt het? Daarom heeft het den H. Geest goedgegacht den Christenen deze vermaningen voor te stellen, als voor hen ten hoogsten noodig: „Dwaalt niet — kwade zamensprekingen bederven goede zeden. Dat u niemand verleide met ijdele woorden; om deze dingen komt de toorn Gods. God laat zich niet bespotten. Zoo wat de mensch zaait, dat zal hij ook maaien. Zijt daders des woords en niet alleen hoorders, u zelve met valsche overleggingen bedriegende. Indien iemand onder u dunkt, dat hij godsdienstig is en hij verleidt zijn hart, diens godsdienst is ijdel.” Hoe noodig deze vermaningen zijn, kan men daaraan zien, dat meest alle *hoorders* van Gods woord in onzen tijd zich schijnen in te beelden, dat zij waarlijk *daders* zijn, en dat zij *door hun doen* zeker zullen *zalig worden*, zoodat zij geheel niet twijfelen, of het kan zoo wel gaan. Zegt mij eens, hoeveel lieden hebt gij van uw leven wel gesproken, die ernstig bekommerd waren over hunne za-

ligheid, en hartelijk bedroefd, dat zij geen meerdere zekerheid hadden en geen raad wisten om die te verkrijgen? Gij, die dit leest en een leeraar zijt, bedenk u eens hoe weinigen zijn er gedurende den tijd van uwe bediening bij u geweest, die hierover van harte klaagden en in oprechtheid raad zochten, zoodat gij bemerken kondt, dat zij het waarlijk en van harte meenden en daarom verlegen waren? Hoe velen zijn er wel bij u geweest, die u moeielijk vielen met beuzelingen, die zij zonder u wel hadden kunnen verrichten, of met zulke zaken die zij niet van u moesten begeerd hebben en die hun tot hunne zaligheid zonder voordeel waren? En gij lezers, man of vrouw, dienstbare of vrije, zegt eens hoevelen kent gij wel van uwe vrienden, bekenden, medegezellen, naburen en van allen, die met u omgaan, die ooit ongerust zijn geweest en die niet volmondig, indien men het hun vraagde, zouden zeggen, dat zij dachten zalig te worden en zeker in den hemel te komen, die dus wel met groote verwondering zouden toehooren, indien iemand zulks in twijfel trok en verstoord uitroepen: *God bewaar mij, dat ik anders zoude denken? Zoude ik niet in den hemel komen, dan was ik te vergeefs op aarde geweest!* Als men hun vraagde, welke gewisheid zij daarvan hebben, dan zouden zij slecht staan te kijken. Licht zouden zij wel boos worden, even als die dronkaard, die de zieke waardin hoorde zeggen, dat de leeraar haar met de hel bedreigd had, en in gramschap uitriep: zoudt gij in de hel varen, laat dat de duivel doen! Zoo zijn meest alle menschen daarin gerust, dat zij zullen zalig worden. Evenwel zegt onze Heere wel duidelijk, dat er *weinigen zijn, die den weg vinden* (Matth. 7 : 14). Telt eens dien grooten hoop menschen, die geheel onwetende zijn aangaande de hoofdstukken des geloofs, de groote menigte, die ze slecht verstaat en die ontelbaren, die er slecht naar leven; die de onheilige gewoonte meer achten, dan de H. Schrift; het

zeggen van menschen meer dan de geboden Gods; telt dan nog eens al de overigen, die spotten met de godzaligheid en met alle vermaningen, die zij hooren, onheiligen als EZAU en schijnheiligen als de Farizeërs; rekent nu eens uit of dit geen ontelbare hoop zal zijn en vraagt eens, of zij niet allen denken, dat zij zalig zullen worden en of er wel iemand is, die eene andere rekening maakt, daar zij toch, zoo Gods woord waarheid is, stellig bedrogen uitkomen. Indien er dan een zoo groote menigte bedrogen en op den doolweg zijn, zullen wij ons dan niet dadelijk opmaken, en eene slang in het gras ziende, opspringen om een middel te zoeken teneinde veilig te zijn? En daar er nu geen ander middel is dan de zelfbeproeving, waarom zullen wij die dan terstond niet bij de hand nemen? Heb niet ik, die dit schrijf, en allen die van mijn beroep zijn, groote reden om ons zelve te beproeven of wij anderen tot hun eeuwig voordeel voorlichtende, niet eindelijk zelve zullen bedrogen worden tot ons eeuwig nadeel; of wij anderen gepredikt hebbende, niet zelve zullen verworpen worden en anderen den ingang des hemels gewezen hebbende, niet zelve daarbuiten moeten blijven? En hebt gij, die dit leest, geen groote reden om u te beproeven, of gij niet menigmaal aan het H. Avondmaal geweest zijt tot uwe verdoemenis, of het op uw doodbed u niet zal bezwaren, dat gij dit zoo wèl geweten en niet bedacht hebt; dat gij zoo goed verstaan hebt, hoe gij u beproeven moest en eerst van uwen toestand verzekerd zijn, vóór gij aan de H. Tafel gingt, en hebt nooit daar naar getracht, maar zijt zoo maar uit gewoonte voortgegaan als de groote hoop, welker tijdelijke gerustheid zal eindigen in eeuwige pijn!

IV. Is het dan niet zeer gevaarlijk, ja is er wel iets gevaarlijker en schadelijker in de wereld, dan maar zoo onbedachtzaam heen te leven als dieren, zonder ernstig na te denken? Gij zegt: iemand die zon-

der zorg leeft, leeft als een dier en is het met u wel beter gesteld? Gij leeft maar om te eten en te drinken, te slapen en te waken, en zoo doen ook de dieren. Gij bekommert u niet over hemel of hel, de dieren hebben daarover ook geene zorg, zij weten daarvan niets af. En waagt gij zoo uw eeuwig welzijn aan het onzekere? Zoudt gij wel een kapitaal van duizend guldens zoo dwaas in de waagschaal willen stellen? Zoudt gij geene zekerheid willen hebben? Zoudt gij u wel lichtvaardig op een gevaarlijke reis begeven, zonder eerst naar zekerheid te trachten, indien die te krijgen was? Men zendt briefjes in de kerk en men bidt openlijk en gezamenlijk voor de zulken, die op een gevaarlijke reis zijn; en zijn wij niet allen op een gevaarlijke reis in de wilde zee dezer wereld, varende naar de haven der eeuwige rust, met veel meer gevaar, dan Israël door de woestijn naar Kanaän reisde, waar zoo velen onderweg bleven en omkwamen, die in de ruste niet ingingen, maar *vernield werden door den verderver?* Zullen niet, bij een vlieden storm, schipper en stuurman nauwkeurig oppassen, als schip en volk in nood en levensgevaar verkeeren? Indien de beste kinderen van God zoo bezwaarlijk in den hemel komen, met zoo veel moeite en verdriet, met zoo veel klagen, kermen, zuchten en schreien, — denken wij er dan gemakkelijk in te geraken? Waar staat zulks geschreven en welke zekerheid hebben wij daarvan? Indien de godzaligen zich zelve vergissen in hunne rekening, oordeelende dat het veel erger met hen staat dan inderdaad het geval is, dan is zulks droevig en baart veel onrust, schreien en klagen, belet hun den slaap des nachts en vrolijke gezangen des daags. In 't eind echter doet het hun geene schade. Het gaat daarin met hen, als met den koopman die zit en rekt, en hoe hij ook de som optelt, hij komt tot geen andere uitkomst dan dat hij veel ten achteren is; zijne zaken staan geheel slecht meent hij en evenwel is het niet waar; er is een misslag

in de rekening, welken hij niet opmerkt en nogtans maakt hij zich zoo ongerust, dat hij niet eten noch slapen kan; eindelijk komt er een goed vriend en vindt de fout, en zijne blijdschap is groot zulks te ontdekken. Zoo zit ook een godzalige ziel dikwijls te treuren; zij ziet hare zonden en schulden en er komt veel te kort; zij weet echter wel, dat er een rijke Borg is, maar zij durft niet hopen, dat die voor haar betalen zal en dat zij bij hem zoo in gunst staat er is dit of dat in den weg, en zij kan zich niet gerust stellen; eindelijk komt er een goed vriend, toont haar den misslag en de Trooster, de H. Geest, verzekerd haar, dat die vriend de waarheid zegt en doet het haar inzien, somtijds wel heel laat op het doodbed en aldus scheidt zij nog eindelijk gerust uit de wereld en gaat in ten hemel, waar zij vreesde nooit te zullen komen. Zoodanig een benauwde ziel was voor eenigen tijd alhier, die verklaarde nooit verzekerd geweest te zijn, dat zij zalig zoude worden. Zij zeide integendeel, dat zij wel verzekerd was, dat, indien God haar in de hel wierp, Hij rechtvaardig met haar zoude handelen; want sprak zij,

Een zondaar beu ik snood van aard,

In zonde ontvangen en gebaard;

Ik ben geneigd tot alle kwaad

En weet in 't oordeel Gods geen raad!

Zoo mij God om al mijne zonden, boosheden en verdorvenheid van zijn aanschijn verstoot, zal ik in de hel uitroepen dat Hij rechtvaardig is en mij recht doet, en ik zal Hem daarvoor prijzen. Toen de leeraar daarop antwoordde, dan zult gij in de hel niet komen, indien gij gezind zijt om God te prijzen, want in de hel prijst men Hem niet, maar daar lastert men Hem, toen hernam zij: lasteren zal ik Hem in eeuwigheid niet, daartoe is Hij te goed. Hierop begon zij zich te bedenken en moed te scheppen, zoodat zij na eenige dagen een gelukkig afscheid nam uit deze bedroefde wereld, al hare on-

gelukken en zwarigheden eindigende en met de hemelsche vreugde verwisselende. De schade dan, die *zulke* misrekenaars lijden, is nog wel over te komen; maar als een wereldsgezind christen zich misrekent, denkende alles te boven te zijn, daar hij toch nog in de uiterste ellende verkeert, alzoo zich zelve tot den einde toe bedriegt en niet wil hooren van zijn gevaar, zulk een ongeluk is niet te verbeteren. Immers de valsche gerustheid maakt hem verkleefder aan zijne zonden en doet hem des te zorgloozter voortgaan op den breeden weg. Hij zal niet trachten om zijn misslag te verbeteren, omdat hij dien niet ziet noch wil zien, want hij scheidt er behagen in. *Het bedrogen hart heeft hem ter zijde afgeleid, zoodat hij zijne ziel niet kan redden noch zeggen: is er geen leugen in mijne rechterhand* (Jes. 44), is er geen bedrog in mijne beproeving en geen leugen in mijne rekening? Dit maakt alle proefleerredenen bij hem vruchteloos: hij schuift ze een ander op den hals en zegt: ik ben die man niet, *ik heb geene ongerechtigheid gewrocht*. Al de bestraffingen en bedreigingen met den toorn Gods en de heltsche verdoemenis stuiten op hem af als op een man, die gehard en schootvrij is, of die even als SAUL een *maliën-kolder* aan heeft, *waardoor het zwaard des Geestes, 't welk is Gods woord, niet wil dringen*, en zoo kan het hart niet geraakt worden. Zoodanig mensch is wijs in zijn eigene oogen, daarom is van eenen zot meer hope dan van hem. Hij is gelijk aan den stuurman van wien JAN HUGHEN VAN LINSCHOTEN verhaalt, die het schip van den koers bracht, omdat hij meende wijs genoeg te zijn, zijnde echter geheel onervaren en willende naar geene vermaningen luisteren. En zulks, zegt hij, gebeurt wel meer en is oorzaak van groote schade. Zoo denkt ook de eigengerechtigte, dat hij wijs genoeg is en wel weet, wat goed en kwaad is, hoe hij leven, zijn schip naar den hemel sturen moet, en juist daardoor geraakt hij op een klip of strandt in de hel. Wat

hem helpen en behouden zoude veracht hij en alzoo moet hij vergaan, want al wat men aanwendt, om hem te vermurven, dient slechts om hem te verharden. Gelijk een onervaren geneesheer, die de ziekte niet kent en denkt dat ze niet kwaadaardig is, zoodat hij den zieke slechts een zuiveringsmiddel ingeeft, daar hij hem moest doen zweeten en het hart ontlasten, hem verergert en doet sterven, zoo denken ook zulke lieden in het geestelijke, dat er bij hen geheel geene kwaadaardigheid bestaat, verdrijven zij alle zwaarmoedige gedachten, en willen ze niet tot God gaan om het hart te ontlasten en zich te verbeteren, daar echter *door treuren het hart verbeterd wordt*. Integendeel gebruiken zij verkeerde middelen en zoo brengen zij hun arme ziel ter dood, en bekommeren zich daar even zoo weinig om als een onervaren geneesheer, die de dooden, welke hij een verkeerd geneesmiddel heeft ingegeven, bij de begravenis volgt. Een goed christen handelt somtijds evenzoo met zijne ziel, als zij die zelve een drank bereiden en die innemen, zonder dat zij daarvan het rechte verstand hebben en aldus brengen zij zich zelve dikwijls in gevaar. Zoo zal soms een bekommerde ziel Gods bedreigingen op zich toepassen, daar zij zich moest verkwikken en versterken met Gods genadige beloften. Een ander zal zich zelve het leven toezeggen, daar hij toch in zoodanigen toestand is, dat hij *het leven niet zal zien, maar de toorn Gods op hem blijft*. Alzoo heeft hij geheel geen medelijden met zijne arme ziel, al is zij waarlijk ook het ellendigste schepsel op aarde, zoodat zich ieder verstandig mensch er over zoude erbarmen, indien hij haar zag. Hij zelf weet van geen zwaarigheid, omdat hij niet weet in welke ellende hij verkeert. Een verstandig geneesheer beklagt eenen zieke, die in een ijlede koorts ligt en waarvan hij wel voorziet, dat het op den dood zal uitloopen, en de zieke is vroolijk, zingt en lacht, niet wetende, dat zijne ziekte doodelijk is. Zoo zal

ook een leeraar of een ander, verstandig mensch, zoodanig christen, die vroolijk is in de *verkeerdheden des kwaads*, beklagen, ziende dat het op de hel zal uitkomen; dat hij daar zijne vreugde zal beweenen en toch van geene zwaarigheid weet, denkende, dat een ander dwaas is; daar hij het zelve is. Hij lacht met degenen die hem beklagen, hij houdt hen voor muggezifters, verzoekt dat men hem met rust late, zullende hij wel voor zich zelve zorgen, en dat men zich om hem niet bekommere, of zich met hem bemoeie, maar dat zij voor zich zelve mogen toezien, zorgen dat zij zich zelve verbeteren; ja, hij vraagt hun in allen ernst of zij denken, dat het met hem niet goed staat en meenen dat op hen zelve niets te zeggen valt. Hij zal het wel goed maken. Zij mogen heengaan om hun eigen tuin te wieden. Daar zullen zij genoeg te doen vinden. Hij voor zich is te vreden; zij mogen zien hoe zij het maken. Ieder moet voor zich zelve, zij niet voor hem instaan. Hij houdt hen voor woelgeesten, omdat zij hem zijn gevaar voor oogen stellen en ongerust maken. Intusschen is hij gelijk aan een os, die naar de slachtbank geleid wordt; medelijdende menschen beklagen het dier, maar het weet er niet van, noch denkt, dat zijn dood en de doodelijke slag zoo nabij zijn. Is het niet jammerlijk aan te zien, dat een redelijk mensch zoo onverstandig en dierlijk dom is, dat hij lacht en vroolijk is, daar zijne vrienden, die zijnen toestand kennen en zijne welvaart liefhebben, hem met schreiende oogen aanzien? JEZUS weende over Jeruzalem, toen hij de stad aanzag, terwijl de inwoners echter van geene droefheid wisten, noch hem voor zijne tranen en medelijden dankten. PAULUS weende en schreef het met tranen in de oogen, dat er menschen waren, *die het kruis van Christus haatten, aardsgezind waren, en welker God de buik was* (Philipp. 3 : 18, 16) en wij lezen zelfs niets van hunne tranen, of dat zij over hunnen toestand bekommerd waren.

V. Niemand immers, die goed bij zijn verstand is en eenigzins met aandacht de H. Schriften gelezen heeft, kan ontkennen, dat dit de gewichtigste zaak ter wereld is, zoo dat men niets kan bedenken, waaraan meer vast is en overzulks het bedrog in dezen allerschadelijkst is. Was het een verlies van duizende guldens, een slechten borgtocht, een verloren schip met goed waarvan echter het volk behouden is, wat nood, zulks was wel wederom te herstellen. Maar hieraan is eene onherstelbare schade vast. Indien het schande is voor een verstandig man om in een gewichtige zaak, die men maar eenmaal doen kan, en waarin men maar eenmaal kan dwalen, een misslag te begaan en te zeggen: *dat had ik niet gedacht*, welke schande zal het dan zijn voor den christen, die den Bijbel bezit en zoo vele leerredenen gehoord heeft om hem wijs te maken tot zaligheid en den weg te wijzen, dien hij bewandelen moet, wanneer hij buiten zijn gissing in de hel komt en daar weenend moet bekennen, *ach, dat had ik niet gedacht*, en nooit gemeend, dat het zou met mij zoude afloopen, dat ik hier zoude komen! Voorzeker, waar er sprake is van ons eeuwig behoud of verdoemenis, en zulks voor een gericht, waar eene uitspraak zal gedaan worden, waarvan geen hooger beroep is en waarbij het eeuwig zal blijven, zonder herziening of herhaling, zonder uitstel, zonder eenige schikking of verdrag te mogen hopen, daar is ieder misverstand onverschoonlijk, iedere misslag schadelijk en doodelijk, omdat het met geene moeite of kosten weder is goed te maken, als men eens de zaak verloren heeft. Die eene pleitzaak heeft, kiest den besten pleitbezorger, dien hij maar kan krijgen, om zijn geld en goed niet te verliezen; die eene zware ziekte heeft, laat den besten en bekwaamsten geneesheer halen, om zijne gezondheid weder te bekomen en het leven te behouden, hetwelk eens verloren zijnde niet kan weder-

verkregen worden. Hieraan is echter meer gelegen, dan aan de geheele wereld; hier geldt het de ziel en hare eeuwige welvaart. Wat baat het den mensch, zoo hij de geheele wereld wint, en zijne ziel verliest? Indien gij zoo zorgeloos voortgaat tot aan uwen dood, zonder u ooit recht te beproeven, dan zal er eindelijk geen tijd meer zijn om uwe schade te herstellen. Indien gij hier zeilt naar eene valsche kaart of verkeerde streek, en niet wilt wenden, hoe men u daartoe ook vermaant; wanneer gij dan eindelijk diep ongelukkig wordt, dan zult gij niet voor de tweede maal kunnen herhalen, het is met éénmaal gedaan. *Het is den mensch gezet éénmaal te sterven en daarna* is er niets anders te wachten dan *het oordeel* (Hebr. 9 : 27). Men meent, dat iemand die stil, zacht en gerust sterft, zalig is; ach, zegt men, hij is zoo gerust gestorven, hij ging uit als eene kaars; hij was welgemoed op de reis, hij had nergens last van, en maakte nergens eenige zwaarigheid in; o, hoe gelukkig is hij, die zoo sterft en die zoodanig op reis gaat! Maar hoe weet gij, dat zijne gerustheid op een vasten grond steunde? Want eenen mensch te zien sterven, die door enkel misverstand gerust is, waarlijk dat is het ellendigst, erbarmelijkst gezicht van de wereld? In dien gij de helsche vlammen voor uwe oogen zaagt, indien gij het jammerlijk klagen der verdoemden kondet hooren, gij zoudt voor al het goed, dat de zon beschijnt, voor al het goud, dat op en in de aarde is, in zoodanig misverstand, in zulke gerustheid, geen enkelen dag, ja geen uur willen leven; want daarin te leven is gevaarlijk, daarin te sterven is onherstelbaar. Dit is immers de gewisse waarheid Gods, gij kunt hiertegen met eenigen schijn van grond niets zeggen; wèl dan hem, die zich dadelijk opmaakt om zich te bedenken, in welken toestand hij verkeert en hoe hij veilig en zonder eenig gevaar zal kunnen leven! Het eenig middel daartoe is een ernstige beproeving. Daardoor

kan men ontdekken, hoe de zaken staan en of men verzekerd kan zijn en veilig zijnen weg gaan.

VI. De arbeid en moeite, aan dit werk verknocht, zijn zeer gering in evenredigheid van de schade en pijn, die uit het verzuim zullen volgen. Hoe langer gij wacht, hoe erger het wordt. Indien gij uw gezwel niet durft laten zien, maar het laat inkankeren, zal het u dooden. Is uw arm of uw been uit het lid, hoe langer gij dan wacht, hoe erger het zal worden, hoe pijnlijker het terechtzetten zal zijn, omdat het dan begint te vergroeien. Is uwe ziel niet goed gesteld en gaat gij zoo al voort zonder den geneesheer te zoeken, dan wordt gij des te ellendiger. Hoe verder men naar het noorden komt, hoe kouder het is, want de warmte en de welstand der aarde, van vee en menschen, komt van de zon. *Al ons heil is bij de Zonne der gerechtigheid en er is genezing door hare stralen* (Maleach. 4: 2). Indien wij de zonden, die de ziele kwellen niet aan Hem ontdekken, niet door Hem laten verbinden en genezen, dan staat ons niets anders te wachten dan de eeuwige dood. Gij ontbiedt gaarne dadelijk eenen heelkundige als er iets aan uw lichaam verwrikt is; gij verdraagt de pijn door de terechtzetting veroorzaakt; gij neemt bittere dranken in om het lichaam te zuiveren en gezond te worden, en wilt gij dan geheel niets doen voor uwe ziel? In het lichamelijke wacht gij u voor al te groot gemak en ledigheid, gij oefent uw lichaam door wandelen en arbeid; gij vermijdt om te veel zoetigheid te eten en zegt: het veroorzaakt een walgende maag en kwalijk riekenden adem. Meent gij dan, dat uw ziel zich wel zal bevinden bij al dat gemak, bij al die ledigheid en rust? Het ijzer, dat rust, roest. Wilt gij uwe ziel dan geheel niet oefenen, maar in onzalige ledigheid laten verroesten? Zal zij zich wél bevinden bij al die zoetigheid, die haar walgelijk en stinkende maakt voor God? Wilt gij geheel geene moeite doen om haar te oefenen, opdat zij

niet ongezond worde; wilt gij u geheel niet beijveren om de ongezondheid te verdrijven, of om het ontstelde te laten herstellen, *de trage handen en slappe knieën op te richten, rechte gangen te maken, opdat gij als een arme blinde niet verdwaalt, maar terecht gebracht moogt worden?* Wilt gij niet liever u zelve hier eenige pijn aandoen, door *uw vleesch te kruizigen, uwe booze lusten te dooden,* en u van de wereld te *spenen* en af te wennen als een gespeend kind van de borst, om alzo de eeuwige pijn te ontgaan en verzekerd te zijn van de eeuwige vreugde? Welaan, op, op dan! Een uur of twee er aan besteed om u zelve te beproeven, dat kan u zeker maken en uit de twijfeling helpen. Begint het werk maar, zet u er toe; dit werk is zoo moeielijk niet, dat ge u moogt laten schrikken. Wat schaadt het u, dat gij u zelve kent, uw eigene rekening inziet en te allen tijde weet, hoe uwe zaken voor God staan? Het zal u niet veel tijd kosten, immers niet zooveel, dat gij daarom uwen winkel, ambacht of nering-drijven zoudt behoeven te verzuimen. Gij behoeft er geene penning bij verliezen. En al kost het u dan ook wat tijd en tranen, waaraan kunt gij die beter besteden? Waartoe is de tijd u hier gegeven? Is het om dien te verbeuzelen met de dingen dezer wereld, of om dien voornamelijk te besteden in de dingen van uw hemelschen Vader en die uwer onsterflijke ziel? Zal het lichaam al dien kostelijken tijd alleen hebben en zal de arme ziel daarvan geheel verstoken blijven? Is het lichaam dan uwe beminde JACOB, die al den zegen hebben moet, en is uwe ziel de onheilige en verstooten EZAÛ? Hebt gij niets voor haar over? Ach! dat gij wijs waart en hieraan dacht! Een uurtje hieraan besteed, al is het dan ook met zuchten en tranen, zal meer troost aanbrenge dan duizend dagen en nachten verkwist met lachen, spelen, drinken en dansen, ja is meer dan al de vreugd en vermakelijkheden, welke de geheele wereld kan geven. Im-

mers, dit verzuimd zijnde, kan in een oogenblik al uw lachen in treuren, al uw vrolijkheid in een hartbedroevende en bevende verslagenheid doen eindigen. Al kondt gij ook even als BELZAZAR of als de rijke man aan een welvoorzienene tafel zitten, al hadt gij daarbij ook het vroolijkste gezelschap, dat er op aarde is te vinden; al hoordet gij zoo veel muziek en snarenspeel als SALOMO ooit gedurende zijn leven gehoord of gezien heeft; indien gij uw geweten niet goed onderzocht, u zelven niet goed beproefd hebt, maar uwe zonde hebt laten ineten en inkankeren, dan zal de wonde in één oogenblik openbreken en u doen trillen en beven, als gij ziet, dat er maar ééne schrede is tusschen u en de hel. Een zwerende vinger kan zoodanig steken en prikkelen, dat men daarvan des nachts wakker wordt; maar een kranke ziel en een knagend geweten kunnen zoodanig pijnigen, dat wel een koning alle vreugd vergaat. Spreek eens onder het eten over den dood, verkondig eens het oordeel; indien er iemand bij u zit, al is het ook een groot heer, zelfs een krijgsman, die den sterksten reus onder de oogen zoude durven zien, die zal indien hij zich nog nooit goed heeft beproefd, of zijn gemoed voor God heeft uitgestort, als hij acht geeft op uwe woorden, de krankheid zijner ziel beginnen in te zien: *Och zwijg toch, zal hij zeggen, zwijg toch van die dingen, laat ons wat anders praten, laat ons een glaasje drinken; dat is een al te zwaarmoedig gesprek; de hemel zal over vijftig jaren zoo goed zijn als nu; de dood zal vroeg genoeg komen; niet ellendig voor dien tijd!* en zoo tracht hij dien bijtenden helhond van binnen in slaap te wiegen. Wanneer gij doet naar de les: *beproof u zelven, onderzoek u zelven!* dan zult gij zoo onrustig niet zijn; dan zult gij kloekmoedig den dood durven verwachten als hebbende goede kennis met hem gemaakt, verzekerd dat hij u niet op een kwade plaats zal brengen, wanneer hij u komt halen! Och kom, zal een ander zeggen, ik heb geenen tijd om daarover

te zitten denken, dat mag mij niet beuren, ik heb wel wat anders te doen. En met alzoo *wat anders te doen* verliest men den tijd om *het rechte te doen*. Maar in goeden ernst, mijn vriend! kunt gij niet besluiten u zelve te verzekeren van den hemel, die gij zelf bekent, dat altijd even goed is en waarin gij gaarne zoudt willen komen als gij toch hier van daan moet en hier niet langer blijven kunt? Hoe vindt gij dan tijd om te loopen, te draven, te eten, te drinken, te slapen ja zelfs te leven? Kunt gij tijd vinden om uw beroep uit te oefenen, te zweeten, te zwoegen, geld te ontvangen en uit te geven, en zulks jaar uit jaar in, en kunt gij geenen tijd vinden om te onderzoeken in welken staat gij zijn zult, als de tijd ten einde is? Of gij dan voor eeuwig en altoos rijk of arm, vol pijn of vol vreugde zult zijn? Kunt gij, koopman, geheele uren nederzitten en uw hoofd breken met rekenen, tellen, schrijven en cijferen, het eene blad papier voor, het andere na bekladden tot laat in den nacht, dat uwe kaars uitbrandt, vooral als er postdag is en er veel te schrijven valt! En denkt gij niet eens, hoe de kaars uws levens reeds bijna is uitgebrand, dat de postbode spoedig komen zal, niet om uwe brieven maar om u zelve af te halen? Dat gij de ure niet weet, wanneer hij met u zal heenreizen naar een land, waar gij nooit geweest zijt en dat hij misschien geen uur te voren zal waarschuwen, noch een posthoorn blazen, maar u eensklaps zal overvallen, u voortrukken en u ter plaats brengen, waar gij de verantwoording, welke gij nu niet wilt doen, wel zult *moeten* doen, en waartoe gij dan helaas geen raad zult weten, omdat gij het hier nooit geleerd of bij de hand gevat hebt? Kunt gij uit de brieven, welke gij ontvangt, opmaken, hoe uwe zaken staan in het Oosten en Westen, in het Zuiden en Noorden en hoedanig uw staat is hier op aarde en hebt gij dan geenen

tijd om uit het boek van God eens na te rekenen, hoe uwe zaken daar boven staan?

VII. En gij allen, wie gij zijt, van wat nering, hanteering of beroep: hebt gij tot alles tijd behalve tot dat, waartoe die u eigenlijk vergund wordt? Hebt gij tijd tot wandelen, ledig zitten, met iedereen te praten, en volstrekt geen tijd om eens met uwe ziel te spreken? En toch zoudt gij met dat werk vele naweeën en ijdele klachten voorkomen! Een reiziger kan door een oogenblik stil te staan en naar den rechten weg te vragen, geheele mijlen wegs, die hij, verdwaald zijnde, had moeten afloopen en afgeloopt hebbende wederom moest terugloopen, uitsparen. Zoo kunt ook gij door u zelve te onderzoeken vele zwarigheden wegnemen, die u anders zelfs nog op uw doodbed zullen pijnigen en een grondige gerustheid en gestadige vreugde in uw hart verkrijgen, waarvan gij nu u zelve berooft. Wat vermaak, wat troost, wat vrede en vreugde kunt gij hebben, bij uw eten en drinken, bij uw slapen en opstaan, bij uw huis en hof, bij het gezelschap van uwe vrouw, kinderen en goede vrienden, indien gij niet verzekerd zijt, dat gij al die dingen geniet als eigenaar, als erfgenaam; dat zij u toekomen en gij daar recht op hebt door den Heere CHRISTUS! Zonder die verzekering immers zult gij zoo ongerust zijn als een misdadiger, die overal en altijd omziet en voor de gevangenis vreest; of als een gevangene, die zijne vrienden en goede bekenden bij zich heeft in de gevangenis en den anderen dag van hen scheidt op een schavot. Welke troost kunt gij hebben, als gij aan de tafel zit en eet, zoo gij niet verzekerd zijt, dat God uw Vader is, die u de spijs en drank uit liefde geeft? Bedenk eens, wanneer de dood u van daar kwam halen, waar die u zoude brengen? Wat troost of vermaak kunt gij hebben van het lezen in den Bijbel, van het hooren van leerredenen, van het bidden en andere godsdienstige oefeningen, zoo lang gij nog onzeker zijt,

of God met u verzoend is? Gij zijt geen enkel uur verzekerd, dat gij niet in de hel zult komen en als gij daar in komt, zult gij niets anders doen dan weenen over deze uwe dwaasheid, dat gij er niet beter voor gezorgd hebt om de eeuwige pijn te ontgaan, daar gij zoo overvloedig zijt gewaarschuwde en daar gij zulks met zulk een geringen arbeid en zoo weinig moeite hadt kunnen voorkomen. Maar dan zal al uw weenen en kermen te vergeefsch zijn en niet baten, want daar is geene verlossing. Als gij dan klaagt en schreit: *Och, ik had geheel niet gedacht, dat ik hier zoude gekomen zijn*, dan zullen God en uw geweten u antwoorden: *waarom dacht gij dat niet? Het is u genoeg gezegd, dat het u aldus zoude wedervaren; gij zijt genoeg gewaarschuwde, gij hebt tijd genoeg gehad om daarover na te denken en u zelven te onderzoeken en daarom gaat gij rechtvaardig verloren, omdat gij er niet aan gedacht hebt.* Indien gij dan zegt: *ik heb niet met mijnen wil gedwaald*, dan zal men u antwoorden: *dat gij ook niet met uwen wil, maar onwillig gestraft wordt.* Wat zal het u dan baten, dat gij u zelven zoekt te verschoonen, wanneer gij daar zult gekomen zijn, waar geene uitkomst mogelijk is en waar het klagen de pijn niet verlicht, maar verzwaart?

VIII. Gij kunt dus u zelven geen grooter ongelijk en ondiensd en den satan niet meer diensd en vermaak aandoen, dan dat gij verzuimt om u zelven te beproeven. Want het is altijd en overal het oogmerk des duivels om u onwetend te houden, u de oogen te verblinden, dat gij uw gevaar niet inziet, opdat hij u alzoo misleide, tot dat gij het helsche vuur in uwe ziel gevoelt. Wilt gij dan nu met den duivel samenspannen om u zelven te verleiden? Indien hij u niet konde bedriegen, zoude hij u ook niet in het verderf kunnen storten; dus, indien gij u zelven bedriegt, doet gij een groot gedeelte van het werk des duivels en zijt alzoo voor u zelven een duivel

en bedrieger. Heeft hij dan zoo veel verdienste bij u, dat gij hem zoudt helpen? Heeft dan de Heere JEZUS, de Getrouwe en Waarachtige, zoo weinig invloed op u, dat gij zijn getrouwen raad veracht en zijne onderwijzing en waarschuwing niet wilt aannemen? Een ander te bedriegen is groote zonde, die gij zelfs verfoeit en versmaadt, zeggende, *foei! een bedrieger!* Een eerlijk man te bedriegen is een groot schelmstuk! En nu zoudt gij vertoornd worden, als men u zulks verweet, ja, gij zoudt een eed zweren bij de zaligheid uwer ziel, dat gij een eerlijk man, eene eerlijke vrouw zijt en geen bedrieger, en acht gij het niets, dat gij u zelve bedriegt? Is niet een man, die zijnen *naaste bedriegt*, en zegt, *ik spot er mede, gelijk aan iemand, die veinst te razen, die vuurspanken, pijlen en doodelijke dingen werpt?* (Spreuk. 26). Wat zal men dan van u zeggen, die u zelve bedriegt, uwe eigene ziel verderft en zulks al spottende, lachende, zingende, alsof er geheel geene zwaarigheid in was? Gij spreekt slecht van en scheldt heftig op iemand, die u of de uwen bedriegt in den koophandel of in eene erfenis van eenige honderd guldens. Wat zult gij dan van u zelve zeggen, daar gij zulk een groot bedrieger zijt, dat gij uwe ziel eeuwige schade aandoet en berooft van een erfgoed, dat meer waard is dan de geheele wereld? Verraders, die samenspannen met de vijanden des lands en menigen burger, met vrouw en kinderen in het ongeluk zoeken te storten, zoodat zij verjaagd en verdreven of jammerlijk vermoord worden, maakt gij uit voor duivels der hel en voor de snoodste schelmen der wereld; en wat zijt *gij* dan, die uwe eigene ziel verraadt en met den duivel samenspant om u zelve in het eeuwige verderf te storten, zoodat gij uit de wereld gejaagd, buiten de hemel gesloten, eindelijk met lichaam en ziel in de hel geworpen, eeuwig vermoord wordt, ja eeuwig sterft zonder ooit gestorven te zijn? Is het niet wonderlijk, dat, daar de menschen zoo boven mate bevreesd zijn voor den duivel, zoolat zelfs een kloekmoe-

dig krijgsman schrikt en beeft voor een spook en de onkundige menigte reeds bang wordt, als zij des avonds hooren vertellen, hoe de duivel kan verschijnen in verschrikkelijke gedaanten, en vreest dat zij er des nachts van zullen droomen en verzoeken dat men van zulke dingen zwijge? En zoo iemand hun onverhoeds eene poets speelt (zoo als wel gebeurd is) door met opzet een vermomd persoon plotseling in de kamer te laten komen in eene verschrikkelijke gedaante, dan worden zij doodsbleek, ja sommigen vallen van zich zelve en men staat verbaasd wanneer men leest van bezetene menschen, hoe de duivel hen geplaagd en gepijnigd heeft, door hen in het vuur of het water te werpen. Is het dan niet, zeg ik, vreemd, dat juist diezelfde menschen, die zoo bang zijn voor den duivel, zoo schandelijk en verraderlijk met hem samenspannen tegen hun eigene ziel, eene daad waarover de duivel zelf hen uitmaakt voor booze schepsels? Want zij bij hem in de hel komen en zich beklagen, dat zij daar eeuwig zullen moeten blijven, zal hij dan niet met recht mogen zeggen: waarom zijt gij zoo dwaas geweest, dat gij u zelve nooit hebt willen beproeven en onderzoeken, hoe uwe zaken stonden? Was er voor mij zulke genade geweest als u werd aangeboden, had mij mogen gebeuren, wat men u als in den schoot heeft geworpen, namelijk, tijd van beraad en aanbod van vergeving, ik zoude zulks niet verwaarloosd hebben; gij zijt dwaas en ondankbaar geweest *en hebt de genade Gods vergeefs ontvangen*, omdat gij *den aangenamen tijd en den dag der zaligheid* verwaarloosd hebt.

IX. Gij weet het immers zeer wel en gij zegt het zelve dikwijls, dat er spoedig een tijd van rekenschap zal komen, en als iemand, tegen wien gij niet opweegt, u ongelijk aandoet, dan weet gij wel te dreigen met Gods oordeel, met dien grooten dag van rekenschap, en zulks kunt gij hem zeer bits aanzeggen. *Kunt gij het*

dáár verantwoord, zegt gij, *dan zal het wèl zijn*. Gij weet dan wel in 't breede er over uit te weiden, dat men van alles rekenschap zal moeten geven, en tot de zulken, die u te machtig zijn, weet gij wel te zeggen: *is het hier wèl en hier namaals wèl, dan is het alles wèl*. Maar van waar komt het, *dat gij, die een ander leert, evenwel u zelven niet leert?* Indien gij wilt, dat een ander er om zal denken, waarom denkt gij er dan zelf niet om? Immers, indien gij daaraan dacht, dan zoudt gij uw eigene rekening wel klaar maken. Gij zoudt dan voorzeker niet doen, wat gij nu doet, namelijk zoo zorgeloos en achteloos daarheen leven. Had SIMEÏ zich zelven wel bedacht en overlegd, dat hij door zijne knechten te zoeken zijn leven zoude verliezen, dat hij hen weder halende des konings straf op zich laadde en hen met zich brengende, zijn eigen doodvonnis te huis bracht, dan zoude hij zich zoo niet gehaast hebben om zijnen ezel te zadelen en te rijden naar ACHIS, den koning der Philistijnen, en zijne knechten niet zoo blijmoedig te huis gebracht hebben. Zoo ook, indien gij goed aan den rekendag dacht, wat verbond gij met Hem hebt aangegaan, die meer is dan SALOMO en wat gij van Hem te verwachten hebt, dan zoudt gij u beter bedenken; gij zoudt niet zoo achteloos daarheen loopen en u moedwillig in het verderf storten. Voorzeker als God u eens zal onderzoeken, dan zal dit een geheel ander onderzoek zijn, dan dit waarvan wij spreken en waartoe wij u zoo gaarne zouden willen bewegen. Indien een dief zich zelven wel bedacht en zich zelven onderzocht, als hij andere dieven op het schavot of aan den galg zag hangen, hij zoude door dat onderzoek, dat zeer gemakkelijk is, zonder moeite een rechterlijk verhoor voorkomen, daar toch een zoodanig onderzoek vaak met roede en pijnbank wordt afgedwongen en zeer smartelijk is. Men dreigde PAULUS eens om het *met geeselen te willen onderzoeken*, waarom de Joden zoo vijandig tegen hem waren (Hand. 22), maar hij ontkwam het, door te

zeggen, dat hij *een Romein* was. Maar als gij ten onrechte zegt, dat gij *een Christen* zijt, dan zult gij daardoor het gerechtelijk onderzoek van God niet ontgaan, maar vreezelijk verzwaren. Hoe verschrikt werd ADAM, toen God riep: *waar zijt gij? Hij verbergde zich achter de boomen*, en toen God hem vraagde: *hebt gij niet gegeten van dien boom?* verstomde hij en sprak geen enkel woord, dan dat kwaad was en hem nog schuldiger maakte, dan hij voorheen was. Waar zult gij u verbergen, als gij de stem zult hooren: *gij dooden staat op en komt ten oordeel?* Dan zult gij wenschen dat bergen en heuvelen u mogen bedekken en er zal niets zijn, waar achter gij u zult kunnen verbergen. Hoe schrikkelijk was het voor KAIN te hooren: *waar is uw broeder ABEL?* Had hij zich dat zelve eerst gevraagd of had hij aan die vraag gedacht, toen het nog tijd was, dan had hij zich in die benauwheid niet gebracht, waarin hij zich nu bevond, zoodat hij wanhopend uitriep: *mijne zonde is grooter, dan dat zij vergeven worde!* Velen denken, dat God niet meer om hunne wegen denkt, dan zij zelve, en omdat Hij niet spreekt of dadelijk straft, daarom meenen zij, dat God er even zoo weinig acht op geeft als zij, en dat Hij het niet weet of niet geweten heeft; maar zij bedenken niet, zegt de Heere, *dat ik al hunne boosheid gedachtig ben* (Jes. 7); *zij spreken daarvan niet in hun hart*, dat is, zij overleggen niet, zij zijn gerust en gaan steeds voort in hunne boosheid. Die rekening moet doen voor een groot heer, van wien hij weet, dat hij op ieder post nauwkeurig let, zal eerst in zijne kamer gaan en alles op het nauwkeurigst nazien of er ook wat op te zeggen valt. Ach, wat zoude het een gelukkige voorbereiding zijn, indien wij telkens tegen de viering des Avondmaals onze rekening opmaakten om gereed te zijn tegen dien grooten rekendag! O, hoe gelukkig is hij, die met goede verzekering het laatste oordeel kan afwachten, en zeggen: *ik weet en ben verzekerd in CHRIS-*

TUS JEZUS, dat het vonnis tot mijn voordeel zal zijn, want ik heb mij zelve geoordeeld naar dezelfde wet, naar welke de groote Rechter zal oordeelen; ik heb mijne zonden en overtredingen opgespoord en bekend, en zij zijn mij alle vergeven *door de eenige offerhande van CHRISTUS, die mij heeft lief gehad en zich zelve voor mij heeft overgegeven.* Dat is eene gerustheid zoo vast als een huis, dat op eene steenrots gebouwd is. Maar of al iemand zich zelve voor de menschen als rechtvaardig houdt en hij op deze wijze niet vast staat in zijne rekening, dan zal zulks hem weinig baten, even zoo min als het eenen dief kan helpen, dat hij zich zelve voor zijne medgezellen en voor de omstanders verontschuldigt, zeggende dat hij ten onrechte bezwaard wordt, 't geen altijd min of meer het geval is met een gevangen man. Maar wat baat hem zulks, indien hij zich voor het gerecht niet kan vrij pleiten en dus toch moet hangen? Zoo uw eigen hart u veroordeeld, *God is meerder dan uw hart* en weet veel meer ten uwen laste in te brengen, dan uw hart kan bedenken; en indien Hij u dan veroordeelt, wat zal het u dan baten, dat de menschen u voor rechtvaardig hebben gehouden? En of uw geweten verdoofd zijnde, u al niet verdoemt, wat zal het u baten, indien God het eens uit die verdooving opwekt en onzacht wakker maakt en *alles in 't gericht brengt, wat verborgen was in het duister?*

X. Hoe gaarne zijn wij verzekerd van de uitkomst van gewichtige zaken, en zullen wij dan geene moeite aanwenden, om verzekerd te zijn hoe onze zaak zal uitvallen, wanneer wij in dat oordeel komen, waar wij toch allen eenmaal verschijnen moeten? Indien gij eene twistzaak hadt over eenige landerijen en huizen, waar duizenden aan vast waren, hoe naarstig zoudt gij gaan vragen bij uwen pleitbezorger, hoe de zaak stond, en zoudt gij zulks nog niet veel meer doen, als uw wel-

zijn, ja uw leven in gevaar was? Hier geldt het uw eeuwig welzijn, uw eeuwig leven en kunt gij daarover zoo zorgeloos zijn, gerust te bed gaan en slapen zonder kommer? Hoe gaarne heeft een koopman, als hij een welbeladen schip uitzendt, verzekering, hoe gaarne geeft hij zijn premie aan de verzekerings-vereeningen om niet alles te verliezen en schip en goed schade te lijden; zult gij dan niet bekommerd zijn over uwe kostelijke ziel, hoe zij varen zal door de zee dezer wereld en waar zij zal aanlanden? Gesteld eens, dat gij bij beproeving van u zelve bevondt, hoe kwalijk uwe zaken stonden, wat is daar dan aan gelegen, daar het nu nog tijd is, om die te verbeteren en daartoe nog middelen genoeg voorhanden zijn; in het eerst mag u zulks wel wat ontstellen, maar het zal u op den rechten weg brengen en u ten laatste tot zaligheid strekken; dan zult gij gerust en vroolijk leven en u midden in alle verdrukkingen kunnen verblijden, wetende dat gij hebt *vrede bij God door JESUS CHRISTUS onzen Heere*, eenen vrijen toegang en *toeleiding door het geloof tot de genade, waarin gij staat*; dat uwe hoop u niet zal beschamen, dewijl gij *met God verzoend zijt door den dood zijns Zoons* (Rom. 5: 10, enz). Dan zult gij bevinden, dat er geen oprecht, waarachtig vermaak is in *koren, wijn en most, in olie spijs en drank*, maar wel in *rechtvaardigheid en vrede en blijdschap door den Heiligen Geest* (Rom. 14: 17). *Want die CHRISTUS in deze dingen dient is Gode welbehagelijk en aangenaam den menschen* (vs. 18). Dan zult gij verzekerd zijn, *dat geen schepsel u zal kunnen scheiden van de liefde Gods, welke is in CHRISTUS JESUS, onzen Heere* (Rom. 8: 39). Zoo zult gij met gestadige vreugde uwen loop in deze bedroefde wereld volbrengen, en wie zou daar niet naar streven?

XI. De kennis van toekomstige dingen wordt gewoonlijk zeer hoog geschat en van velen begeerd. SAUL was zoo begeerig, om vooraf te weten, welken uitslag zijn

oorlog tegen de Philistijnen zoude hebben, dat, toen God op zijn vraag niet wilde antwoorden, noch door droomen, noch door den Urim, noch door de profeten, en omdat niemand aan zijne nieuwsgierigheid hiernaar konde voldoen, wilde hij liever bij eene waarzegster gaan en tegen Gods gebod den duivelen vragen, dan er onkundig van blijven (1 Sam. 29). Wat wordt er niet een geld verkwist met kaartlegsters, waarzegsters en duivelskünstenaars om te weten wat huwelijk men zal doen, welk geluk of ongeluk men in zijn leven hebben zal? Zullen wij dan niet begeerig zijn om te weten, hoe het met ons gaan zal, wanneer wij van deze wereld scheiden, welken uitslag dit ons ellendig leven, dat vol strijd is, zal hebben, en of de eeuwigheid ons gelukkig of ongelukkig maken zal? Een zieke zal terstond voor de eerste maal, wanneer de geneesheer bij hem komt, vragen, *wat dunkt u, welken moed hebt gij, zal ik hiervan wel opkomen?* Toen de Koning AHAZIA door eene tralie uit zijne opperzaal was gevallen en daarvan krank werd, was hij zoo begeerig om de uitkomst van die krankheid te weten, dat hij, naar het schijnt van zijne geneesheeren geen voldoende bericht desaangaande kunnende ontvangen, boden zond om Baül-Zebub den God van Ekron te vragen, *of hij van die krankheid zoude genezen* (1 Kon. I: 2). Zullen wij dan niet zeer nieuwsgierig zijn om te weten, of wij genezen zullen van die krankheid, die de dood ons eens zal aandoen, als hij ons van hier zal nemen en of hij ons alsdan zal overbrengen in een eeuwig en welstand of in een eeuwigdurende pijn? Indien er ergens een boek te vinden was, waarin ieder konde lezen, wat hem zoude overkomen en welk geluk hij te verwachten had, hoe gretig zoude dat boek gekocht en gelezen worden, meer dan de Bijbel zelfs; hoe menig mensch zoude zijn laatste geld daarvoor uitgeven, in de hoop, dat hij eene voorspelling daarin zoude vinden van een groot geluk, dat den aankoop van het boek

wel weer goed zoude maken en het uitgelegde geld wel dubbel vergoeden? Zal dan het boek Gods niet meer waard zijn dan alle schatten, omdat het, wanneer wij ons daaraan recht toetsen en beproeven, kan verzekeren van onvergankelijke schatten? Hoe klommen de gedachten van NEBUCADNEZAR en wat was er een woeling en gepeins in zijn hoofd toen hij wilde weten, wat na hem geschieden zoude, en toen hij zulks gezien had in eenen droom, welken hij had vergeten en dien niemand hem weder konde te binnen brengen of uitleggen dan DANIËL. Hij was zoo ontsteld, dat hij al de wijzen van Babel wilde ombrengen, omdat zij niet deden, wat niemand dan God alleen doen kan, namelijk toekomstige dingen openbaren. Toen DANIËL hem de droom zeide en verklaarde, was hij zoo verblijd, *dat hij voor DANIËL, die zijn gevangen dienaar was, op zijne knieën viel en hem aanbad* (Dan. 2). FARAO verhief JOZEF zoo hoog mogelijk, omdat deze zijne droomen uitlegde. Zullen wij dan niet begeerig zijn, om uit Gods eigen mond de uitlegging van ons leven, dat slechts een droom is, te verstaan en te vernemen, welke de uitkomst van al onze zaken zal zijn? Of wij het eeuwige koninkrijk zullen beërven of niet? Toen CHRISTUS de verwoesting van Jeruzalem en het einde der wereld voorspelde, hoe ernstig vraagden toen de discipelen, *welke de teekenen en voorboden zouden zijn*, opdat zij het vooraf mochten weten, eer deze dingen kwamen (Matth. 24). Toen hij van den *verrader* sprak, hoe ijverig vraagden zij, wie het toch was? (Matth. 26). Zullen wij dan zoo geheel onbezorgd zijn voor ons einde en niet begeeren verzekerd te zijn, of wij waarlijk discipelen van CHRISTUS, dan of wij inderdaad verraders van Hem zijn? Of wij *met Hem zullen zitten op den troon*, na dat wij overwonnen hebben, of dat wij voor eeuwig verloren zullen gaan? De Heere CHRISTUS had der Samaritaansche vrouw haar leven en hare schande voorge-

steld en gezegd, dat zij eene bijzit en weinig beter dan eene hoer was, echter nam zij dit zoo goed op, dat zij met grooten haast naar de stad liep en hare medeburgers toeriep: *komt, ziet een mensch die mij gezegd heeft alles, wat ik gedaan heb* (Joh. 4: 29). Is het dan voor ons niet nuttiger en noodiger te weten, wat wij al gedaan hebben, of wij waarlijk Christenen zijn en een eerlijk, rein en kuisch hart hebben, dan of wij van het overspelige geslacht zijn, waarvan de Heere een afkeer heeft? Willen wij niet gaarne weten welk geluk of ongeluk wij in ons leven zullen hebben, waaraan wij toch niets kunnen toedoen en waarvan de kennis ons niets baat? Wat heeft het JULIUS CAESAR te Rome en HENDRIK DEN GROOTE te Parijs gebaat, dat hun de dag van hun ongelukkigen dood voorzeggd was en dien zij niet hebben kunnen vermijden? Is het niet veel noodiger te weten, wat geluk of ongeluk onze zielen hier namaals zullen hebben en in welke plaats en toestand wij eeuwig zullen zijn? Dit kunt gij weten, wanneer gij u telkens naarstig beproeft, als gij aan het H. Avondmaal zult gaan. Om de kennis van ons tijdelijk geluk of ongeluk bij den duivel, bij zijne waarzeggers en planeetlezers te zoeken is dwaasheid, want zij weten het niet. En raden zij het al eens en voorspellen zij u, zoo als de duivel aan SAUL deed, het kan u even zoo weinig baten als hem; want zoodra hij zijnen dood en de nederlaag van zijn volk hoorde voorspellen, bestierf hij en viel hij van zich zelve, en zoo maakte die kennis hem reeds vóór den tijd ongelukkig; hij had er niets van dan angst en schrik en wie zoude zulks wenschen? De jongeling in onze naburige stad, wien voorspeld was, dat hij binnen dat jaar zoude sterven, kreeg tot loon voor zijn dwaas onderzoek niets anders dan een doodelijken schrik, waardoor de voorspelling in vervulling kwam; die schrik was zoo diep in het hart doorgedrongen, dat al deden ook zijne vrienden en de geneesheeren, wat zij maar konden bedenken om hem daarvan

te bevrijden, het alles niets baatte en zij alleenlijk wenschten, dat er door jongelingen nimmer weder eene dergelijke dwaasheid, waarvan zij zulke droevige gevolgen zagen, begaan werd. Maar dit onderzoek en deze vraag des gewetens aan God en aan zijn woord kan ons gerust, zeker en voorzichtig maken en alzoo onze eeuwige ellende doen voorkomen en ontgaan.

XII. Indien gij bij deze beproeving uwe ziel in een goeden staat bevindt, zoo dat zij in CHRISTUS oprecht geloofd en over hare zonden met eene droefheid naar God bedroefd is, geloovende dat die zonden door het bloed van CHRISTUS zijn afgewasschen en gij daarna daarvan het zegel in het H. Avondmaal ontvangt, denkt eens welk eene onuitsprekelijke vreugde gij daaruit kunt putten. Voorzeker zal daaruit eene heerlijke, onuitsprekelijke vreugde ontstaan, welke gij niet voor u zelve zult kunnen houden noch aan anderen ten vollen verhalen; want zij is een hemel op aarde, wiens vreugde gevoeld maar niet uitgesproken kan worden; evenals *de nieuwe naam op den witten keursteen, welken niemand kent dan die hem ontvangt* (Openb. 2 : 17b). Men ziet somtijds dat lieden op hun krankbed, even vóór hunnen dood een zeer vroolijk gezicht hebben en teekenen vertoonen van groote blijdschap, die zij wel kunnen zeggen dat groot is, maar niet uitdrukken wat zij is. Deze beproeving van u zelve zal u deze vreugde en troost kunnen aanbrengen, dat gij verzekerd zijt, dat de almachtige God uw genadige Vader is en eeuwig blijven zal. Zijne mogendheid, hoogheid, rechtvaardigheid, waardoor Hij somtijds hemel en aarde doet beven, Zijne wonderlijke werken, die voor anderen zoo verschrikkelijk zijn, dat zij, indien zij konden, van benauwdheid wel in de aarde zouden kruipen of zich onder de heuvelen verbergen, zullen voor u troostrijk zijn en u moed geven, zoodat geene vijanden u zullen kunnen overweldigen, omdat *uw Vader sterker is*

dan allen en niemand u uit zijne hand kan rukken. Uw toestand is dan gelijk aan die van een koningszoon, die tot zijn verstand gekomen is, in de gunst zijns vaders deelt en verblijd is over diens macht, waarvoor de onderdanen vreezen en de vijanden schrikken; wanneer hij de slaande trommel en het donderend geschut, waarvoor anderen beven, hoort, dan verheugt hij zich, dat hij zulk een machtigen vader heeft. Als gij dan den bliksem ziet en den donder hoort, waardoor de aarde beeft, de bergen schudden en mensch en dier verschrikken, dan kunt gij u verheugen en zeggen: dat alles is een bewijs van de mogendheid mijns Vaders. Dan kunt gij over die verschrikkelijke dingen zoo blijde zijn als DAVID, die er een vroolijken Psalm op dichtte en zong: *ik aanriep den Heere mijnen God, Hij hoorde mijne stem uit zijn paleis.* En hoe verheugd en met welk gevoel verhaalt hij, hoe hem zijn hemelsche Vader antwoordde uit zijn hemelsch paleis! Even als koningen en groote heeren elkander met grof geschut vereeren en met eerschoten antwoorden, zoo zegt ook DAVID, dat hem van den hemel, als met koninklijke eerschoten was geantwoord, zoodat *de aarde daverde en beefde, en de gronden der bergen zich beroerden en daverenden; kolen werden daarvan aangestoken. Hij verlostte mij van mijnen sterken vijand* (Ps. 18 : 8, 9, 18). Toen hij eerst in zich bevonden had, dat hij God hartelijk lief had als zijnen Vader en op Hem vertrouwde als *zijn God, zijn rotssteen, zijn hoorn des heils*, ziet, toen konde hij zich verheugen en vroolijk zingen, over datgeen, waarvoor alle schepselen, zelfs de moedigste krijgshelden, vreezen en schrikken. Hij was daarover zoo verheugd, dat hij het niet bij zich konde houden, maar ook anderen vermaande om den Heere te loven met gezang, omdat *Hij zoo vreeselijk is en zulke vreeselijke dingen doet.* Gij zult dan die troost in uwe ziel hebben, dat gij zult kunnen zeggen: *CHRISTUS is mijn leven; ik zal leven, al ware*

ik ook gestorven, ja ik zal niet sterven in der eeuwigheid, want ik geloof in Hem (Joh. 11). Zijn lichaam en bloed is voor mij en voedt mijne ziel ten eeuwigen leven, zoodat zij niet zal hongeren noch dorsten in eeuwigheid. Al zijne verdiensten zijn voor mij, zijn Naam is een welriekende nardus, verkoelende vrucht, verkwikkende wijn om mij te vervroolijken in al mijne verdrukkingen. Gij zult dan zijne wonden kunnen zien en tasten door het oog en de hand des geloofs, en hetgeen THOMAS lichamelijk deed, zult gij geestelijk doen, namelijk de hand des geloofs in zijne zijde steken en uitroepen: mijn Heer en mijn God! (Joh. 20). Gij zult met de bruid al juichende kunnen uitroepen: mijn liefste is de mijne en ik ben de zijne (Hoogl. 2 : 16), en met DAVID zult gij vroolijk kunnen zingen: de Heere is mijn Herder, mij zal niets onsbreken (Ps. 23 : 1).

XIII. Wanneer gij na een nauwkeurig onderzoek en beproeving van u zelve bevindt, dat gij van harte bedroefd zijt over uwe zonden en dat gij waarlijk in CHRISTUS gelooft, o, met welk een vermaak en vreugde zult gij het boek Gods openen, en uitroepen: o Heer! hoe zoet zijn uwe redenen aan mijne ziel, meer dan honig voor mijnen mond (Ps. 116). Hoe zoet zullen u de genadige beloften Gods zijn, als gij verzekerd zijt, dat die voor u zijn! Wat vermaak kunt gij hebben in het lezen van groote, rijke rentebrieven, die een ander toebehooren en waarvan gij nooit eenig voordeel te verwachten hebt noch voor u, noch voor de uwen? En als gij dan den Bijbel ter hand neemt, die u een eeuwigdurend koninkrijk belooft, en gij geene enkele bijbelplaats kunt vinden, waaruit gij kunt opmaken, dat het voor u is, wat genoeg zult gij er dan in hebben om te lezen, hetgeen alles voor een ander is? Maar zoo het u na een oprechte beproeving duidelijk wordt, dat al de goederen, welke daar worden voorgesteld, u toekomen, dat CHRISTUS die

voor u verworven heeft en u daarvan verzekering doet in het H. Avondmaal, o hoe zal uw hart dan opspringen van vreugde, als gij leest! Wat zal het Evangelie u een groote blijdschap zijn, wanneer gij daarin zult lezen, *dat u geboren is de Zaligmaker, CHRISTUS de Heere, die u zalig maakt van al uwe zonden!* Zelfs de vreeselijke bedreigingen Gods tegen de goddeloozen, van *een eeuwig vuur, dat den duivel en zijne engelen bereid is*, zullen u niet verschrikken, maar gij zult die met blijdschap kunnen lezen, wetende, dat zij u nooit zullen treffen, omdat CHRISTUS u daarvan heeft vrijgemaakt. De geboden Gods zullen u dan niet zwaar toeschijnen, maar gij zult die met groot vermaak overdenken en met nog veel grooter vermaak gehoorzamen. Het zal u een *lust zijn, Gods wil te doen*; gij zult daarin meer zoetigheid vinden, dan *in honig en honigzeem* (Ps. 19: 11). Geen hongerig mensch kan *met meer lust eten en drinken*, dan gij lust zult vinden in het onderhouden van Gods bevelen; zij zullen u kostelijker zijn, dan goud, ja dan fijn goud, en zoo als LUTHER eens zeide, gij zoudt een enkel blad des Bijbels niet willen missen voor de geheele wereld. Integendeel zoolang gij daar maar zoo uit gewoonte heen leeft, u zelve niet beproeft en niet weet, hoe het met uwe ziel staat, zoolang is de Bijbel u eene last, gij leest dien met tegenzin en zijt spoedig vermoeid van het lezen, omdat gij denkt: het is een zwaarmoedig boek, waaruit men geen vermaak kan putten en gij kunt u niet begrijpen, welk vermaak de menschen er in vinden, die altijd met de neus in dat boek steken. Gij leest liever een vermakelijke geschiedenis, of gij zingt liever een versje uit een minne liederenboek. De Bijbel is voor u, wat de profetieën van MICHA voor ACHAB waren; het is een boek, dat u *niets dan kwaad voorspelt*, zoodat gij daarvan een afkeer hebt. Gij zoudt, bij den haard zittende, wel *een pennemes kunnen nemen en snijden het aan stukken en werpen het in 't vuur*. Of zoo het een ander deed, *gij zoudt daarover niet ver-*

schrikken, gij zoudt daarom uwe kleederen niet scheuren. Gij zoudt liever zien, dat al de bladen uit den bijbel werden gerukt, dan dat er eene lap van uwe kleederen zou scheuren, zooals wij van sommige lieden lezen in Jerem. 36 : 24. Maar indien gij eens verzekert waart, dat al de heerlijke goederen, waarvan de Bijbel spreekt voor u bereid zijn (en deze goederen zijn zoo groot en zoo vele, dat geen oog haar geteld heeft, noch een menschenverstand ze kan begrijpen), o hoe welkom zoude u dat boek zijn, hoe lieflijk de voeten dergenen, die het u brengen en die u die goede boodschap daaruit bekend maken!

XIV. Dan zoudt gij met groote vreugde en troost ten Avondmaal gaan, daar het nu vaak eene last is en het u geene vreugde aanbrengt, als gij hoort, dat de leeraar het H. Avondmaal afkondigt; zoodat gij denkt: *al wederom Avondmaal! is het reeds zoolang geleden, dat men het de laatste maal gehouden heeft*; even als menschen die hunne maag zoodanig hebben overladen, dat zij geenen lust hebben om te eten en van geen eten mogen hooren. Is het al wederom middag, is het reeds etens-tijd, zeggen zij, — mij lust geen eten. Zoo zoude dan, indien gij in een goeden staat waart, het H. Avondmaal u eene lust zijn, gij zoudt er naar verlangen, uw hart zoude opspringen, als gij hoordet, dat het nabij was. Gij zoudt dan met vermaak uwe rekening weder overzien en eenige bezwaarlijke dingen vindende, die er door ach-teloosheid mochten zijn ingeslopen, zoudt gij met de hand des geloofs, het bloed van CHRISTUS aannemen, die din-gen in de rekening doorhalen en u alzo met den Heere aan zijne Tafel gaan verlustigen; dan zoudt gij dagelijks met grooten troost kunnen bidden en met blijdschap des harten op goeden, vasten grond kunnen zeggen: *onze Vader, mijn God, mijn Vader!* Gij zoudt met vrijmoedigheid tot Hem toetreden, wetende, dat gij welkom en aangenaam zijt en dat Hij *uw aangezicht niet zal afwijzen*,

noch uw verzoek zal afslaan; maar dat gij, al wat gij *biddende begeert* ook geloovende zult ontvangen, volgens dezen vasten regel en drievoudige belofte: *bidt en gij zult ontvangen, zoekt en gij zult vinden, klopt en u zal opengedaan worden al wat gij den Vader bidden zult in mijnen Naam, zal Hij u geven.* Welk een troost is het, dat God gereeder is om te geven, dan gij begeerig zijt om te ontvangen! Wat is het een troostvol woord: *Eischt van mij en Ik zal u geven; doet uwen mond wijd open en Ik zal dien vervullen. Wat wilt gij dat Ik doen zal? U geschiede, gelijk gij wilt!* Met welke vroolijkheid en *vrijmoedigheid*, kunt gij dan gaan tot den troon der genade, verzekerd zijnde, dat gij *barmhartigheid zult verkrijgen en genade vinden te bekwamer tijd* (Hebr. 14: 16). Voornamelijk zal dit zeer troostrijk zijn, als de zaak die gij begeert, van gewicht, van zeer groot belang is en gij in grooten nood zijt. Een goddelooze, die op zijn doodbed ligt en wien zijne zonden in gedachten komen, die aan het oordeel begint te denken en den toorn Gods gevoelt zonder hoop op genade, zoude wel al zijn geld en goed willen geven voor de troostrijke verzekering, dat hij vergeving van al zijne zonden zal ontvangen en het eeuwige leven genieten; alleenlijk door dat slechts te vragen en er om te bidden. Wat hebben de benauwde Roomsgezinden voorheen niet gegeven en wat geven zij nog heden niet om spoedig uit het vagevuur verlost te worden? Wat behooren wij dan niet te doen om verzekerd te zijn, dat wij nooit in de hel zullen komen, maar van den dood zullen overgaan in het eeuwige leven? Daartoe kunnen wij komen door de beproeving, die te weeg kan brengen, dat het H. Avondmaal voor ons een vroolijk feest, eene vóór-bruifloft zal zijn, ons verzekerende van de hemelsche vreugde.

XV. Alle lichamelijke en geestelijke gaven en zegeningen Gods, die gij in dit leven ontvangt, zullen u

dan verblijden en vertroosten, omdat gij zult verzekerd zijn, dat zij komen van uwen Vader, die u lief heeft. Want alle zijn ze beginsels en eerstelingen van dien overvloedigen hemelschen oogst, aangener voor uwe ziel, dan de druiftrossen, welke de verspieters medebrachten uit het land Kanaän, die wel een bewijs waren van de vruchtbaarheid des lands, maar hen niet verzekerden, dat zij het binnen korte jaren zouden bezitten. Dan zullen u deze gaven panden en liefdeteekenen zijn van spoedig in het volle bezit te zullen komen van het hemelsche Kanaän, en alzoo zult gij meer vermaak en troost vinden in een bete droog brood, dan alle de wereldsche zwelgers in hunnen overvloed. Het licht van Gods aanschijn zal u meer verheugen dan al het koren, al den wijn, de most en de olie van de wereld. Zelfs in alle kruis en droefenis, welke u in dit leven mogen overkomen, zult gij grooten troost vinden, met blijdschap uwe schouders er onder zetten om alles geduldig te dragen, wetende, dat het uit liefde komt van uwen Vader, die voor u zorgt, omdat gij zijn kind zijt; dat voorts alle tegenspoed, ziekte, armoede en alle dergelijke rampen zijn als een bitter geneesmiddel, toebereid door uwen Vader, door zijne eigene hand, waarin geen greintje bitterheid meer is, dan de alwijze God en goedertieren Vader weet, dat voor u noodig en dienstig is, daar Hij immers uw eeuwige gezondheid zoo lief heeft en daarvoor zulke teedere zorg draagt, dat Hij zelf den drank bereidt, u dien zendt en met zijn eigene hand ingeeft, verzekerd zijnde, dat het heilzaam voor u is en u eeuwig voordeel zal aanbrengen. O hoe zal zulks alle bitterheid verzoeten, als gij aldus van een gewenschte blijde uitkomst verzekerd zijt! Onze Zaligmaker zelf schijnt zijne benauwde en tot den dood toe bedroefde ziel daarmede te hebben getroost, dat die bittere drinkbeker des lijdens uit de hand zijn Vaders kwam: *zal ik den drinkbeker niet drinken, die mij de Vader gegeven heeft?* (vergelijk Matth.

26: 39—42). Zoo zult gij dan ook u zelve hiermede kunnen troosten en moed geven in alle droefheid en bitterheid uwer ziel, dat alles komt van de hand uws vriendelijken Vaders, die voor u zorgt en u tuchtigt, *opdat gij met de wereld niet zoudt worden veroordeeld* (1 Kor. 11: 32). Zoo ziet gij, dat de verloren zoon, toen hij zijne zonden en ellenden gevoelde, van de menschen verstooten, in gezelschap van beesten en hoeren was en in plaats van lekkernijen en overvloed te hebben, zijnen buik wilde vullen met varkensdraf en van honger bijna omkwam, er nog troost uit schepte, dat hij eenen Vader had (Luk. 15). Zoo zult gij u nog beter kunnen troosten, wanneer gij door een ernstige beproeving vernomen hebt, dat *God uw Vader is en dat Hij met u verzoend is door den dood zijns Zoons*; dat *al uwe zonden vergeven zijn door het bloed des kruises*; ja nog veel meer zult gij u kunnen troosten, zeg ik, daar gij zoodanigen Vader hebt, die eens *al uwe droefheid in blijdschap zal veranderen* en alle tranen, die gij schreit, zal doen veranderen in een wijn van eeuwige vreugde. Eindelijk wanneer de dood, *die een koning der verschrikking is, de laatste vijand*, die de goddeloozen berooft van al hun geld en goed, van al hunne hoogheid en eer, gemak en vreugde, wanneer die, zeg ik, komt, hen brengt voor een verschrikkelijk oordeel en hen voert naar de hel, die nog veel verschrikkelijker is, — die verschrikkelijke dood, dat geduchte oordeel, die pijnlijke hel zullen u niet verschrikken, want gij zult den dood aanzien als eene brug, waarover gij ten hemel gaat. Eene heete, kwaadaardige koorts, zult gij te gemoet zien als een *brandende ELIAS-wagen* om uwe ziel naar den hemel op te voeren. Met SIMEON zult gij kunnen zeggen, dat uw sterven *een heengaan is in vrede om te rusten op uwe slaapstede*; gij zult met PAULUS kunnen wenschen om *oithonden te worden en met CHRISTUS te zijn*, even als iemand, die een

moielijken post heeft en naar zijn ontslag wensch; of als een soldaat, die den oorlog moede zijnde, verlangt zijn verlof te ontvangen om gerust naar huis te kunnen gaan. Immers omdat uwe ziel in het lichaam, als in een leemen hut en in een bouwvallig aarden huis woont, zal zij haken naar een beter, naar dat *gebouw, dat boven, en naar dat huis, dat zonder handen gemaakt en eeuwig in de hemelen is.* Waar een wereldsch mensch schrikt en beeft, als hij ernstig aan den dood en het oordeel denkt, zoodat hem alle vreugde vergaat, daar zult gij verlangen naar het oordeel, wetende, dat gij daar zult worden vrijgesproken van al uwe zonden, van al de leugens, lasteringen en valsche beschuldigingen, die u hier van booze menschen zijn ten laste gelegd; dat gij daar zult verklaard worden voor een erfgenaam van dat eeuwig *koninkrijk, dat bereid is van de grondlegging der wereld.* De dag des oordeels zal voor u een vroolijken dag zijn. Uwe ziel weet zulks wel, indien gij u zelve goed beproefd en in goeden staat bevonden hebt. Daarom zal die dag u zoo weinig verschrikken, als een koning verschrikt is voor de dag zijner kroning en inhuldiging in zijn koninkrijk. ELISABETH, de dochter van HENDRIK VIII, koning van Engeland, zat gevangen tijdens het leven van hare zuster MARIA (1558) maar toen hare zuster, die zeer wreed was, stierf, ging zij uit de gevangenis op den troon, werd koningin van Engeland en regeerde langen tijd. Zoo zal ook voor u de dag des oordeels een dag van verlossing en kroning zijn, als gij met alle ware geloovigen bij den Heere CHRISTUS op zijnen troon zult gezet worden om *de wereld en ook de Engelen zelfs te oordeelen, en als koningen met Hem te zegepralen en te heerschen, nadat al uwe vijanden in den eeuwigen dood zullen geworpen zijn.* En als gij deze naar de hel ziet gaan, zult gij u verblijden, dat gij daar vrij van zijt en daar nooit zult komen. Dat zal u het gemoed doen uitstorten in heugelijke dankzeg-

ging en in het vroolijk lied der bevrijding: *de dood is verslonden tot overwinning; dood! waar is uw prikkel? Hel! waar is uwe overwinning? De prikkel nu des doods is de zonde en de kracht der zonde is de wet; maar Gode zij dank, die ons de overwinning geeft door onzen Heere JEZUS CHRISTUS (1 Kor. 15: 54b—57). Loof den Heere mijne ziel!* Hoe zal zulks u sterken in al uwe tegenspoeden, als gij bedenkt, dat daar boven een hemel vol vreugde is, waarin men u wacht en waarin gij eens vroolijk zult binnengaan, als in de plaats van uw eeuwig verblijf, waaruit u niemand zal verstooten en dat u zoo zeker is, als gij het brood en den wijn bij het H. Avondmaal ontvangt; want dat is u een zegel, dat gij eens eeuwig met CHRISTUS zult eten en drinken, aan zijne Tafel in zijn Koninkrijk.

XVI. Bedenkt eens, hoe u dat alles zal aanmoedigen om God te dienen en de loopbaan, die u is voorgeschreven, kloek- en blijmoedig te loopen, verzekerd zijnde, dat gij den prijs zult behalen. Hoe zal dit u doen strijden tegen uwe booze lusten, tegen de slechte gewoonten der wereld en tegen alle aanvechtingen des duivels, daar gij weet, dat gij aldus *loopt, niet als in het onzekere, en dat gij strijdt, niet als in de lucht schermende*, dewijl de overwinning zeker op uwe zijde zal zijn; dat gij niet te vergeefs zult hebben geloopen of gearbeid noch zooveel geleden; en dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet is te waardeeren bij de heerlijkheid, welke dan aan u zal geopenbaard worden; dat uw werk zal beloond worden, en uwe arbeid niet ijdel zal zijn in den Heere; dat Hij het werk uws geloofs niet zal vergeten, noch den arbeid der liefde, de bestendigheid der hope en de lijdzaamheid in de verdrukking; dat u alles rijkelijk zal vergolden worden door Hem, die meer dan overvloedig doen kan, boven alles wat wij bidden of denken! Hoe zal uw hart in liefde ontbranden tot

zulken goeden God en weldadigen Vader, die u hier ter Tafel noodigt en verzekert, dat gij hier namaals voor eeuwig zijn dischgenoot zult zijn. Dit is veel meer, dan DAVID deed aan den kreupelen MEPHIBOETH, die zulks echter zeer hoog schatte! Hoe zal het u doen wandelen in liefde tot uwe naasten, ziende dat CHRISTUS u zoo lief heeft gehad, dat Hij zich zelven voor u heeft overgegeven, zoo als u dat in het H. Avondmaal vertoond en verzegeld wordt! Hoe zult gij dan anderen kunnen vermanen, moed inboezemen, versterken en vertroosten; met welken ijver zult gij uwen naaste waarschuwen voor zijn eeuwig verderf en hem trachten te *rukken uit het vuur* en den armen *zondaar alzo te bekeeren van de dwaling zijns wegs, zijn ziel van den dood te verlossen en vele zonden te bedekken!* Gij zult uw hart los maken van de aarde, gestadig den hemel in het oog hebbende; zoo zult gij volstandig blijven tot den einde, daar anderen wegens eene slordige beproeving of het geheel verzuim daarvan, wegens gebrek aan moed dat daarop noodzakelijk moet volgen, achterwaarts wijken, *de hand aan den ploeg slaan* en dan wederom *terug zien* en het opgeven, *zich onttrekken ten verdere*, in *hoedanige zielen* de Heere *geen welbehagen heeft* (Hebr. 10: 39).

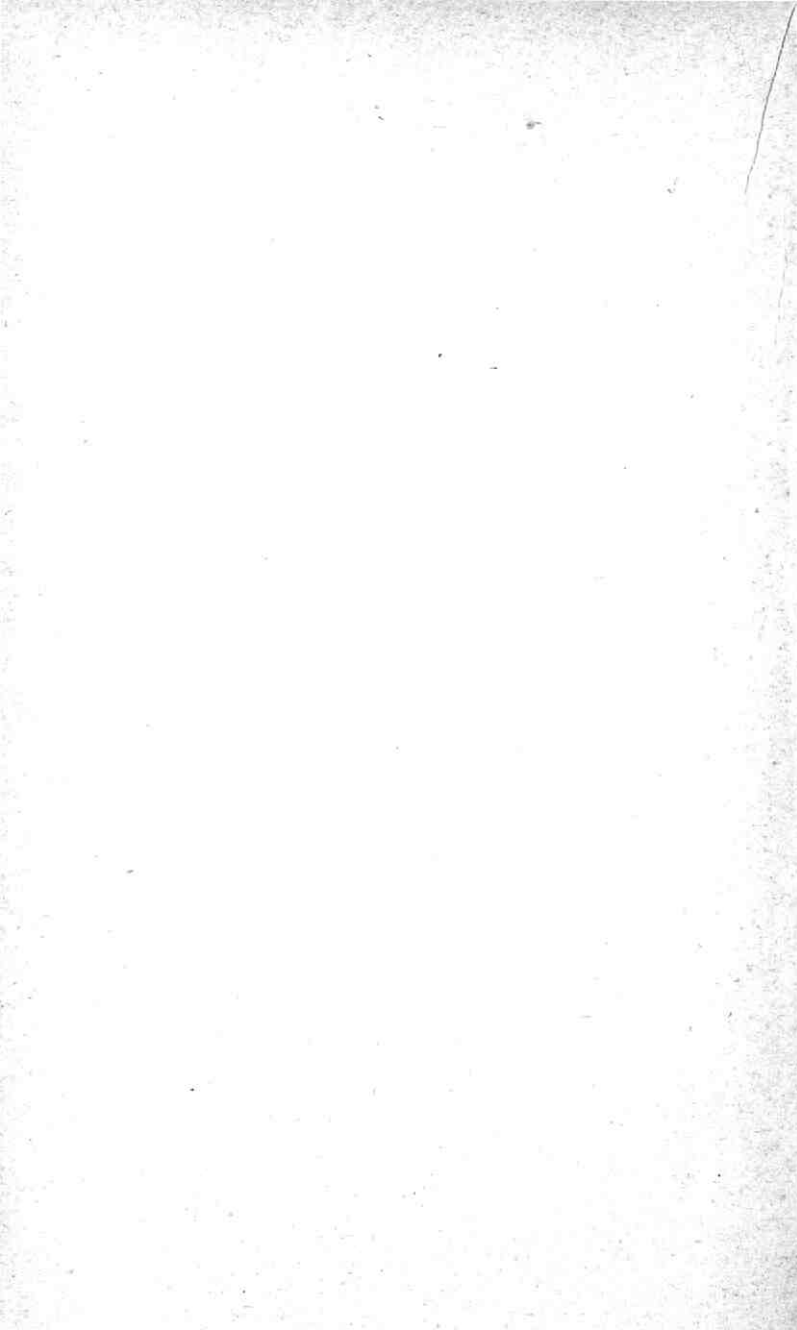
XVII. Welaan dan lezer, omdat nu al deze dingen alzo zijn, bid ik u om Gods wil, niet te denken, dat het er nu wél mede is, dat ik dit geschreven en gij het gelezen hebt, zoo dat gij het als eene nieuwstijding van de vorige week, of als eene almanak des verleden jaars daar nederlegt, en als er ergens over gesproken wordt, gij dan kunt zeggen, het ook gelezen te hebben; dat het dingen zijn, waarover ieder wel zoude kunnen schrijven, omdat er reeds zoo veel over geschreven is en nog veel meer over gepredikt wordt; dat gij hetzelfde ook wel in andere boeken gelezen hebt en dat die het uit deze, gene weder uit een ander schrijver gehaald heeft en wat er al zulke praatjes van

dien aard meer zijn; dit doet niets ter zake, het bevordert het heil uwer ziele niet. Hebt gij eene ziel of niet? Zijt gij een mensch of een dier? Indien gij u uitgeeft voor een mensch en wel voor een Christen mensch zoo als gij doet (want anders zoudt gij dit niet lezen), ziet gij dan niet in, dat dit eene zaak van groot gewicht is? Om Gods wil, overdenk dan uwen staat, of gij eeuwig in den hemel of in de hel zult komen. Wat dwaasheid is het, zoo in het onzekere daar heen te loopen, uit welke onzekerheid eene ernstige beproeving u kan redden en van den hemel vergewissen! Wat zegt gij, zult gij het doen of niet, of is het u der pijn niet waard? Is al het prediken, schrijven, vermanen, bidden en smeeken te vergeefs? Hebt gij er dan geen belang bij, hoe uwe zaken staan, hoe het u hier na maals zal gaan en of gij van het gebruik des H. Avondmaals voordeel of schade zult hebben? Is het u alles even eens? Zijt gij onverschillig, hoedanig gij aan die Tafel komt en of het u eeuwig wél of kwalijk zal gaan? Ik bid u om uwer ziele wil, ik bid u in Gods naam, stel het niet uit! Want wat zal het u baten, dat gij zoo vele leerredenen hoort, zoo vele boeken over de zelfbeproeving leest, als gij de handen niet aan het werk slaat? Dat is immers alles moeite te vergeefs. Indien iemand van uwe naburen riep: *brand, brand! help, help!* dan zoudt gij u haasten om te zien, wat er te doen was. Nu roepen uwe leeraars, *brand, brand!* en *help, help!* en als gij daarop komt toelopen, dan zeggen zij, dat het te doen is om uwe ziel, dat het gevaar zeer nabij is. En zij eischen niets onredelijks van u, zij verzoeken u alleenlijk, dat gij zelve uw eigen huis, uwe eigene ziel ter hulp komt. Zulks is immers geheel redelijk en ten hoogste noodzakelijk. Er wordt zoo veel tijd en moeite niet toe vereischt; gij behoeft er uw nering, handwerk, koophandel en tijdelijk beroep niet om na te laten, maar slechts een uur of twee besparen,

om dit zoo noodig werk te verrichten. Zij eischen zulks niet voor zich zelve, maar voor *uwe* ziel, waaraan u ten hoogsten gelegen is. Hoe kunt gij dit alles dan weigeren? Hoe kunt gij zoo dwaas zijn, dat gij dit niet behartigt? Zult gij dan steeds aan de Tafel des Heeren gaan, zonder te weten of gij daaraan gaat tot uwe eeuwige verdoemenis of tot uwe zaligheid? Begeert gij niet te weten, of gij den Heere aangenaam zijt of niet? Hij geve u betere gedachten! *Hij neme het steenen hart uit u weg en geve u een nieuw hart, een hart dat verstandig is, oogen die zien en ooren die hooren, opdat gij niet verloren gaat, maar behouden en zalig moogt worden. Hij zette uw hart op uwe wegen, opdat gij acht moogt geven op alle uwe gangen; dat gij hier u zelve oordeelt, opdat gij hiernamaals niet door Hem veroordeelt wordt, maar dat gij u na een ernstige beproeving moogt zetten aan zijne H. Tafel, welbehagelijk voor zijne oogen.*

Heere mijn God, mijn hart is in uwe hand, neig het toch hier toe, dat ik mij zelve wel beproeve, mijne zonden opspoor en beschrei, CHRISTUS aanneem door een oprecht geloof en de heilige panden zoo ontvang, dat mijne ziel mag gevoelen, dat al mijne zonden door uwe genade zijn weggewasschen door het bloed uws Zoons en dat ik, van het eeuwige leven verzekerd zijnde, U leve en love tot in eeuwigheid. Amen!

BEDENKINGEN

EN

GEBEDEN

OVER HET GEBRUIK DES

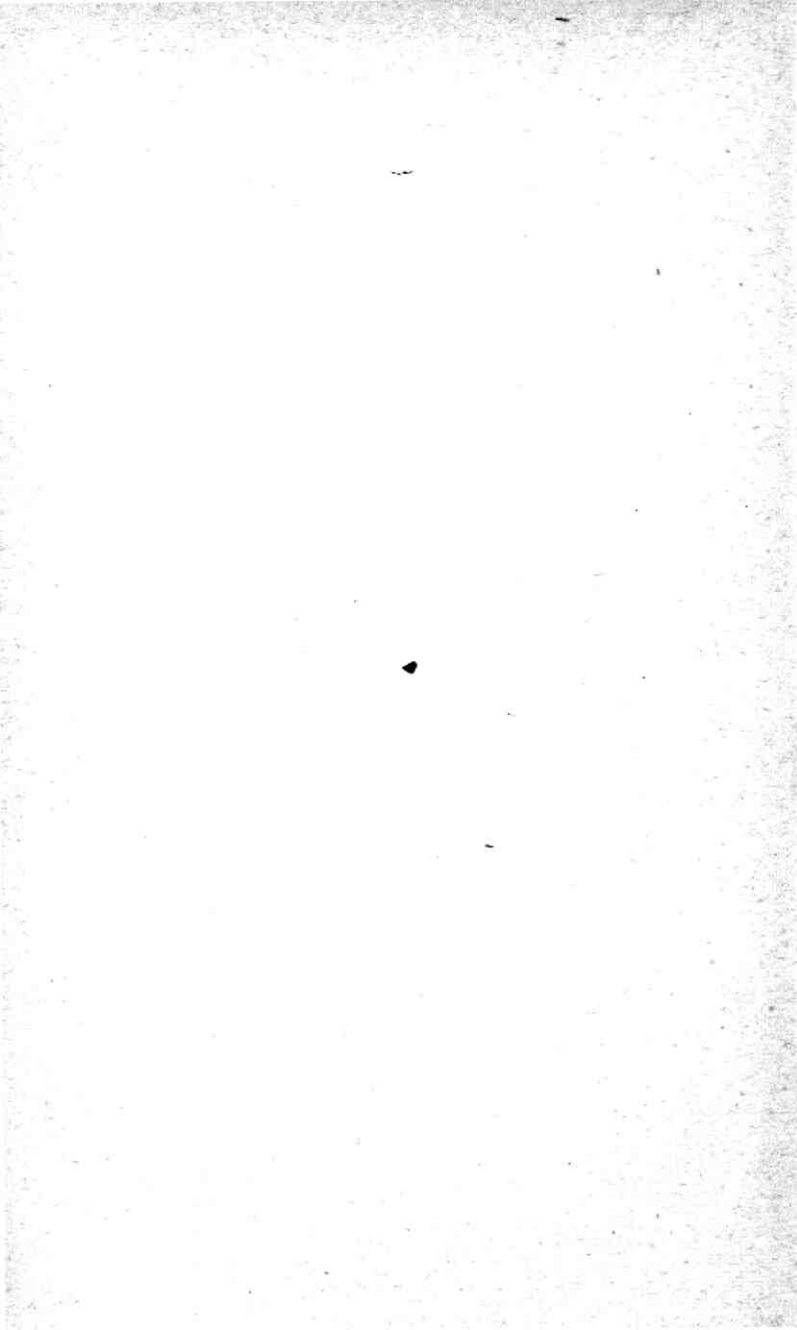
HEILIGEN AVONDMAALS.

DOOR

JACOBUS BORSTIUS.

TWEEDE DEEL.

OPDRACHT

AAN JUFFROUW

MARGARETHA BOUDONCK,

WEDUWE VAN

SR. HENDRIK WENS,

in leven Koopman te Dordrecht.

Juffrouw!

Niemand zal ontkennen, dat er veel gelegen is aan het gebruik des H. Avondmaals van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, wanneer hij de zaak kent en goed bedenkt, wat na- of voordeel hij daarvan kan trekken. Wie kan zonder schrik of ontroering des gemoeds lezen, wat de Apostel PAULUS leert, dat allen, die *onwaardiglijk eten en drinken* aan die H. Tafel, zich *zelve schuldig maken aan het lichaam en bloed des Heeren* en zich *zelve het oordeel eten en drinken* (1 Kor. 11: 27, 29). En hoe

veel duizende Christenen zijn er niet, die misschien reeds dikwijls ten H. Avondmaal zijn geweest, zonder dat zij ooit, gedurende al den tijd huns levens, ernstig en aandachtig daarop gelet of daarover nagedacht hebben! Want hoe zou het mogelijk zijn, dat iemand, die in de stille eenzaamheid en met opletendheid hierover bij zich zelve ernstig heeft nagedacht, zoo lichtvaardig zoude durven toetreden en met zoo veel gevaar zulk een heilige zaak aantasten, zoo als nu velen doen? Hoe zou hij, die dit nauwkeurig onderzoekt en overweegt, voor hij zijne hand uitsteekt om die goddelijke panden te ontvangen, niet ter neer gedrukt en bekommerd zijn over den staat zijner ziel? En daar dit door velen verzuimd wordt, is het dan wel wonder, dat hun die vloek overkomt, dat zij eten en niet verzadigd of versterkt worden, en zoo dikwijls ten H. Avondmaal gaan zonder beter te worden? Het is echter een heilige instelling van onzen Zaligmaker, welke men niet mag waarnemen of nalaten naar eigen goeddunken en naar het te pas komt, want dit strijd tegen het duidelijk uitgedrukte bevel des Heeren: *doet dat tot mijne gedachtenis!* Hoe kunnen wij op eenigen goeden grond verzekerd zijn, dat Hij ons liefhebben, tot ons komen, bij ons wonen en ons zaligmaken zal, zoo wij dit bevel niet opvolgen, maar moedwillig verzuimen? Hij heeft het immers niet gegeven tot zijn eigen voordeel, maar tot nut en vertroosting van ons, opdat de gedachtenis aan zijn lijden en sterven onze zielen kracht zoude geven om in Hem te leven en van den eeuwigen dood bevrijd te worden. Daar dit nu zulk een gewichtige zaak is, waarvan zulk aanmerkelijk voor- of nadeel afhangt, hoe dwaas handelen zij dan niet, die geheel geene moeite willen aanwenden om zich zelve daartoe behoorlijk voor te bereiden, opdat zij door die panden een vaste verzekering mogen verkrijgen van hunne hemelsche erfenis en alzoo hoe langer hoe meer toeneemen in geestelijk leven om hunnen loop door dit tranendal met blijdschap te volbrengen!

Gebeurt het echter, dat een oprechte, goed voorbereide ziel, die zich zelve vooraf nauwkeurig heeft beproefd en hare wegen overdacht, niet zoo dadelijk na het gebruik dezer spijs en drank een merkbare sterkte en kracht ontwaart, dan moet zij daarom den moed niet laten zakken en denken, dat deze hare arbeid ijdel is; zij moet aanhouden, de spijs herkauwen en hare dankbaarheid na den gedanen maaltijd evenmin nalaten als hare voorbereiding, en nauwkeurig acht geven op al hare gangen, of er niet misschien een heimelijk vergif in haar schuilt, dat tot nu toe nog niet is bespeurd en tegengegaan. Voorts moet zij wachten op den Heere, totdat Hij haar genadig zij, hare gebreken geneze en Hem daartoe bij het gebruiken der middelen om zijnen zegen aanroepen.

Wat wij doen moeten om ons zelve vooraf wél te beproe-

ven en tot het gebruik van het H. Avondmaal voor te bereiden, daarover is gehandeld in het *eerste deel* van dit werk, onder den titel van *voorbereiding*. Hierbij heb ik nu het *tweede deel* gevoegd, waarin ik kortelijk mijne gedachten heb uitgedrukt over het *gebruik* zelf, hoe men zich bij het gaan aan de Tafel des Heeren, bij het zitten daaraan, als men het brood en den wijn ontvangt en eindelijk bij het weggaan van de H. Tafel moet gedragen. Hierop volgt dan het *derde deel* over de *dankbaarheid* na het gebruik des H. Avondmaals om daarvan de rechte vrucht te genieten.

Ik weet, dat er veel over geschreven is, dikwijls in een jaar overvloedig over gepredikt wordt, dat gij daarvan veel gehoord en daarover veel gelezen hebt; nogtans zal de raad, dien ik u geef, u niet kunnen schaden, maar kan het nuttig voor u zijn om de opmerkingen, die ik daarover heb ter nedergesteld, in te zien. Ik heb ze u opgedragen, verzekerd zijnde, dat zij u niet onaangenaam zullen zijn en hopende, dat zij voor u en voor velen van groot nut mogen zijn. Over gewichtige zaken hoort men gaarne verschillende raadgevingen en deze zaak is van zoo groot gewicht als er eenige godsdienstige oefening kan zijn. Daarom zal het niet ondienstig zijn er vele raadgevers over te hooren en hun goeden raad op te volgen. De genade van onzen Heere JESUS CHRISTUS zij met uwen geest, Amen!

Dit wenscht uw toegenegen vriend en dienaar in den Heere,
JACOBUS BORSTIUS.

HET TWEEDE DEEL,

HANDELENDE

OVER HET GEBRUIK DES

HEILIGEN AVONDMAALS.

1. *Een voorafgaande overdenking over deze heilige instelling van CHRISTUS.* 2. *Over den geestelijken honger en dorst.* 3. *Enige overdenkingen en verzuchtingen bij het gaan naar, bij het zitten aan en bij het verlaten van de Heilige Tafel.*

HOOFDSTUK I.

EENE OVERDENKING OVER DEN INSTELLER DES H. AVOND-
MAALS, OVER DEN TIJD WANNEER HET IS INGE-
STELD, OVER DE UITWENDIGE TEEKENEN EN
WAT DAARDOOR VERZEGELD WORDT.

I. Wij hebben in het eerste deel breedvoerig gesproken over de voorbereiding tot het H. Avondmaal, welke bestaat in de *beproeving van ons zelven* en noodzakelijk moet voorafgaan, voor wij tot het gebruik van deze heilige, hoogst gewichtige en hoogwaardige zaak, komen; welke beproeving naar ons oordeel, zeer geschikt kan gedaan worden en behoort te geschieden eenigen tijd voor dat men aan de Heilige Tafel gaat, hetzij als men de proefleerrede, die daartoe gedaan wordt en ons

daartoe bijzonder kan behulpzaam zijn, gehoord heeft, hetzij op eenen anderen tijd, welken men daartoe het best kan afzonderen. Wanneer dan de geloovige ziel zich zelve op het nauwkeurigst onderzocht heeft en bevindt, dat zij verslagen is over hare zonden en daarover zich zelve ten hoogsten *mishaagt*; dat zij voorts ook bevindt, dat zij *gelooft*, dat hare zonden vergeven zijn door *het lijden en sterven van CHRISTUS*, en eindelijk, dat zij bereid en van harte begeerig is om *haar leven te beteren, en haar geloof te versterken*, — dan is het naar ons oordeel noodig, dat zoodanige ziel ook tevens overdenke, welke gewichtige zaak zij verrichten gaat, wat het Avondmaal is en waartoe het dient. Als men hongerig is, behoeft men zich niet lang te bedenken om lichamelijke spijs te gebruiken, vooral als men een welbereide tafel voor zich ziet en op den kok een goed vertrouwen heeft; maar om de ziel met goddelijke spijs en drank te voeden is het noodig, dat men het verstandig doe en dat men wete, wat men doet. Men gaat niet aan de H. Tafel om lichamenlijk voedsel, maar om spijs en drank te nemen voor de ziel. Zoo moeten wij dan bijzondere zorg dragen om ons oogmerk te bereiken. Bij gebrek aan voedsel vergaat het leven. Van daar komt het ook dat ieder dier, hoe klein het ook zij, naar voedsel haakt en op zijne wijze zorgt, dat hem niets ontbreke. *De mieren, een onsterk volk, bereiden in den zomer hunne spijs*; daarom zegt SALOMO, dat zij *wijs en met wijsheid wel voorzien zijn, alhoewel zij van de kleinsten zijn der aarde* (Spreuk. 30). Zoude dan een Christen zoo onverstandig zijn, dat hij niet trachten wilde zijne ziel te voeden, wanneer hem zulks mag gebeuren; dan zoude SALOMO hem dezelfde les geven, welke hij aan den luiaard gaf: *ga tot de mieren, zie hunne werken en word wijs* (Spreuk. 5). De vogelen des hemels en de leliën des velds, die niet zaaien noch maaien, niet spinnen noch winnen, worden door God gevoed, gekleed en heerlijker

versierd dan ooit SALOMO. Dit stelt onze Zaligmaker voor tot eene bestraffing der kleingeloovigen, die zich zelven al te veel kwellen met de zorgvolle gedachte: *wat zullen wij eten, wat zullen wij drinken, en waarmede zullen wij ons kleeden?* (Matth. 6 : 31). En de Heere beijvert zich ernstig om ons af te manen van deze onnoodige bekommelingen. Integendeel wil Hij, dat wij zeer naarstig en zorgvuldig zullen zijn in het verzorgen der ziel van datgeen, wat haar ten eeuwigen leven kan voeden. Indien gij dan aan het H. Avondmaal gaat, zonder vooraf wèl te overleggen, wat daar te doen is en wat die dingen in hebben, wat gij daar ontvangt en waartoe het u gegeven wordt, dan zult gij daarvan voorzeker weinig voordeel hebben.

II. Om dan de geheele beteekenis van het H. Avondmaal wel te verstaan en daarvan nut te trekken, moeten wij er vooraf wel aan denken, dat het *de Heere JESUS CHRISTUS* is, die het heeft ingesteld. Omdat het van Hem komt, juist daarom moet het ons des te aangenaamer zijn en zoo veel te meer ter harte gaat. *Van den Heere is deze zaak voorgekomen* zeiden LABAN en BETHUËL, toen ABRAHAMS knecht hun verhaalde, hoe de Heere ABRAHAM gezegend had en hoe hij kwam om REBEKKA te halen, opdat zij de vrouw van Izaäk zoude zijn (Gen. 24). *Ziet REBEKKA is voor uw aangezicht, neem haar en trek heen; zij zij uws heeren zoons vrouw, zoo als de Heere gesproken heeft.* Omdat zij duidelijk inzag, dat die zaak van den Heere kwam, was het hun aangenaam en daarom waren zij zoo gewillig en bereid om die zaak te doen. Indien wij dan den Heere JESUS CHRISTUS hoogachten zullen wij ook gewillig en van harte geneigd zijn om te doen, wat Hij ons verzoekt in deze zijne instelling, namelijk: het *doen tot Zijne gedachtenis*. Omdat NABAL DAVID voor eenen knecht hield, die van zijnen Heer was weggelopen, weigerde hij wat DAVID voor zijne jongelingen verzocht en zeide

met groote minachting en versmading: zoude ik mijn brood en water en mijn geslacht vleesch geven aan mannen, die ik niet weet van waar zij zijn? (1 Sam. 23). Als de Zoon van DAVID niet hooger bij ons in waarde staat, dan DAVID bij NABAL, dan zullen wij ook zeer weinig werk maken van het verzoek, dat Hij aan ons doet. Maar zoo wij Hem voor onzen Heer erkennen, zullen wij Hem ook dienen met kinderlijke vreeze en *Hem kussen*, opdat Hij niet toornig worde. Gelijk de wijze ABIGAIL, de huisvrouw van den dwazen NABAL, op haar aangezicht nederviel voor DAVIDS voeten, zoo zullen wij ook met diepen ootmoed en eerbied komen tot DAVIDS Heere, om te doen wat Hij van ons eischt. Toen Hij de overpriesters en ouderlingen des volks vraagde, of de doop van JOHANNES uit den hemel was of uit de menschen, durfden zij daarop niet antwoorden, want zij overleiden bij zich zelve en zeiden: indien wij zeggen uit den hemel, zoo zal hij ons zeggen, waarom hebt gij hem dan niet geloofd? (Matth. 21: 25). Is de instelling van het H. Avondmaal uit de menschen, zoo als alle plechtigheden bij de Roomsche mis menschelijke uitvindselen zijn, dan is er niets aan gelegen; maar is zij uit den hemel en komt zij van Hem, die uit den hemel nedergekomen en in den hemel opgevaren en boven allen is, dan is zij geen menschelijk verlichtsel, maar een goddelijke zaak, en diensvolgens is het eene groote zonde, die onwaardiglijk te behandelen. Die de gave veracht, doet den gever smaadheid aan. Dit geschenk komt tot ons van Hem, die alle macht heeft in den hemel en op de aarde; indien wij Hem niet eeren, zullen wij uitgeroeid worden. Omdat nu het Avondmaal is ingesteld door zulk een groot fleere, den Heerscher des hemels en der aarde, daarom moet het voor ons van te grooter waarde zijn. De geschenken en panden van rijke en machtige koningen bestaan niet in beuzelingen. ELEÄZAR, de knecht van ABRAHAM, die van een rijk heer kwam, gaf

kostbare edelgesteenten aan REBECCA. Waar is een koning of rijk koopman, die zijne kinderen zou uithuwlijken met eene handvol koperen munt? Omdat nu de Heere JEZUS ons hier zijne trouw aanbiedt en er pand van geeft, moet de gift ook naar den Gever zijn. Gij zult zeggen, zulks blijkt niet uit het H. Avondmaal, want daar ontvangt men anders niets dan eene bete brood en een mond vol wijn en dat zijn immers geringe zaken; indien daar kostelijke paarden en diamanten rondgedeeld werden, dan zouden de rijkom en de macht van den Insteller duidelijk gezien worden. Ik antwoord: wie daar niets anders ontvangt, dan 't geen hij in zijnen mond steekt, ontvangt zeer weinig en behoeft er niet om in de kerk te komen; hij kon zulks gemakkelijk in zijn eigen huis krijgen. Maar die daar pand en zegel ontvangt *van de vergeving van al zijne zonden* en verzekering van de *hemelsche erfenis*, wat dunkt u, zoude die wel kunnen zeggen, dat het een geringe zaak is en dat de macht en rijkdom van den Insteller daaruit niet kunnen bespeurd worden? Zijt gij ooit doodelijk ziek geweest en weet gij hoe een mensch gesteld is, die binnen weinige uren voor Gods oordeel denkt te verschijnen; die zijne zonden als een ondragelijke last op zijne ziel voelt liggen en alzoo radeloos en moedeloos denkt heen te reizen? Indien gij zulks ooit hebt ondervonden, zegt mij dan eens, wat zoude zoodanige arme, benauwde ziel wel geven voor het zegel der vergeving en al hare zonden? En zoo die te koop werd aangeboden, hoeveel denkt gij wel, dat zij er voor zoude besteden? Hij, die deze geringe zaak, zooals gij die noemt, heeft ingesteld, is dezelfde machtige Heere, die eens *op de aarde spooog en slijk maakte van dat speeksel en dat slijk streek op de oogen des blinden en tot hem zeide: ga heen, wasch u in het badwater Siloam; de blinde ging heen en wiesch zich en kwam ziende* (Joh. 9: 6, 7). Indien Hij het speeksel zijns monds en het vuile slijk der aarde zulk een kracht konde geven

door het woord, dat hij daarover uitsprak en daardoor zulk een groote en wonderlijke zaak, voor alle menschen onmogelijk en van alle eeuw niet gehoord, konde worden uitgewerkt, meent gij dan, dat het brood en de wijn bij het H. Avondmaal (die immers nog vrij wat kostelijker zijn dan slijk en speeksel) door datzelfde woord geene kracht zouden hebben om dat te weeg te brengen, waartoe de Heere het heeft ingesteld? Indien Hij de wateren der Jordaan konde gebruiken om NAÄMAN den Syriër van zijne melaatschheid te reinigen, 't geen toch de kracht van dat water verre te boven ging; indien Hij het ijzer konde doen zwemmen, 't geen regelrecht tegen zijnen aard is; indien hij dooden levend maakte, *ja, hetgeen niet is, riep alsof het ware*; indien Hij zoo machtig is, *dat, als Hij spreekt, het geschiedt en als Hij gebiedt, het er staat, en wien niets onmogelijk is*, wat reden is er dan om te twifelen, als de Heere pand en zegel geeft van zijn gekruist lichaam en vergoten bloed, of Hij zijn woord zal volbrengen en of Hij de verzegelde zaak, namelijk de voeding onzer zielen en de vergeving der zonden, getrouwelijk schenken zal? Hoe verheugde zich JACOB, toen hij de wagens zag, die zijn lieve JOZEF gezonden had om hem af te halen. *Zijn geest werd levendig en hij zeide: JOZEF leeft, ik zal gaan en hem zien!* Als gij dan ziet, wat uw JEZUS u zendt om uwe ziel te voeden en u heen te leiden, niet naar Egypte, maar naar den Hemel, o! hoe moest uw geest levendig worden en denken: *JEZUS leeft, ik zal aan zijne Tafel gaan en Hem daar zien, eer ik sterf!* Als gij dan bedenkt, dat Hij is de Bruidegom uwer ziele, uw eenigen troost en die uwe ziel lief heeft, dan moet het u ook aangenaam wezen, dat het van hem komt, die zooveel voor u gedaan en geleden, die zijn leven voor u gelaten heeft, de getrouwste Vriend, dien gij in de wereld hebt, met wien gij zoo nauw verbonden zijt en van wien gij het grootste heil verwacht. Bedenk daarbij tevens, dat die hoogheerlijke Heerscher deze zaak niet inge-

steld heeft tot *zijn* maar tot *uw* voordeel, om u te troosten en van zijne onfeilbare liefde en trouw te verzekeren.

III. Merkwaardig is ook de *tijd* van de eerste instelling des H. Avondmaals. PAULUS zegt (1 Kor. 11: 23), dat het is ingesteld, *in den nacht, in welken Hij verraden werd*, en toen Hij dus den anderen dag zoude sterven. Wat een goed vader op zijn doodbed aan zijne kinderen beveelt, dat zullen zij in groote achting houden. Toen JOZEF'S broeders zagen, dat hun vader dood was en zij vreesden, dat JOZEF hen nu zoude haten en hun al het kwaad vergelden, dat zij hem aangedaan hadden, denkende dat hij zulks niet had durven doen bij het leven van zijnen vader uit ontzag voor hem, toen wisten zij geen krachtiger beweegredenen te bedenken, noch beter middel te verzinnen, dan te zeggen, dat hun vader op zijn doodbed had begeerd, dat JOZEF de overtredding zijner broederen zou vergeven. Uw vader, zeiden zij, heeft dit bevolen *vóór zijnen dood* (Gen. 50.) Zij wisten wel, dat dit zijn hart zoude bewegen. Wanneer gij dan bedenkt: dit heeft mij de Heere JEZUS, de Vader der eeuwigheid de Vorst des vredes, mijn God en Zaligmaker bevolen *vóór zijnen dood in dien bangen nacht*, even voor dat mijne zonden Hem het bloed in groote druppels ontpersten; toen Hem om mijnentwil het grootste ongelijk van de wereld werd aangedaan; toen *Hij werd verraden*, gevangen genomen, smadelijk mishandeld, bespot, bespogen en wreed met vuisten geslagen; — toen betoonde Hij zijn groote liefde aan mij, dat Hij in genade aan mij dacht, voor mij en voor het eeuwig heil mijner ziele zorgde. Hoe groot was de liefde van DAVID jegens zijn boozen zoon ABSALOM, hoe teeder en vol ontferming was zijn vaderhart! Immers aan zijnen krijgsoverste, die uittrok om tegen dien ontaarden, oproerigen zoon te strijden, gaf hij dit bevel en gebod: *handelt mij zacht*

met den jongeling, met ABSALOM. *Wacht u, wie gij ook zijt, om den jongeling ABSALOM eenig leed te doen!* En toch had hij getracht zijnen vader het meeste leed, de grootste schande en smaad, welke men ter wereld bedenken kan, aan te doen, door hem te verjagen uit zijn koninkrijk, zijne vrouwen te schenden en hem naar zijn leven te staan. Maar hoe veel grooter liefde heeft de Heere JESUS mij bewezen, toen Hij in den nacht, waarin ik Hem door mijne zonden de helsche angsten berokkende en Hem de gruwelijkste smart en sinaad aandeed, dat Hij toen nog aan mij dacht en een pand instelde om mij van zijne liefde te mijwaarts te verzekeren, dat Hij zich liet kruizigen en dooden om mij van den eeuwigen dood te verlossen en mijne ziel met zijn vleesch en bloed ten eeuwigen leven te voeden! Geschenken en gedachtenispanden, die goede vrienden aan elkander geven op hun doodbed of in den laatsten levensstond om elkander daarbij te gedenken, worden gewoonlijk hoog geschat en zorgvuldig bewaard. Men zal somtijds met tranen in de oogen zeggen: *dat gaf mij mijn vader, mijne moeder, of die of die getrouwe vriend, even voor zijnen dood tot een gedachtenis; hoe lief had hij mij; hoe aandoenlijk zeide hij: gedenk mijner daarbij! Ik zal hem dan ook mijn geheele leven niet vergeten!* Zoo spreken wij gewoonlijk als het ons ter harte gaat, als de overledene door ons zeer bemind was en ons groote vriendschap heeft bewezen; de laatste woorden van zulke dierbare vrienden treffen de ziel. Hoe aandoenlijk is het, wat de geschiedschrijver SUTTONIUS verhaalt, aangaande het afsterven van den keizer AUGUSTUS, die nog vroeg naar de zieke dochter van DRUSIUS, zijne vrouw hartelijk kuste en toen stierf met deze woorden: *LIVIA, denk aan ons huwelijk, leef en vaarwel!* Maar hoe aandoenlijk is het voor eene Christenziel, dat de Zoon van God, de Heere der Heeren, in zijn laatsten nacht van haar begeerd heeft, dat zij dit pand zoude aannemen om zich te verzekeren, dat Hij

haar door zijn bitteren dood van de smarten des doods en de angsten der hel verlost en voor haar een eeuwig Koninkrijk vol vreugde, waaraan nooit een einde zijn zal, verworven heeft! Dewijl nu het H. Avondmaal *in dien nacht* is ingesteld, is het zonder twijfel bijzonder dienstig tot onze zaligheid; want de Heere JEZUS, die de wijsheid zelve is, is immers in den laatsten nacht, toen het Hem zoo bang was, met geene beuzelingen of zaken van gering gewicht bezig geweest. Zoo is dan dit ook geen geringe zaak, waaraan niet veel gelegen is, zoo als de meeste naam-Christenen schijnen te oordeelen, omdat zij zoo lichtvaardig er deel aan nemen, er zoo weinig werk van maken en daarom er ook zoo weinig nut van hebben. Indien er geen bijzonder nut voor het volk van CHRISTUS aan verbonden was, dan zoude Hij het hun op zulken tijd niet bevolen hebben. Eindelijk omdat Hij wel uitdrukkelijk zegt, dat *dit brood zijn gekruist lichaam en die drinkbeker het bloed des Nieuwen Testaments is, dat voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden*; en omdat Hij wil, dat gij het zult nemen, eten en drinken, zoo hebt gij volstrekt geene reden om aan de vergeving uwer zonden te twijfelen, indien gij die panden van harte en met de hand des geloofs aanneemt. Want waarom zoudt gij Hem niet op zijn woord gelooven, daar Hij nooit gelogen heeft en daar Hij u dit tot een Testament en legaat besprak *in dien nacht*? In dienzelfden nacht betoonde Hij zich zoo goedertieren, dat Hij MALCHUS *het oor genas*, hetwelk hem door PETRUS was afgehouden, ofschoon MALCHUS zijn vijand was en gekomen was om Hem gevangen te nemen en mede ter dood te brengen. Hij was zoo barmhartig, dat Hij PETRUS *aanzag*, toen hij Hem zoo schandelijk verloochende tegen alle eer en eed, tegen hooge en dure beloften. Den anderen dag bad Hij voor degenen, die Hem kruizigden: *Vader vergeef het hun!* welk gebed zoo krachtig geweest is, dat, vijftig dagen daarna *drie duizend zielen* op éénen dag bekeerd

zijn en vergeving van zonden in zijnen Naam ontvangen hebben (Hand. 2). Indien gij dan ook even als de Joden, die toen PETRUS hoorden prediken, *verslagen zijt van harte*, zoodat uwe zonden u mishagen en gij zeer verlegen zijnde, ook kermt en uitroept: *wat zal ik doen?* dan zal Hij u door het H. Avondmaal verzekeren, dat uwe zonden vergeven zijn en dat gij niet verloren zult gaan. Het Avondmaal is ingesteld door den Heere JESUS *in dien nacht* en op dien avond, toen Hij het Pascha met zijne discipelen at en van daar heeft het den naam van Nachtmal en Avondmaal gekregen. Het Joodsche Pascha verzekerde de geloovige Israëlieten, dat gelijk hunne voorvaderen in Egypte waren verschoond toen de slaande Engel door geheel Egyptenland ging en alle eerstgeborenen versloeg in alle huizen, *zoodat er niet een huis was of er was een doode*, behalve in de huizen van de kinderen Israëls, wier deurposten met het bloed des lams bestreken waren, — dat ook alzoo de Messias, *het Lam Gods, ons Pascha, zoude geslacht worden* om hen die op zijne komst hoopten van den helschen verderver te bevrijden. De Heere JESUS dit teeken en zegel, dat nu uitgediend had, wegnemende en daarvoor een ander in de plaats gevende, heeft geen minder of slechter, maar een beter, krachtiger en duidelijker ingesteld. Zoo verzekert u dan het H. Avondmaal, dat de beloofde Messias gekomen en als een Lam voor u geslacht is en dat, wanneer eens de slaande Engelen de geheele wereld zullen doorgaan *en alle ergernissen vergaderen met al degenen, die de ongerechtigheid doen en hen zullen werpen in den vurigen oven, waar weening zal zijn en knersing der tanden*, — zij u dan zullen voorbijgaan en verschoonen, omdat gij het bloed des Lams door de hand des geloofs hebt gestreken op de deurposten van uw hart en dat gij door dat bloed gerechtvaardigd zijnde, *zult blinken als de zon in het Koninkrijk uws Vaders* (Matth. 13 : 43). Hieruit ziet gij, hoe de tijd der instelling u het gewicht en de koste-

lijkheid der zaak kan leeren en welk nut uwe ziel er van kan hebben, als gij haar wel gebruikt. Gij ziet, hoe de Heere JEZUS in dien bangen nacht voor u gezorgd en aan u gedacht heeft; hoe Hij u tot uwen troost van zijne gunst wil verzekeren en allen twijfel aan zijne genade wegnemen. Laat dit dan uw hart versterken, als gij gereed staat om aan zijne Tafel te gaan en bedenkt, hoe ernstig de Heere JEZUS het met u meent en hoe zeer Hij medelijden met u heeft. Twijfelt dan ook niet, als gij het pand zijner liefde aanneemt of het zal u gewis grooten troost aanbrengen en verzekeren, dat de Zaligmaker en de zaligheid de uwe zijn.

IV. Slaat dan ook uwe oogen op de *uiterlijke teekens*, die de Heere ingesteld heeft, welke zijn het *brood* en de *wijn*, want deze zijn zoodanig, dat zij het lichaam des menschen, als zij goed gebruikt worden, kunnen verkwikken, voeden en versterken, alsmede het *hart vroolijk maken*. ABRAHAM zeide tot den Heere en zijne Engelen, die hij voor reizigers aanzag, *ik zal een bete broods geven, opdat gij uw hart versterkt, daarna zult gij voortgaan*. Hier noodigt u de Heere JEZUS, *die eerder was dan ABRAHAM*, over wiens komst in het vleesch ABRAHAM zich boven mate verblijdde en wien hij toen voor zich zag staan in een onbekende gedaante. Hij zelf zegt tot u: o, gij bedroefde ziel! *gij hebt genade gevonden in mijne oogen*, daarom ga *toch niet voorbij*. *Ik heb u gewasschen in mijn bloed*, kom zit hier neder aan mijne Tafel; *Ik zal u eene bete broods geven*, die u zeker zal versterken, zoodat gij uwen weg zult reizen met blijdschap. Toen BOAZ gegeten en gedronken had, was zijn hart vrolijk en hij legde zich gerust neder op zijn dorschvloer aan het uiterste einde van een korenhoop (Ruth. 3). Zoo ook gij, als gij zult gegeten en gedronken hebben met den Heere JEZUS, zoo zult gij vrolijk zijn van harte, werpente al uw zorg op Hem, en gij zult u gerust in zijne armen kunnen nederleggen. Van den *wijn*, zegt DAVID,

dat hij des menschen hart verheugt (Ps. 104: 15). Zoo wil ook de Heere hier te kennen geven, dat Hij de bedroefde zielen noodigt om zich te verheugen; *verblijd u in den Heere ten allen tijde!* Maar indien iemand geen hartelijk berouw heeft over zijne zonden, dan zal hem deze wijn niet goed bekomen, *want hij zal zich zelven een oordeel drinken.* Al is hij ook al vroolijk in zijne ongerechtigheid en in het misbruik dezer heilige zaak, hij is daarom niet gelukkiger maar ellendiger. Deze maaltijd en deze wijn zal hem dan geen beter geluk aanbrengen dan de wijn van ABSALOM aan AMMON deed; *toen AMMONS hart vroolijk was van den wijn, werd hij doodgeslagen (2 Sam. 13).* Als iemand even als AMMON, zijne zonden niet betreurt, maar zich *verheugt in de verkeerdheden des kwaads,* dan maakt hij, *dat zijn eigen tafel hem tot een strik wordt* en des Heeren Tafel is voor hem dan niet beter. De doode Korinthiërs zijn daarvan levende getuigen (1 Kor. 11: 30).

De teekens dan, die de Heere hier geeft, zijn beide zeer verkwikkend en voedzaam en worden door zijne aanzittende gasten niet alleen gezien, maar ook gevoeld en gesmaakt, opdat zij alzo mogen *proeven* en verzekerd zijn, *dat de Heere goedertieren is en dat Hij hen zal beschutten en behoeden, als zijnde het volk zijner weide,* zoodat zij met vreugde mogen eten en drinken en uitroepen: *hoe groot zal zijn heil wezen en hoe groot zal zijne heerlijkheid zijn!* Hier is koren, *dat de jongelingen en wijn, die de jonkvrouwen sprekende maakt,* zoodat zij met DAVID zingen: *O hoe groot is het goed, dat gij weggelegd hebt voor degenen, die u vreezen en op u betrouwen in de tegenwoordigheid der menschenkinderen (Ps. 31: 20).* Brood en wijn, koren en most zijn de kroon der aarde, en hier zijn zij waarlijk *een kroon tot gedachtenis in den tempel des Heeren.* Was het troostrijk voor den profeet ZACHARIA, dat hij teekens van kronen zag in een gezicht (Zach. 6), veel

troostrijker is het voor Gods kinderen, dat zij deze kroon der aarde mogen aannemen en eten, waardoor zij verzekerd worden *van de onverwelkelijke kroon des eeuwigen levens*. Die brood en wijn genoeg heeft, zal van honger niet sterven, maar heeft het noodige om zijn lichaam bij het leven te behouden. Zoo ook hebben wij aan CHRISTUS voldoende spijs en drank en voedsel voor onze zielen, zoodat wij buiten Hem niets behoeven. Als Hij onze *Herder is zal ons niets ontbreken*. De geloovige vaders in het O. Testament hebben allen dezelfde *geestelijke spijs gegeten en allen denzelfden geestelijken drank gedronken; want zij dronken uit de geestelijke steenrots, die volgde, en de steenrots was CHRISTUS* (1 Cor. 10 : 3, 4). Wij hebben in het N. Testament geen minder geluk dan zij. *Wij gelooven door de genade van den Heere JESUS CHRISTUS zalig te worden op zulke wijze als ook zij* (Hand. 15 : 11). *Wij hebben de spijs, die blijft tot in het eeuwige leven, welke de Zoon des menschen ons geeft. Hij is het brood des levens. Hij is het levende brood, dat uit de hemel nedergedaald is. Zoo iemand van dit brood eet, die zal in der eeuwigheid leven. Het brood, dat Hij geeft is zijn vleesch, hetwelk Hij geeft voor het leven der wereld. Want zijn vleesch is waarlijk spijs en zijn bloed is waarlijk drank* (Joh. 6 : 48, 51, 55). Hij is ons koren en onze wijnstok. *Hij is als het tarwegraan, hetwelk, indien het in de aarde niet valt en sterft, zoo blijft hetzelfde alleen; maar indien het sterft, zoo brengt het veel vrucht voort* (Joh. 12 : 24). *Hij is de ware wijnstok* (Joh. 22 : 2); wij behoeven geen anderen, en tot wien zouden wij ook heengaan? Hij heeft en geeft het eeuwige leven. BOAZ zeide tot RUTH, toen zij op zijn korenveld gekomen was om aren te zoeken: *hoort gij niet mijne dochter? Ga niet naar een ander veld: ook zult gij van hier niet weggaan, uwe oogen zullen op dit veld zijn* (Ruth 2). Zoo behoeven wij ook geen anderen korenakker noch wijnstok voor onze zielen te zoe-

ken, dan den Heere JEZUS, den nakomeling van BOAZ. Hij is ons genoeg en zal ons overvloedig van spijs en drank verzorgen, veel beter en heerlijker, dan BOAZ dit aan RUTH konde doen. *Hij heeft een wijngaard op een vetten heuvel* (Jes. 5: 1). Gelukkig is de ziel, die al haar genoegen in Hem vindt en zeggen kan: *Wien heb ik nevens U in den hemel? Nevens U lust mij ook niets op de aarde! Gij zijt de Rotsteen mijns harten en mijn deel in eeuwigheid. Die van U afwijken zullen vergaan* (Ps. 73: 25—27). *Wee degenen, die huis aan huis trekken, akker aan akker brengen; die huizen en akkers zullen verwoest worden, zij zullen de ziel niet voeden noch vertroosten. Wee degenen, die zich vroeg opmaken in den morgenstond, sterken drank najagen en vertoeven tot in de schemering, totdat de wijn hen heeft verhit* (Jes. 5). Omdat God hun zijn geestelijken wijngaard had gegeven, roept Hij het *wee* uit over hen, die den geestelijken wijnstok en wijn verachten, den tijdelijken zoeken en des morgens vroeg op waren om zich vol te drinken. NABOTH wilde zijnen wijngaard niet geven aan АСНАВ, omdat het *de erve zijner vaders was* (1 Chron. 21). Veel minder moeten wij dezen geestelijken wijnstok, welke onze zielen kan vroolijk maken, laten varen. In dezen *akker* is een geestelijke *schat verborgen*, die ons rijk genoeg zal maken in eeuwigheid, waarover wij zoo verblijd moeten zijn, dat wij gaarne alles wat wij hebben, willen verkoopen om die te verkrijgen en liever alles verlaten, dan dat wij die zouden missen, want dan waren wij eeuwig ellendig. Is 't een groote zegen, dat wij in uiterlijke vrede leven, zoodat wij wijn mogen drinken onder onzen wijnstok (Mich. 4), 't is nog veel meer zegen, dat wij innerlijken vrede hebben met God en mogen eten en vroolijk zijn onder dezen geestelijken wijnstok. Ieder weet, dat het brood de staf is, waarop het leven van den mensch steunt als een oud en kreupel man op zijn stok. Als toch God den staf des broods breekt of wegneemt, dan is het ellendig in 't land

gesteld; dan moet de held en de krijgsman, de profeet en de oude, de overste en de raadsheer, de werkman en de welsprekende redenaar bezwijken; dan versmachten de kinderkens op de straten en de zwigelingen aan de borsten, omdat er geen brood is. Brood is het noodigste, beste en gemeenzaamste lichaamsvoedsel. De satan verzocht daarom ook onzen Zaligmaker, toen hij Hem in grooten honger vond, dat Hij zijne Godheid mocht betoonen door te zeggen, *dat de steenen brooden zouden worden* (Matth. 4: 3), omdat dit een zaak was, die Hij toen het meeste nodig had. Zoo is er ook geen voedsel noodiger en beter voor onze zielen, dan het gekruiste lichaam van CHRISTUS; daarom heeft Hij het brood het geschiktst geacht, om ons zulks af te beelden. Gelijk de wijn niet alleen geschikt is om den dorst te lesschen, maar ook om het hart des menschen te vervroolijken, zoo zal het bloed van CHRISTUS niet alleen den dorst der zielen in de hitte der aanvechting wegnemen, maar ook een hartelijke blijdschap en vroolijkheid aanbrengen, den geest verkwikken, die bedroefd en verslagen is over de groote menigte van schulden, die men niet betalen kan en over de straf, die men te verwachten heeft, als men er niet van ontslagen wordt. *Neemt, drinkt*, zegt Hij, er is vergeving voor u, en daarmede wordt de ziel zoodanig getroost, dat zij te midden van alle tegenheden, ja zelf bij den aanblik der hel en bij de vrees voor den dood zich kan verheugen, op den Heere wachten en zich in Hem verblijden.

V. Het is opmerkelijk, dat er in het H. Avondmaal twee teekenen zijn, daar er in den Doop maar één is, namelijk het water om de reiniging en afwassching van onze geestelijke smetten af te beelden. Hier zijn twee teekenen, *brood en wijn*, omdat het ééne alleen niet goed is om de geestelijke voeding onzer zielen af te beelden. Wij noemen hen gewoonlijk arm, die niet meer hebben dan *droog brood*. Om nu aan te toonen, dat onze zielen overvloedig

voedsel hebben in CHRISTUS, geeft Hij ons in 't H. Avondmaal niet alleen spijs maar ook drank. Die aan een van beide naar het lichaam gebrek heeft, kan niet wél leven; immers hij leeft ellendig en armoedig. Honger is een scherp zwaard en waar geen brood te krijgen is, al had men overvloed van drank, daar is het leven in groot gevaar, zoo als blijkt uit de belegering van Jeruzalem en Samaria. Dorst geeft ook doodelijke en smachtende benauwdheid, zooals blijkt uit SIMSON. Wanneer men spijs genoeg heeft maar geen drank kan bekomen, vreest men van dorst te sterven, en men zoude een koningskroon geven voor een dronk water. De Heere JEZUS willende aantoonen, dat de geloovige zielen overvloedig voedsel in Hem hebben, zoodat zij niet alleen in het geestelijk leven kunnen onderhouden worden, maar ook overvloed van vreugde hebben, geeft haar niet alleen *brood*, maar ook *wijn* om hen te verzegelen, dat hij haar eenmaal verzadiging van vreugde zal geven, terwijl Hij haar hier reeds dronken maakt van de vettigheid zijns huises en haar drenkt uit de beek zijner wellusten (Ps. 36: 9). Brood en water is spijs en drank der bedruktheid, zoo als ACHAB zeide (1. Kon. 22), en het is gewoonlijk de kost van gevangenen, die men zet op water en brood, zoo als ACHAB met den profeet MICHA deed. Maar de Heere JEZUS wil toonen, dat Hij de zijnen waarlijk vrij gemaakt en uit de handen hunner vijanden verlost heeft, hebbende door zijnen dood te niet gedaan dengene, die het geweld des doods had, en verlost degenen, die met vreeze des doods door al hun leven der dienstbaarheid onderworpen waren (Hebr. 2: 14, 15). Daarom geeft hij geen brood en water, zooals de gevangenen bekomen, maar brood en wijn, zoo als men aan goede vrienden voorziet, en waarop rijke, machtige heeren, zelfs koningen hunne gasten onthalen. MELCHIZEDEK, koning van Salem, onthaalde ABRAHAM, toen hij van den slag der

koningen kwam, op brood en wijn (Gen. 14). Zoo wil dan de Heere CHRISTUS openlijk te kennen geven, dat Hij de zijnen niet karig maar rijkelijk voedt. Merkt dit op, gij arme, benauwde harten, die zoo nauw en bekrompen zijt bij u zelve, alsof er voor u geheel geen vreugde bij den Heere JESUS te vinden was; merkt toch op, dat Hij niet karig, maar rijkelijk opdischt en de hongerigen met goederen vervuld (Luk. 1: 53). Doet uwen mond wijd open en Hij zal hem vervullen (Ps. 81: 11b).

Beklagen wij de ongelukkige, verleide, en bedrogene Roomsgezinden, die deze troostvolle zegelen niet mogen ontvangen. Men geeft hun eenen ouwel, dat immers geen voedzaam brood is en hun de voedzame kracht van het gekruiste lichaam van CHRISTUS niet kan verzegelen, omdat er geen voedsel in zit, maar meer nadeelig dan nuttig voor het lichaam is. Daarenboven wordt het hen niet gebroken gegeven *om te nemen en te eten*, zoo als de Heere bevolen heeft, maar het wordt hun in den mond gestoken om door te slikken, het is geen brood, zij nemen het niet aan, zij eten het niet en alzoo is het ook het zegel van CHRISTUS niet. De drinkbeker en de wijn wordt hun ook niet gegeven. Zelfs keizers en koningen hebben den paus gesmeekt, dat hij, ingevolge de instelling van CHRISTUS, den leeken den kelk zoude toestaan, maar hij heeft zulks geweigerd. Met zoodanig geweld worden die arme menschen gevangen gehouden onder de macht van hem, *die zich verheft boven al wat God is of God genaamd wordt*. Dankt gij den Heere uwen God, dat gij vrijheid hebt om deze troostvolle zegelen zoo te ontvangen, als uw Zaligmaker ze heeft ingesteld. Want al is er ook niets zoo gewoon onder de menschen, dan brood te eten en wijn te drinken, zoo is het nogtans een bijzondere weldaad, brood te mogen eten en wijn te drinken *aan de Tafel van CHRISTUS in zijn koninkrijk der genade*,

om daardoor verzekerd te worden van onzen ingang in zijn koninkrijk der heerlijkheid hier boven, alsmede dat de Heere ons daarvan zulke eenvoudige en tastbare *teekenen* geeft. Indien de Heere CHRISTUS de zwaarste en sterkste spijs en drank had verordend, zoo als een moeskruid met *wilde coloquinten*, gelijk eens werd voorgezet aan de kinderen der profeten, en waarvan zij uitriepen, *de dood is in de pot*; of indien de Heere ons eens had gelast tot zijne gedachtenis *edik met galle gemengd* te moeten drinken, zoo als men Hem aan het kruis om onzer zonden wil deed smaken, zoude niet de kieskeurigste onder de Christenen zulks in dank hebben moeten aannemen? Zoude wel iemand, die naar CHRISTUS wilde genoemd worden, het hebben durven weigeren, om ter eere en ter *gedachtenis* van CHRISTUS, eenige druppels daarvan te drinken? Hoe groot is dan niet de goedertierenheid van onzen Zaligmaker, dat Hij ons geen dergelijken last oplegt, maar dat Hij, om ons van zijne gunst te verzekeren, ons zulke aangename panden geeft! En wat is het niet een schandelijke boosheid, indien men die veracht als een slechte zaak, die te gering is in onze oogen, teneinde die evenzoo te versmaden als de Israëlieten het manna in de woestijn, en te denken: wat is aan een brokje brood en een mond vol wijn gelegen! Zoodat men aan die Tafel komt, als aan een gemeene tafel, zonder hooger te zien naar het doel, waartoe de Heere JESUS naar zijne wijsheid en goedheid deze gewone spijs en drank verheven heeft! Indien iemand een zegel van was verachtte, zeggende, ik kan geel of groen was genoeg voor eenen penning koopen; of dat hij zijnen rentebrief van eenige duizend guldens, met het statenzegel er aan, wegwierp, denkende, wat is aan dat zegel gelegen, ik kan zoodanig perkament wel voor eenige stuivers koopen, zoude men dan niet zeggen, dat zoo iemand niet goed bij zijne zinnen was? Men moet letten op de instelling en op hetgene

die dingen ons verzegelen. Het zegelwas, een trouwring en alle dergelijke dingen hebben op zich zelve geene beteekenis en zijn van geringe waarde, als men niet ziet op de bedoeling van hun gebruik. Als gij dan het brood en den wijn aanziet en u gereed maakt om het te ontvangen, bedenkt dan, dat zij een instelling zijn van den Heere CHRISTUS om uwe zielen te verzekeren van zijne gunst en van uwe voeding ten eeuwigen leven. En gelijk BATHSEBA den *wijn* aanbeval aan hen, *die bitterlijk bedroefd van ziele zijn*, dat zij die zouden drinken om hunne armoede te vergeten en hunne moeite niet meer te gedenken (Spreuk. 31), zoo treedt ook gij toe, neemt dien H. wijn aan om uwe armoede te vergeten, de bittere droefheid uwer zielen te verzetten en verzekerd te worden van de volheid des rijkdoms van CHRISTUS, om u te verheugen, dat deze voor u zijn. Tracht daardoor aanwas en vermeerdering te verkrijgen van uw geloof en geestelijke blijdschap, opdat uwe zielen toenemen en groeien *als mestkalveren en als de wilgen aan de waterbeken*. Ziet op den Heere, die u deze teekenen geeft. Want zoo gij nalaat op Hem acht te geven, dan zal u die vloek overkomen (Hos. 4: 10), *dat gij zult eten, maar niet zat worden*. Hoort naar de vermaning van den profeet HAGGAÏ: *zet uw hart op uwe wegen, of gij zult eten, maar niet tot verzadiging* (Hoofdst. 1: 6). Zoo gij den Heere vergeet en uwen zin wilt volgen, dan moge Hij aan uwe begeerte voldoen, *maar Hij zal eene magerheid zenden aan uwe ziel* (Ps. 106: 15), en alzo zult gij deze zoo troostrijke spijs en drank schadelijk maken voor u zelve en den zegen in een vloek verkeeren. Toen de Israëlieten de kwakkels liever hadden dan het manna, gaf God ze hun zoo overvloedig, dat zij er van walgden en met het vleesch in den mond stierven, zoodat het hun in de keel walgde; dit overkwam insgelijks den Korinthiërs, die hun eigen brood meer achtten, dan het brood des Heeren; zij werden bij menigte *ziek* en vie-

len in den *slaap des doods* (1 Kor. 11 : 30). Maar zoo hij dit brood en dezen wijn aanneemt tot het einde, waartoe de Heere JEZUS het heeft iugesteld, dan zal Hij aan uwe ziel toonen, dat zijn woord de waarheid is, en dat Hij geen bloote teekenen geeft, maar dat Hij de beteekende zaak even zoo zeker schenkt, als gij de teekens ontvangt.

VI. Brood en wijn maken geen Sacrament of zegel voor de ziel uit, tenzij er eene *wettige bediening* bij kome, waarop men vooral moet letten. Deze bediening heeft de Heere CHRISTUS als opperste Leenaar, het eerst zelf gedaan en het toen den leeraren opgelegd, die dan ook, gelijk CHRISTUS gedaan heeft, eerst moeten uitleggen, wat dit sacrament beteekent en het daarna uitdeelen. Weest daarom aandachtig om wel te hooren, te verstaan en te behartigen, wat u van deze zaak gezegd wordt. Denkt bij u zelve, indien dit zulk een hoogwaardige zaak is, zoodat de Heere van hemel en aarde zelf in persoon ze bediend en even zoo heeft gedaan als zijn dienaar daar nu voor mijne oogen volgens des Heeren bevel zal doen, dan moet ik nauwkeurig zorg dragen, dat ik eerbiedig daartoe nader en het zoo aanneem, alsof de Heere JEZUS, mijn *grootte God en Zaligmaker*, het mij met zijn eigen hand toereikte; want het komt van Hem zelve en alzoo is het voor mij een grootte eer, dat ik wordt toegelaten tot zulk een heilige instelling. Ellendig zijn zij, die zich zelve daarvan uitsluiten, het woord des Heeren en zijn zegel verwerpen en alzoo *zich zelve des eeuwigen levens niet waardig oordeelen en den raad Gods tegen zich zelve versmaden*. Gezegend zij de God en Vader van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegeningen in den hemel in CHRISTUS en ons deel gegeven heeft in de erve met de heiligen in het licht en ons den toegang geeft tot deze genade, dat wij mogen eten en drinken aan zijne Tafel.

Van de inzetting wordt ons verhaald, dat de Heere

JEZUS dit sacrament de eerste maal bedienende, *het brood nam* en daarna *den drinkbeker*, waarmede Hij die uiterlijke teekenen afzonderde van het gewone gebruik tot een heilig en goddelijk gebruik om alzoo af te beelden, dat Hij zelf *door den Vader is geheiligd*, afgezonderd en gezonden in de wereld; dat Hij zich zelve voor ons heeft geheiligd, gewillig zijn leven voor ons afgelegd en zijne ziel gegeven heeft tot een rantsoen voor ons. Het is zeer aandoenlijk te lezen, dat bij de vermaarde belegering van Leiden, toen de burgers van honger schreeuwden, een burgemeester zijn eigen lichaam aanbood, opdat zij het in stukken zouden snijden en onder elkander verdeelen zoover het konde strekken. Daarin zag men de groote getrouwheid van dien man, maar helaas! de arme burgers zagen wel, dat hun zulks weinig zoude baten, en daardoor werden zij bewogen om tegen den razenden honger van binnen en den wreeden en moorddadigen Spanjaard van buiten te kloekmoediger te kampen. Maar ziet hier eene veel aandoenlijker zaak; de Heere JEZUS, bij wien alle grooten en koningen der aarde niets meer zijn dan een druppel aan den emmer, neemt om zoo te spreken gewillig zijn eigen lichaam en bloed, en deelt het aan ons uit om ons, die den eeuwigen dood verdiend hadden, er voor te behoeden dat wij zouden sterven, en opdat wij het eeuwige leven zouden verkrijgen. MOZES was onwillig om naar Egypte te gaan om de Israëlieten, zijne broeders, daaruit te leiden, terwijl toch niet hij, maar God zelf het werk zoude doen (Exod. 4) en alles zoude volbracht worden, zonder dat hij daarvoor bloed of leven zoude behoeven te laten. En CHRISTUS is gewillig om ons, die zijne *vijanden waren door het verstand in de booze werken*, door zijn bloed en zijnen dood te verlossen. JONATHAN prees het zeer in DAVID en achtte het bovenmate veel, dat hij *zijne ziel in zijne hand gesteld en den Philistijn verslagen had*, tegen wien niemand durfde strijden (1 Sam.: 19). Maar wat

was deze zaak in vergelijking bij hetgene CHRISTUS, de Zoon van DAVID, heeft gedaan? DAVID waagde zijn leven wel, maar hij behield het en verloor het niet; CHRISTUS legt zijn leven af en begeeft zich gewillig in den dood, overwint niet alleen den satan, dien sterk gewapende, tegen wien geen mensch iets vermag, maar verslaat ook den dood, die de geheele wereld schrik aanjaagt en *brengt het leven en de onverderfelijkheid uit den dood aan het licht*. JONAS was onwillig om naar de groote stad Nineve te gaan om te prediken, wjl hij, door gewillig daarheen te gaan, zich zelve zoude bevrijd hebben van den buik van den visch; indien hem was gelast, eerst drie dagen en drie nachten in het ingewand eener levende visch te zijn opgesloten en daar te liggen als dood in de diepte der zee, gewis hij zoude nog veel beschroomder zijn geweest. CHRISTUS wist vooraf, dat Hij drie dagen en drie nachten zoude moeten zijn in het hart der aarde, en nogtans verliet Hij gaarne den schoot zijns Vaders, die Hem zoo uitnemend lief had, dat Hij daarvan getuigenis gaf door uit den hemel, op aarde neder te dalen, en dat niet alleen om te prediken, maar om een schandelijken, pijnlijken en vervloekten dood te sterven en helsche angsten te lijden, opdat wij daardoor zouden leven. Nu behoeft een benauwd Christen niet klagen: *ik zie uit ter rechterhand en daar is niemand, die mij kent; niemand zorgt voor mijne ziel* (Ps. 142: 5). Hier is uw Verlosser, die zijn leven niet te dierbaar acht, maar gaarne aflegt om het uwe te behouden; die zijn eigen lichaam en bloed neemt en aan u geeft om u daarmede te voeden, opdat uwe ziel niet verloren ga door dorst en honger. Weent dan niet, hebt goeden moed, bij Hem is de wil en de macht om te helpen.

VII. *Jezus dankte, of zegende* deze teekenen. Hij sprak er den zegen over uit, opdat zij, behoorlijk bediend en ontvangen zijnde, krachtig en vruchtbaar moech-

ten zijn tot zulk een doel, als waartoe Hij ze instelde. Weest daarom tenvolle verzekerd, dat zij heilzaam zullen bevonden worden voor uwe ziel, indien gij wel voorbereid zijnde en u zelven goed beproefd hebbende ze ontvangt en tot zijne eer gebruikt. Want er is geen twijfel aan of de Heere JEZUS, toen Hij zijnen Vader bad om dien zegen over deze teekenen, heeft dien ook verkregen, omdat de Vader *Hem altijd hoort* (Joh. 11: 42a). *Wij weten, dat God de zondaars niet hoort, maar zoo iemand godvruchtig is en zijnen wil doet, dien hoort Hij.* Welnu de Heere CHRISTUS doet den wil zijns Vaders, Hij heeft nooit zonde gekend of gedaan: zoo is Hij dan daarin zeker verhoord, dat deze teekenen zullen gezegend zijn en dat zij datgene zullen uitwerken, waartoe Hij ons die gegeven heeft. *Dien God zegent, die is gezegend en zal gezegend blijven.* Gij moogt met alle recht tot CHRISTUS zeggen, 't geen BALAK tot BILEAM zeide (Num. 22): *ik weet dat wien gij zegent, die zal gezegend zijn.* Wanneer gij dan gereed staat om te naderen aan de H. Tafel, zoo zegt:

Heere JEZUS, deze teekenen hebt Gij ingesteld om mijne ziel te verzekeren van de vergeving mijner zonden. Gij hebt ze daartoe gezegend, en zij zullen gezegend zijn tot aan het einde der wereld, totdat Gij wederkomt. Och, Heere, Heere! laat ze ook aan mijne arme ziel gezegend zijn, laat ze door dien zegen krachtig zijn om van mij weg te nemen de droevige twijfelingen, die mij zoo dikwijls bezwaren, als ik denk, dat ik om mijne zonden van uw vriendelijk aangezicht zou verstooten worden. O Heere! verzeker mij, dat ik zoo zeker zalig zal zijn, als ik deze gezegende teekenen ontvang. Gij zijt immers bij ons tot aan de voleinding der wereld; Gij zijt midden onder degenen, die in uwen Naam vergaderen, en zoo zijt Gij dan ook hier tegenwoordig, o Heere JEZUS, want wij zijn vergaderd in uwen Naam, en deze zijn zegelen van U, die Gij ons met uw eigene

hand gegeven en met uw eigenen mond gezegend hebt en zoo zult Gij ze dan ook nu aan mijne bekommerde ziel bekrachtigen. Ik geloof een eerlijk man op zijn woord en zoude ik U, o getrouwe Zaligmaker, dan niet gelooven op uw zegel, dat Gij gezegend hebt. Ik geloof Heere! en och, ik wilde gaarne vast gelooven, dat mijne zonden zoo zeker vergeven zijn, als ik deze teekenen en zegelen zal ontvangen. Heere, ik zal ze alzo aannemen; och Heere! sterk mij in dat geloof, opdat ik U met blijdschap moge dienen op aarde en eeuwig uwen lof zingen in den hemel, Amen!

VIII. Maar hoe konde de Heere JEZUS danken in dien nacht, toen Hij verraden werd; toen de verrader van Hem was gegaan om de bende soldaten te halen en zijne verraderij uit te voeren en het loon des bloeds aan Hem te verdienen? Waarlijk het is zeer opmerkelijk, dat de Heere JEZUS *dankte*, toen Hij ons die teekenen gaf, waardoor Hij ons verzegelt en verzekert, dat Hij voor ons werd verraden en voor ons zijn leven overgaf. Toen Hij bij het graf van LAZARUS staande over hem *weende*, toen zeiden de Joden, *ziet hoe lief Hij hem had!* Maar nu Hij dankt, terwijl Hij daar staat om voor ons te lijden, nu mogen wij wel met recht uitroepen: *hoe lief had Hij ons!* Hoe verblijd is Hij, dat Hij voor ons lijden, sterven en ons daardoor van den eeuwigen dood verlossen zal! Konde JESAJA met blijdschap zijnen dienst aanbieden om de droevige boodschap aan zijn volk te brengen, dat zij *hoorende zouden hooren en niet verstaan, ziende zien en niet opmerken, dat zij zich niet zouden bekeeren en de Heere hen niet gerezen, noch zaligmaken*: konde hij zoo bereidwillig uitroepen: *hier ben ik, zend mij* (Jes. 6), hoe veel meer konde onze lieve Heere JEZUS zich verheugen en zijnen Vader danken, dat Hij zoude heengaan om ons door zijnen dood het leven en door zijne helsche angsten de hemelsche vreugde te verwerven. Konde PAULUS zeggen, *indien ik wegens*

de bediening uws geloofs geofferd worde, zoo verblijd ik mij (Philipp. 2: 17), veel meer konde de Heere JESUS zich verblijden, dat Hij tot eene offerhande en slachtoffer werd opgeofferd voor ons, omdat hij ons meer lief had dan PAULUS de geloovigen ooit konde liefhebben. Konde de Heere CHRISTUS zijnen Vader danken, omdat Hij Hem gehoord had in het gebed, hetwelk Hij gedaan had om LAZARUS uit den tijdelijken dood op te wekken (Joh. 11: 41), zeggende: *Ik dank U Vader, dat Gij mij gehoord hebt*, veel meer konde Hij hier zijnen Vader danken, dat Hij deze teekenen wilde zegenen en bekrachtigen om zooveel duizende menschen van het eeuwige leven te verzekeren, en dat *de Heere des hemels en der aarde deze dingen voor den wijzen en verstandigen verborgen had en aan de kinderkens geopenbaard naar zijn Vaderlijk welbehagen over hen* (Matth. 11: 25, 26).

Konde de Heere JESUS hierover zoo verblijd zijn, dat Hij om onzentwil eene dankzegging deed over deze teekenen, die niet voor Hem maar voor ons zijn; konde hij dat doen op zoodanigen tijd, toen Hij zulk een zwaren en ondragelijken last, die alle menschen op aarde en alle Engelen in den hemel niet konden torschen, op zich had genomen, om ons daarvan verlossen, en waarover Hij reeds vooraf, toen Hij daarover sprak, uitriep: *Ik moet met eenen doop gedoopt worden, en hoe worde ik geperst, totdat het volbracht zij!* (Luk. 12: 50). *Nu is mijne ziel ontroerd, en wat zal ik zeggen? Vader, verlos mij uit deze ure!* Indien wij dan zulke groote vriendelijkheid en weldadigheid van CHRISTUS jegens ons zien, hoe dankbaar behooren wij dan niet onze handen uit te steken om die zegelen te ontvangen! Al waren wij dan ook in groote zwarigheid, al werd ook ons hart geperst door groote droefheid, hoe zouden wij echter kunnen weigeren om zoodanigen vriendelijken Weldoener te danken, Hem, die zoo verblijd is over ons eeuwig welzijn, dat Hij, ofschoon zwaar beladen, daarvoor nog een dankzegging doet: zal Hij danken en wij niet?

Wij ontvangen immers het zegel van zulke schatten, waarvoor wij Gode moeten dankbaar zijn, zoo lang wij leven hier en hier namaals. Welke gaven, geschenken en schatten zijn te vergelijken bij *de gaven Gods in zijnen Zoon, die ons gegeven is en in welken alle schatten verborgen zijn?* En welke vreugde is meer te waardeeren dan de vreugde des hemels? Als wij dan deze zegelen, zien, al gaat het ons ook kwalijk naar het lichaam, dan hebben wij toch evenwel groote reden om uit te roepen: *ik zal den Heere zingen in mijn leven; ik zal mijnen God loven, zolang ik nog ben* (Ps. 104: 33). Wij danken God voor lichamelijke spijs en drank, en wij achten het onredelijk die te genieten zonder dankzegging en daaraan te gaan, als het paard aan de kribbe en het zwijn bij den trog, zonder het hart tot God te verheffen, die zijne hand opent en ons verzadigt. Hoe dankbaar en verheugd behooren wij dan niet zulke waardige spijs en drank ontvangen?

IX. *Hij brak het brood*, om de verbreking zijns lichaams en de smart, die Hij geleden heeft, af te beelden. Zijn lichaam is gebroken door de geeselslagen, door de doornenkroon, door de nagelen, waarmede zijne handen en voeten zijn doorboord en geschonden, toen hij gekruist werd, en door de speer, waarmede zijn zijde is doorboord, toen Hij gestorven was; maar nog veel meer is zijn lichaam gebroken door de smarten zijner ziel, die veel zwaarder zijn geweest, dan die des lichaams. Zijne ziel heeft gearbeid en door den arbeid zijner ziele is zijn lichaam zoo gepijnigd, dat hij bloed zweette en droevig klaagde, 't geen Hij over de lichamelijke pijn nooit gedaan heeft. Indien de Heere CHRISTUS anders niet geleden had dan aan zijn lichaam, dan hadden de moordenaars, die met hem gekruist werden, meer geleden dan Hij, want zij werden levend geradbraakt en alle beenderen van hun lichaam in stukken geslagen, hetwelk aan Hem niet is geschiedt

noch ook geschieden moest (Joh. 19 : 33). Breking des harten is de grootste pijn: *De versmaadheid heeft mijn hart gebroken* (Ps. 69 : 21). Zoo wordt ons geloof hier dan gewezen op CHRISTUS, zooals Hij gekruist is, verteerd van pijn, die Hem het hart brak; op Hem zooals Hij gestorven is en zooals zijn lichaam verbroken en zijn bloed vergoten en weggevloeid is. Dus gebroken door doodelijke smarten moeten wij hem aanzien, en zulks beide tot troost en tot beschaming. Gelijk het paaschlam moest gegeten worden met zoet brood en bittere kruiden, zoo is hier een zoet brood van troost, *dat de straf, die Hij lijdt, ons den vrede aanbrengt*, en dat wij door zijne smarten en striemen genezen zijn. *Hij is vol krankheid geweest; Hij is gebroken en verbrijzeld om ons te troosten tegen alles, wat ons hart zoude kunnen breken. Hij heeft onze zonden gedragen in zijn lichaam op het hout* en zoo is Hij gebroken om ons eene eeuwige genezing, gezondheid en zaligheid aan te brengen. Dat is zoet en troostrijk. Maar hier is ook eene reden van innige droefheid, *als wij zien, dat onze zonden Hem doorstoken hebben* (Zach. 12); want zulks moet waarlijk in ons verwekken een gansch bitter berouw over onze zonden, meer dan iemand kan hebben over *den dood van eenen eeniggeborenen zoon*. Toen DAVID den Engel zag, die Jeruzalem met de pest sloeg, riep hij uit met een bedrukt hart: *ik, ik heb gezondigd, uwe hand zij op mij en op mijns vaders huis, maar wat hebben deze schapen gedaan?* (2 Sam. 24). Maar wij mogen wel schreiend uitroepen: *ik, ik heb gezondigd, o God! maar wat heeft dat onnoozel Lam, uw onschuldige Zoon gedaan? O! wee ons, dat wij zoo gezondigd en den Vorst des levens door onze zonden gedood hebben! Wie kan hier naar waarde den persoon betreuren, die geslagen wordt naar de grootheid van de zonden dergenen, die de slagen verdiend hebben! Zoo nogtans onze harten niet gebroken zijn, dan wil God ze breken, zoo*

als potscherven met een ijzeren staf gebroken worden. Maar zoo wij er ons over bedroeven door te treuren, te klagen en te kermen, dat onze harten niet meer gebroken zijn, dan wil de Heere bij ons wonen, ons levend maken en troosten.

X. *Hij gaf zijnen discipelen het brood en den drinkbeker en zeide: neemt, enz.* Zoo toont de Heere JEZUS, dat Hij de zaligheid, die Hij voor ons verworven heeft, ons ook geven wil, zoo zeker als Hij ons het pand en zegel daarvan geeft. Hij is de *Alpha* en de *Omega*, het *Begin* en het *Einde*, de *Leidsman* en *Volmaker van ons geloof*. Op aarde heeft Hij het werk der zaligmaking voor ons begonnen door lijden en sterven en door te voldoen voor alle onze zonden; in den hemel volbrengt Hij dat werk, zijnde onze *Voorspraak bij den Vader*. De zaligheid is des Heeren en Hij geeft die aan wien Hij wil. *O mijne ziel, wacht op den Heere als de wachter op den morgen; Hij zal het voor mij voleinden!* Als Hij u dan dit pand geeft en u dat laat toereiken door de hand zijns dienaars, ontvangt het als uit zijne eigene reine handen, gedenkende dat hij zelf op eene geestelijke wijze tegenwoordig is. Het was een groot gerijf voor de inwoners van Jeruzalem, dat HISKIA eenen watergang maakte, waardoor hij het water in de stad bracht, zoodat de zwakken, die het van buiten niet konden halen, het binnen in de stad gemakkelijk konden krijgen (11 Kon. 20). Veel troostrijker is het, dat de Heere JEZUS, die een *geopende fontein is voor het huis DAVIDS en voor de inwoners van Jeruzalem tegen de zonde en de onreinigheid* (Zach. 13: 1), ons de wateren des levens geeft en dat wij niet ver behoeven te loopen *om water te scheppen met vreugde uit de fontein des heils* (Jes. 12: 3). Wij zijn gelijk aan de *kranken, blinden, kreupelen en verdorden te Bethesda*, die geene kracht bezaten om *in het badwater te gaan*; maar JEZUS ons daar zoo ellendig en machteloos ziende liggen, komt tot ons en brengt en

geeft ons het water des levens, waarvan Hij ons verzekert door deze panden.

XI. *Neemt, eet, drinkt!* Hier is werk voor het geloof, dat CHRISTUS moet aannemen en omhelzen, gelijk de oude SIMEON Hem in de armen nam (Luk. 2). Wij moeten *de belofte des Geestes verkrijgen door het geloof* (Gal. 3: 14). Dat is veel meer, dan dat wij CHRISTUS naar het lichaam ontvingen in onze huizen en onthaalden aan onze tafel, zoo als sommige Farizeën gedaan hebben, die daarom echter niet waardiger waren. Maar wie Hem in hun hart ontvangen, wanneer zij dit brood en dezen drinkbeker in hunne hand nemen, worden grootelijks door Hem bevoorrecht. Immers *Hij geeft hun macht om kinderen Gods te worden* en erfgenamen des eeuwigen levens! Toen ZACHEUS Hem in zijn huis ontving, *zeide de Heere JESUS tot hem: Heden is dezen huize zaligheid geschied, nademaal ook deze een zoon van ABRAHAM is* (Luk. 19: 9). Maar als iemand Hem in zijn hart ontvangt en daarop deze panden neemt, dan mag men zeggen: *Heden is deze ziel zaligheid geschied, nademaal ook zij een kind Gods is*. Gelijk dan brood en wijn het lichaam niet kunnen versterken noch voeden, wanneer men ze slechts met de oogen aanziet, zonder ze te *nemen, te eten en te drinken*, zoo kan ook het gekruiste lichaam en het vergoten bloed van CHRISTUS onze zielen niet voeden noch versterken, wanneer wij het ons niet toeigenen, het niet *eten en drinken* door *het geloof*. Al ziet iemand ook nog zoo veel spijs en drank op zijn tafel staan, indien hij niet toetast, eet en drinkt, zal hij daardoor nooit verzadigd, verkwikt of versterkt worden. Dit wil de Heere ons hier te kennen geven, en tevens wil Hij ons aanmoedigen om vrijmoedig en zonder schroom op dit zijn gebod tot Hem te naderen en de zegelen der genade te ontvangen. Zie hier, benauwde ziel, die zoo schroomvallig en

al bevende komt en den Heere JESUS niet durft naderen, zie hier, hoe goedertieren Hij is. Hij noodigt u, *heb goeden moed, Hij roept u! Neem, eet en drink*, zegt Hij, het is voor u, Ik geef het u, schroom niet, ziedaar, mijn eigen vleesch en bloed schenk Ik u, en Ik gebiede u het aan te nemen en te gebruiken als uw eigendom. *God is op u niet vertoornd; Hij is waarlijk met u verzoend door den dood zijns Zoons*, — dat moogt gij vrij gelooven; ja, het is zijn gebod, *dat wij gelooven in den Naam zijns Zoons JESUS CHRISTUS!* (1 Joh. 3 : 23). Twijfelt gij nog en zegt gij: hoe weet ik of Hij mij roept en of Hij mij bedoelt? Ja, Hij bedoelt u, *die vermoeid en belast zijt, die over uwe zonden van harte treurt, u wil Hij vertroosten*. Is er nog eenige zonde, die gij wilt behouden, haat gij ze niet alle, als *doode werken*, als *werken der duisternis*, als doodelijk vergif voor u? Haakt gij niet naar geestelijk voedsel om de overblijvende zwakheid te overwinnen? Zie, daar is het, treedt toe, *neem, eet, drink*, het zal u versterken en gelijk de spijs en drank, welke wij nuttigen, overgaat in onze zelfstandigheid, zoo zal ook CHRISTUS met u vereenigd worden, *Hij in u en gij in Hem blijven*. Hij verzegelt ons hier en gebiedt ons te gelooven op zijn woord en op zijn zichtbaar pand, *dat wij zijn leden van zijn lichaam, van zijn vleesch en van zijne beenderen* (Efes 5 : 30). *Nu heeft niemand ooit zijn eigen vleesch gehaat, maar hij onderhoudt en voedt het*; zoo zal ook de Heere met u doen. Gij moogt u veiliger op Hem verlaten, dan POTIPHAR op JOZEF; *hij liet alles wat hij had in JOZEF's hand*, zoodat hij zich nergens mede bemoeide, *behalve met het brood dat hij at* (Gen. 39). JESUS is veel beter voor u, dan JOZEF; *werp uwe zorg op Hem; werp alle uwe bekommernis op Hem, want Hij zorgt voor u* (1 Petr. 5 : 7). Om u allen twijfel te benemen gebiedt, Hij u te eten en te drinken aan zijne Tafel, voor uwe oogen te zien, te proeven en te smaken, dat Hij voor u

zorgt en dat Hij zoo nauw met u vereenigd is, als de spijs en drank met het lichaam van den mensch, die ze eet en drinkt. Zoo gebiedt Hij u Hem aan te nemen en binnen te laten, opdat *Hij in u leve en in uw hart wone door het geloof*, opdat gij verzekerd moogt zijn, dat *Hij u heeft liefgehad en zich zelven voor u heeft overgegeven* (Gal. 2 : 20).

XII. *Dit is mijn lichaam 't welk voor u gegeven, dat voor u gebroken wordt; deze drinkbeker is het N. Testament in mijn bloed, 't welk voor u vergoten wordt. Dat is mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden.* Gij ziet, dat de Heere JESUS zich zelven alhier vertoont als lijdende en stervende, en niet als verheerlijkt zijnde. Het brood, dat een teeken zijns lichaams is, wordt gebroken; de wijn, die zijn bloed afbeeldt, wordt afgezonderd van het brood gegeven om een lichaam af te beelden, waarvan het bloed is afgescheiden en uitgestort. Wanneer des menschen bloed van zijn lichaam gescheiden wordt, hetzij door aderen laten, hetzij door eene wonde, dan wordt hij zwak, maar wanneer al het bloed wordt uitgestort en uit het lichaam wegvloeit, dan sterft men. Zoo stervende wordt CHRISTUS u hier vertoond, en die vertooning is het eerste werk van dit Sacrament. Het ander is de verzegeling, dat zulks voor u is en daarom gebruikt de Heere JESUS dezelve wijze van spreken als alle menschen, wanneer zij spreken van zegelen, trouwpenningen en alle dergelijke panden, welke tot vastigheid van eene zaak en tot iemands gerustheid en verzekering in zijne handeling met een ander dienen. Die een huis, land of schip aan een ander verkocht heeft, zal, nadat hij voor den koop in alles voldaan is, bij den kooper komen, hem een brief met een zegel ter hand stellen en zeggen, neem dit zegel, ik lever u het huis of het land over. Een

bruidegom zal tot zijne bruid zeggen, wanneer hij haar eene trouwring geeft: neem dit, dit is mijne trouw. Zoo zegt ook hier onze Zaligmaker, wanneer Hij het brood en den drinkbeker aan ons geeft: *neemt, eet, dat is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt: dat is mijn bloed*, enz. Zoo waarachtig en getrouw dan als de Heere JEZUS is, die niet liegen kan, zoo waarlijk is daar dan ook zijn gebroken lichaam en zijn vergoten bloed. De arme Roomschegezinden zijn te beklagen, die zoo misleid worden, dat zij meenen, dat het verheerlijkte lichaam uit den hemel komt, of dat het brood in zijn lichaam veranderd wordt. Arme menschen, dat is immers het gebroken lichaam van CHRISTUS niet; zijn verheerlijkt lichaam is en blijft in den hemel. Eenmaal is CHRISTUS geboren uit eene maagd, maar nooit wordt zijn lichaam veranderd in een stuksken brood. Maar het is geen tijd om hierover te twisten als de ziel bezig is om toe te treden tot het genieten van deze troostrijke trouwpanden. Alleenlijk kan de ziel bij die gelegenheid uit medelijden zuchten over zoo vele duizenden, die zoo jammerlijk dwalen en God danken voor zoo groote goedertierendheid, dat Hij haar van die groote dwaling en tastbare duisternis verlost heeft. De gemeenschap, welke de geloovigen met CHRISTUS hebben, is van denzelfden aard als de gemeenschap, die zij allen met elkanderen hebben; want gelijk CHRISTUS hun Hoofd is, zoo zijn zij elkanders leden en te zamen één lichaam (1 Kor. 10: 17). Maar deze gemeenschap met elkanderen is niet lichamelijk, zoodat zij elkanderen zouden verteren, want dat is gruwelijk en wordt door den Apostel voorgesteld als eene afgrijpselijke zaak (Gal. 5, 15. *Maar indien gij elkander bijt en vereet, ziet toe, dat gij van elkander niet verteerd wordt.*) Eene lichamelijke gemeenschap strijdt vaak lijnrecht tegen de gemeenschap, die zij met elkander onderhouden moeten. Want indien zij elkander verteerden, dan zou hunne geestelijke gemeenschap van geen langen

duur zijn. Zoo bestaat dan ook onze gemeenschap met CHRISTUS niet daarin, dat wij Hem lichamelijk opeten; maar dat Hij voor ons een geestelijke spijs en drank is ten eeuwigen leven, en dat wij zoo zeker gemeenschap hebben aan zijn lichaam en bloed, als wij die panden en zegelen ontvangen, welke zoo niet maar als eene schilderij of tafereel zulks afbeelden en beteekenen, maar welke door den Heere JEZUS zijn gezegend en bekrachtigd om ons zulks te verzekeren en te verzegelen, als zijnde trouwpanden van onzen hemelschen Bruidegom, die een huwelijksverbond met ons gemaakt heeft; *dat Hij de onze en wij de zijne zulten zijn; dat zijne hand met ons zal blijven en zijn arm ons versterken; Hij zal onze Zaligmaker zijn en wij zijn volk, dat Hij zalig maakt. Hij zal zijne goedertierendheid van ons niet wegnemen, zijne getrouwheid zal niet feilen: Hij zal niet liegen.* Zijn gekruist lichaam is *waarlijk spijs*, en zijn vergoten bloed is *waarlijk drank*. Hij schenkt ons die en geeft daarvan pand en zegel, zoodat wij geene redenen hebben om te twijfelen, of Hij waarlijk voor ons is of niet; maar wij moeten alle naarstigheit aanwenden om door deze panden *onze harten te verzekeren voor God, en blijdschap in den Heere zal onze sterkte zijn om te loopen en niet te vertragen in het vast maken van onze roeping en verkiezing.* Zoo verzekert ons dan de Heere JEZUS, dat wij vergeving van zonden hebben door zijn bloed, en dat wij levend gemaakt zijn en opgewekt uit den dood der zonde en vereenigd met Hem, den Vorst des levens, zoodat *Hij in ons blijft* (Joh. 6 : 59.) en zoo nauw met ons vereenigd wordt als de spijs met den eter.

XIII. *Doet dit tot mijne gedachtenis.* Daar de Heere JEZUS *de wereld zoude verlaten en heen gaan tot den Vader*, zoodat wij Hem niet meer lichamelijk bij ons zouden hebben, zoo geeft Hij ons dit tot een gedenkteeken van de liefde, die Hij ons toedraagt. Gelijk wij

dan de gedenkteekenen van goede vrienden gebruiken om die beschouwende aan hen te denken en ons te verzekeren van de hartelijke liefde en trouw, die zij ons bewezen hebben, zoo moeten wij ook deze zegelen aannemen om onze zielen gerust te stellen en onze harten te verzekeren, dat onze Zaligmaker ons waarlijk lief heeft en dat Hij zulks bewezen heeft, toen Hij *voor ons gestorven is en opgestaan uit de dooden*, en dat Hij dat nog bewijst, *daar Hij ter rechterhand Gods zittende voor ons bidt*. Zijn de geloovigen dan zelven zoo vergeetachtig, dat zij dit gedenkband noodig hebben? Dat is voorwaar een groote zwakheid! Indien een heer zijne knecht vrijkocht van de galeien of turksche slavernij, voor eene groote som geld, of hem van de galg verlost door voorspraak bij goede vrienden, — zulks zoude hij voorzeker zijn geheele leven door niet kunnen vergeten. Zouden wij Christenen dan niet dankbaar behooren te zijn, *daar wij gevangen lagen in de strikken des duivels* en er duizendmaal erger aan toe waren dan de slaven van den Turk of de tot den galg veroordeelden en CHRISTUS ons van den eeuwigen dood en van de helsche pijn *heeft vrijgekocht, niet door vergankelijke dingen, goud of zilver, maar door zijn dierbaar bloed?* En dat temeer, daar wij zoovele gedenkteekenen zijner liefde voor onze oogen hebben, zoodat wij nauwelijks iets kunnen zien of aanraken of het maakt ons indachtig aan CHRISTUS en zijne liefde? Zien wij een lam slachten, het kan ons doen denken aan Hem, die het *Lam Gods is, 't welk de zonden der wereld wegdraagt en voor ons ter slachting is geleid*. Eten wij brood, het kan ons in gedachten brengen, dat CHRISTUS *het brood des levens is*. Zien wij water, wij kunnen daarbij gedenken, dat Hij ons *het levende water geeft, waarvan een ieder die het drinkt, in eeuwigheid niet weder zal dorsten*. Hebben wij nog meer gedenkteekenen noodig? Ach, hoe onvolmaakt zijn wij en hoe goedertieren, hoe volmaakt in goedheid is de Heere, dat Hij zoo

bereidvaardig onze krankheden ter hulpe komt. Daar ons dan deze panden en zegelen zijn nagelaten, niet alleen door den grootsten en getrouwsten Vriend, dien wij ooit hadden, maar tevens met het oogmerk zijn ingesteld en overhandigd om bijzondere en krachtige panden te zijn der grootste liefde, ooit of immer aan een sterflijk wezen bewezen, en daar het bovendien zoodanige panden zijn, waarin die onuitsprekelijk krachtige liefde, als ingeschreven staat en begrepen is, zouden wij dan niet zeer begeerig zijn, om die dankbaar te ontvangen en alzoo in wederliefde te worden ontstoken? JACOB konde den bebloeden rok van JOZER niet aanzien zonder weenen, omdat die rok hem herinnerde, dat zijn zoon, dien hij zoo lief had, door een wild dier zou zijn verslonden. Zouden wij dan zonder aandoening kunnen inzien, ja in onze handen en monden nemen, de zoo gewisse teekenen en panden, dat de Zoon van God, die ons zoo buitengewoon lief heeft, om onzent wil door het wreed en boos gedrocht onzer zonden is verscheurd! O, met welken ijver moesten wij uitroepen: *Heere, naar uwen Naam en naar uwe gedachtenis is de begeerte onzer ziele* (Jes. 26 : 8). Hoe moesten wij ons *verblijden in den Heere en lofspreken ter gedachtenis zijner heiligheid* (Ps. 77 : 12), omdat Hij ons heeft verlost van den brieschenden leeuw, zijn bloed vergoten om ons te reinigen, is gestorven om ons eeuwig te doen leven! Zoo *genadig en barmhartig is de Heere*, en van die *wonderen* zijner liefde heeft Hij eene gedachtenis ingesteld. Deze geeft Hij ons met zijne eigene hand, beveelt ons die aan te nemen en beloofd ons met zijn eigen mond, dat Hij ons zal troosten! *Zijn mond is opengedaan tot ons, zijn hart is uitgebreid!* Zijn liefde is sterker dan de dood. Zijn ijver heeft het graf overwonnen: *hare kolen zijn vurige kolen, vlammen des Heeren; vele wateren zouden deze liefde niet kunnen uitblusschen!* Zouden wij Hem dan kunnen vergeten? *Indien ik U vergeet, o Heere JESUS, zoo ver-*

gete mijne rechterhand zich zelven ; mijne tong kleve aan mijn gehemelte, zoo ik uwer niet gedenk, zoo ik U, Heere JESUS, niet verhet boven het hoogste mijner blijdschap! Vergeet ook eene jonkvrouw hare versiersels, eene bruid hare bindsels? Hoe zouden wij uwer dan vergeten, dagen zonder getal? De kinderen Israëls vergaten nimmer de voorstelling van hunnen voorvader JAKOB, wien het gewricht der heup was verwrongen (Gen. 32), zoodat, wanneer zij van een os of schaap, van een kalf of van een lam aten, zij niet aten van de verrukte zenuw, die geleek op het gewricht van JAKOBS heup, welke de engel had aangeraakt. Veel meer moeten wij denken aan den doodstrijd onzes Zaligmaker, aan zijne worsteling met den toorn Gods, met de macht der duisternis en de poorten der hel en ons onthouden van de vleeschelijke begeerlijkheden, die krijg voeren tegen onze zielen, en van de lust tot zonde, om welke Hij ter dood is overgeleverd. Daar Hij er nu een behagen in heeft, dat wij zijner gedenken, en ons zulks zoo ernstig in zijnen laatsten nacht, bij zijn laatsten maaltijd beveelt, en ons daartoe deze panden geeft, hoe moesten dan niet onze harten bewogen worden om Hem daarin gehoorzaam te zijn! Hoe moest niet zijne liefde, die ons daar zoo krachtig verzegeld wordt, onze harten dringen om niet ons zelven, maar Hem te leven, die voor ons gestorven is! Hoe schandelijk is het niet, dat men Christenen zoo dikwijls moet vermanen en aansporen om zulks ter gedachtenis van CHRISTUS te doen. En men kan hen er nog bezwaarlijk toe krijgen, zoodat men hen, als bij de keel er bij moet halen. Dagelijks durven zij hunne handen wel uitsteken en eten van den verboden boom der brasserij en dronkenschap, maar wat men ook predikt en leert, men kan hen tot den boom des levens niet trekken. Zij beroemen zich zelfs, dat waren zij geweest in den tijd van hunnen voorvader ADAM, zij zouden zijne medgezellen niet geweest zijn in het eten van den boom der kennis, en toch eten zij dagelijks van de ver-

bodene vrucht en vervullen alzoo de maat hunner boosheid. Indien de Heere hun een moeielijke zaak had geboden, zoo als Hij deed aan ABRAHAM om zijn eigenen zoon te slachten en te verbranden, wat zouden zij dan niet al omwegen en uitvluchten gezocht hebben; maar nu des Heeren *juk zoo liefelijk*, zijn *last zoo licht is*, welke verontschuldiging hebben zij nu voor hunne zonde? *Indien iemand den Heere JEZUS niet lief heeft, die zij verloekt?*

XIV. Zie hier dan, geloovige ziel, dat gij vergeving hebt van zonden door de eenige offerande van CHRISTUS, waarop al de offeranden van het O. Testament doelden als voorbeelden, en waardoor zij hare vervulling hebben. Hier wordt u verzegeld, dat het Lam Gods *eens in de voleindiging der eeuwen is geofferd om de zonde te vernietigen*, 't welk alle offerhanden der wet, welke alle jaren en alle dagen wederom geofferd werden, niet konden doen. *Hier is een eeuwige verzoening*. Door zijnen dood is de zonde gedood: *zullen wij dan nog in de zonde blijven? dat zij verre! Wij die met CHRISTUS gekruist en alzoo der zonde gestorven zijn, zouden wij nu nog in de zonde leven? Willen wij CHRISTUS nog eens kruizigen, en zijn bloed onrein achten? dat zij verre!*

GEBED.

Ach, Heere JEZUS! Gij hebt aan ons gedacht, eer wij U kenden; Gij hebt in den bangen nacht uws verraads en toen men zoude gedacht hebben, dat Gij overloedig bezig waart met de zware gedachten van uw bitter lijden en sterven, nog aan ons gedacht en voor ons gezorgd. Toen Gij uwen laatsten maaltijd vóór uwen dood hieldt, hebt Gij een geestelijken maaltijd voor onze zielen ingesteld. Gij hebt het brood genomen en gebroken om de verbreking uws lichaams, en alle verschrikkelijke smarten, die Gij voor ons moest lijden, voor te stellen; dat brood hebt Gij gezegend om een heilzaam middel te zijn

ter verzekering, dat gij uw lichaam voor ons in den dood hebt gegeven. Gij hebt het ons gegeven en met uw eigen mond, die niet liegen kan, gezegd: neemt, eet, dit is mijn lichaam, dat voor u gebroken wordt! Och Heere JESUS, laat dat gezegend middel krachtig zijn aan mijne ziel! Toen Gij dien bitteren drinkbeker des toorns Gods zoudt drinken, waardoor uwe ziel tot den dood toe beangst was, toen hebt Gij aan ons gedacht en dezen drinkbeker ingesteld en ons bevolen daaruit te drinken om ons te verzekeren, dat uw bloed, het dierbare bloed des N. Testaments, voor ons vergoten is tot vergeving van al onze zonden. Och Heere! laat toch dit heilig teeken en dit pand, dat van uw eigen hand tot ons komt, krachtig zijn aan mijne ziel, dat ik ze moge ontvangen met geloof en daardoor verzekerd worde, dat uw bloed vergoten is voor mijne zonden! Och, daarin bestaat al mijn geluk, en dat is het hoogste, dat ik begeer, namelijk: verzekerd te zijn, dat mijne zonden vergeven, mijne misdaden bedekt zijn en dat mijne ongerechtigheden mij niet zullen worden toegerekend. Dan ben ik verzekerd, dat alle dingen mij zullen medewerken ten goede, omdat ik U van harte lief heb, daar Gij mij eerst hebt lief gehad en mij naar uw voornemen geroepen hebt met eene heilige roeping. Ach Heere, versterk mijn hart door die genade, dan zal ik leven door het geloof, de zonde over mij niet heerschen, maar de gedachte aan uwen dooã, zal mij de zonde doen dooden en in nieuwigheid des geestes doen wandelen, waardoor Gij zull verheerlijkt worden in eeuwigheid, Amen!

HOOFDSTUK II.

OM GEESTELIJKEN HONGER EN DORST TE VERWEKKEN
VÓÓR MEM AAN DE H. TAFEL GAAT.

I. Voor men aan de H. Tafel gaat, is het niet ondienstig om zoo mogelijk geestelijken honger en dorst

op te wekken. Honger naar het lichaam is de beste saas, die de spijs smakelijk en de gast aangenaam maakt. Ook hier aan deze Tafel is hij het meest welkom, die den meesten honger heeft. Hier vervult de Heere *den hongerigen* met zijne goederen, maar hen die rijk, vol en verzadigd zijn, zendt Hij ledig weg. Hij, die ons noodigt om aan deze Tafel te komen, is een barmhartig Heere, een Vader der barmhartigheid en een God der vertroosting, Indien Hij ziet, dat wij hongerig en dorstig tot Hem komen, dan zal Hij met innerlijke ontferming jegens ons worden aangedaan, ons zeer vriendelijk ontvangen en rijkelijk verzadigen. Toen de Heere in de dagen van zijn vleesch en zijner omwandeling op aarde zag, dat de scharen, die Hem volgden, zoo hongerig en dorstig waren, dat zij op den weg bezwijken zouden, wanneer zij niets te eten kregen, zeide Hij, dat Hem zulks zeer trof: *Ik worde met innerlijke ontferming bewogen over de scharen, omdat zij niet te eten hebben en ik wil hen niet hongerig van mij laten gaan, opdat zij niet op den weg bezwijken.* Had Hij zoodanig medelijden met hen, die lichamelijken honger hadden, hoeveel te meer zal Hij zich dan ontfermen over hen, die geestelijk hongerig en dorstig zijn en van honger en dorst zouden bezwijken op den weg, dien zij gaan moeten en misschien onverweldigd en gevangen genomen zouden worden door den helschen vijand? Toen SIMSON duizend Filistijnen verslagen had en na den strijd klaagde over zoo grooten dorst, dat hij daardoor dacht te zullen sterven, heeft God om zijnentwil en tot zijne verkwikking een wonder gedaan en een fontein doen ontspringen, waar vroeger geene was (Richt. 15). Indien Hij nu ziet, dat onze zielen strijdende zijn tegen de helse Filistijnen, tegen de geestelijke boosheden en dorstende van benauwdheid, dan zal Hij ons een fontein openen van levende wateren en ons te drinken geven uit de beker zijner wellusten (Ps. 36 : 9b). Kinderen die verkwistend zijn en

met het brood spelen, dronkaards, die den drank verkwisten zijn bestraffing en geen medelijden waardig. Indien wij deze hemelsche spijs en drank verachten en als verzadigde zielen den honig der verkwikking met voeten treden, dan zullen wij ledig worden weggezonden en hebben geene zalige verzadiging te verwachten. Ons hoogste geluk is gelegen in het eten van het gekruiste lichaam van CHRISTUS en in het drinken van zijn vergoten bloed en daartoe moet geestelijke honger en dorst zijn. *Zalig zijn zij, die hongeren en dorsten naar de gerechtigheid, want zij zullen verzadigd worden* (Matth. 5 : 6). De gedachten van CHRISTUS over de zaligheid zijn zoo ver van de gedachten der menschen, als de hemel van de aarde, want op aarde worden de *armen, treurigen, hongerigen en dorstigen* voor ellendig en ongelukkig gehouden en CHRISTUS zegt, dat zij *zalig zijn*. Hier op aarde zijn zij zalig, hebbende de *eerstelingen des Geestes, de hoop, die niet beschaamd maakt; zij zijn in hope zalig*, en zij hebben recht op de volle zaligheid, die zij verwachten, *want zij hebben door het geloof macht ontvangen om kinderen van God te worden*, en zij hebben het *getuigenis des H. Geestes, dat zij kinderen en erfgenamen van God zijn*. Zij hebben *vergeving van de zonde*, die de grootste ellende baart: *zij hebben gemeenschap met God in CHRISTUS*, waarop volgen zal de volkomene zaligheid in den hemel, waar zij Gods heerlijk aangezicht met eeuwige vreugde zullen aanschouwen en CHRISTUS zien *zoo als Hij is, en aan Hem gelijk zijn*, bezittende *die onverwerkelijke erve, die in de hemelen voor hen is weggelegd*.

II, Honger en dorst verwekken een pijnlijk gevoel van behoefte. Heeft men behoefte aan spijs, dat is honger en aan drank, dat is dorst. Wanneer gij dan zult opgaan om het lichaam van CHRISTUS tot eene geestelijke spijs en zijn bloed als een geestelijke drank te ontvangen voor uwe ziel, dan moet gij eerst gevoelen,

dat gij zulks noodig hebt, en het gevoel van die behoefte moet u pijnlijk zijn. Hoe pijnlijk de lichamelijke honger is, is gebleken binnen Samaria met die moeder, welke tot den Koning riep: *Wij hebben mijnen zoon gebraden en hem gegeten.* Zoo wordt ook met den honger gedreigd als de smartelijkste kwaal (Deut. 28): *gij zult de vrucht uws lichaams eten, het vleesch uwer zonen en dochteren.* Het droevig en smartelijk klagen, zuchten en schreien om brood en water toonen aan, dat honger en dorst zeer pijnlijk zijn. Hij, die te huis komende, zijnen kelder wel voorzien en zijn tafel goed gedekt ziet, verstaat weinig van 't geen wij zeggen en weet niet, wat honger en dorst beteekenen. Bij honger en dorst bestaat ook een begeerte naar verzadiging, welke somtijds zoo sterk geweest is, dat teedere moeders de handen hebben geslagen aan haar lieve kinderen en hare ingewanden hebben gemaakt tot een levend graf harer doode lievelingen, die in 't zelfde lichaam verkeerden, waarin zij het eerste leven hadden ontvangen, om alzo den honger van haar te verzadigen, die ze gebaar had. De honger veroorzaakte dat, bij 't ontzet van Leyden, de burgers de gezondene spijs zoo gretig inslokten, dat zij zoowel door het eten als door het vasten stierven, en dat hun door het onmatig eten de spijs niet beter bekwam dan den kinderen Israëls hunne kwakkels. Als de begeerte naar spijs hevig is, verdooft zij alle andere begeerten. Geene natuurlijke liefde, geen lust tot geld, eer of vermaak is zoo groot of alles wordt verdoofd en overwonnen door den honger. Geen speeltuig, noch gezang kan den van honger of dorst schreienden zuigeling, bevredigen en stillen. De maag heeft geene ooren, zij luistert naar geen woorden. Kan men een kind met speelgoed of door gezang bevredigen, dan is de dorst niet zeer groot. Indien uwe ziel gerust kan gesteld worden door het klatergoud dezer wereld, kan de duivel haar in slaap wiegen door zijn bekoorend gezang, dat gij niet erger zijt dan een ander, en wel zalig zult worden al

blijft gij bij uwe kwade gewoonten en wandelt naar den loop dezer eeuw, gij zijt dan niet van die hongerigen en dorstigen, die de Heere aan zijne H. Tafel noodigt. Wanneer de begeerte naar spijs of drank hevig is, ontziet zij niets, ja zij breekt zelfs steenen muren en wallen door. Toen JACOB zag, dat er in Egypte koren was, zeide hij tot zijne zonen: trekt heen en koopt ons koren, opdat wij leven en niet sterven. De honger deed hun deze moeielijke reis ondernemen. Toen de vier melaatschen door honger gekweld werden, schroomden zij niet om naar het leger der Syriërs te gaan; *want*, zeiden zij, *gaan wij in de stad, dáár is honger en wij zullen dáár sterven, en zoo wij hier blijven, wij zullen ook sterven; nu dan komt, laat ons in het leger der Syriërs vallen; indien zij ons laten leven, wij zullen leven, en indien zij ons dooden, wij zullen slechts sterven* (2 Kron. 7). Honger ontziet geen moeite of gevaar. Als gij hongerig en dorstig zijt naar de genade Gods in CHRISTUS, naar de vergeving uwer zonden, *naar de rechtvaardigheid, die is door het geloof in CHRISTUS*; als gij ernstig verlangt naar de verzekering *dat CHRISTUS voor uwe zonden gestorven is* als uw Borg om voor uwe schulden te betalen; als gij begeerig zijt, om ontslagen te worden van de vuile smet en de dienstbaarheid der zonde; als gij met PAULUS schreit: *ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen!* als gij niets groots zoekt, niets dat hoog is in de wereld, maar alleenlijk *om gevonden te worden in CHRISTUS, hebbende de rechtvaardigheid die uit God is door het geloof*, en als gij u daarvan verzekert door een godzaligen wandel, zooals men den boom kent aan zijne vruchten, dan zijt gij zalig en moogt vrijmoedig naderen tot dezen maaltijd, want zeker zult gij verzadigd worden.

III. De grootste begeerte en wensch van de hongerigen en dorstigen is, dat zij verzadigd mogen worden. Wanneer gij *hongerig en dorstig zijt naar de*

gerechtigheid, dan gij zult ontvangen, wat gij begeert: want de Heere doet het welbehagen dergenen, die Hem vreezen, Hij hoort hun geroep en verlost hen. Hij is nabij allen, die Hem aanroepen in waarheid. Zoo zal Hij dan zijne hand open doen en hen verzadigen (Ps. 145). Vele menschen begeeren, altijd wat hun nooit verzadigen kan. Zij wegen hun geld uit voor hetgeen geen brood is, en geven hunnen arbeid voor datgeen, wat niet verzadigen kan. Geld- en eerezuchtigen zijn gelijk aan de waterzuchtigen, altijd dorstig en nooit verzadigd. Die het geld lief heeft, wordt des gelds niet zat, die den overvloed lief heeft, wordt des inkomens niet zat, dit is alles ijdelheid (Pred. 5). De geldgierigen zijn van dat geslacht, welks tanden zwaard- en welks baktanden messen zijn om de ellendigen van de aarde en de noodruftigen van onder de menschen te verteren. De eer- en pronkzuchtigen zijn van dat geslacht, welks oogen hoog en welks oogleden verheven zijn. Beide zijn zij gelijk aan den bloedzuiger, die twee dochters heeft, geeft, geeft; deze worden nooit verzadigd; (Spreek. 30). Anderen worden verzadigd, maar zijn daarom niet gelukkiger. Die afkeerig van harte is, zal van zijne wegen verzadigd worden; die des Heeren raad verwerpen, de wetenschap haten en de vrees des Heeren niet verkiezen maar zijne bestraffing versmaden, zullen eten van dr vrucht hun's wegs en zich verzadigen met hunne raadslagen (Spreek. 1). Allen echter die hongeren en dorsten naar het brood en water des levens, naar de verkwikking en rust der ziel, die bij CHRISTUS te vinden is, hebben dit getrouwe woord, dat aller aanneming waardig is, dat CHRISTUS JEZUS in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken en zijne barmhartigheid te bewijzen ook zelfs aan groote zondaren (1 Tim. 1: 15). Indien wij dan zalig willen zijn en hier komen met het oogmerk om door het H. Avondmaal gespijsd en gelaafd te worden tot zaligheid om alzoo gesterkt en getroost te worden, opdat wij vroolijk en goedsmoeds van hier

gaan, ontvangen hebbende een vast pand en zegel en goede verzekering van onze eeuwige zaligheid, — dan moeten wij hongrig en dorstig zijn. Om dien geestelijken honger en dorst, die wij zoozeer behoeven, op te wekken, moeten wij onze zonden en Gods rechtvaardigheid overdenken. Wij moeten ons alzo onze zonden, die wij bij onderzoek en beproeving van ons zelve hebben opgespoord, als in ééne som voor oogen stellen en bedenken, dat er nog ontelbare dergelijke meer zijn, die wij niet kennen en die ons uit de gedachte zijn gegaan, en dat God die alle in rekening brengende ten volle wil voldaan zijn. Hij wil wel groote barmhartigheid en genade bewijzen, maar Hij wil ook zijne rechtvaardigheid niet verkorten. Zijne genade en rechtvaardigheid strijden in Hem niet tegen elkander, beide zijn zij oneindig en behooren tot Gods wezen. Hij kan zijne rechtvaardigheid niet verzaken of Hij moet zich zelve verloochenen, 't geen zoo onmogelijk is, als dat God geen God zoude zijn. *Zoude de Rechter der geheele wereld geen recht doen?* Zoude God onrechtvaardig zijn? Dat zij verre. Zijne wet is eene wet der rechtvaardigheid, waaraan Hij wil voldaan hebben. Eerder zal Hij den hemel en de aarde, die Hij gemaakt heeft verbreken, voor Hij de verbreking zijner wet ongestraft zoude laten. Gij moogt de wet Gods zoo gering achten als gij wilt, zoodat gij die gemakkelijk om een klein gewin verbreekt, zoodra gij maar wilt en als het slechts uw lust is, of als gij oordeelt, dat tijd en omstandigheden het zoo vereischen; en is er eenige winst te doen of vermaak te verkrijgen, laat er u dan niets in den weg zijn om de wet Gods te verbreken en zet deze maar gemakkelijk aan eene zijde; maar gij moet weten, *dat God u om dit alles zal doen komen voor zijn rechtvaardig gericht.* Hoe zult gij hem dáár kunnen voldoen? Hoe zult gij dáár voor Hem bestaan? Wie zal dáár voor u bidden? Zijt gij zoo gelukkig, dat gij door deze overdenking angstig geworden zijnde uitroept: *wee wij, ik ben verloren!* Haakt

en verlangt gij naar de genade, naar eenen Verlosser en voorspraak? Zie dan op JESUS CHRISTUS, *den rechtvaardige, die de verzoening is voor onze zonde*. Hij biedt u pand en zegel aan in het Avondmaal, dat Hij uw Borg wil zijn en alles betalen. Maar Hij begeert ook niemand te helpen dan die verlegen, vermoeid, belast en krank is, die treurt en hongert en dorst; de zoodanigen wil Hij helpen. Anderen zouden Hem daarvoor niet dankbaar zijn, maar arme zielen, den dood en de hel voor oogen ziende, schreien bitter: *ach, treedt niet in het gericht o Heere!* Ik ben een kind des toorns, een arm schuldenaar, ik heb niets om te betalen; maar hier is een dierbaar rantsoen, eene kostelijke losprijs; hier is gerechtigheid voor zondaars en hierop steun ik, door dit geloof leef ik; en alzoo vinden wij ruste.

IV. De aangenaamheid van spijs of drank kan den Inst opwekken en den honger scherpen. Deze geestelijke spijs en drank is zeer begeerlijk voor de ziel; immers goed gebruikt zijnde, kan zij alle wanhopige en zwaar-moedige gedachten en twijfelingen wegnemen door hare krachtige vertroosting. Welke droevige gedachten overvallen niet een geloovige ziel, als zij hare zonden gevoelt en ziet, dat zij ontbloot is van alle gerechtigheid voor God; hare beste werken en hare *gerechtigheid zelve zijn als een wegwerpelijk kleet*. Wanneer de satan en het ontwaakt geweten samenspannen, haar aanvallen en dringen om te bekennen, welke zonden zij al gedurende haar leven gedaan heeft, dan wordt zij gedwongen om uit te roepen: *onrein, onrein, ik ben geheel onrein!* Als oude zonden en die van de jeugd in de gedachtenis komen, dan ziet men dikwijls de oogen van oude lieden overloopen van vurige tranen, wegens verledene zonden; als daar nu nog de dood, die laatste vijand, die beul, maar ook deurwachter van het hemelsche hof bijkomt en aantoot hoe gij voor een rechtvaardig,

alwetend, alziend, overalometgenwoordig, almachtig Rechter zult moeten verschijnen, en uwe schulden en misdaden niet zult kunnen verantwoorden noch verschoonen, gelukkig zoo gij dan een borg hebt om alles te betalen, volkomen te voldoen, alle grieven te beantwoorden, de zinkende ziel op te houden en te ondersteunen! Zulks is meer waard dan alle schatten en vermakelijkheden der wereld en al het goud en zilver is daartoe machteloos. Laet een rijk mensch op zijn doodbed troost zoeken bij zijn goud-god; 't is een doode Baäl, waarbij noch stem, noch antwoord, noch opmerking, noch vertroosting te vinden is. De beklagenswaardige gierigaard, die zich zelve in deze wereld heeft rijk gemaakt, moet dan beroofd en berooid, arm en naakt uit deze wereld scheiden; dan kan hij met al zijn sparen en schrapen het goede, dat hij verzuimd en het kwaad, dat hij gedaan heeft, niet weer goed maken. Maar een geloovige ziel, die met geestelijken honger en dorst het gekruiste lichaam van CHRISTUS en zijn bloed heeft gegeten en gedronken, die alzoo CHRISTUS en zijne gerechtigheid heeft aangenomen, staat vast en kan zeggen: *al heb ik niets, mijn Borg heeft alles.* Daar is niets, dat zijne ziel zoo zwaar drukt, dan dat zij den grooten God onteerd, den rechtvaardigen Rechter verongelijkt en verkort heeft en dit vooral, omdat zij dat nooit kan verbeteren of het kwaad vergoeden, dat zij Hem gedaan heeft; en nogtans is deze Rechter rechtvaardig, Hij moet voldaan worden. Vele menschen weten van dit alles niets; zij denken, dat het genoeg is en alles wél, als zij den menschen niet misdaan hebben, als zij geen schelmen of dieven zijn en niemand hebben beledigd. O, hoe zalig is hij, die God kan aanzien en aan God denken, niet alleen als aan een genadig Rechter, *die menigvuldiglijk vergeeft*, maar ook als aan een Vader, die verzoend, die ten volle voldaan is door zijnen Zoon, *in denwelken Hij zijn welbehagen heeft, en dien Hij voor ons tot zonde gemaakt heeft.* Elk gebod en ieder

regel in de wet leest ons een doodvonnis voor: *vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in alles*, en wij hebben niet één dier geboden volkomen onderhouden maar tegen allen zwaar gezondigd. Ellendig zondaar, waar zult gij heen, waar zult gij blijven, wat zult gij antwoorden? Als God zal zeggen, zie daar is mijne wet, die Ik u gegeven had en u bevolen om op straffe der hel, zóó te leven en alles te onderhouden; waarom hebt gij het niet gedaan? *Gij zijt mijner stemme niet gehoorzaam geweest*, gij hebt gewandeld naar uw eigenen lust: *waarom hebt gij dit gedaan?* Wie zoude dan niet begeerig uitzien naar zoodanigen Borg, *die alle gerechtigheid vervuld* en den ganschen eisch der wet voor ons voldaan heeft? *Die ons verlost heeft van den vloek en voor ons eene vervloeking is geworden?* Hoe gelukkig is hij dan, die dezen Borg heeft, zoo zeker en zoo vast als het brood in zijne hand, ja als het brood in zijn mond, dat hij eet, en als den wijn, dien hij drinkt? Die zulk een Borg heeft is vrij van de hel en van het eeuwig verderf. *Voor hem is geene verdoemenis. Niemand kan beschuldiging tegen hem inbrengen, omdat God hem rechtvaardigt en vrijspreekt; niemand kan hem verdoemen, want CHRISTUS is voor hem gestorven en opgewekt en bidt voor hem* (Rom. 8). Wat zoude men niet geven, om hiervan verzekerd te zijn, voornamelijk, als men dikwijls zoo hangt en wankelt tusschen hoop en vrees en moet zeggen: *Ik hoop*, dat ik zalig zal worden; en *ik vrees* dat ik verloren zal gaan en eeuwiglijk door God verstooten zal worden! Hoe zoude men dan tot de ziel kunnen zeggen; *keer weder tot uwe ruste, o mijne ziel want de Heere doet u goed; Hij heeft al uwe zonden vergeven, en al uwe gebreken genezen.* Zoodanige ziel heeft een vrijen toegang tot Gods troon; want waar te voren Gods gerechtigheid en wraak, zijn toorn en verbolgenheid als vlammeende zwaarden stonden, om ons van hem af te schrikken, gelijk de CHERUB met zijn zwaard ADAM uit

het Paradijs en van den boom des levens weerde, daar maakt nu de Middelaar, de tweede ADAM, dat God de boetvaardige ziel vriendelijk aanziet, *hebbende vrede met Hem door JEZUS CHRISTUS*, zoodat nu Gods rechtvaardigheid zelve vereischt, dat de zonden vergeven worden aan hen, die ze met een geloovig hart oprecht voor Hem belijden. *Zoo wij onze zonden belijden, God is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons die vergeve* (1 Joh. 1 : 8, 9). Want de brief der vergiffenis door het gerechtshof geteekend en aan den misdadiger uitgereikt, is voor hem tot grooten troost en gerustheid. Maar ziet dan ook hier de genade Gods u verzegeld en beteekend aan de H. Tafel indien gij slechts komt met een hartelijke begeerte, even als iemand die naar water dorst en naar spijs hongert. Hier is immers brood dat u verzadigen kan! *Hoort aandachtig naar den Heere* en naar den dienaar, die in zijnen Naam spreekt en krachtens zijne goddelijke bevoegdheid daartoe u dit zegel geeft. *Neemt aan, geloof en verheugt u, eet het goede, en laat zich uwe ziel in vettigheid verlustigen; neigt uwe ooren, komt tot Hem, hoort en uwe ziel zal leven!*

V. Overdenk alzoo Gods oneindige rechtvaardigheid in zijnen toorn over uwe zonden; overdenk hoe ellendig gij zijn zult, indien u uwe zonden niet worden vergeven; vat een vast besluit op om die zonden te haten en te verlaten, daar zij u in het eeuwig verderf en in de helsche pijn zullen brengen, zoo gij ze niet nalaat. Denk daarbij aan de bereidwilligheid van CHRISTUS om u van uwe zonden te verlossen, aan zijne vriendelijke uitnoodiging, dat gij tot Hem zult komen om u van zijne genade te verzekeren. Belijd en beken uwe zonden, leg uwe wonden voor Hem open, roep tot Hem: *Heere om uws Naams wil, vergeef mij mijne ongerechtigheid, want die is groot* (Ps. 25 : 11). Dan zult gij door deze en dergelijke overdenkingen den geestelijken honger en dorst in u opwekken. Wilt gij verzekerd zijn

of gij werkelijk hongert en dorst naar de gerechtigheid en of gij zult verzadigd worden, let er dan op of uwe ziel haar gebrek aan gerechtigheid gevoelt en of gij wel grondig inziet, hoe noodig de gerechtigheid van JESUS CHRISTUS voor u is, zoodat gij zonder haar niet zult kunnen bestaan voor God in zijn rechtvaardig gericht, en dat gij alzoo, wanneer u de gerechtigheid van CHRISTUS niet door het geloof wordt toegerekend, gij voor eeuwig verloren zijt. Let er op of gij wel duidelijk inziet, dat uw eigene gerechtigheid u niet kan helpen en u alzoo weinig aangenaam kan maken voor God, even zoo weinig als een vuil en gescheurd kleed u kan versieren voor de menschen. Dat gij dus, indien gij met uwe eigene gerechtigheid voor God zoudt verschijnen als een vervloekte door Hem zoudt worden verstooten en voor eeuwig verloren zijn, al waart gij dan ook als PAULUS vóór zijne bekeering, onbestraffelijk naar de wet, volgens de uitlegging der Farizeën. Let er voorts op, of gij daarover ook benauwdheid of smart gevoelt in uw hart. Voorzeker eene ziel die gevoelt, dat zij te doen heeft met God *voor wien geen schepsel verborgen is, maar voor wiens oogen alles naakt en geopend is* en aan wien zij eens rekenschap zal moeten geven van al haar werk — zulk eene ziel weet, dat zij schuldig is aan vele en ontelbare zonden, zal, dit ernstig bedenkende, pijn en smart gevoelen, zoolang zij niet verzekerd is, dat CHRISTUS volkomen heeft betaald voor hare zonden en haar verlost heeft van al hare schulden. *Ach Heere, zal zij klagend uitroepen, geef mij uwen Zoon of ik sterf!* Voor haar is al het vermaak der wereld walgelijk, alle begeerte van het vleesch bitter, en nergens vindt zij vreugde in, zoolang zij CHRISTUS niet heeft gevonden. Zij denkt: al gaf God mij ook vele goederen in deze wereld, al was ik ook zoo rijk als het water diep is, al had ik al ee schatten, die in de aarde begraven en in de zee

verzonken liggen, al had ik ook den allerbesten staat, een hoog ambt, eer en aanzien bij de menschen, zoodat zich allen voor mij nederbogen, als de korenschoven van de broeders zich neigden voor de schoof van JOZEF, — al had ik allen overvloed om van te leven, een goed echtgenoot, gezonde, gehoorzame kinderen naar mijn wensch, — helaas! wat zoude dit alles zijn zonder de gerechtigheid om voor God te kunnen bestaan voor wiens rechterstoel ik eens verschijnen moet! EZAU zeide: *zie, ik ga sterven, waartoe dient mij dan het eerstgeboorte* (Gen. 25), en HAMAN aan zijne vrienden en aan zijne vrouw verhaald hebbende *de heerlijkheid zijns rijkdoms, en hoe groot de koning hem gemaakt en hoe hij hem boven al zijne vorsten en knechten verheven had, en dat de koningin ESTHER niemand dan hem bij den koning genoodigd had*, zeide: *doch dit alles baat mij niet, zoo lang ik den jood MORDECHAI zitten zie in de poorte des konings* (Esth. 5). Zoo mag ik ook wel zeggen, wat baat mij de geheele wereld, indien ik sterven moet, zonder met God verzoend te zijn en wat baat mij al de heerlijkheid van alle koninkrijken der wereld zoo lang de zonde, die mij voor eeuwig zal verderven, in mij heerscht! HAMANS vrienden konden hem wel aanraden, dat hij MORDECHAI zoude doen hangen en zij meenden, dat hem zulks wel zoude gelukken, omdat zij het geheim zijner zaken niet wisten en van niets anders, dan van zijn voorspoed en hoogheid hoorden; maar naderhand, toen zij den kans zagen keeren en HAMAN had moeten dienen als een slaaf om MORDECHAI te paard te helpen, toen waren zij radeloos en konden hem niet troosten. Zoo troosteloos zijn alle wereldsche vrienden en aardsche dingen als men met God niet goed staat. Die zulks wel begrijpt en ernstig bedenkt zal zich zelve zeer verlegen en belast bevinden zoo lang hij van zijne zonden niet is ontslagen. Let er dan op of gij eene hevige drift en hartelijk verlangen gevoelt naar de ge-

rechtigheid van JEZUS CHRISTUS, waarvan het brood en de wijn des H. Avondmaals een zegel zijn, alzoo dat gij gaarne u zelve en al het uwe overgeeft om CHRISTUS *te gewinnen en zijne gerechtigheid te bezitten*, en dat geen ding ter wereld deze uwe begeerte kan bevredigen, al vertoonde de duivel u ook alle koninkrijken der wereld en alle hare heerlijkheid, met de belofte om die aan u te zullen geven. De gedachten van een kind zijn gemakkelijk van het een op het ander te leiden, zoowel door een zacht gezang, als door speelgoed, tenzij dat het groote pijn of grooten dorst heeft; even zoo zijn vele christenen kinderachtig in het geestelijke; zij gevoelen wel dat het zoo niet kan voortgaan, zij bekennen gaarne zondaars te zijn en dat zij zich moeten verbeteren, indien zij zalig zullen worden; — zij weten wel te zeggen, dat zij eens zullen moeten sterven en dat zij, vóór de komst van den dood, met God moeten verzoend zijn, of dat zij anders zekerlijk de hel te verwachten hebben; daarom gaan zij naar de kerk en hooren den leeraar; zij komen weder te huis, en prijzen zijn woord, dat hij zoo deftig gepredikt heeft; vervolgens gaan zij in de keuken of in eene kamer en zien of de tafel gereed is, en merkende dat het nog wat te vroeg is, zoeken zij den bijbel en lezen een hoofdstuk of twee, drie, en zoo beginnen zij zich zelve in te beelden, dat het met hen heel wel gaan zal. En gingen zij zoo voort, dan had men ook waarlijk wel wat goeds van hen te verwachten; maar de duivel zulks merkende, weet hen spoedig te paaien met eene speelpop en brengt hunne gedachten op wat anders, en hieruit blijkt dan duidelijk, dat er geen recht geestelijke honger en dorst is geweest; want die zoude hij niet kunnen bevredigen, omdat hij niets heeft ter verzadiging. Maar eene ziel, die weet, dat zij het te doen heeft met een oneindig God, die niet anders kan te vrede gesteld worden, dan door de volmaakte gerechtigheid van CHRIS-

TUS, aangenomen door een oprecht en levend geloof, deze zal zich op zulk een zwakken rietstok niet verlaten, deze weet, dat zij Gode niet zoude kunnen voldoen met hare onvolmaakte werken en daarom kan hare begeerte niet gestild worden, dan alleen door het omhelzen van de gerechtigheid van CHRISTUS, waardoor zij voor Gods gericht kan bestaan. Het maakt haar vrijmoedig als een jonge leeuw, dat zij weet, *dat God vóór haar is en dat daarom niemand tegen haar kan wezen*; het maakt, dat zij zelfs vrijmoedig is in den dood en op God vertrouwt, wetende dat Hij haar niet zal begeven nog verlaten, maar dat zij door deze gerechtigheid van CHRISTUS gerechtvaardigd zijnde, en dat door hare werken bewezen en getoond hebbende, zal blinken als de zon in 't koninkrijk haars Vaders. Om daarvan verzekerd te zijn, zal zij zeer begerig komen eten van het gebroken brood en drinken uit den drinkbeker, dien de Heere JEZUS tot dat oogmerk heeft ingesteld.

VI. Die dan alzoo geen hope en hulp of troost vindt bij zich zelve, maar deze alleenlijk zoekt bij CHRISTUS, die zal zoeken en vinden, ingevolge zijne belofte: *die zoekt, die vindt; die bidt ontvangt; die klopt, dien wordt opengedaan. Den nederigen geeft God genade.* Een zoodanig mensch, die bij zich zelve geen raad weet, is nederig en bidt ootmoedig om hulp, en God is bereid, de zoodanigen ter hulp te komen. Men geeft niet gaarne aalmoezen dan aan armen, die het noodig hebben en aan wie het goed besteed is. Die arm van geest zijn erkennen, dat zij de barmhartigheid van God noodzakelijk behoeven en dat zij zonder Gods genade voor eeuwig verloren zijn. Aan wie zoude God dan zijne aalmoezen anders willen geven dan aan hen; bij wien kan eene geneesheer zijne kunst beter uitoefenen dan bij eenen kranke, voor wien niemand anders raad weet dan hij? Zoo kan dan ook de geestelijke Geneesheer zijne kunst bij

niemand beter uitoefenen, dan bij die kranken, wier geest verbrijzeld en wier harten verbroken zijn; immers aan dezen kan Hij de meeste eer behalen; de minste genade, die Hij hun bewijst schatten zij zeer hoog. Die niet weet, dat hij doodziek is geweest, zal den geneesheer niet danken voor zijne kunst; maar die den dood op de lippen heeft gehad, zal den geneesheer ten zeerste verheffen, en bij iedereen prijzen. De hongerigen en dorstigen gevoelen hunne ellende en met dat gevoel danken zij hunnen verlosser ten hoogsten. Tevens zijn zij zeer zorgvuldig om Hem tot vriend te houden en wachten zich alzoo voor de zonde, omdat zij weten hoe bezwaarlijk, met welke pijn en moeite, zij de vergeving en de genezing verkregen hebben. Het heeft hun zoo veel tranen, zuchten, klachten en smarten gekost, vóór zij verlichting en vertroosting ontvangen hebben, dat zij beginnen te beven, als zij er aan denken. Zulks maakt, dat zij de zonde van harte haten en dat zij de verkregene genade voor al het geld der wereld niet zouden willen missen. Zij dwalen, die zich inbeelden, dat zij gemakkelijk in de hemel zullen komen, en zich troosten met een gedurige genade en een burgerlijk leven; want als de dood komt en men er hen mede troost: gij hebt zoo eerlijk geleefd als iemand, gij hebt naarstig de kerk bezocht en aalmoezen gegeven, dan zegt het ontwaakt en knagend geweten, dat is zoo, maar het is niet meer dan voor het uiterlijke, eene farizeesche gerechtigheid, die voor God niet kan bestaan en waardoor voor niemand de hemel open gaat. Stil op en neder gaan en eentoonig te leven, brengt even zoo min naar den hemel, als een stille zee een schipper naar de begeerde haven.

Die nooit bedroefd was over zijne zonden, nooit hongerde en dorstte naar vertroosting, heeft nimmer goeden troost genoten. Ook zij dwalen, die meenen, dat het de menschen zorgeloos en roekeloos maakt, als men

de hongerige, verslagene harten zoo bepaald toezegt, dat hare zonden zoo zekerlijk vergeven zijn, als zij daarvan de waarborgen bij het H. Avondmaal ontvangen; want zeggen zij, iedereen zal zulks op zich toepassen, en denken, dat hij geestelijken honger en dorst heeft, omdat hij kan zeggen: ik ben een zondaar, en mijne zonden doen mij zoo leed; God vergeve mij mijne zonden! Ach, een recht hongerige benauwde ziel, weet wel onderscheid te maken tusschen zulke praatjes, die slechts uit den mond voortkomen en slechts lippenwerk zijn en tusschen het pijnlijk gevoel van haar geestelijk gebrek en verlangen naar verlichting en vertroosting. Het is geheel wat anders te zeggen: ik begin honger te krijgen, kom laat ons wat gaan eten, dan te weenen met den verloren zoon: *ik verga van honger!* Het is heel wat anders te zeggen: mijn kind is niet wel, dan te roepen met de Kananeesche vrouw, *Heere, DAVIDS zoon, ontferm U mijner, mijne dochter is deertlijk door den duivel gekweld!* Die de gezondheid zijner ziel zoo zuur en zoo duur moet verwerken, zal er dus des te nauwkeuriger acht op geven en gelijk men van de lichamelijke gezondheid zegt, dat zij *eene onberekenbare rijkdom is* en het meest wordt gewaardeerd, als zij verloren is, zoo zal hij de geestelijke gezondheid als een groote schat, als *een rijkdom die hij hoog waardeert* en die hij weet met hoeveel moeite en verdriet hij ze verworven heeft, zorgvuldig bewaren en het H. Avondmaal als een daartoe bijzonder dienstig middel volgaarne gebruiken.

VII. Maar juist op het oogenblik, dat men aan de H. Tafel zal gaan, zullen soms eenige zwarigheden en droevige bekommelingen de ziel vervullen, zoo dat zij, gereed zijnde om toe te treden en te gaan aanzitten, zal beginnen te twijfelen of zij niet beter zoude doen met er af te blijven en uit de kerk te gaan.

1. De een zal beginnen te denken, ik ben reeds

zoo dikwijls aan het H. Avondmaal geweest en ik heb nog nooit eenigen merkbaren voorsmaak van hemelsche vreugde in mijn hart gehad, noch eenige vaste zekerheid gevoeld om te durven zeggen op vasten grond, ik zal zalig worden en zeker in den hemel komen. Ik ga wel ter kerk en hoor de leerredenen, maar zij maken weinig indruk op mij. Het is wel waar, ik leef niet goddeloos, *ik dien den Heere CHRISTUS, ik onderzoek en beproef mij zelven* telkens, wanneer het de tijd is van het H. Avondmaal en belijde met tranen mijne zonden voor God; ik bid om vergeving door het bloed van CHRISTUS, ik zucht om daarvan zekerheid te mogen hebben; — immers dan zoude ik God met vreugde dienen, maar het schijnt, dat ik die zekerheid niet kan krijgen. Ik kan wel zeggen: Heere, maak mij naar het lichaam zoo ellendig als het U behaagt, maar geef de verzekering van uwe genade, dan ben ik wel te vreden; maar helaas, dat helpt niet! De wensch van mijn hart en mijn gebed tot God is, dat *ik de heiligmaking moge volbrengen in zijne vrees*; maar ik vorder weinig. Wat baat het mij dan, dat ik aan het H. Avondmaal ga? Is het niet beter, dat ik er afblijf?

Neen, het is beter, dat gij er deel aan neemt en bij u zelven denkt, al gevoel ik niet, dat het mij helpt, zoo wil ik het echter doen, als een bevel van mijnen Zaligmaker, die gezegd heeft: *doet dit tot mijne gedachtenis!* Ik wil aan zijnen dood gedenken, of niet misschien de gedachtenis daarvan te eeniger tijd zulk eene kracht op mijn hart mocht uitoefenen, dat het daardoor levendig wordt. Spijs en drank sterken het lichaam, al gevoelt men zulks ook niet dadelijk. Ik wil op den Heere wachten, gelijk de kranken te Bethesda wachtten, op de beroering van het badwater (Joh. 5), opdat hij mijn hart aanrake en roere. Ik wil bij den Heer aanhouden, even als de weduwe bij den onrechtvaardigen rechter (Luk. 18). Mijn Zaligmaker heeft mij verzekerd, dat ik

gewisser zal verhoord worden, dan zij. Zoo Hij vertoeft, ik zal wachten, *want komende zal Hij komen en niet uitblijven. Ik moet door het geloof leven* en zal mij door het geloof aan den Heere vasthouden. *Mijne ziel zal achter Hem aankleven.* Die het eten en drinken nalaat, omdat hij juist terstond geene versterking gevoelt, zoude zich zelve het meeste schaden. Ik wil de middelen gebruiken, zoo goed als ik kan en alzo den zegen des Heeren verwachten. Zijn tijd, zijne ure, *de tijd zijns welbehagens* mag nog wel niet gekomen zijn; ik wil den Almachtige niet beperken of eenen tijd voorschrijven, opdat ik Hem niet vertoorne. Ik wil mij meer vernederen voor zijn aangezicht en mij zelve nauwkeurig onderzoeken, misschien zal ik eindelijk ontdekken wat er aan mij ontbreekt en waardoor mij dat groote en zoo lang gewenschte geluk wordt onthouden.

2. Een ander zal klagen: ik vind zoo geen geestelijken honger of dorst in mij; mijne ziel is zoo flauw, als of zij sterven wil, gelijk een mensch, die de dood op de lippen heeft en waarvan niets anders te verwachten is, dan dat de adem er uit gaat. Zulk een mensch is krachteloos, hij kan gaan noch staan, hooren noch spreken. Zoo is het met mij; ik heb geen lust om Gods woord te hooren of daarover te spreken, ik gevoel mij weinig bekommerd over den staat mijner ziel, ik heb weinig ijver of lust om te bidden of om het H. Avondmaal te gebruiken, en immers zijn die spijs en drank van te groote waarde om die met zoo weinig lust te genieten: is het dan niet beter, dat ik het nalaat?

Zoo lang er leven is, is er hoop. Die eens het geestelijk leven van den H. Geest ontvangen heeft, zal het nooit ten eenenmale verliezen, en dat moet hem niet zorgeloos, maar ijverig maken om het te versterken en om spijs of geneesmiddelen te gebruiken, wetende dat zulks niet te vergeefs zal zijn, maar zeker baat zal geven. Verval en verflauwing kan den besten over-

komen. PETRUS, die zoo levendig en vurig was om te belijden, dat CHRISTUS *de Zoon van God is*, werd zoo flauw en zwak, alsof Hij hem niet kende, Hem nooit gezien of ooit van Hem gehoord had, zoodat hij zeide: *ik ken den mensch niet, van wien gij spreekt*. Nogtans was er leven in hem en dat bleek uit de tranen, die hij stortte over zijne zonde: *naar buiten gaande weende hij bitterlijk*. Echter, men moet het zeggen, zooals het is, deze toestand is zeer gevaarlijk en zooals wij in het eerste deel, toen wij over de voorbereiding handelden, gezegd hebben, een teeken dat het met uwe ziel zeer kwalijk gesteld is; dat er eenige verborgene zonde heerscht en dat er zeker een groot onweder broeit, waardoor gij niet zonder groot gevaar en angst zult verkeerren. De Heere JEZUS, nu in den hemel zijnde, let nauwkeurig op, of men zijne dierbare gave zoo laat versterven, en hij dreigt de gemeente van Sardis, waar vele zulke kranken waren, dat Hij bij haar zoude komen, indien zij niet *versterkte het overige, dat sterven zoude* (Openb. 3 : 2). Daarom is het geheel niet raadzaam, dat de zoodanigen zouden afblijven van het H. Avondmaal; maar het is noodig, dat zij deze flauwheid voor den Heere bekennen, en als ziende den dood voor oogen, Hem ootmoedig te voet vallende bidden en smeeken om leven, om genade en om zijnen zegen over deze geestelijke spijs en drank, opdat hunne zielen daardoor mogen verkwikt worden en wederom tot zich zelve komen; even als de *Egyptenaar, de knecht van een Amalekiet, die van zijnen Heer verlaten was, omdat hij ziek was geworden*; in dezen immers, die in drie dagen niet gegeten had, *kwam de geest weder*, toen DAVIDS knechten hem te eten en drinken hadden gegeven (1 Sam. 30). Zoo moeten zulke verflauwde zielen aangespoord en opgewekt worden, opdat zij weder tot zich zelve komen en uit hare doodelijke flauwte opstaan.

3. Sommigen zullen klagen, dat hun juist op den tijd, toen zij aan de Tafel des Heeren wilden gaan, zulke zondige en booze gedachten zijn ingevallen, die zij niet durven verhalen en zoo gruwelijk zijn, dat geen mensch ze zoo ijselijk kan bedenken, zoodat zij in twijfel geraken, of zij niet dadelijk de kerk zullen uitgaan, als onwaardig om langer in zoodanig gezelschap te blijven, zeggende: hoe zoude ik voor Gods oogen aan zijne H. Tafel durven verschijnen, daar mij zulke onheilige en lasterende gedachten tegen de Goddelijke Majesteit te binnen komen? Het schijnt wel, dat niet CHRISTUS, maar de duivel in mij woont. Hoe zou ik dan recht hebben om met CHRISTUS aan te zitten?

Indien gij van dit alles zelf de oorzaak zijt, zooals met sommigen het geval is, die door eigene moedwillige zonden zulke slagen des duivels veroorzaakten, dan zijt gij streng te bestraffen; maar gij, die hierover klaagt en bedroefd zijt, gij toont, dat u deze schrikkelijke zonden en zondige gedachten mishagen. Daarom weert gij ze ook van u; gij behandelt ze niet vriendelijk; zij zijn u niet welkom, maar uwe vijandinnen. Behagen zij den duivel, dan komen zij van hem en zijn voor zijne rekening. Misschien zijn zij zoo gruwelijk, dat uwe natuur, hoe zondig en bedorven dan ook, er een afschrik van heeft, en daaruit blijkt, dat zij niet uit uw hart komen maar u worden ingeblazen door den duivel wiens naam is lasteraar. Komen zij voort uit uw eigen boos hart en bekent gij oprecht, dat gij ze haat en verfoeit, dan moogt gij zeggen: *omdat ik niet doe, wat ik wil, maar dat, wat ik haat, zoo doe ik nu hetzelfde niet meer, maar de zonde, die in mij woort* (Rom. 7: 19, 20). Welke reden hebt gij dan om aan uwe arme benauwde ziel haar voedsel te onthouden, waarmede gij den duivel eene groote dienst en u zelven de grootste ondiensd zoudt bewijzen? Het is beter,

dat gij den duivel met al zijne lasteringen verfoeit, alsmede uw eigen verdorvene natuur, die geneigd is om zulken boozen indruk te ontvangen en dan u voorneemt om ook in 't Avondmaal kracht te zoeken om godewaardig te leven, dan dat gij moedeloos de handen in den schoot legt en alzoo des boozen wil doet. De Heere CHRISTUS geeft ons een beter voorbeeld, als Hij ons leert zeggen: *Ga achter mij satan!* want dan ziet de hoovaardige duivel, dat men hem veracht, naar hem niet wil luisteren en zoo moet hij tot zijne schande onverrichter zake heengaan. Wilt gij goeden raad aannemen, gaat dan vrijmoedig aan de Tafel des Heeren en zegt: Hier, hier moet ik zijn, hier blijkt het, *dat de Zoon van God geopenbaard is om de werken des duivels te verbreken, en dat Hij door zijnen dood aan dien geweldhebber des doods zijne macht heeft ontnomen, ja hem beroofd, hem ten toon gesteld en over hem gezegepraald.* Wederstaat hem aldus, en hij zal van u vlieden.

4. Maar wat raad voor mij, zal een ander zeggen, *mijne ziel weigert getroost te worden. Ik ben twijfelmoe- dig, bedrukt en tusschen hoop en vrees. Mijne ziel is der tegenspoeden zat; ik ben krachteloos, ja als dood en gelijk aan de verslagenen, die in het graf liggen, waaraan de Heere niet meer denkt en die afgesneden zijn van voor zijn aangezicht. Zijn toorn drukt mij neer. De Heere heeft mij verlaten, de Heere heeft mij vergeten. Mijne ziel is overstelpt van droefheid. De Heere heeft mij verstooten: voortaan zal Hij mij niet meer goedgunstig zijn. Hij heeft zijne barmhartigheden door toorn toegesloten. Dit krenkt mij.*

*Wat raad voor mij in dezen nood,
Ik lig te midden van den dood!*

Denkt gij arme, benauwde ziel, dat gij daarom van het H. Avondmaal moet afblijven? Ja, zegt gij, want in mij is geen leven des geloofs en die spijs is voor de levenden, niet voor de dooden! Als gij dood waart, als in u geen leven des geloofs was, zoudt gij aldus

niet klagen; dooden klagen niet en kermen niet; zij zijn gerust en weten van geene moeite. Het is de geest des levens, die deze onuitsprekelijke verzuchting in u werkt en u deze jammerklachten doet ontboezemen. Wanneer hebt gij ooit van uw leven een dood mensch hooren zuchten en klagen, dat hij pijn had en dood was. Er zijn spooksels, schimmen en schaduwen van Christenen, die zulke klachten kunnen nabootsen, maar het komt niet uit hun hart, omdat zij niet leven. Gij zijt gelijk aan een mensch, die zich inbeeldt, dat hij dood is, en daarom niet wil eten of drinken, en hij, die dezulken zal helpen, moet al heel verstandig zijn; zoo is het ook een groote kunst om u te genezen. Van waar ontstaat bij u die droefheid, die benauwdheid, die u zoo doet klagen? Hebt gij niets te doen met den vrede en den Vrededorst; gaat Hij u niet aan, is Hij voor u niet? Waarom zijt gij dan zoo verlegen? Waarom zijt gij zoo belast? Zijt gij niet hongerig en dorstig naar zijne gerechtigheid? Zegt mij dan, wat is uw wensch, wat begeert gij? Wilt gij geholpen zijn of niet? Hier aan deze Tafel haalt men voedsel en geestelijke versterking. Een mensch kan door spijs en drank in het leven behouden worden al eet hij zonder smaak of genoegen. Gij zegt, dat gij geen honger of dorst hebt naar die geestelijke spijs en drank, en dat zij u daarom niet worden aangeboden. Gij zegt zulks klagend; het is u niet lief en aangenaam, dat het zoo met u gesteld is. Wenscht gij dan, dat het anders mocht zijn en dat gij eene ware hartelijke begeerte hadt naar deze geestelijke spijs en drank, even als de zieke wenscht, dat hij weder genezen mocht zijn en wederom met smaak mocht eten en drinken? Die zulks wenscht leeft nog en gij die verdriet hebt over uw gebrek, gij zijt ook niet dood. Immers uwe klacht komt uit het hart, het is geen BILSAM wensch, geen woord der lippen, het is *waarheid in het binnenste*. *Gij hebt geen lust in goddeloosheid en*

ongerechtigheid, gij haat het kwaad. Zoo doet ook God, en daarin gelijkt gij Hem en draagt zijn beeld. Hij is de levende God en gij toont, dat gij ook leeft. Zoo gij de vleeschelijke begeerlijkheden en wellusten liever hadt dan God, dan waart gij levend gestorven. Nu gij echter een afkeer hebt van die *doode werken*, is het duidelijk, dat gij niet dood zijt. Gij zijt bedroefd over uwe zonden en over den ellendigen toestand uwer ziel, en gij verzoekt, dat men voor u bidde, omdat gij zoo bedrukt zijt, dat gij zelf niet kunt bidden. Zulks zoudt gij niet van harte doen, als gij waarlijk dood waart. Gij zegt: als ik aan het Avondmaal ga, heb ik het erger; dan wordt mijn verdriet grooter; daarom is het beter, dat ik het nalaat; maar dit is juist een teeken, dat er geestelijk leven in u is, want met de dooden wordt het niet erger, zij blijven in denzelfden toestand en zijn altijd even ongevoelig. Hunne zonden zijn hun niet lastig, zij zullen daarover van harte niet klagen. Zij mogen somtijds wel eens verstoord zijn tegen hunne geliefkoosde zonde, omdat die hen in eenig lichamelijk ongemak, schade of schande gebracht heeft; maar dat gaat weder voorbij en spoedig zijn zij weder goede vrienden met haar. Maar het is u te doen om het gevoel van Gods gunst, om eene grondige verzekering uwer zaligheid. Daarvan wil hij, die geestelijk dood is, niets weten, noch zich daarover ernstig bekommeren. Als DAVID *begon te denken aan God en aan de dagen van ouds*, wat immers het rechte middel was om zijne bedrukte ziel te ondersteunen, dan werd het erger met hem en *dan maakte hij misbaar* (Ps. 17: 4). Als hij begon te denken aan de vorige vertroosting en om daaruit op te maken, dat God eeuwig zijn God zoude zijn en blijven, dan *werd zijne ziel nog meer overstelpt*. Zulks komt echter niet daarvan, dat die middelen ondienstig zijn, maar omdat de ziekte zich verzet tegen het geneesmiddel. De dag,

waarop een zuiveringsmiddel begint te werken, is de dag van ongesteldheid, zeggen de zieken; want dat middel grooten tegenstand vindende door kwade stoffen, schijnt het lichaam ziek te maken en pijn te veroorzaken. Toch komt het niet van het geneesmiddel, dat men zoo ongesteld is, maar van de kwade stoffen, die in het lichaam zijn en welke verdreven worden door het geneesmiddel. Als dan eene ziel, welke gekweld wordt door doodelijke ziekten en flauwten, het brood des levens neemt, wat wonder is het dan, dat de doodelijke, zondige neigingen en de verdorvenheid des harten zich daartegen verzetten en een groote ongesteldheid veroorzaken, zoodat het erger schijnt dan voorheen? Zulks is dan wel een bewijs, dat er een zeer kwaadaardige ziekte in zoodanige ziel is, maar geenzins dat zij dood is. Integendeel blijkt daaruit duidelijk dat er leven in haar is. Derhalve moet men geen hulp zoeken in 't nalaten van alle geneesmiddelen — dit zoude immers een doodelijke dwaasheid zijn; maar men moet alle middelen, die men maar kan aanwenden om genezen te worden, te baat nemen. Zij, die hunne lichamelijke gezondheid willen bevorderen en gaarne willen ontslagen zijn van eene doodelijke ziekte, zullen geenzins weigeren om bittere dranken in te nemen, ofschoon die hen ongesteld en veel zieker schijnen te maken. Immers zij stellen vertrouwen in het zeggen van den geneesheer, dat deze hun goed zullen doen en dat het daarna beter zal zijn. Zulks gaat echter niet altijd door. Dikwijls moet hij, die door bittere dranken hoopte genezen te worden het met den dood bekoopen. Maar hier is een onfeilbaar Geneesheer, wiens kunst nimmer faalt en bij wiens geneesmiddelen die van Hippocrates en Galenus in geene aanmerking kunnen komen. Zijne voorschriften gaan zeker door, de hunne kunnen missen. Deze Geneesmeester schrijft het brood en den wijn in het H. Avondmaal voor, niet alleen als spijs en drank om te

voeden, maar ook als middel om te genezen. Zijn bloed is een geneesmiddel tegen alle geestelijke ziekten, het *reinigt ons van alle zonden*. Zoudt gij dan het H. Avondmaal nalaten, omdat gij juist op dien tijd, wanneer gij het gebruikt, geene verlichting en beterschap ondervindt; dan moet gij ook alle andere geestelijke hulpmiddelen nalaten, als b.v. het hooren en lezen van Gods woord, het gebed en alles wat der ziele goed is. Dan moest ook DAVID nagelaten hebben *aan God te denken*, want zulks veroorzaakte hem *een groot misbaar* (Ps. 17: 4). Als men naar het lichaam in gevaar is, gebruikt men alle middelen, die men maar kan bedenken om daaruit te geraken; wil het eene niet baten, men beproeft het andere, veel meer moet men dus zijn best doen, als de ziel, waaraan het meest gelegen is, zich in gevaar bevindt.

Gij zegt, voor mij is er geene hope; Gods genade is niet voor mij, ik ben verloren! Zulks hebben echter wel wijzer en heiliger menschen gezegd en nogtans was het niet waar. Wat hun is overkomen kan u ook overkomen. De geheele kerk klaagde bij Jes. 49, dat zij verlaten en vergeten was, maar God antwoordde terstond daarop, dat zulks bezijden de waarheid was en dat men Hem onrecht aandeed met zulks te beweren. Uw zaligmaker roept: *komt tot mij allen, die vermoeid en belast zijt en ik zal u ruste geven. Neemt, eet!* zegt Hij, *dit is mijn lichaam, dat voor u gebroken en gegeven is*. Gij zegt neen, het is voor mij niet, en gij zijt echter toch vermoeid en belast, zoodat men u vindt zitten klagen, zuchten en kermen: och! ik ellendige, wat zal ik beginnen, wee mij, ik ben verloren! en gij maakt u zelve zoo moede en vermoeid, dat gij geheel krachteloos zijt. Zijt gij dan nog niet vermoeid genoeg? Wilt gij nog meer vermoeid worden? Uwe zonden bezwaren u zoodanig, dat gij gestadig vreest, dat zij u zullen ter neder drukken in de hel en voor eeuwig doen

verzinken. Zijt gij dan niet belast? Is hij nog niet genoeg belast, die zoodanigen last op de schouders heeft, dat hij elk oogenblik vreest, daaronder te zullen bezwijken en te vergaan? Wanneer gij dan op de vriendelijke roeping en uitnoodiging van CHRISTUS niet komt en, zoo als gij denkt, niet komen moogt, wie zullen dan komen, wie roept Hij dan? Zeg mij, kan die hemelsche Geneesheer aan u geene eer behalen, is er niets aan u te doen, waardoor zijne wijsheid en goedheid openbaar worden en Hij geprezen zij? O ja, zult gij zeggen, wil Hij aan mijn ellendige ziel zijne geneeskunst beproeven, ik zal Hem er eeuwig voor danken, en Hij zal de grootste eer van de wereld behalen, als Hij zulk een ellendige kranke kan helpen, voor wien niemand op aarde raad weet. Wel, zoodanige *kranke*, die bekennen en gevoelen, dat zij *Hem noodig hebben* worden door Hem gered. Maak u dan op, tred toe, *neemt, eet!* Hij geeft het en alzoo is het voor u. Gij klaagt over uwe zonden en hier zijn de wonden, waardoor zij gereinigd worden; hier is bloed, dat u er van verlost en uwe schulden uitdelgt. Als nu de Geneesheer zijne handen zoo vriendelijk naar u uitstrekt, weerstreef Hem dan niet tot nadeel van uwe gezondheid en zaligheid. Is niet al uwe troost en vreugde gelegen in zijn gekruist lichaam en vergoten bloed? Daar is het, zegt Hij: *neemt, eet, drinkt allen daaruit!* Er is vergeving voor u en wilt gij daarvan zekerheid hebben: *neemt, drinkt!* Tredt toe, tast toe, *neemt!* wat zal dat twijfelen, dat wankelen, dat waggelen u baten; daarmede zijt gij niet geholpen! Geloof en zijt vrijmoedig. Gij komt niet ongeroepen, gij zult ook niet terug worden gezonden. Indien de Kananeesche vrouw gedacht had: ben ik een hond, is het brood voor de kinderen en niet voer mij, ach, dan mag ik wel ophouden te bidden. Er is geen hope voor mij; ik arme bedroefde moeder mag wel naar huis gaan, naar mijn ellendige

dochter en gaan zitten treuren bij haar bed, tot dat wij beiden sterven, — zoude haar zulks gebaat hebben? Was het niet beter, dat zij vrijmoedig aanhield en dat zij den Heere JEZUS bij zijn eigen woord hield, zoodat Hij er zijn vermaak in had en haar toestond, al wat zij begeerde? Doe ook gij alzoo en gij zult geholpen zijn!

HOOFDSTUK III.

OVERDENKINGEN EN VERZUCHTINGEN BIJ HET GAAN NAAR, BIJ HET ZITTEN AAN EN BIJ HET VERLATEN VAN DE H. TAFEL.

I. Als gij dan opstaat en tot den Heere nadert om aan zijn H. Tafel aan te zitten, overdenkt dan kortelijk, wat u in het verhandelde is voorgesteld en wat voor dit oogenblik het best dienstig is voor uwe ziel; b. v. dat het de Heere JEZUS is, die dit ingesteld en geboden heeft en wel in den nacht, toen Hij verraden werd; dat Hij deze teekens van brood en wijn gezegend en tot zegels gemaakt heeft van zijn lichaam en bloed; dat het geene ijdele teekens of schilderijen zijn, maar krachtige middelen door Hem ingesteld om u te verzekeren, dat Hij voor u gestorven is en dat daardoor uwe zonden zijn vergeven.

OVERDENKING EN GEBED BIJ HET NADEREN TOT DE H. TAFEL DES HEEREN.

Heere! ik beken, dat ik onwaardig ben om tot U te naderen; ik ben waardig door U voor eeuwig verstooten te worden; maar, Heere! Gij roept geene rechtvaardigen, maar Gij noodigt zondaars. Ik ben een ellendig zondaar, mijn grootste wensch is, vergeving te mogen ontvangen van al mijne zonden en daarvan verzekering te hebben. Hier

is uw pand en zegel, dat Gij hebt ingesteld; ik kom op uw woord, o Heere! wees mij genadig!

II. Indien u iets anders in den zin komt, dan kunt gij uwe overdenkingen diensvolgens inrichten. Komt u voor den geest de grootheid en hoeveelheid uwer zonden, dan kunt gij u de grootheid van het lijden van CHRISTUS en de hoeveelheid zijner smarten voorstellen. Meent gij, dat uw hart niet genoeg verbroken en verslagen is, denkt dan aan zijnen angst in den hof Gethsemané, toen het bloedzweet langs zijn gezegend hoofd droop, en aan zijn kruis toen Hij klaagde, mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten!

BIJ HET AANNEMEN VAN HET GEBROKEN BROOD.

Heere! gij hebt gezegd, dit is mijn lichaam dat voor u gebroken is: neem, eet! Ach, ware ik verzekerd, dat het voor mij is! Heere, dit is mijn grootste verlangen, en op uw woord neem ik dit brood en eet het. Ach! kom mijne ongeloovigheid ter hulpe; vermeerder mijn geloof; uw lichaam immers, o Heere JESUS, is gebroken en voor mij gegeven. Dit vertrouw ik, daarop neem ik dit pand aan uit de hand van uwen dienaar, ingevolge uw bevel! Laat mijne ziel daarvan den zegen genieten, dien gij daarover hebt uitgesproken en voed mijne ziel ten eeuwigen leven!

BIJ HET AANNEMEN VAN DEN DRINKBEKER.

Heere JESUS, uw dierbaar bloed is vergoten, tot vergeving der zonden en ik hoop en geloof, dat het ook voor mij is. Gij hebt gezegd en uw dienaar zegt nu in uwen Naam: neem, drink! Op uw woord, Heere, drink ik daar uit, en neem het aan als een zegel, dat mijne zonden zijn vergeven, en dat Gij mij kracht zult geven om alle zonden te wederstaan, opdat ik der zonde gestorven zijnde, U in eeuwigheid moge dienen, Amen!

III. Bij het verlaten van de Tafel des Heeren kunt gij uw hart aldus verheffen tot Hem, die u gespijsd en gelaafd heeft.

Heere JESUS, Gij zijt getrouw en waarachtig, op uw Woord heb ik deze uwe zegelen ontvangen, en nu twijfel ik niet, of Gij zult uwe woorden aan mij waar maken. Op U vertrouw ik en die in U gelooft zal niet beschaamd worden. Ach, Heere, Heere! ik dank U voor de groote genade, dat ik deze dierbare panden uwer gunst heb mogen ontvangen, welke zoo velen uwer gunstgenooten heden moeten ontbeeren. Wat zal ik U vergelden Heere, die al mijne zonden vergeeft, al mijne gebreken geneest en die uw leven voor mij hebt gegeven! Heere, hoe groot is uwe goedertierenheid en uwe liefde jegens zulk een verdorven schepsel als ik ben! Uw Naam wordt in eeuwigheid geprezen! Heden denk ik aan mijne zonden, door welke ik U zwaar heb vertoornd en de eeuwige straf verdiend, en nu hebt Gij, Heere, mij verzekerd door uw pand en zegel, dat Gij onze zonden hebt weggenomen door de smart en den smaad, die Gij gedragen hebt, hetwelk ik U in eeuwigheid niet kan vergelden. Gij hebt uw gezegend lichaam aan het kruis laten nagelen en verbreken door de handen der onrechtvaardigen om mijne zonden daaraan te hechten. Gij hebt de smarten des doods geleden om mij daarvan te verlossen. Nu wil ik den overvloedigen rijkdom uwer genade en barmhartigheid roemen, waardoor Gij mij hebt zalig gemaakt, toen ik dood was in de zonden. Nu wil ik U mijn lichaam opofferen tot eene heilige, levende en U welbehagelijke offerande en U verheerlijken in lichaam en geest, welke Gij voor zulk een duren prijs gekocht hebt. Ik wil nu de zonde, die U zulk een schandelijken dood heeft aangedaan, haten. Sterk mij door uwen Geest, o Heere! dat ik de zonde doode, opdat het moge blijken, dat de oude mensch met U gekruist is en geene macht meer over mij heeft. Geef, Heere, dat ik mijne zonden beschouw

als moorddadige wapenen, die U gedood hebben en dat ik uwen dood aan haar wreke, door al mijne kwade bewegingen en begeerlijkheden te dooden, omdat zij U mijn besten en getrouwsten Vriend, mijn eenigen Troost en Zaligmaker doodelijke smarten hebben aangedaan, en zij mij tevens in den eeuwigen dood en in de helsche pijn zouden brengen, als ik ze niet doodde. Ach, zij zouden mij meer dan duizend dooden hebben doen sterven! Heere, bewaar mij, dat ik U de groote schande niet aandoe, dat ik nog in de zonde zoude leven, nu Gij mij verzekerd hebt, dat Gij voor mijne zonden gestorven zijt, opdat ik met U zoude leven. Laat uw leven en de kracht van uwen dood in mij openbaar worden, opdat het moge blijken, dat Gij geen dienaar der zonde zijt, maar dat Gij mij hebt verlost en vrijgemaakt van alle ongerechtigheid, om U te dienen gedurende mijn geheele leven in gerechtigheid en heiligheid, zonder vrees voor den eeuwigen dood. Bewaar mij, dat ik niemand eenige erge nis geve, opdat uw Naam om mijnentwil nooit gelasterd, maar altijd geprezen worde! Geef, o Heere! dat ik door een godzaligen wandel moge toonen, dat Gij in mij leeft en woont door het geloof en dat deze spijs en drank, die ik aan uwe Tafel heb genoten, zoodanig voedsel is, dat men daardoor leeft in de sterkte uwer kracht. Verwek in mij een afkeer van de gestolene wateren der zonde, die zoet zijn voor een vleeschelijke mensch, en dat ik walg van het verborgen brood der ongerechtigheid, dat liefelijk schijnt, maar doodelijk is, Bij U heb ik gevonden het brood des levens en den wijn der geestelijke vreugde en vroolijkheden; waarom zoude ik dan van U afwijken, als of ergens meer blijdschap en vermaak te vinden zoude zijn? Daar ik nu alles in U heb, zoodat mij niets ontbreekt, waarom zoude ik dan nog hunkeren naar iets, dat mijne ziel niet kan verzadigen! Och, Heere, zulks zoude ik mij voor eeuwig beklagen. Immers daardoor zoude ik den dood najagen en bij U is de fontein des levens. Leer mij dit groote geluk

en deze uitnemende heerlijkheid, waarvan Gij mij nu het zegel geschonken hebt, op den hoogsten prijs schatten, namelijk, dat ik door het geloof een kind van God ben, dat uw Vader ook mijn Vader is en het eeuwig zal blijven, zoodat ik Hem met vrijmoedigheid mag aanroepen als mijnen Vader, die over alle Koninkrijken der aarde heerscht en ze geeft aan wien Hij wil; zoodat ik vast en zeker dat heerlijk erfgoed mag verwachten, dat in de hemelen is weggelegd; dat Koninkrijk, dat voor mij bereid is van de grondlegging der wereld. Wijl Gij mij daarheen leidt, door dit tranendal, geef mij een heerlijk en koninklijk deel, waarvan ik rijkelijk kan leven als een kind van den Koning aller koningen, niet-tegenstaande de wereld mij veracht, omdat zij mij niet kent, gelijk zij ook U niet gekend heeft. Gij geeft mij eene spijs die niet vergaat, maar die blijft in het eeuwige leven. Gij geeft mij stroomen des levenden waters, wijn en melk om niet, spijs die zoeter is dan honig en beter dan het fijnste goud; Gij drenkt mij uit de beken uwer wellusten, Gij geeft mij de kleederen des heils en den mantel der gerechtigheid, goud, dat beproeft uit het vuur komt, waardoor ik rijker ben, dan mij de geheele wereld maken kan. Gij geeft vreugde in mijn hart, meer dan alle koren, wijn, most en olie der aarde kunnen doen. Gij hebt de wereld overwonnen, en dit is mijne overwinning, waardoor ik de wereld overwin, namelijk mijn geloof. Op U sta ik vast gegrond als op een steenrots, zoodat de poorten der hel mij niet kunnen overweldigen. In U kan ik mij altijd verblijden, al loopt mij ook alles in de wereld tegen. Met U, o Heere JESUS, zal ik eens zegepralen over duivel en dood, als Gij die onder uwe voeten zult vertreden en mij met U opnemen in de verzadiging van vreugde, waar ik U eeuwig zal loven in het midden der hemelsche heirscharen! o Heere, doe mij steeds in dat vertrouwen wandelen om uws Naams wille, Amen!

DANKLIED.

Waak op mijn ziel, loof, loof den Heer,
 Wat in mij is zing Hem ter eer,
 Den roem van zijne heiligheid,
 Zij over 't wereldrond verbreid!

Loof God, mijn ziel! vergeet Hem niet,
 Die over u zijn licht gebiedt;
 Gij moogt geloovig tot Hem gaan,
 Hij richt voor u zijn Tafel aan.

Gij hebt als zijnen dischgenoot,
 Gegeten van het kostlijkst brood,
 Dat u ten eeuwgen leven sterkt,
 Geloof en liefde in u werkt.

Zijn wijn heeft uwe ziel verkwikt,
 Opdat u dood nog hel verschrikt;
 Hij wast u in zijn dierbaar bloed,
 Loof Hem, mijn ziel, want Hij is goed!

Die al uw zonden u vergeeft,
 Al uw gebrek genezen heeft,
 Die zelfs zijn leven voor u gaf,
 Die u verlost van dood en graf.

Die stierf, opdat gij eeuwig leeft,
 Daar Hij u al uw schuld vergeeft;
 Hij heeft zich zelven niet verschoont,
 Maar u met eer en heil gekroont.

Zoo is Gods goedheid zonder maat,
 Daar ze allen lof te boven gaat;
 Zijn eigen Zoon lijdt smaad en smart,
 Tot troost voor 't arme zondaarshart.

De Vorst des levens stierf den dood,
Waardoor Hij u zijn rijk ontsloot,
Het rijk, dat voor u was bereid,
Reeds voor der eeuwen eeuwigheid.

Hij gaf u uit zijn eigen hand
Zijn brood en wijn ten onderpand;
Daarom mijn' ziel, loof God den Heer,
Zing zijnen grooten Naam ter eer!

Leef Hem ter eer in heiligheid,
Wees needrig tot zijn dienst bereid,
Loof Hem, die u aan zijne hand,
Geleidt naar 't eeuwig vaderland!

DANKBAARHEID

NA HET GEBRUIK DES

HEILIGEN AVONDMAALS.

DOOR

JACOBUS BORSTIUS.

DERDE DEEL.

HET DERDE DEEL,

HANDELENDE

OVER DE DANKBAARHEID NA HET GEBRUIK DES

HEILIGEN AVONDMAALS.

I. Eene bewezen weldaad vordert dankbaarheid. De dieren weten zulks uit instinct, de menschen door hun redelijk verstand en de Christenen uit het woord Gods. Tijgers en leeuwen, al bezitten zij ook onder de dieren de geringste zwakheid en barmhartigheid, zijn evenwel niet ontbloot van dankbaarheid. Tollenaars en zondaars worden door de kracht van hun redelijk verstand bewogen om lief te hebben, die hen liefhebben en degenen goed te doen, die hun goed doen. Zelfs de heidenen oordeelden, dat een mensch geheel zijne rede moest verloochend en zijne menschheid uitgeschud moest hebben, indien hij niet een dankbaar hart had voor een ontvangene weldaad. Zij zeiden, dat er door de zon niets afschuwelijkers beschenen, door de aarde niets onnutter gedragen, door den hemel niets schandelijkers bedekt en in het gezelschap van menschen niets schadelijkers gevonden werd dan een ondankbaar mensch. *Ondankbaarheid maakte hem den naam van mensch onwaardig*, en die een mensch ondankbaar noemt, ontmenschte hem en stelt hem lager dan een dier. Ja zelfs de koude, harde en ongevoelige steenen, door de zon bestraald zijnde, schijnen den ondankbaren mensch door hare terugkaatsing van warmte soms daarin te overtreffen. Hoeveel meer moet deze dan niet beschaamd

staan voor eenen os, die zijnen heer kent, omdat deze hem van 't noodige verzorgt, en voor eenen ezel, die de krib zijns bezitters weet, omdat hij daaruit zijn voedsel ontvangt. De H. Schrift leert den Christenen om *in alle dingen dankbaar te zijn*. Het is een onweder-sprekelijke regel, dat hoe grooter de weldaad is de dank ook des te grooter en blijmoediger moet zijn. Onze dankbaarheid moet opgaan tot God, even als zijn *goede giften en volmaakte gaven tot ons nederdalen*. God heeft aan ons veel goeds gedaan. Hij heeft ons *het leven, den adem en alle dingen gegeven*. Hij heeft ons gemaakt tot *redelijke menschen* en niet tot *redelooze dieren*, of *gevoellooze stokken en steenen*; tot *Christenen*, niet tot *Heidenen*. En gelijk Hij ons geschapen heeft, *toen wij nog niet waren*, zoo heeft Hij ons ook onderhouden *van het tijdstip af, dat wij geboren zijn*, ons dagelijks goed doende, *regen en vruchtbare tijden gevende van den hemel en onze harten vervullende met spijs en vroolijkheid*. Toen wij door de zonde erger waren geworden dan de dieren, ondankbaarder dan *de os en de ezel*, meer onoplettend dan *de ooievaar onder den hemel, dan de tortelduif, de kraanvogel en de zwaluw, die haren tijd weten*, boos als *slangen en addergebroedsel*, — toen heeft de Heere onze God nog niet opgehouden ons wel te doen, maar heeft ons zoo lief gehad, dat *Hij zijn eeniggeborenen Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*. Hij heeft zijn eigenen Zoon niet gespaard, maar heeft Hem voor ons allen overgegeven en wil ons met Hem alle dingen schenken. Zoodanige liefde heeft ons God de Vader bewezen, dat *Hij ons zijnen Zoon gegeven heeft en ons door Hem aangenomen tot zijne kinderen en erfgenamen*. Zulke liefde heeft ons de Zoon van God, de waarachtige God en het eeuwige Leven betoond, dat *Hij zich zelven voor ons heeft overgegeven in den dood, zelfs in den vervloekten dood des kruises, en heeft ons van onze zonden gewasschen in*

zijn bloed en ons zulks vergezeld in het H Avondmaal. Hier is de volle zee der liefde, waaruit de stroomen van Gods weldaden tot ons vloeien om eene eb van dankzegging tot Hem weder te brengen. *Hierin is de liefde Gods aan ons geopenbaard, dat Hij ons door het bloed zijns Zoons al onze zonden vergeeft, al onze gebreken geneest, ons van de dwaling onzes wegs bekeert, onze zielen van den dood verlost, in onze gangen ons beschermt en ons, als wij van de aarde scheiden, in den hemel ontvangt.* De groote weldaden zijn een hecht cement, om de zielen te binden, zoodat zij nooit kunnen ontbonden of verbroken worden. Het zijn vurige kolen, die het hart ontsteken en eene vlam van dankbaarheid naar den hemel opzenden. Deze goddelijke liefdebanden nemen den geloovige gevangen, binden hem veel vaster dan met versche zeelen en nieuwe touwen, die SIMSON zoo gemakkelijk aan stukken brak als vlasdraden en verzengd garen. Immers door deze koorden der liefde wordt de mensch zoodanig bewogen, dat hij zich zelve als een gewillig dienstknecht overgeeft om God, zijnen Heere en Zaligmaker, te eeren en te dienen al de dagen zijn levens, wetende dat hij tot dezen dienst van God verplicht is, omdat hij gekocht is door het bloed zijns Zoons, waarvan het H. Avondmaal hem een uiterlijk zegel en de Heilige Geest een inwendige onfeilbare getuige is.

II. Dankbaarheid is een zeer schoone plicht en van alle deugden de meest geprezene. Haar naam is liefelijk voor de ooren en hare schoonheid behagelijk voor de oogen der menschen op aarde en der Engelen in den hemel. Ja zij wordt door God zelve, die hemel en aarde bewoont, hooggeacht en op prijs gesteld. De menschen prijzen haar en achten een dankbaar hart waardig om meer weldaden te ontvangen. De Engelen en zalige zielen in den hemel zingen voortdurend: *geef eer, heerlijkheid en dankzegging aan God en het Lam.* God zelfs

eischt niets anders van ons en het eenige, dat wij Hem kunnen geven voor al zijne weldaden is; dat wij Hem *dankofferen en prijzen*. *Offert Gode dank en betaalt den Allerhoogste uwe geloften*. Het was het eenige, dat DAVID wist te bedenken, nadat hij zich ernstig had beraden op de vraag: *wat zal ik den Heere vergelden voor al zijne weldaden aan mij bewezen?* (Ps. 116: 12). Toen hij alles overlegd had konde hij niets anders uitvinden, dan dit: *ik zal U offeren eene offerande van dankzegging en den Naam des Heeren aanroepen; ik zal mijne geloften den Heere betalen!* En opdat men niet zoude denken, dat dit maar bloot zeggen was en slechts in woorden zonder daden bestond, verklaart hij zich aldus nader: *Ik zal wandelen voor het aangezicht des Heeren in het land der levenden* (Ps. 116: 17, 18 en 19). Dat was het, wat de Heere eischte en dat was ook alles, wat DAVID konde opbrengen voor de verlossing door de hand des Heeren, erkennende alzoo voor Hem, dat Hij een genadig en ontfermend God was. Waarlijk hem, die niet meer loon of vergelding bedingt voor zulke groote geschenken en gunsten, geschiedt het grootste ongelijk van de wereld, als men hem zijn eisch ontzegt en zijn verzoek weigert, te meer omdat het niet iets schandelijks of onredelijks is, dat iemands eer en aanzien zoude kunnen verminderen. Neen geenzins; want als God van ons begeert, dat wij Hem zullen vereeren met dank, dan biedt Hij ons de grootste eer en verheffing aan. Een mensch kan geen grooter eer te beurt vallen, dan dat God hem wil gebruiken in zijnen dienst. DAVID noemde zich zelve *een knecht des Heeren* en achtte zulks nog hooger en titel dan *koning van Israël*. Hoe kan God eenen mensch hooger verheffen, dan dat Hij hem aan de engelen gelijk maakt? *Heere wat is de mensch, dat Gij zijner gedenkt, Gij hebt hem een weinig minder gemaakt dan de engelen*. Dit was eertijds de hoogste lof en eertitel, welken DAVID, na al zijne verwondering,

aan den mensch konde geven. Maar toen hij den Heere verheerlijkte en zijn dank toebrecht, stelde God hem in den heerlijken rang der Engelen. Het is zulk een voortreffelijke zaak en heerlijk werk God te danken, dat de zaligen niets anders doen noch ook iets anders wenschen te doen. Het werk der hemelsche heirscharen, om den Heere te danken en te loven dag en nacht moet toch wel een heerlijk werk zijn. Met beuzelingen houdt men zich in den hemel niet op. Toen de herders in de velden van Bethlehem, hoe gering en ongeleerd zij dan ook waren, maar gezien en gehoord hadden *eene menigte des hemelschen heirlegers, dankende en prijzende God* met hun gezang: *eere zij God in de hoogste hemelen*, vonden zij in dat werk zulk eene schoonheid en heerlijkheid, dat zij hen daarin dadelijk navolgden, en hetgeen LUKAS eerst gezegd had van de Engelen, datzelfde zeide hij naderhand van de herders, namelijk dat zij *God prezen*. Dat deden toen de Engelen en de herders, omdat zij den Heere JEZUS zagen, toen hij nog een jonggeboren kind was, liggende in een beestenstal te Bethlehem. Ons betaamt dan veel meer dankbaarheid aan God te betoonen, omdat wij JEZUS zien, met eer en heerlijkheid gekroond, nadat Hij ons door zijnen dood met God verzoend heeft. God heeft ons levend gemaakt met CHRISTUS en ons met Hem gezet in de hemelen, en daarvan hebben wij pand en zegel ontvangen. Moeten wij *dankbaar zijn in alles wat de wil van God van ons eischt of ons oplegt*, veel meer moeten wij dankbaar zijn voor zulk een heerlijke weldaad als wij hebben genoten, etende en drinkende aan de Tafel van CHRISTUS tot verzekering van zijne groote liefde jegens ons, zoodat Hij zijn lichaam en bloed voor ons heeft gegeven om onze zielen daarmede te voeden en te laven ten eeuwig leven. Het is wel waar, wij hebben naar het lichaam niet meer ontvangen dan eene bete broods en een weinig wijns, en hadden wij niet meer ontvangen dan ware zulks inderdaad weinig dank waardig. Maar de herders

te Bethlehem, waarvan wij zoo straks zeiden, dat zij God prezen, zoo als zij van de Engelen geleerd hadden, hadden met hunne lichamelijke oogen ook niet veel gezien, niet anders dan eenen beestenstal en een kind in doeken gewonden en in de kribbe neergelegd, met eene daarbij zittende arme, verschovene moeder. Maar zij hadden aangaande dat arme, geringe kind groote en wonderlijke dingen gehoord uit den hemel: dat het namelijk was *de CHRISTUS, de Zaligmaker, die hun geboren was, alle den volke tot blijdschap*: daarom dankten zij God en waren zeer verblijd. Wij hebben van dat geringe, algemeene brood, ook groote dingen gehoord, namelijk, dat het *is het lichaam en bloed van onzen Zaligmaker CHRISTUS, dat voor ons gegeven is tot verzoening onzer zonden*. Indien wij zulks gelooven, indien wij waarlijk Christenen zijn en overtuigd, dat *CHRISTUS voor ons is gestorven en opgewekt van de dooden*, hoe kunnen wij dan anders, dan God daar voor prijzen?

III. Zij, die uit den hemel eenige bijzondere weldaden ontvangen, moeten ook toonen, dat deze niet slecht aan hen besteed zijn. *Hetgeen iemand eenen dienst doet, bereidt hem eene zorg*, zegt het oude spreekwoord, en te recht. Want gelijk de stralen der zon warmte verwekken op aarde, zoo kan het ook niet anders of de stralen van *de Zonne der Gerechtigheid* en het licht van zijn vriendelijk aanschijn moeten een dankbare terugkaatsing en een heilig vuur verwekken in de harten dergenen, die het heil genieten, dat onder zijne vleugelen te vinden is, en alzoo een aangenamen geur, een reukoffer van lof doen opgaan naar den hemel, waaruit de weldaad gekomen is. Wanneer de zon op koude, harde steenen schijnt worden zij verwarmt, en op rozen en welriekende kruiden stralende, doet zij van deze eenen liefelijken geur opgaan. Zoo moeten wij dan wel toezien, dat onze harten niet boos, ondankbaar en onverschillig bevonden worden, zoodat zij de liefelijke stralen

der Zon met een kwalijk riekenden geur betalen en haar voor haar helder en zuiver licht slechts vuilen damp opofferen. De echo ontstaat door een geluidgevend lichaam en wordt teruggegeven door de plaats, waartegen het geluid aangekomen is, en men vindt wel plaatsen, die eene stem dubbel teruggeven; indien alzoo Gods weldaden komen in een goed, gevoelig hart, dan veroorzaken zij eenen dankbaren wedergalm van lof aan Hem *uit wien, door wien en tot wien alle dingen zijn*. Hebben wij met de oogen des geloofs JEZUS CHRISTUS in het H. Avondmaal gezien, voorwaar, dan zijn *onze oogen zalig, dat zij mogen zien, wat vele koningen en rechtvaardigen begeerd hebben te zien en zij hebben het niet gezien, maar wij zien het*. En hebben wij Hem daar omhelsd met de armen des geloofs, dan mogen wij wel vroolijk uitroepen even als de oude SIMEON, en nog met meer reden dan hij: *mijne oogen hebben uwe Zaligheid gezien*. Sommige Grieken, die te Jeruzalem gekomen waren op het feest om te aanbidden, hielden het voor een grooten gunst en verzochten het als eene bijzondere, aangename dienst, dat PHILIPPUS zoude maken, *dat zij JEZUS eens mochten zien* (Joh. 12). Maar zie hier een veel grootere gunst, welke ons de Heere zelf betoont, dat Hij ons zijn lichaam en bloed laat zien en ons een pand van verzekering geeft, dat het voor ons is. MOZES bad om Gods aangezicht te mogen zien, maar hem werd gezegd, dat zulks onmogelijk was en het hem zijn leven zoude kosten: *gij zoudt mijn aangezicht niet kunnen zien, want Mij zal geen mensch zien en leven* (Exod. 33). Maar merk nu eens op, hoe groote liefde ons de Zoon van God bewezen heeft, dat wij zijn lichaam en bloed en daarin het gunstig aangezicht zijns Vaders mogen zien en ons verblijden, zoodat wij niet angstig behoeven uit te roepen: *wij moeten sterven, omdat wij God gezien hebben*. Indien de Heere *lust had gehad in den dood van ons arme zondaars*, dan zonde Hij de offerande zijn Zoons voor ons niet hebben aangenomen.

ZACHARIAS maakte een lofzang en zong die met vreugde tot lof van den God ABRAHAMS, toen hij nog maar den voorlooper van den Messias zag, nog maar acht dagen oud zijnde, en MARIA deed ingsgelijks, toen zij dezen in het lichaam ontvangen had. Hoe groote reden hebben wij dan niet, om vroolijke lofzangen en liederen van bevrijding aan God op te offeren, omdat wij den lang verwachten Messias aan zijne Tafel mogen zien en met Hem aanzitten als zijne gunstgenooten!

IV. Wij besluiten onzen dagelijkschen maaltijd met dankzegging aan God en bedanken een goeden vriend, die ons wel onthaald heeft; hoe veel te meer moeten wij dan danken voor de geestelijke spijs en drank, die ons verzekert van het eeuwige leven en voor ons een zegel is, dat wij zullen *aanzitten met ABRAHAM, Izaäk en JACOB en eten en drinken aan de Tafel van CHRISTUS in zijn Koninkrijk* hier boven. DAVID was zoo dankbaar jegens BARZILLAÏ, den Gileadiet, die hem gelurende eenige dagen onderhoud had verschaft toen hij voor ABSALOM vluchtte, dat hij aanbood om niet alleen dien ouden man, maar ook zijnen zoon levenslang aan zijne koninklijke tafel te onderhouden (2 Sam. 10). Veel meer moeten wij dankbaar zijn jegens dien Ouden van dagen, die ons het vleesch zijn Zoons te eten geeft en zijn bloed te drinken, opdat wij in eeuwigheid niet sterven. Wat is DAVID bij God en wat is alle spijs en drank der wereld bij het smaken van de goedertierenheid des Heeren, die in eeuwigheid duurt en bij de zekerheid der zaligheid, die alle vreugde te boven gaat! Wat baten alle vermaak, hoogheid en rijkdom op aarde, als men niet verzekerd is van den hemel en in zijne ziel een helschen angst gevoelt, met gedurigen schrik en vrees in den boezem zwanger gaat, zoodat men van den dood of van het scheiden uit deze wereld, niet durft hooren spreken, daar er ter-

stond eene stem in het hart alarm roept en alles in oproer brengt, zoodat man en vrouw beginnen bleek te worden en elkander bang aanzien; en alzoo zou men moeten zwijgen van den dood, of zij worden evenzoo bevreesd in het gezelschap der levenden, als in dat van de dooden in het graf. NOACH toonde zijne dankbaarheid door een offerande, toen hij verlost was van den zondvloed en de droge aarde weder onder de voeten had; toen hij in plaats van in de enge ark besloten te zijn als in een gevangenis, wederom de wijde wereld tot eene woning had. Zullen wij dan niet dankbaar zijn, dat wij door het bloed des Nieuwen Verbonds zijn verlost van den zondvloed van Gods toorn? Toen ABRAHAMS dienstmaagd uit het huis van haren heer gevlucht zijnde in de woestijn nederzat en treurde bij eene water-fontein en een Engel des Heeren haar aldaar vond en aansprak, haar voorspellende, dat zij eenen zoon zoude baren, *die een woudezel van een mensch zoude zijn*, was zij daarvoor zoo dankbaar, omdat de Heere hare verdrukkingen aangehoord, tot haar gesproken en haar aangezien had, dat zij den Heere noemde: *Gij God des aanzien!* van waar de put eenen naam kreeg, die deze zaak en deze weldaad Gods aan HAGAR bewezen in eeuwige gedachtenis bewaarde. Ons is hier nu niet een wilde woudezel beloofd, maar *een Zoon is ons gegeven, de Vorst des levens is ons hier geschonken, de sterke God is onze God; Hij zal ons zaligmaken; wij zullen Hem zien, gelijk Hij is* en met Hem in eeuwigheid verheerlijkt worden; wat moesten wij dan niet doen tot zijne gedachtenis; welke eernamen, welke gedektekens moesten wij niet oprichten tot zijnen lof, dat Hij onze versmaadheid heeft aangezien en ons in deze wilde woestijn der booze wereld heeft aangesproken en pand gegeven van de hemelsche woonstede en van het paradijs Gods? Hoe vrolijk lachte SARA, hoe dankbaar zeide zij: *God heeft mij een lachen gemaakt,*

want ik heb eenen zoon gebaarde in mijnen ouderdom! Laat ons dan veel meer verblijd en vroolijk zijn: ons is een eeuwig lachen bereid, eeuwige blijdschap zal op onze hoofden zijn en wij zullen niet alleen vreugde hebben van binnen in ons hart, maar wij zullen ingaan in de vreugde onzes Heeren als in eene volle zee van geneugten en liefelijkheden, die ons verzadigen zullen. Met welk een dankbaar, vroolijk hart denkt gij wel, dat ABRAHAM den ram geofferd heeft op het hout, waarop hij weinig te voren zijnen eenigen, lieven zoon IZAÄK uitgestrekt zag liggen om van zijne hand den doodelijken slag te ontvangen, die zoowel des vaders hart als het lichaam van den zoon zoude hebben doorsneden. Toen hij nu zijnen eeniggeborenen als uit den dooden wederkreeg, met welken blijdschap heeft hij toen in het vleesch des rams het mes geslagen, dat eerst tegen het leven van zijnen zoon gescherpt was? O, hoe blijmoedig moesten wij onze lichamen Gode opofferen, omdat Gods eigen Zoon voor ons geslacht en geofferd is, opdat wij door Hem zouden leven! JAKOB was dankbaar, toen hij in eenen droom de Engelen had gezien, en nog meer, toen hij God van aangezicht tot aangezicht gezien had en zijne ziel gered was. Maar wij hebben gezien en in onze harten ontvangen om daarin te wonen, Hem, die veel meer is dan de Engelen, dien de Engelen moeten aanbidden en die onze zielen gered heeft uit de klauwen van den brieschenden leeuw, van de hel en van den dood. JEZUS is meer dan JOZEF; was JAKOB zoo verblijd, toen men tot hem zeide: JOZEF leeft en is heer van Egypte en was hij nog meer verblijd, toen hij hem zag, hoe moesten wij dan niet met nog vroolijker harten God danken! en hoe levendig moest onze geest worden als wij bedenken, dat JEZUS leeft en een Heer is in den hemel, zittende ter rechterhand Gods; en wij hebben Hem gezien, aan zijne Tafel met Hem gegeten en gedronken! De Israëlieten loofden den Heere, toen MOZES uit Midian in Egypte kwam om hen

uit den ijzeroven en van de wreedheid van FARÃO te verlossen om hen naar het gezegende land Kanaän te geleiden. JEZUS is meer dan MOZES en de hemel is ver boven Kanaän te achten. Zoo moet dan onze dankbaarheid ook grooter zijn. Welk eene wolk van getuigen, indien wij ze eens naspeurden, zouden ons de H. Schriften des O. en N. Testaments niet opleveren, waardoor wij zouden overtuigd worden, dat wij voor de groote weldaad, in het H. Avondmaal genoten, groote dankbaarheid schuldig zijn!

V. Wij moeten God loven voor al zijne werken, voor al het geschapene, waarvan wij eenig nut ontvangen, als b. v. voor het licht en de warmte der zon. Immers hoe ellendig is het des winters in Groenland, waar men gedurende eenige maanden de zon niet ziet en in aanhoudende koude en duisternis moet leven. Hoe aangenaam is het daarentegen in ons land en in andere gewesten van de wereld, waar men des daags de zon heeft, des nachts de maan, winter en zomer, warmte en koude, dag en nacht, ieder op zijn beurt en tijd. En immers hebben wij allen dienst van de zon, van het licht, van de lucht en van de aarde, en het is niet voor slechts één van ons allen, dat hij het licht ziet, de lucht inademt en op aarde wandelt. Gods lof ligt als sluimerende in ieder schepsel, totdat die door den mensch opgewekt en daaruit te voorschijn gebracht wordt. Zoo konde DAVID den lof des Heeren uit al zijne werken en schepselen putten: hij vermaande *walvisschen en afgronden, vuur en hagel, sneeuw en damp, zee en wind, bergen en heuvels, vrucht- en cederboomen, het wild gedierte en alle vee, kruipende gedierten en vogels, alsmede koningen en alle volken, vorsten en rechters, jongelingen en maagden, ouden en jongen, dat zij den Naam des Heeren zouden loven* (Ps. 148 : 7—13). DAVID wist wel, dat die redelooze schepselen hem niet konden verstaan en dat zij geen mond hadden om Gods lof te

verkondigen en zijn Naam te loven; maar hij wilde den menschen toonen en zich zelve opwekken, door te be-
 sseffen, hoe groote stoffe er niet in die dingen was om
 daarvoor God te prijzen. En zoo men God moet dan-
 ken voor al de werken zijner voorzienigheid, voor de
 vaderlijke zorg, die Hij over ons en voor al zijne schep-
 selen heeft, voor het onderhouden en regeeren van
 alles, wat er is in den hemel, op de aarde, in de zee
 en in de diepe afgronden, voor zijne bewaring voor het
 kwaad en de verlossing uit allen nood, voor zijn menigvul-
 dige zegeningen en weldaden aan ons naar 't lichaam bewezen
 gedurende ons gansche leven, van af onze ontvangenis
 in het lichaam tot onze nederdaling in het graf en op-
 standing uit de dooden, — veel meer moeten wij dank-
 baar zijn voor de *geestelijke zegeningen en hemelsche goe-
 deren, die Hij ons in CHRISTUS geschonken heeft*, en wel
 in het bijzonder voor zulke genade en weldaden, om welke
 wij veel gebeden hebben. ANNA, de moeder van SAMUËL,
 had veel gebeden om dien zoon en MONICA, de moeder
 van AUGUSTINUS had veel voor haren zoon gebeden; de
 eerste bad om de geboorte en de andere om de be-
 keering en wedergeboorte van haren zoon. Beide ver-
 kregen zij haren wensch, zoodat die twee kinderen van
 veel gebeds zijn geweest; maar zij waren ook kinde-
 ren van veel dankzegging. ELI zeide tot HANNA, toen
 hij hoorde, dat zij *uit de veelheid haars verdriets ge-
 sproken en gebeden had: ga heen in vrede en de God
 Israëls zal u uwe bede geven, die gij van Hem gebeden
 hebt*. En HANNA de vervulling daarvan ziende, zeide:
*mijn hart springt op van vreugde in den Heer, ik ver-
 heug mij in uw heil* (1 Sam. 2). Bovenal moeten wij
 dus God danken, dat Hij ons zijn Zoon gegeven heeft,
 die *alles is in allen, die waardig is alle eer, heerlijkheid en
 dankzegging, omdat Hij geslacht is en ons Gode gekocht
 heeft door zijn bloed uit alle geslachten en talen en
 volken en natiën* (Openb. 5: 12, 8). Het H. Avond-

maal, dat wij nu ontvangen hebben, is ingesteld om ons daarvan te verzekeren en ons te versterken door het geloof, hetwelk wij met den mond belijden, als wij zeggen vóór wij aan de Tafel des Nachts gaan: *Ik geloof in God den Vader, den Almachtige*, enz. dat namelijk de eeuwige Vader van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, die alles uit niets geschapen heeft om zijns Zoons JEZUS CHRISTUS wil, onze God en Vader is; van wien wij vertrouwen, dat Hij ons zal verzorgen, niet gelijk Hij alle zijne schepselen tot zelfs de jonge raven, de vogelen des hemels en de leliën des velds verzorgt, maar dat Hij ons zal verzorgen als onze Vader met vaderlijke liefde en gunst, omdat Hij ons tot zijne kinderen heeft aangenomen om CHRISTUS zijns Zoons wil, diensvolgens dat Hij de aarde en den hemel voor ons heeft geschapen, om ons op aarde bekwaam te maken voor den hemel. Zie dan hoe groote reden wij hebben om dankbaar te zijn. *Laat ons knielen voor den Heere, die ons gemaakt heeft, laat ons Hem vroolijk zingen, laat ons juichen in den Rotsteen van ons heil, laat ons zijn aangezicht ontmoeten met lof; want de aarde is zijne, de zee is zijne, zijne handen hebben ze geschapen!* Laat ons Hem danken, *want Hij is onze God en onze Vader in CHRISTUS, en wij zijn het volk zijner weide, de schapen zijner hand. Looft den Heere, die den hemel en de aarde gemaakt heeft* en dankt Hem, dat Hij ze voor ons gemaakt heeft. De ouderlingen der Joden, die door den hoofdman over honderd tot den Heere JEZUS gezonden waren om voor zijnen dienstknecht, *die krank was en op sterven lag te verzoeken*, dat hij mocht gezond worden, *baden den Heere JEZUS ernstig*, en die ernst ontsproot daaruit, dat de hoofdman, al was hij geen Jood, echter het joodsche volk zeer lief had, en die liefde had doen blijken door het bouwen eener Synagoge; daarom zeiden zij: *hij is waardig, dat Gij hem dat doet, want hij heeft ons volk lief en hij heeft zelfs ons*

eene Synagoge, of de Synagoge gebouwd (Luk. 7 : 4, 5). Maar de Heere onze God is waardig, dat gij Hem dient en dankt en zijnen lof verbreidt; Hij is waardig, dat gij Hem dat doet, want Hij heeft de geheele aarde voor u gebouwd. Hij heeft de aarde den menschenkinderen gegeven, ja, Hij heeft voor u, die Hij tot zijne kinderen heeft aangenomen, dien schoonen en heerlijken hemel gebouwd, dat vaderlijk huis, waarin vele woningen zijn; dat gebouw zonder handen gemaakt, dat eeuwig is in de hemelen; die stad, die fundamenten heeft, wier Kunstenaar en Bouwmeester God is. Hij wil u daar ontvangen, als gij hier niet langer kunt blijven, omdat het aardsche huis dezès tabernakels verbroken wordt en gij hier geen blijvende stad hebt. Hij heeft u in het II. Avondmaal verzekerd, dat gij Hem zoo dierbaar zijt, dat Hij u zijne eigene woning en troon wil geven. Immers de hemel is zijn troon en de aarde zijn voetbank. De voetbank is wel gering en zoo lang gij daarop zit even als JOB op den mesthoop, acht men u ook gering; men ziet u niet aan voor zonen en dochteren des Allerhoogsten; daarom is die voetbank dan ook te slecht voor u; zet er dus uw hart niet op; God heeft een heerlijken en koninklijken troon voor u bestemd. Was het niet veel, dat DAVID bij zijn leven, zijn koninklijken troon en zijne heerschappij vergaf aan zijnen zoon SALOMO? Maar het is veel meer, dat God ons maakt tot koningen en priesters en ons zijnen troon schenkt, die eeuwig duurt op welken wij eeuwig met Hem zullen heerschen, en dat Hij ons het eeuwige koninkrijk schenkt, dat Hij voor ons bereid heeft van de grondlegging der wereld. Was ELIZA zoo dankbaar voor een klein opperkamertje met bed, tafel, stoel en kandelaar, dat de Sunamietische vrouw voor hem gemaakt had, dat hij tot haar zeide: wat is er voor u te doen? Is er iets om voor u te spreken tot den Koning of tot den krijgsoverste? Veel meer hebben wij reden, om te zeggen: wat zullen wij den Heere ver-

gelden! wat is er voor Hem te doen? Ziet Hij is zorgvuldig voor ons geweest met al deze zorgvuldigheid, dat Hij ons geeft zijne kerk, zijne tent der samenkomst, zijn aanspraakplaats, waar hij tot ons komt en met ons spreekt in zijn woord en ons hoort spreken in onze gebeden; dat huis, 't welk zoo vol is van heerlijke dingen en schoonheden Gods, dat de dichter zegt: *Welgelukzalig zijn zij, o Heere, die in uw huis wonen, want zij zullen U eeuwig loven!* En als Hij ons hier op aarde gevoed, geleerd en bekwaam gemaakt heeft voor zijn hemelsch Koninkrijk, dan brengt Hij ons over in dat heerlijk huis, welks glans en heerlijkheid onbegrijpelijk en onuitsprekelijk zijn. Een Tafel der genade geeft Hij ons hier; heden hebben wij het gezien en er van gegeten; eene Tafel der heerlijkheid wordt voor ons bewaard, waar wij zullen aanzitten tot in eeuwigheid.

Een bed, eene vredige en geruste slaapstede geeft Hij ons voor onze lichamen, als wij hier in *oprechtheid gewandeld hebben*. Maar voor onze ziel is *de schoot ABRAHAMS*, waarheen zij gedragen wordt door de *Engelen om troost te ontvangen*, zoodra zij door den dood verhuist. Een Koninklijke stoel geeft Hij ons, den troon zijns Zoons; want nadat wij door zijne kracht en *door Hem die ons machtig maakt*, alles zullen overwonnen hebben, zullen wij *met Hem zitten op zijnen troon* (Openb. 3: 21). Eindelijk geeft Hij ons *de kandelaar* en het licht zijns Woords hier beneden, maar hij bewaart voor ons het eeuwige licht daarboven, waarin wij ons eeuwig zullen verblijden. Het Avondmaal versterkt ons niet slechts in het geloof, dat God alles voor ons gemaakt heeft en dat die almachtige Maker onze Vader is, maar ook daarin, dat Hij vaderlijke zorg voor ons draagt, daar Hij ons deksel en voedsel geeft voor lichaam en ziel en de heilige Engelen tot onze wachters; want indien wij *de zaligheid beërven*, zoo als wij door 't gebruik des H. Avondmaal belijden, dan worden de Engelen *tot onzen dienst uit-*

gezonden (Hebr. 1 : 14). Als wij de geschiedenis van den profeet ELIA lezen, dan schijnt het ons een groote zaak, dat een Engel hem een geroost brood en een kruik met water bracht, omdat een sterflijk mensch een onsterflijken verzorger heeft, die hem dient en veel heerlijker is, dan hij, die gediend wordt. Maar het is zeker, al zien wij de Engelen niet, *dat zij zich leggen rondom degenen, die den Heere vreezen*, en dat zij *last hebben, hen op de handen te dragen*. En wij ontvangen dagelijks spijs en drank uit Gods eigen hand, die meerder is dan alle Engelen, tenzij wij onze kinderen verkeerd onderrichten (Ps. 145 : 15, 16). *Aller oogen wachten op U, en Gij geeft hun hunne spijs te zijner tijd. Gij doet uwe hand open en verzadigt al wat leeft!* Niet alleen geeft onze hemelsche Vader ons de aardsche spijs en *ons dagelijksch brood*, maar Hij geeft ons met zijne eigene hand *het brood en het water des levens*. Toen DAVID zonde sterven, dacht hij nog dankbaar aan het goede, dat BARZILLAI aan hem gedaan had, tijdens hij voor ABSALOM moest vluchten en *gebood zijnen zoon SALOMO*, dat hij aan *de zonen van BARZILLAI weldadigheid zoude bewijzen en dat zij aan zijne tafel zouden eten*, omdat hun vader hem had verzorgd met *beddegoed, schalen en aarden vaten, tarwe en gerst, meel en geroost koren, boonen en linsen, honig en boter, schapen en kaas van koeien voor hem en voor het volk, dat met hem was, om te eten, toen zij hongerig en moede en dorstig waren geworden in de woestijn* (II Sam. 17). Hoe veel te meer moeten wij God danken en aan zijn arme kinderen weldadigheid bewijzen, omdat Hij ons al de dagen van ons leven voedsel en kleeding geeft, en wat nog veel meer is, omdat Hij onze zielen spijs en verkwikt als zij hongerig en vermoeid en belast en dorstig zijn in de barre woestijn dezer wereld. Hij geeft ons de spijs, en *het leven, dat meer is dan spijs of drank*, heeft Hij ons ook gegeven. Hij geeft ons kleding, en het lichaam, dat meer

is dan de kleeding, ontvingen we ook van Hem. Ja onze ziel, die meer is dan het lichaam en kostelijker dan de geheele wereld, is het werk zijner handen en ook haar geeft Hij hare geestelijke spijs en drank, en Hij geneest haar van alle wonden, zonden, gebreken en zwakheden. De Samaritaan wordt geprezen, omdat *hij, met innerlijke ontferming bewogen zijnde over den reiziger, dien hij half dood vond liggen tusschen Jeruzalem en Jericho, zijne wonden ging verbinden, gietende daarin olie en wijn, en hem heffende op zijn eigen beest, hem in de herberg voerde en verzorgde, en dat hij nog twee penningen aan den waard gaf, opdat hij zorg voor hem zoude dragen, belovende, zoo wat hij meer aan hem zoude te koste leggen, dat hij hem dat zoude wedergeven, als hij terugkwam* (Luk. 10 : 33—35). God heeft ons gevonden, niet half maar geheel dood in de zonden en misdaden, en om ons levend te maken, heeft Hij *zijn eigen Zoon overgegeven tot den dood des kruises en heeft Hem zijne ziel doen geven tot een rantsoen voor onze zonden.*

Hij draagt zorg voor ons, dat wij het eeuwige leven, de eeuwige blijdschap en zaligheid, die wij door onze eigene schuld verloren hadden, zullen wederkrijgen en bezitten. En opdat onze vijanden ons onderweg daarvan niet zullen berooven, geleidt Hij ons door zijnen Heiligen Geest op onze reis en zorgt Hij, dat ons niets ontbreke. *De ouderlingen der gemeente van Ephese toonden hunne hartelijke liefde jegens PAULUS daardoor, dat zij Hem naar het schip geleiden* (Hand. 20 : 38). Zoo deden ook de *discipelen te Tyrus*, toen zij met hunne vrouwen en kinderen hem tot buiten de stad aan den oever brachten (Hand. 21 : 5). PAULUS eischte van TITUS als eene bijzondere dienst, dat hij ZENAS, den wetgeleerde, en APOLLOS zorgvuldig zoude geleiden, opdat hun niets mocht ontbreken (Tit. 3 : 13). En onze Zaligmaker stelt het als een groote volmaaktheid, dat men zoo zachtmoedig en gedienschtig zij, dat als ons iemand dwingt een mijl te

gaan, wij dan twee mijlen met hem gaan (Matth. 5: 41). Welke liefde en dank zijn wij dan verschuldigd aan den Heere, onzen goedertierenen en weldadigen God, dat Hij ons in de akelige wildernis dezer wereld niet een mijl, twee of drie geleidt, maar ons vergezelt op de geheele reis van ons leven tot den einde toe; dat Hij ons niet alleen zijne Engelen, die beter zijn dan vele duizende krijgsknechten, tot beschutters geeft, maar dat Hij zelf ons gezelschap houdt en ons gedurig moed inspreekt; *weest sterk, hebt goeden moed, schrikt en ontzet u niet, want Ik ben met u alom, waar gij heen gaat, Ik zal u niet begeven noch verlaten.* God sprak tot Israël in gezichten des nachts, en zeide: JAKOB, JAKOB, *vrees niet om af te trekken naar Egypte, want Ik zal met u zijn en Ik zal u weder doen optrekken, mede optrekkende* (Gen. 46). Maar toen wij aan 's Heeren Tafel zaten en het H. Brood namen en aten en toen wij uit zijnen beker dronken, wat was het toen anders, dan als, of Hij ons bij lichten dag toeriep: *ziet Ik ben met u, Ik zal uw Herder zijn u voeden en geleiden, opdat u niets ontbreke! Vreest niet, want Ik heb u verlost; Ik heb u lief en gii zijt kostelijk in mijne oogen. Wanneer gij zult gaan door water of door vuur, de rivieren zullen u niet overstroomen noch de vlammen u aansteken, want Ik ben met u!*

VI. Wij belijden verder, dat wij gelooven in JEZUS CHRISTUS, Gods eeniggeboren Zoon, onzen Heere, enz. Zoo verzekert ons dan het H. Avondmaal, dat God ons zijnen eeniggeboren Zoon gegeven heeft, en dat Hij ons van God is geworden tot wijsheid en rechtvaardigheid en heiligmaking en verlossing (I Kor. 1: 30). Wij moeten bekennen, dat dit een onwaardeerbaar geschenk is. Toen DAVID aan het volk van Israël zijnen zoon SALOMO tot koning gegeven en hem op zijnen troon had doen zitten, *verblijdde zich het volk met groote blijdschap, zoodat de aarde van het geluid spleet* (I Kon. 1: 40). Maar

meer dan SALOMO is hier! SALOMO was niet meer dan een koning en prediker te Jeruzalem. CHRISTUS is de Koning aller koningen, zijns koninkrijks is geen einde, door Hem heerschen de koningen, Hij stelt koningen aan en zet ze af; Hij geeft den wijzen hunne wijsheid en den verstandigen het verstand. Hij is de groote Profeet, grooter dan MOZES, die niet meer was dan een knecht in het huis Gods, CHRISTUS is de Zoon en de Heere van het huis. Hij zendt de profeten; Hij maakte hunne prediking vruchtbaar; Hij opent het hart, 't welk geen SALOMO of prediker doen kan. Daarbij is hij Hoogepriester naar de ordening van MELCHIZEDEK, die door een éénige offerande ons met God heeft verzoend en al onze zonden weggenomen, 't geen alle offerhanden der wet niet konden doen. SALOMO was een wijs, maar ook een gestreng koning, die het volk zware lasten oplegde met al zijn kostelijke gebouwen, getimmerten, plantsoenen, koninklijke huizen en lusthoven, zoodat het volk zich over hem beklaagde, toen hij dood was. Bij zijn leven durfden zij daarvan niet spreken, maar na zijn dood zeiden zij ronduit, dat zij zijnen zoon geen koning wilden maken, of hij moest hunne lasten en hun zwaar juk verlichten. Maar CHRISTUS is een liefelijk Koning, een Trooster voor al zijn onderdanen. Zijn juk is zacht en zijn last is licht; zijne geboden zijn niet zwaar. Hij heeft in den beginne de aarde gegrondvest, den hemel voor ons gebouwd zonder onze kosten, en Hij betaalt al onze schulden door zijn eigen bloed. Hoe moesten dan niet onze harten van dankbaarheid jegens zoodanigen Koning ontvlammen! Wij moeten God danken voor het licht der zon, die als een bruidegom uitgaat uit de slaapkamer, vroolijk als een held om het pad te loopen van het eene einde des hemels tot het andere, zoo als ook DAVID God dankte (Ps. 19: 6, 8), waaraan echter menig Christen van zijn leven nooit gedacht heeft, hoewel hij de zon reeds jarenlang gezien, van haar licht en warmte nut ge-

had heeft en bekennen moet, dat hij zonder haar ellendig zoude hebben moeten leven. Echter heeft hij misschien er nooit ernstig over nagedacht, dat hij er God voor behoorde te danken, en alzoo heeft hij zulks dan ook nooit met aandacht gedaan. Evenwel is het zoo, wij zijn daarvoor dank schuldig. Maar hoe dankbaar moesten wij dan zijn voor *Gods Zoon, de Zonne der Gerechtigheid* en voor zijn licht en de stralen der zaligheid! ANNA dankte den Heere, voor een *sterfelijk kind*, veel meer moeten wij Hem danken voor den Zoon, *die de onsterflijke, waarachtige God en het eeuwige leven zelf is*.

Toen deze tot ons en om ons in de wereld kwam, en vleesch en bloed aannam door de werking van den H. Geest uit de maagd MARIA, en alzoo niet alleen onder ons dak, maar in onze natuur en in ons vleesch verscheen om onder ons te wonen en voor ons te sterven, — toen dankten de Engelen met blijdschap Gode (Luc. 2 : 13). En toch heeft Hij *de Engel niet aangenomen* en werd Hij niet uit een Engel, maar *uit een vrouw ons vleesch en bloed deelachtig*. Zoo moeten wij dan in het danken niet alleen de Engelen navolgen, maar veel meer trachten hen te overtreffen. Wij hebben immers meer voordeel van den Zaligmaker dan zij, die nooit gezondigd en alzoo geene offerhande voor de zonden noodig hebben. Ons heeft hij gekocht, van onze zonden verlost en van al onze geestelijke vijanden vrijgemaakt. Ons betaamt het alzoo te zingen het gezang van MOZES en het gezang des Lams: *Groot en wonderlijk zijn uwe werken, Heere, Gij Almachtige God! Rechtvaardig en waarachtig zijn uwe wegen, Gij Koning der heiligen!* (Openb. 15 : 3). De geestelijke Egyptenaars zijn verslagen *en des Heeren rechterhand heeft de vijanden verbroken! De roode draak, de oude slang is vertreden, zijn kop verpletterd!* SAUL had zijne duizenden en DAVID zijn tienduizenden in den lofzang der Israëlitische vrouwen; maar DAVIDS Heere heeft zijn on-

telbare duizenden. Hij heeft geen lichamelijken reus, maar *den geweldhebber des doods* verslagen, de poorten der helle overwonnen, den *God dezer wereld* overmeesterd, hem zijne vaten ontroofd en openlijk over hem gezegepraald!

Deze groote verlossing heeft Hij gewrocht door zijn lijden; *Hij heeft geleden onder PONTIUS PILATUS: is gekruist, gestorven*, enz. Had Hij ons verlost zonder pijn, zonder smaad en schande, zonder bloed te storten en te sterven; had Hij het gedaan, door een goed woord voor ons te spreken, zoo als men somtijds iemand uit groote zwaarigheid kan redden, ja van den galg verlossen door een woord sprekens, — dan waren wij Hem nog dank schuldig; maar wat zullen wij nu *den Heere vergelden!* Hij heeft ons met zijn bloed gekocht! Men helpt lichtelijk iemand als men het doen kan buiten eigen last, zonder schade en schande; maar CHRISTUS heeft, om ons te verlossen, de uiterste smaad en schande verdragen, zijnde als een *worm* en geen *man*. Hij heeft bloed gezweet, helsche angsten en verschrikkingen uitgestaan, is aan een vloekhcut opgehangen en den bittersten dood gestorven. Wie zoude zulks ooit ter wereld voor zijne vrienden doen? JOAB sprak een goed woord voor ABSALOM, zoodat hij hem weder bij zijnen vader bracht, maar hij stortte daarvoor geen druppel bloed; CHRISTUS verliest zijn leven gewillig om het onze te behouden.

Opgestaan van de dooden verzekert Hij ons, dat Hij den dood heeft overwonnen, voor al onze schulden voldaan, zoodat wij met God verzoend zijn, en veel vrijmoediger tot Hem mogen gaan dan ABSALOM tot DAVID. *De Koning kuste ABSALOM* en dat was veel. ABSALOM bleef evenwel een doodslager en behield een kwaad en wroegend geweten, waarvan noch DAVID, zijn vader, noch JOAB, zijne voorspraak, hem konden verlossen; het bloed van CHRISTUS echter reinigt ons geweten van doode wer-

ken, en zijne opstanding geeft ons een vrijmoedige aanvraag om een goed geweten tot God (1 Petr. 3: 21) en een levende hoop, waarom wij met dankbaarheid mogen uitroepen: *Geloofd zij den God en Vader van onzen Heere JEZUS CHRISTUS, die naar zijne groote barmhartigheid ons heeft wedergeboren tot een levende hope, door de opstanding van JEZUS CHRISTUS uit de dooden (1 Petr. 1: 3).* En deze opstanding verzekert ons, dat de dood geen macht over ons heeft; want gelijk CHRISTUS opgewekt zijnde, niet meer sterft (de dood heerscht niet meer over Hem, want dat Hij gestorven is, dat is Hij der zonde eenmaal gestorven, en dat Hij leeft, dat leeft Hij Gode), zoo zijn ook wij wel der zonde dood, maar Gode levende in CHRISTUS JEZUS onzen Heere (Rom. 6; 10, 11). En hieruit weten wij nu zekerlijk, dat gelijk God Hem opgewekt heeft, Hij ook alzoo ons zal opwekken door zijne kracht (1 Kor. 6: 14). Daarom zal ons hart verblijd zijn en onze tong zich verheugen; ook zal ons vleesch zeker wonen, want God zal onze lichamen niet in het graf laten, maar wederom in 't leven brengen en verzadiging van vreugde geven.

Alhoewel de Heere CHRISTUS naar het lichaam niet bij ons is, maar opgevaaren is ten hemel, zittende ter rechterhand Gods, zoo heeft Hij ons in 't Heilig Avondmaal een zegel van pand en trouw gegeven, veel vaster en heerlijker dan eenig koninklijk bruidegom aan zijne bruid, als hij van haar vertrekt, kan geven, om ons te betuigen, dat Hij is opgevaaren en de gevangenis heeft gevangen genomen en aan de rechterhand van God verhoogd is, om ons zijne gaven te zenden en ons te verzekeren, dat Hij om onzentwil is heengegaan en dat zulks voor ons zeer goed is, omdat Hij ons van daar den Trooster zendt, die ons betuigt, dat Hij in het Koninklijk paleis des hemels is ingegaan en het voor ons heeft ingenomen om ons aldaar plaats te bereiden. En gelijk de dochter van FARAO, SALOMONS vrouw, optoog van de stad DAVIDS naar het huis, dat hij voor haar gebouwd had, zoo zal ook de

bruid van CHRISTUS, wij allen, *die leden van zijn lichaam, die van zijn vleesch en beenen zijn*, eens optrekken uit dit huis, waarin wij met DAVID God gediend en *zijne liefelijkheid aanschouwd hebben*, naar het huis dat onze Bruidegom voor ons gebouwd heeft. Ja Hij zelf *zal wederom tot ons komen als Hij ons daar plaats zal bereid hebben, en zal ons tot zich nemen, opdat wij mogen zijn, waar Hij is* (Joh. 14: 3). Want dit begeert Hij van zijnen (Vader): *Ik wil, dat daar Ik ben, ook die bij mij zijn, die Gij mij gegeven hebt, opdat zij mijne heerlijkheid mogen aanschouwen* (Joh. 17: 24a). Zoo heeft Hij dan ons vleesch en bloed met zich genomen in den hemel, en ons verheven boven alle overheden, machten en krachten, veel meer dan ESTHER verheven was door haar huwelijk met AHASVEROS. Hij heeft ons meer begunstigd, dan AHASVEROS haar door het uitstrekken van den koninklijken scepter en door de aanbieding van de helft zijns koninkrijks, dat zich van Indië tot Moorenland over honderd en zeventwintig landschappen uitstrekte. CHRISTUS geeft ons niet zijn half, maar zijn geheel Koninkrijk: *Ik verordineer u het Koninkrijk, gelijkewijs mijn Vader mij dat verordineerd heeft*, en dat strekt zich uit over hemel en aarde, zoodat het grootste koninkrijk der wereld, al was het dat van den grooten Turk of Mogol, daarbij vergeleken niet zoo veel is als een hoopje zand bij de geheele aarde. En al hebben wij hier *vele tegenspoeden, vele verdrukkingen en vele vijanden* rondom ons, die ons daarvan zoeken te berooven, waardoor ons het leven zuur en bitter gemaakt en menige doodelijke schrik en angst op den hals wordt gejaagd, zoo verzekert Hij ons nogtans door het H. Avondmaal, *dat Hij ons zal bewaren, dat wij niet verloren gaan in der eeuwigheid, dat ons niemand uit zijne hand zal rukken* (Joh. 10: 28) en dat Hij eens *zal wederkomen om te oordeelen* om alsdan onze vijanden te straffen en om ons er geheel van te verlossen, hetgeen waarlijk veel meer is, dan dat God Jeruzalem

verloste van de Assyriërs, Samaria van de Syriërs en Hiska van zijne doodelijke ziekte. De vleeschelijke begeerlijkheden, die krijg voeren tegen de ziel, zijn erger dan de doodelijke pest, en de helsche geesten zijn wreeder dan alle lichamelijke vijanden. Wat zullen wij dan den Heere vergelden, die ons van die allen verlost?

VII. Het derde stuk van de belijdenis onzes geloofs is, *ik geloof in den II. Geest*. Het Avondmaal verzekert ons, dat de Geest des levens, die in Christus als in het hoofd en ook in ons als zijne leden woont en blijven zal, ons wil *troosten* tot den einde toe met *eeuwige vertroosting*; dat die Geest het doodelijk vergif der zonde uit ons wegneemt en in ons het beeld Gods en het geestelijk leven herstelt. DAVID dankte God, omdat Hij hem *raad gegeven had* (Ps. 16: 7) en wij danken goede vrienden, die ons getrouwen bijstand verleenen, voornamelijk als wij ons daarbij wel bevinden en naar ziel en lichaam welvaren; veel meer moeten wij God dan danken voor den *Trooster*, dien Hij ons geeft en eeuwig bij ons laat blijven, zoodat wij nooit verlegen behoeven te zijn, al zij het dat ons zware droefheid overkomt. Hij troost ons, Hij toont ons, dat er raad is tot uitredding. Gevoelen wij onze zonden als een ondragelijken gewicht op onze zielen liggen, Hij is onze voorspraak, hier op aarde in ons wonende. Hij maakt onze smeekschriften en weet die zoodanig interichten, dat ze aangenaam zijn in den hemel. Hij weet onuitsprekelijke verzuchtingen in ons te verwekken en wanneer onze sneekbeden daarmede vergezeld gaan, worden zij gewis aangenomen en aan God voorgedragen door dien Voorspraak, welken wij bij Hem in den hemel hebben. DANIËL zeide: *De Naam van God zij geloofd van eeuwigheid tot eeuwigheid. Ik dank en loof U o God, omdat Gij mij wijsheid gegeven en mij bekend gemaakt hebt, wat ik van U verzocht heb; want Gij*

hebt mij des konings zaak bekend gemaakt! Zoo dankbaar was DANIEL, omdat God hem den droom had bekend gemaakt, dien NEBUCADNEZAR had gehad en welken niemand konde uitleggen en verklaren, waarover deze zoo vertoornd werd, dat hij bevel gaf om alle wijzen van Babel te dooden (Dan. 2). Maar toen DANIEL hem den droom en de beteekenis daarvan verklaarde, was hij zoo dankbaar, dat hij voor DANIEL op zijn aangezicht nederviel en hem *aanbad*, zeggende, dat men hem zoude vereeren als eenen God met spijs- en drankoffer. O hoe dankbaar moesten wij niet zijn voor dezen Geest der wijsheid en der kracht, voor dezen Geest des geloofs en der heiliginaking, die ons den ganschen droom onzes levens bekend maakt en openbaart, wat daarvan de uitkomst zal zijn, hoe het met ons na onzen dood en in de eeuwigheid gaan zal, en welk een heerlijk Koninkrijk ons de Heere onze God zal geven! Dat deze Geest des levens ons levend maakt is veel grooter weldaad dan die, welke CHRISTUS aan LAZARUS bewees, toen Hij hem op den vierden dag na zijnen dood, uit het graf riep en hem daarna bij zich aan de tafel deed zitten, zoodat er meer kwamen om LAZARUS dan om CHRISTUS te zien, en waarom de joodsche bloedraad op den een zoowel als op den ander vertoornd werd. Deze Geest doet ons opstaan uit den dood der zonde en maakt ons aangenaam bij God en zijne Engelen en onbevreesd voor den geheelen raad der helle.

Hij vereenigt ons met de *heilige, algemeene christelijke kerk* en brengt ons in de *gemeenschap der heiligen*, zoodat al de voorrechten en beloften Gods, alle vertroosting en der Heilige Schrift, alle gebeden der geloovigen door de gansche wereld, ja ook de voorbedding van CHRISTUS in den hemel ons ten goede komen en dat wij lot, deel en eigendom hebben aan alle goederen van CHRISTUS op aarde en in den hemel; *het is alles het uwe, want gij zijt van CHRISTUS*. Gij bedankt eenen

burgemeester, die u het burgerrecht of het recht eener gilde schenkt; het romeinsche burgerrecht moest men voor *eene groote som gelds koopen* en 't werd voor een groot voorrecht gehouden burger geboren te zijn. Hoe groote dankbaarheid moesten wij dan betoonen voor dit burgerrecht, dit heerlijke voorrecht en deze heilige gemeenschap? Indien gij gevangen moest zitten om *geldschulden* en dacht, dat gij uw leven in een donkeren kerker, met hartzeer moest doorbrengen en iemand u door borgtocht of gereede betaling verlossen wilde, hoe dankbaar en verblijd zoudt gij dan zijn; en dat nog meer als gij om *halsschulden* op het schavot stond, en iemand u een gezegelden brief van vergiffenis bracht met een blijde tijding van een winstgevend en aanzienlijk ambt; hoe dankbaar zoude dan uw hart zijn, hoe zoudt gij handen en oogen opheffen naar den hemel en u verheugen!

Deze Geest verzekert u van de *vergeving der zonden*, en alzoo van uwe eeuwige zaligheid, want *zalig is de man wiens zonden vergeven zijn* (Ps. 32: 1). Al hadden wij ook niet gezondigd, wij moesten toch God danken voor zijne geestelijke gaven en hemelsche goederen, voor de hoop des eeuwigen leven en voor de belofte der zaligheid, gelijk de Engelen Hem danken voor het bezit en genot daarvan, die, ofschoon hun geene zonden vergeven worden, Hem toch gestadig loven. Maar nu wij zondaars zijn, God zoo menigmaal hebben ververtoord en verongelijkt, dat wij het niet kunnen tellen, en bekennen moeten, dat het getal onzer zonden het getal van de haren van ons hoofd te boven gaat en evenwel toch zekerheid hebben van de vergeving van al die zonden, — hoe moesten wij nu niet onze ziel opwekken om *den Heere te loven, die ons al onze zonden vergeeft, die met ons niet handelt naar onze schulden en ons niet vergeldt naar onze overtredingen, maar die zoo ver van ons doet als het Oost verwijderd is van het Westen* (Ps. 103). *Dien weinig vergeven wordt, heeft weinig lief; onze zonden, die*

zoovele zijn, worden ons vergeven, alzo moeten wij dan ook den Heere veel liefhebben (Luk. 7: 47). En dit be-
 tuigt ons ook de H. Geest, als Hij tot onze zielen zegt: *hebt goeden moed, uwe zonden zijn u vergeven!* Als wij dan komen van de Tafel des Heeren, waar ons verzegeld is, dat het bloed des Zoons Gods vergoten is tot vergeving onzer zonden, o met welken ootmoed en bereidwilligheid moeten wij Hem dan te voet vallen en onze liefde en onze dankbaarheid aan Hem betoonen! Maar helaas! bitter weinig wordt hieraan gedacht!

Wij zeggen ook: *ik geloof eene wederopstanding des vleesches*, en de H. Geest verzekert ons, dat dit ons lichaam, dat hier aan de Tafel des Avondmaals gezeten heeft, na den dood wederom zal vereenigd worden met onze ziel, en gelijkvormig zal zijn aan het verheerlijkte lichaam van CHRISTUS. Wat is hier niet stof te over om God te danken! Indien onze zielen alleen slechts zalig werden, dan hadden wij hetzelfde geluk en heerlijkheid als de Engelen, die geesten zijn en geene lichamen, geen vleesch of beenen hebben; maar nu ook onze lichamen zullen opstaan uit de graven, nadat zij verteerd en tot stof vergaan zijn, en verheerlijkt zullen worden, zoo dat wij zullen blinken als de zon in hare kracht, — nu zijn wij veel meer verplicht God te loven, dan de Engelen, die nooit sterven of opgewekt worden. Is reeds de eerste schepping en voortbrenging onzer lichamen uit de baarmoeder zoo wonderbaar, en levert die zoodanige stof tot dankzegging op, dat DAVID er over verbaasd stond (Ps. 139), daar hij zich niet genoeg konde verwonderen over Gods wijsheid en macht, die Hij betoont in dat wonderlijk borduursel, zoo als DAVID het noemt, en waarover ook alle verstandige en geleerde ontleedkundigen als opgetogen staan, wanneer zij, bij de ontleeding van het menschelijke lichaam, de wonderlijke en onbegrijpelijk kunstige bewerking daarvan aanschouwen, hoe veel te meer moesten wij God loven voor dat won-

derlijk, heerlijk en onverderflijk leven, dat Hij ons geven zal, *wanneer hetgeen in oneer gezaaid is, opgewekt zal worden in heerlijkheid, en als dit sterfelijke de onsterfelijkheid en dit verderflijke de onverderflijkheid zal hebben aangedaan!* Moesten wij God danken voor het natuurlijke, aardsche en sterfelijke, veel meer dan voor het geestelijke, hemelsche en onsterfelijke lichaam, dat nooit door honger, dorst, pijn of smart, blindheid, droefheid, lamheid, ziekte of gebrek zal gekweld of aangestast worden. Moeten de blinden CHRISTUS danken voor 't gezicht, de dooven voor het gehoor, de stommen voor de spraak, de kreupelen voor den gang en de zieken voor de gezondheid, die Hij hun gaf, — en zoudt gij niet grootelijks dankbaar zijn, als gij eene hand of voet, een oog uit uw hoofd of een vinger van uwen hand verloren hadt en iemand u die konde wedergeven en zoo gezond weder aanzetten, even als CHRISTUS met het oor van MALCHUS deed, 't welk PETRUS hem had afgehouden, — veel meer moeten wij Gode dankbaar zijn, dat Hij zoo goed, wijs en machtig is, dat Hij dit ons lichaam, als het door den dood blind, doof, stom, lam en tot stof geworden is, wederom zal genezen, met al zijne leden, zoodat dit ons *vleesch, zal wederkomen, gelijk het vleesch van eenen kleinen jongen en wij rein*, frisch en gezond zullen zijn in eeuwigheid en onze lichamen zoo heerlijk als het verheerlijkte lichaam van CHRISTUS (Philipp. 3 : 21). Wat zijn niet ziekten, pijnen en ongevallen des lichaams vruchtbare moeders van klachten, zuchten en gebeden! Hoe groote dankzegging moet er dan ten hemel opgaan, als wij pand en zegel ontvangen, dat onze genezing en de *verlossing onzer lichamen* nabij is en zekerlijk komen zal, en dat al dit treuren, 't welk slechts tijdelijk is, zal eindigen in een gejuich, dat eeuwig is!

Want daarop zal volgen het einde des geloofs en het slot onzer belijdenis, namelijk *het eeuwige leven.*

ELIA en ELIZA, CHRISTUS en zijne apostelen hebben dooden opgewekt, die toch weder moesten sterven en maar voor eenen korten tijd het leven, dat zij weder gekregen hadden, konden behouden, en evenwel zijn zij daarvoor grootelijks dankbaar en erkentelijk geweest. De scharen verheerlijkten God en prezen den Heere JESUS, als een groot profeet, wegens de opwekking van den jongeling te Naïn (Luk. 7). MARIA, de zuster van LAZARUS, vereerde den Heere met een flesch *kostelijken nardus*, toen Hij haren broeder levend had gemaakt (Joh. 12, 1). Veel meer zijn wij verschuldigd God te danken, dat Hij ons door zijnen Geest inwendig, en door het H. Avondmaal, als door een uitwendig, zichtbaar teeken verzekert, dat Hij ons zal opwekken om nooit weer te sterven, maar eeuwig in vreugde te leven. Hiervoor moesten wij zijnen Naam verbreiden, voor Hem nedervallen en Hem, om zoo te spreken, zalven met den nardus der hartelijkste dankbaarheid. Was Koning HISKIA dankbaar voor vijftien jaren levens, welke hem werden toegezegd, toen hij meende, dat hij zoude sterven, hoe veel meer moeten wij den Heere loven, dat Hij ons het eeuwige leven, welks jaren geen einde hebben en waarin één dag is als duizend jaren, toezegt, en dat nog te meer, om dat dit leven nooit verdrietig zal zijn. JACOBS dagen waren *kort en boos, weinig en ellendig*; deze dagen der eeuwigheid zullen *lang en goed, eeuwig en vol vreugde zijn*.

Ziet hier, Christenen, hoe uw geloof en de hoofdsom daarvan, bestaande in de twaalf Artikelen, is als een *lied* HAMAÄLOTH, een lofzang der trappen, in onzen mond. Ieder artikel geeft een nieuw gezang en klimt van trap tot trap hooger in dankbaarheid; en — waar de psalmen melding maken van een tiensnarig speeltuig, daar hebt gij, Christenen, een speeltuig van twaalf snaren om den lof van God te verbreiden.

VIII. Wanneer wij nu deze en andere weldaden

Gods, die vele en zeer groot zijn, overdenken en daarbij eens nagaan onze onwaardigheid en dat wij niet één van die allen verdiend hebben, ja dat wij de geringste daarvan onwaardig zijn, zoodat een ieder van ons met den aartsvader JACOB moet bekennen: *Heere, ik ben geringer, dan al deze weldadigheden, en dan al deze trouw, die gij aan wven knecht gedaan hebt*, — en dat wij verdiend hadden om voor eeuwig van Gods aanschijn verstoten te worden, daar wij schulden hebben zonder tal, zoo groot, dat, indien de rechtvaardige rechter der geheele wereld slechts één daarvan in het gericht wilde brengen, wij niet zouden kunnen bestaan, maar als vervloekten door Hem zouden veroordeeld en in het eeuwige vuur geworpen worden, en daar in alle eeuwigheid zouden moeten ondervinden, dat de Heere rechtvaardig is en al zijne oordeelen recht zijn en wij zonder einde, zonder hoop op eenige verlichting, *de straf des eeuwigen vuurs* zouden moeten lijden, ons zelve verfoeien, omdat wij zoo gezondigd hebben, en wenschen, dat wij voor onze geboorte gestorven waren, en — gelijk wij voor Gods oogen door den zondenval, gelijk waren als *een ontijdig geborene* — en dat wij ook zoodanig zijn voor het oog der menschen, verbannen moesten geweest zijn uit de wereld en uit het gezelschap der menschen, en alzoo nooit de zon aanschouwd of de aarde betreden moesten hebben, ja wenschen, dat wij als padden, slangen of ander ongedierte geweest waren, liever dan dat wij als menschen voor eeuwig moesten verloren gaan; — voorts, als wij daarbij bedenken, dat de Heere, onze goede en genadige God, uit den overvloedigen rijkdom zijner barmhartigheid, niet eens deze onze snoodheid, boosheid en onwaardigheid aanziende, ons bevrijdt van die eeuwige, onbegrijpelijke ellende en zulks, om zoo te spreken, met zooveel moeite en kosten, met het bloed van zijn eigen, eeniggeborenen Zoon, ja met de uiterste schande van dien *Heere der heerlijkheid*, door Hem te laten hangen aan een vervloekt kruis, en door Hem te doen

lijden de angsten der helle; — dat de Heere onze God uit enkele milddadigheid ons zulke heerlijke en onschatbare gaven, die alle schatten en grootheid dezer wereld te boven gaan, schenkt; dat Hij ons zulks geeft *om niet en zonder prijs*, zonder eenige kosten voor ons, *om den wil van zijnen Zoon, den Zoon zijner liefde, in denwelken Hij zijn welbehagen heeft*; dat Hij ons dien schenkt uit genade, *om niet, daar wij om Hem niet hebben geroepen, noch gearbeid, niet naar Hem hebben gezocht of gevraagd, maar integendeel Hem arbeid hebben gemaakt door onze zonden en vermoeid door onze ongerechtigheden, zoodat zijne ziel om onzentwil heeft gearbeid, en Hij zoo vermoeid is geweest, dat Hij groote bloeddruppels zweette, dat zijne ziel van alle zijden benauwd was en bedroefd tot den dood, Hij van God en menschen verlaten scheen en eindelijk zijne ziel heeft uitgestort in den dood en met de misdadigers is gerekend geweest. Zijnen Heiligen Geest schenkt Hij ons om niet, zendt Hem in onze harten om daarvan zijn tempel en woning te maken, en ons te bewaren voor zijn hemelsch Koninkrijk, te geleiden op den weg des levens en in de eeuwige woonplaats, daar boven, te brengen. Door het geloof geeft Hij ons om niet de hoop des eeuwige levens, en vergiffenis van alle onze misdaden schenkt Hij ons uit den rijkdom zijner genade; daarvan geeft Hij ons panden en zegelen, om niet, zonder iets anders van ons ontvangen te hebben, dan boosheid en belediging; zonder iets daarvoor van ons te eischen, dan dankbaarheid en lof uit hart en mond. Wat kan Hij minder eischen dan dank, en wat is redelijker en wat kunnen wij Hem minder aanbieden dan een dankbaar hart, eenen dankenden mond en een dankbare hand! En wat is billijker en betamelijker, dan met verwondering en opgetogen zinnen Hem te loven en uit te roepen: *Wie ben ik, en wat is mijns vaders huis, dat de Heere mij al dit goede doet, en dat Hij mij dus verhoogd heeft!* Wat zal ik den*

Heere vergelden, dat Hij mijner aldus gedenkt en mij zoo mild heeft gezegend! *Heere, wat is de mensch!* Als wij van de Tafel des Heeren komen, en niet op die wijze vervuld zijn met dankbare aandoeningen, dan moeten wij voorzeker niet goed onthaald zijn, of wij zijn wel de snoodste schepselen der aarde. Gasten, die wel gegeten en gedronken hebben en heen gaan zonder den vriend te danken, die hen zoo goed onthaald heeft, bewijzen daardoor, dat zij onredelijk zijn of onvergenoegd. Zijn wij niet vergenoegd over het onthaal, dat de Heere ons aan zijne Tafel heeft bewezen? Wat ontbreekt er dan aan? Wat moest er meer te genieten geweest zijn? Hoe moest de Heere het dan wel gemaakt hebben? *Gordt uwe lenden, komt, en de Heere zal u vragen. Onderricht Hem en ziet, of gij Hem zult kunnen antwoorden, opdat gij rechtvaardig zijt, en of gij Hem ergens in kunt berispen en zeggen, dat zijne Tafel verkeerd, niet goed opgeschikt, of niet genoegzaam voorzien was.* Dan zal Hij u prijzen, dat gij zijn raadsman zijt en dat gij zijnen Geest kunt onderwijzen. Anders, waarom zijt gij Hem lastig en maakt, dat Hij in rechtvaardigen toorn ontstoken zijnde, u met een verstoord aangezicht zal aanzien en vragen: *wat gebrek vindt gij aan Mij of aan mijne Tafel? Wat heb ik U gedaan, waarmede heb ik u last of misnoegen verwekt? Wat zoude men meer aan u doen, dat Ik u niet gedaan heb? Dankt gij dan alzoo den Heere uwen God? Zult gij dit den Heere vergelden, bestraffing voor dankbaarheid?* Gij toont u misnoegd, maar zonder reden. Gij kent noch den Heere, noch zijne goedheid. Zoo gij de gaven Gods kendet, zoo gij wist, wie gij zijt en wie Hij is en wat Hij u geschonken heeft, gij zoudt Hem hartelijk liefhebben en loven. Omdat DAVID God lief had, en konde zeggen: *hartelijk lief heb ik U Heere!* en omdat hij de waarde kende van Gods gaven, konde hij uitroepen: *ik heb genoeg, wat zal ik den Heere vergelden!* Als wij ook alzoo niet bekommerd zijn, hoe wij

ons recht dankbaar zullen bewijzen, dan toonen wij, dat wij onverstandig, onvergenoege en zonder liefde zijn. Dan blijkt het, dat wij, even als de zwijnen, de paarden niet kennen en daarom niet achten, maar met voeten treden, en zulks is onverdragelijk voor zulk een groot Wel-doener! Zal een booswicht het niet achten, als hij verlost wordt van de galg en met heerlijke geschenken vereerd wordt? Heeft dan de Heere ons al dit goede te vergeefs bewezen? Heeft Hij zoo vele boomen in zijnen hof geplant, alleenlijk om den naam te hebben, dat Hij een planter is en het zijne boomen zijn? Wie plant eenen boom om de naam en niet om de vrucht? Is dan de Heere JESUS een dorre, uitgedroogde wijnstok, zonder levenssap, zoodat zijne wijnranken geene vruchten zouden dragen? En is dan de *Heilige Geest* niets anders dan een barre noordenwind, die alles dor maakt? Zijn er dan geene *vruchten des Geestes*, die even zoo openbaar zijn, als *de vruchten des vleesches*? Hebt gij, o Christenen, daarom den Heiligen Geest uit den hoogen ontvangen, om zoo laag op de aarde te kruipen en als mollen daarin te wroeten, zonder eens u op te heffen om naar den hemel op te zien? Gelykt dat wel het werk van den Geest des Allerhoogsten? Was niet des Heilands woord: *Ik dank U, Vader, Heere des Hemels en der aarde! Vader, ik dank U, dat gij mij gehoord hebt?* en heeft Hij niet bij alle gelegenheden gezegend en gedankt? Nam Hij ooit een bete droog gerstenbrood in de hand, zonder op te zien naar den hemel en te danken? Kunnen wij Christenen dan van zijne Tafel komen en gelijk de ondankbare melaatschen, die gereinigd zijnde, niet wederkwamen, ook al zoo heengaan, zonder Gode de eer te geven? Gelykt dat wel naar den Geest van CHRISTUS? Zoude Hij ooit zoo gedaan hebben? Zijn wij dan dezes Geestes kinderen wel? Of weten wij niet van *hoedanigen Geest* wij zijn? Immers een hond, wanneer men hem een stuk brood toewerpt, zal op zijne wijze

zijne dankbaarheid betoonen, en zullen wij menschen dan de honden niet overtreffen in dankbaarheid, ofschoon wij hun wel dikwijls gelijk zijn in onreinheid? Wanneer men beleefde menschen eenig goed doet, dan verlangen zij naar de gelegenheid om hunne dankbaarheid te toonen; en vinden zij daartoe geene gelegenheid, zij behouden altijd de genegenheid, zoo als wij zien in PAULUS, die gevangen zijnde en geene gelegenheid hebbende om ONESIPHORUS, die hem veel goeds gedaan, *hem dikwijls verkwikt, hem te Efeze gediend, te Rome gezocht en gevonden en zich zijner banden niet geschaamd had*, iets te kunnen vergelden, zoo wenschte hij aldus: *de Heere geve het huis van ONESIPHORUS barmhartigheid; en de Heere geve hem, dat hij barmhartigheid vinde bij den Heere in dien dag* (II Tim. 1: 16, 18). Zelfs SAUL, hoe boos en nijdig hij ook was jegens DAVID, zoodat hij hem het leven niet gunde, maar hem op allerlei wijze zocht van kant te helpen, ofschoon DAVID hem het leven gespaard, en hem zulks duidelijk had doen blijken door het stuk, dat hij van zijnen rok had afgesneden, toen hij in de donkere spelonk was, waar DAVID hem gemakkelijk den hals had kunnen afsnijden even als de lap van zijn kleed; zelfs SAUL dankte met tranen en wenschte DAVID den zegen van God toe: *de Heere vergelde u het goede* (I Sam. 25). God konde ons rechtvaardig in de hel werpen met lijf en ziel en alzoo niet alleen het lichaam dooden, maar beide ziel en lichaam verderven; doch Hij verschoont en spaart ons, daar Hij *zijn eigenen Zoon om onzentwil niet heeft gespaard, maar Hem voor ons allen heeft overgegeven*, en met Hem schenkt Hij ons alles, beide het tijdelijke en het eeuwige leven. Zullen wij dan niet *door Hem ten allen tijde Gode de offerhanden des lofs opofferen?* Zullen wij deze groote weldaden vergeten, daar wij nooit mogen vergeten weldadig te zijn? O hoe moesten wij verlangen om eenige gelegenheid te hebben, om inderdaad onze innige en hartelijke dankbaar-

heid aan den Heere te doen blijken! En omdat hij een bijzonder welbehagen heeft in offerhanden der weldadigheid en mededeelzaamheid en in slachtoffers der gedoode begeerlijkheden, o hoe gewillig en ijverig moesten wij niet zijn, om Hem die op te offeren!

Wat heeft een DAVID niet eene groote menigte psalmen gemaakt en met een vroolijk hart gezongen om aan God voor al zijne weldaden dankbaarheid te betoonen! Nogtans scheen hij nog van oordeel te zijn, dat het niet genoeg was en wist om zoo te spreken geen raad, hoe hij die allen zoude vergelden; hij zag wel, dat zulks onmogelijk was en daarom riep hij uit: *wat zal ik den Heere vergelden voor al zijne weldaden?* (Ps. 117: 12). Dat hij dankbaar was, toonde hij, als hij zeide, dat hij *God lief had*. Liefde is de beste vergelding en de aangenaamste belooning, die men voor weldoen kan verwachten. Om te toonen, dat deze zijne liefde gegrond was en dat zij niet in zijnen mond slechts, maar in zijn hart woonde, wijst hij aan, waaruit zij gesproten was, namelijk daaruit, dat God hem zoo genadig was geweest, zijn schreien zoo gunstig had gehoord toen hij in helse angst en benauwheid en droefenis was, zoo groot, dat hij die nooit zoude vergeten. Deze gunstige verlossing des Heeren gaf hem moed om voortaan in allen nood en zwarigheid zijne toevlucht tot God te nemen, niet twijfelende of de Heere zoude naderhand wel even zoo goed jegens hem zijn, als Hij voorheen geweest was: *want Hij verandert niet*. Die hem alstoen verlost had uit zoo hoogen nood, zoude hem ook in andere tegenspoeden niet verlaten. Dat besluit had hij reeds in zijne jeugd leeren maken, toen hij zeide: de Heere, die mij van den leeuw en den beer verlost heeft, zal mij ook verlossen van dezen Filistijn, en alzoo besloot hij ook op zijne gevorderde jaren, dat de Heere, die hem verlost heeft van de smarten des doods en van de angsten der helle, hem ook wel uit alle andere

nooden zou helpen; want uit eigene ondervinding had hij dezen algemeenen regel gemaakt: *vele zijn de tegenspoeden des rechtvaardigen, maar de Heere verlost hem uit die alle*; daarop bouwde hij zoo stellig, dat hij zijne ziel vermaande tot een vast vertrouwen op den Heere, zeggende: *keer weder tot uw ruste, o mijne ziel!* en daarop deed hij de dankbare belofte, *van altijd, zoolang hij leefde, voor den Heere te wandelen*. En dit voornemen, zegt hij, kwam voort uit het geloof, dat hij in zijn hart had, en hij betuigt, dat hij sprak zoo als hij geloofde, en zoo als hij het van harte meende. Hij was wel in groote aanvechting, bevende en in *haast* geweest, — (hij gebruikt dit woord, 't welk de joden aan 't slot van hunne brieven stellen, zooals dit ook bij ons gebruikelijk is, als men haastig schrijft, zoo dat men er dan onder aan schrijft, *in haast*;) — in die *haast* en droevige aanvechting dacht hij, dat er niets was, waarop hij zich verlaten konde, want alles was tegen hem. In plaats van Koning te worden, zoo als SAMUEL hem beloofd en door de zalving verzekerd had, moest hij als een balling buitenshuis omzwerven en werd gescholden voor een knecht, die zijnen heer ontloopen was. Indien hij vluchtte naar de Filistijnen, daar kende men hem, want hij had hunnen overste en hunnen landsman verslagen, Hij werd vervolgd over berg en dal en aldus werd hij eindelijk zoo verdrietig en zoo haastig dat hij dacht: SAMUEL is een mensch en op woorden van menschen kan men weinig staat maken. Wat weet ik er van, of God hem aldus geboden heeft om mij te zalven. Maar ach, zegt hij, dat was in *mijne haastigheid*, in mijne verbaasdheid; dadelijk sprak ik er tegen en overdacht Gods waarheid en getrouwheid; Hij kan niet liegen; ik bedacht mij terstond, hoe ik nooit gesteund heb op menschen en alzoo verlost de Heere mij van deze haastige kleinmoedigheid, zoodat ik bekennen moet, dat ik van God alleen en niet van menschen ahang. Hij is

de fontein van al mijn heil, *wat zal ik Hem vergelden?* Dit zingt men dikwijls, als men aan het H. Avondmaal geweest is; maar men zoude wel met recht kunnen vragen, even als PHILIPPUS aan den Moorman: *verstaat gij wel, wat gij zingt?* Kunt gij wel zeggen, *ik heb met aandacht gezongen?* Gewoonlijk wordt er gezongen uit Ps. 103, *Loof den Heere, mijne ziel enz.* en het blijkt genoegzaam uit den wandel der zangers, dat zij om hunne ziel en om den Heere weinig denken, want zoo zij die beiden recht kenden, zij zouden anders leven.

IX. Wat eer heeft God dan van al die groote weldaden, van al zijnen arbeid, om zoo te spreken van alle moeite en kosten, die Hij aan ons besteed, wanneer wij toch niet dankbaar zijn? Ieder werkmeester wordt geprezen door zijn werk; heeft een kunstenaar een voortreffelijk stuk werk gemaakt, het is eene eer voor hem; ieder die het ziet, vraagt naar den man, die het gemaakt heeft en prijst hem en alzoo prijst het werk zijn meesters. God is de kunstenaar en bouwmeester des Hemels en de hemelen prijzen Hem en vertellen zijne eer. Gij Christenen nu, zijt ook *het werk zijner handen, zijn maaksel in CHRISTUS JEZUS, geschapen tot goede werken, opdat gij daarin zoudt wandelen*, — wordt Hij ook door u geprezen? Of maakt gij het zoo, dat Hij door u onteerd, *en zijn Naam om uwentwil gelasterd wordt*; dat men vraagt: *wie is de Vader van zulke booze kinderen?* *Hierdoor wordt de Vader verheerlijkt, dat gij veel vrucht draagt*, zeide Gods Zoon (Joh. 15: 8), en daarom vermaande Hij zijne discipelen, en dat geldt ons allen: *laat uw licht alzoo schijnen voor de menschen, dat zij, uwe goede werken ziende, mijnen Vader verheerlijken* (Matth. 5: 16). Door kwade werken wordt God onteerd en dat is schande voor Hem, gelijk het eene schande is voor de ouders, dat de kinderen onbeleeft, en voor de leermeesters, dat de discipelen ongeleerd zijn. Als dan de Christenen ongeleerd zijn

in de zaken der zaligheid en ongeregeld leven, den loop dezer eeuw volgende en zich betoonende *uit den Vader den duivel* te zijn, daar zij zich nogtans uitgeven voor kinderen Gods, en als dan iemand vraagt, wat lieden zijn dat? en men antwoordt: het zijn Christenen, zij noemen God hunnen Vader en zeggen alle dagen: *onze Vader, die in de hemelen zijt*, — is dat niet een groote schande? Men zou kunnen vragen: Hebben zij dan zoodanigen Vader, of heeft die Vader zulke kinderen? Schijnt het dan niet, dat die Vader kwalijk huishoudt, zijne kinderen niet goed regeert en lust heeft in het kwade? Hadden de Indianen dan wel ongelijk, toen zij de gierigheid ziende en de wreedheid gevoelende der Spanjaarden, die zich Christenen en kinderen Gods noemden, oordeelden, dat der Christenen God wel een boos God moest zijn, zoodat zij bij Hem en bij zijne Spanjaarden in den hemel niet begeerden te zijn? *Zal een mensch God berooven? Maar gij beroofd God* van de eer, die Hem toekomt en maakt u zelve tot eenen eeredief, welken naam gij zelfs niet wilt dragen, wijl gij degenen voor boos uitmaakt, die gij daarvoor houdt. God eischt van u, dat gij Hem *zult prijzen, dankofferen en uwe geloften* betalen; zulks komt Hem gerechtelijk toe, en daarvan berooft gij Hem. Indien iemand u veel schuldig was en geen zorg droeg om u te betalen, en niet overlegde, wat hij geven moest, of van waar hij het krijgen zoude, dan zoudt gij niet ophouden met manen, ja zoudt misschien wel den deurwaarder aan zijn huis zenden, en inziende, dat er nog niets van kwam, zoudt gij zeggen, dat hij geen eerlijk man was en dat hij er aan toe was om een schandelijk bankroet te maken. En wat denkt gij, dat men daar boven van u zegt, en waarvoor men u houdt? DAVID toonde, dat hij een goed hart had, toen hij aan MEPHIBOETH het goede wilde vergelden, dat zijn vader JONATHAN hem gedaan had, en toen hij troosters zond aan HANUN, over

den dood van zijner vader NAHAS, die aan DAVID en DAVIDS ouders *weldadigheid gedaan had* (2 Sam. 9 en 10). Maar gelijk hij den menschen gaarne vergold en alzoo een goed hart toonde, was hij echter nog veel meer genegen om *den Heere al zijne weldaden te vergelden*, en daardoor bewees hij, dat hij ook een *godvreezend hart* had. Geheel anders doen nu velen, die dagelijks de psalmen van DAVID zingen en denken, dat zij, daar zij God niet ten volle kunnen betalen, geheel over geene betaling behoeven bekommerd te zijn. Wilt gij dan aan God zijn billijken, rechtvaardigen en redelijken eisch ontzeggen en Hem tot toorn verwekken? Want als er geen dankbare vergelding volgt op zijn groote weldaden, dan wil Hij *verderven, afbreken en uitroeien* (Jes. 5). Ondankbaarheid stopt den vloed en stuit den stroom van Gods weldaden, en zij opent de fiolen zijner grimmigheid, de fonteinen des afgronds en de sluizen des hemels, en zij stort de ondankbare wereld in den jammer, zoodat zij verdrinkt in de golven der straf, te voren verdronken liggende in de lusten der zonde. *En is zijn toorn niet billijk ontstoken?* Wat was het anders dan God en zijne weldaden te verachten, alsof men die niet noodig had en wel ontberen kon? En toch men kan hem geen oogenblik missen, want *in Hem leven wij, in Hem bewegen wij ons, in Hem zijn wij*; zonder Hem kunnen wij geen adem halen; *Hij geeft het leven, den adem en alle dingen*. God echter behoeft niets en heeft geens dings gebrek en *wordt van menschen handen niet gediend, als of Hij iets behoefde*. Hemel en aarde is het zijne met al wat daar in is. *Ons goed raakt niet tot Hem*, maar Hij eischt alleenlijk, dat wij Hem prijzen voor zijne groote goedheid; en omdat alles, wat wij hiertoe kunnen doen, gering is, daar wij van ons zelve arm, naakt, hulpeloos en behoeftig zijn en alles wat wij bezitten van hem ontvangen hebben, is het daarom niet schandelijk, dat wij het weinige, dat God van ons

eischt en dat wij hebben, Hem nog zouden weigeren? Voorzeker, het is een teeken, dat wij God en zijne weldaden niet kennen. *Velen kennen God niet, ik zeg het u tot schaamte*, zeide PAULUS, en zoo mogen wij ook wel zeggen, want daaruit komt de ondankbaarheid voort. Velen die wel de kennis hebben, gebruiken die niet, tot eene ernstige bepeinzing van Gods groote goedertierenheid, en daardoor wint de ondankbaarheid veld. CALVINUS, over den 116 Psalm handelende, zegt te recht, dat wij Gods weldaden niet vluchtig en ter loops moeten overdenken, maar de waarde en hoeveelheid daarvan zoodanig bepeinzen, dat ons de gedachte daaraan van verwondering en verbaasdheid doet versteld staan. Immers zij kunnen nooit naar waarde door ons geschat worden; haar prijs en waarde is verre boven ons verstand. Ook is het getal wonderlijk groot, *men kan ze in orde niet verhalen; wil men ze uitspreken, zij zijn menigvuldiger, dan men kan vertellen*. Kan iemand de sterren tellen? Waarlijk niemand dan Hij, die ze gemaakt heeft, *kent hun getal, en Hij kan ze alle bij name noemen*; voor een mensch is dat onmogelijk, want hoe meer hij naar de sterren staart, hoe meer hij er ontdekt, zoodat hij moet uitroepen: zij zijn zonder getal! Zoo is het ook met Gods weldaden; hoe meer gij er over nadenkt, hoe meer er zich openbaren. Zij zijn ook daarom nog te grooter te achten, omdat God er van het onze niets voor geniet of begeert of ter leen ontvangt of verwacht, zoo als er wel menschen zijn, wier gunst en weldaden men duur en somtijds ook wel zuur betalen moet, als men die noodig heeft. Zoo groot is Gods rijkdom, dat Hij niets behoeft, zoo groot is zijne mildheid, dat Hij niets begeert, en zoo groot is onze armoede, dat wij alles behoeven en niets kunnen geven. Gods goedheid maakt den ondankbaren mensch geheel onverschoonlijk, omdat God niet meer eischt dan oprechte dankbaarheid, en dit maakt Gods verwijt, dat Hij somtijds doet aan

ondankbare menschen, rechtvaardig. *Ik heb kinderen opgetogen en zij zijn van mij afgevallen. Ik heb u uit Egypteland opgevoerd, maar gij zijt aan mijne stem niet gehoorzaam geweest.* Zoo verwijt God zelfs aan koningen hunne ondankbaarheid: *toen gij in uwe oogen klein waart, heb Ik u gemaakt tot een overste over mijn volk Israel. Ik heb u van achter de schapen genomen en u tot koning gezalfd en heb u het huis uws heeren gegeven en zijne vrouwen in uwen schoot; ja Ik heb u het huis Israëls en Juda gegeven; waarom hebt gij dan des Heeren woord veracht, doende dat kwaad is in zijne oogen?* Om deze en dergelijke scherpe en bittere verwijtingen te ontgaan, is het ten hoogsten noodig, dikwijls in het bijzonder te overdenken wat wij, elk voor ons hoofd, van den Heere ontvangen hebben, n.l. dat de Heer ons van 's moeders borsten af in zijne zorg heeft opgenomen, gevoed en beschermd, en dat hij van de baarmoeder af onze God is geweest; dat wij het als een bijzondere weldaad rekenen, dat wij de borsten onzer moeders hebben mogen zuigen, 't welk DAVID als wat groots schijnt te erkennen en ook als zoodanig van IZAIÏK en SAMUËL schijnt verhaalt te worden; dat wij dan zoo voortgaan en overdenken, hoe menigmaal de Heer ons uit nood en zorg verlost heeft, hoe dikwijls ons bewaard voor ongeluk, verhoogd als wij vernederd, vereerd als wij veracht, opgehouden als wij gevallen waren, gered als wij geen raad wisten en er bij menschen hulp noch troost was. O! indien wij eens zoodanig register maakten van Gods weldaden en van onze behoeften en zulks van onze geboorte af, tot aan den ouderdom, dien een ieder van ons bereikt heeft, hoe verbaasd zouden wij staan en hoe verlegen vragen: *Wat zal ik den Heer vergelden!* Maar ik geloof, dat velen niet gaarne zoodanig dagboek zouden willen opmaken van Gods *weldaden*, want dan zouden zij ook hunne *misdaden*, die daar telkens bij moesten komen, inzien, en dat doen zij zeer ongaarne. Indien zij zeiden, onze

lieve Heer heeft mij gezegend met zoo grooten rijkdom, met zoo veel goeds, dan zoude hun geweten van binnen beginnen te kloppen en verwijtingen te doen en zeggen: gij liegt, gij hebt niet gewacht, totdat God u zegende, maar gij hebt u zelve gezegend; zijt gij rijk, het is alleen door uwe booze streken, welke gij op het kompas der H. Schrift niet gevonden hebt. Indien zij zeiden: God dank, dat ik een eerlijk ambt bedien! o, hun geweten zoude antwoorden: gij weet wel op welke goddelooze en ongeoorloofde wijze gij het verkregen hebt, hoe onbeschaamd uw vriend voor u heeft geloopen en gij voor u zelve mede; welke gaven en giften gij tegen plicht en geweten gegeven, welke beloften gij ten nadeele des volks en ten voordeele van een bijzonder persoon gedaan hebt. Indien men alzoo voortging, het dagboek zoude groot zijn en meer gezocht worden, dan de Oost- en West-Indische reisbeschrijvingen, hoewel meer uit nieuwsgierigheid dan uit begeerte om daardoor geleerd te worden; zoodat DAVID dan ook in den 113 psalm zijne ziel vermaande: *Vergeet geene van zijne weldaden, die al uwe zonden vergeeft.* Zoo wilde hij dan, dat men register en gedachtenis zoude houden van *Gods weldaden en eigen misdaden, om zich zelve te vernederen en Gode te danken.* Wanneer iemand ons in grooten nood een bijzondere vriendschap bewijst, dan zeggen wij gewoonlijk: *ik zal het mijn geheele leven niet vergeten;* veel meer moeten wij zorgen en er ons voor wachten, dat *wij den Heere onzen God niet vergeten, opdat niet misschien ons hart zich verheffe* (Deut. 6 : 14). Ach, hoe velen zijn er onder ons, die niet eens gedenken aan Gods weldaden en er niet bekommerd over zijn, hoe zij Hem zullen danken! Indien een machtig heer ons eenigen dienst bewijst, dan zullen wij hem, ofschoon hij maar een sterfelijk mensch is, zeer hoog achten en zeer zorgvuldig zijn om ons gedienschtig en dankbaar jegens hem te betoonen, maar aan den onsterflijken God en

zijne weldaden denken wij niet eens. Wij kunnen gerust van de Tafel des Heeren naar huis gaan en achten het der moeite niet waard om eens wederom in de kerk terug te komen en te hooren, wat wij moeten doen om God voor zijne gunstbewijzen te danken. O, hoe kunnen wij zulks in de eeuwigheid verantwoorden; hoe zullen wij voor dien grooten God durven verschijnen! Zal hij ons niet met recht mogen verwijten: *gij booze dienstknechten, al dit goede heb ik u bewezen en mij over u ontfermt, en vergeet gij mij alzoo, dagen zonder getal? Zal niet de Heere, hierover vertoornd zijnde, ons aan de pijnders overleveren, totdat wij zullen betaald hebben, alles wat wij hem schuldig waren?* (Matth. 13 : 84). O, hoe moesten wij den Heere danken voor zijne langmoedigheid en voor den rijkdom zijner verdraagzaamheid en *goedertierenheid, die ons tot bekeering leidt?*

X. Maar wij moeten wel toezien, dat wij God niet danken zooals de Farizeën, *tot Hem naderende met den mond en Hem eerende met de lippen, daar het hart ver van Hem is*, waarom Hij dan ook, zoo als Hij bij den profeet JEZAJA gedreigd heeft, *wonderlijk en op het wonderbaarlijkste met hen wilde omgaan. Het hart, de mond en de hand*, moeten hier te zamen medewerken, zal de dankzegging volkomen en volledig zijn. *Hart en ziel* moeten hier overeenstemmen zal de dankzegging tot God komen en Hem aangenaam zijn. Een dankoffer zonder hart kan Hem niet behagen, *die niet let op hetgeen voor oogen is, maar die ziet op het hart*. Hij, die een geest is, wil in geest en waarheid gedankt worden, en waar het hart niet gepaard gaat met den mond, daar is geen waarheid maar leugen, en *de leugensprekers zal de Heere verdoen, en van zulk een man des bedrogs heeft de Heere een gruwel* (Ps. 5 : 7). Het moet uit den Geest voortkomen, wat den Vader der geesten, dien grooten Geest zal behagen. Zoo de Geest hier niet vooraan gaat, en zoo het hart niet de bron is van die menigte dank-

zeggings en van alle vroolijke lofliederen, dan zullen al het gevolg en alle de scharen der feestvierende stemmen verslagen worden en verstuiven. God zal die wegblazen, zoo als de wind het kaf verdrijft; alleen het hart zet er gewicht aan bij; zonder dat wegen zij niets, maar zijn te licht, veel lichter dan BELZAZAR op de schaal. Breng zoovele psalmen en lofzangen, zoo veel aalmoezen, *God danks* en woorden des monds: *heb dank*, als gij maar bedenken kunt, indien het hart er niet mede gepaard gaat en niet vooraan is om die kudde te geleiden op den weg naar Gods troon, zoo zijn zij allen niets beter dan het offer der dwazen, en, even als het gebed der goddeloozen: een gruwel voor den Heere. Indien gij ten offer gaat na het gebruik des II. Avondmaals en uwe offerhande een dankoffer zal zijn, leert dan eerst uit het offerboek hoedanige offerhande God begeert (Levit. 3 : 3). *Het vet, dat het ingewand bedekt, al het vet, dat aan het ingewand is, beide de nieren en al het vet, dat daaraan is, en het net over de lever zal men aansteken.* Het beste dus, wat van binnen in het lichaam is, eischte God voor zich in het dank-offer; en hiermede beduidde de II. Geest, dat, als wij den Heere danken, wij Hem het binnenste en het beste moeten opofferen. Wanneer de Heidenen hunne offerdieren openden, zagen zij eerst naar en gaven het meest acht op het hart, en wanneer zij het hart niet goed vonden, waren zij zeer verschrikt en hielden zulks voor een zeer ongelukkig teeken. Indien in uwe dankzegging het hart ontbreekt, dan moogt gij er wel op rekenen, dat gij niets anders dan ongeluk te verwachten hebt, omdat God aan zoodanig offer geen behagen heeft. Bewijs eenen mensch zooveel dienst als gij maar kunt, indien hij gewaar wordt, dat gij het niet van harte doet, dan zal hij uwe valsheid en gediensdigheid tegen elkander opwegen en beide verachten, omdat het eene door het andere verminkt en bedorven wordt. Wanneer men iets

offerde, *dat kreupel, krank, of blind was*, dan zeide God door den Profeet: *indien gij dat uwen Vorst brengt, zal hij dan een welgevallen aan u hebben, of zal hij uw aangezicht opnemen?* (Mal. 1: 8). Indien een mensch geen behagen heeft in dat wat blind, kreupel of lam is, onvergenoegd is over eenen dienst, die niet uit het hart komt en die dus erger is dan kreupel en krank, hoe, hoe zal het Gode dan aangenaam zijn, die een *hartenkennner en nierenproever is*, en die daarom zulke lieden aan zich zelve over geeft, omdat Hij niet alleen de harten en nieren kent, maar omdat Hij nergens meer op let en niets ernstiger van den mensch vordert dan zijn hart en nieren; deze beproeft Hij het scherpst en nauwkeurigst. Toen DAVID zich zelve voor God wilde op de proef stellen om zijne oprechtheid te doen blijken, zeide hij niet, *beproof mijne handen*, die ik in onschuld wasch en die een ieder konde zien, maar *toets mijne nieren en mijn hart* (Ps. 26: 2); dan zoude het blijken, wat hij zeide: *ik wandel in uwe waarheid*, en dan wist hij, dat hij Gode aangenaam was, want *God heeft lust aan waarheid in het binnenste*; dan zoude het blijken, dat het geene geveinsdheid was, dat hij zich afhield van *ijdele en bedekte lieden, van de vergadering der boosdoeners, en van het gezelschap der goddeloozen* (vs. 4, 5). Hetgeen PAULUS aan de dienstknechten der menschen gebiedt, dat raakt ook allen dienstknechten en dienstmaagden des Heeren onzes Gods, namelijk dit: *al wat gij doet, doet dat van harte als den Heere, en niet den menschen* (Koloss. 3: 23). Of wij al zitten en zingen, dat de kerk dreunt: *mijne ziel prijst den Heere met lofzang*, indien onze *ziel* niet doet, wat wij daar zeggen, dan zal de Heere het niet hooren en dat uiterlijk geluid zoo weinig achten, als het geluid van een dier. Zal onze stem ten hemel opklimmen en voor God in zijn heiligdom komen, dan moet die uit het hart en niet van de lippen komen. Hoe holler eene viool is,

hoe meer zij klinkt; de stem, die uit het hart, uit den grond des harten voorkomt, gnat veel hooger en klinkt veel verder dan die van den mond; de eerste kan opklimmen in den hemel, de andere verdwijnt in de lucht, en kan het tot die hoogte niet brengen als komende niet genoeg uit de diepte. *Zingt den Heere in uwe harten*, was de les van PAULUS en toen hij dat schreef, toonde hij, dat hij zelf de beste en kunstigste muziekmeester was, want hij leerde ons den besten toon en de aangenaamste wijze van al de psalmen en gezangen. *De offerhanden aan God*, die Hem het meest behagen, zijn geen klinkende stem als van een lichaam zonder ziel, maar *een hart, dat gebroken is*, en een droevig geluid maakt, nochtans aangenaam is bij God, zoo als er dan ook wel treurige liedjes zijn, die, wanneer zij sierlijk en naar de kunst gezongen worden, iemand de tranen uit de oogen kunnen persen. Deze worden gretiger aan-gehoord, dan de allervrolijkste, die den lichtvaardige wel zouden doen huppelen en begeerig maken om te dansen. Het beste geschenk, dat God aan de menschen belooft, is een *nieuw hart*, en dat wil 't liefst zingen om bij God en Engelen aangenaam te zijn. Alle dienst en dank, die daaruit niet voorspruit, acht God niet meer *dan het gezang der dwazen en het lachen der zotten*, hetwelk zoo onaangenaam is, als *het geluid van een doornenvuur onder eenen pot*. Indien gij aan God slechts bloot psalmen en lofzangen geeft en niets meer, Hij zal u als een ledig vat weerom zenden en zeggen: *brengt mij uw hart. Heiligt den Heere in uwe harten. Verheerlijkt God in lichaam en geest!* Al zong ook iemand als DAVID, ja als een Engel Gods, hij zoude alleen daardoor niets meer zijn, dan iemand, die alle kennis, profetie, geloof en werken heeft zonder liefde, dat is, gelijk aan *klinkend metaal en eene luidende schel*, ja nog minder, want hij zoude *niets zijn*. Eene luidende klok geeft een groot geluid, dat zij zelve niet verstaat en zij wordt

niet inwendig bewogen, maar van buiten, door degenen die haar trekken. Zoo is het ook met een zanger, die van de Tafel des Heeren komt en luidkeels zingt: *zoo laat Gij, Heer! uw knecht*, enz. en het niet meent, want hij begeert niet met SIMEON in vrede heen te gaan; het is er ver van af; zijn hart is zoo diep in de wereld verzonken, dat het geen wonder is, dat men het in zijn dankoffer niet kan vinden, en vond men het ook al, het zoude zoo dood zijn als een drenkeling, die lang verdronken is en verteert komt boven drijven. Zulk een gast dankt den huiswaard en dischheer, zonder dat hij weet waarvoor; alleenlijk uit gewoonte, omdat het anderen doen, die hem gaande maken en door hun zingen, hem doen mede zingen; evengelijk als men op eene cither slaat, die aan eene muur hangt, dan zal eene andere cither, die daar dicht bij hangt, ook geluid geven, de eene doet den ander klinken; zoo doet ook de een den ander zingen, waarvan zij dikwijls beide zoo veel verstand hebben, als de klokken en cithers van het liedje, dat er op gespeeld wordt. Zoo zingt er menig- een, na het houden des Avondmaals: *o, gij mijne ziel, loof des Heeren weldaden*, of: *dank den Heere, zeer hoog geprezen*, en hij weet niet wat hij zegt, want zijn hart is niet met den Heere, en zijne ziel is ver van daar. Als hij zingt, *ik heb den Heere lief*, dan liegt hij grootelijks, want dat kan hij niet zonder zijn hart. God zoude hem met recht mogen vragen: *hoe kunt gij zeggen of zingen, dat gij mij lief hebt, daar uw hart niet met mij, maar ver van mij is?* Ach, ach, welke bespottelijke dankoffers zijn dat! Hoe verschrikkelijk is het, dat men iets tot God zegt, dat men niet meent, en dat men zulks zoo dikwijls durft doen, dat men telken jare, vier of zes maal van de Tafel des Heeren komt, en zingt: *ik heb den Heere lief*, en bij het einde der dagen en jaren uws levens zal God zeggen: *gij hebt viermaal des jaars openlijk met mij gespot; gij haat mij slechts en hebt*

mij niet lief, want gij bewaart mijne woorden niet in uw hart. Gods beste gift, zeiden wij, is *een nieuw hart*, en zoo is ook des menschen beste dank-offer, dat hij aan God geeft, wat hij van God ontvangen heeft; want al het onze, dat uit ons en van ons is deugt niet. Zoo moeten wij dan met dit nieuwe hart doen wat DAVID deed met het goud en zilver en al den voorraad, dien hij opgedaan had tot het bouwen eens tempels; hij erkende, dat hij het van God had ontvangen en daarom gaf hij het ook aan God; *uit uwe hand hebben wij het ontvangen en uit uwe hand geven wij het U*. Hebt gij wel ooit zoo ernstig om een rein hart gebeden, als DAVID (Ps. 51), en zoo bewogen als ANNA, toen zij om een kind bad? En *heeft dan de Heere uwe bede u gegeven*, zoo besluit dan ook als zij: ik heb dit nieuwe hart, dit nieuwe schepsel *van den Heere afgebeden*, daarom zal ik het den Heere overgeven alle mijne dagen.

Die dat *nieuwe schepsel* heeft kan een *nieuw lied* zingen; maar die in zijne oude zonden voortgaat, en met het *vuile kleet van den ouden mensch* omhangen is, dien voegt het nieuwe lied der dankzegging even zoo weinig, als *nieuwe wijn in oude lederen zakken en eene nieuwe lap laken op een oud kleet*. *Lof betaamt den oprechten*. Die zulk een *oprecht hart* niet medebrenge mag wel achter blijven, want hij zal zonder dat hart zoo onwelkom bij God zijn, als JAKOBS zonen bij JOZEF zonder BENJAMIN; die dat niet medebrengen, zullen zijn gunstig aangezicht niet zien. *Zalig zijn de reinen van harte, zij zullen God zien* (Matth. 5: 8). Indien gij God dan recht wilt danken voor alle de weldaden, die u verzegeld zijn in het H. Avondmaal en hier boven opgeteld zijn uit uwe geloofsbelijdenis, begint en eindigt dan uwe dankzegging gelijk DAVID in den 103 Psalm, met: *loof den Heere mijne ziel*; zoo begint het eerste vers, en zoo eindigt het laatste van dien Psalm, welke men alsdan gewoonlijk zingt: *en gij mijn ziel, loof gij Hem*

bovenal! Zoo uwe ziel dat niet doet en aldus den lofzang niet begint en sluit, dan is het, zooals de man zeide van de nachtegaal, toen hij zag, dat zij zoo klein was: *eene stem en anders niet!* Wilt gij weten hoedanig uw hart moet zijn, als uwe dankzegging aan God zal behagen? DAVID zal het u leeren, en *het is reeds vaak tot u gezegd, o mensch, wat een goed hart is, dat de Heere van u eischt; namelijk een gebroken en verslagen hart, dat God niet zal verachten. Een hart, dat niet verheven is, dat geene hooge oogen heeft en niet wandelt in dingen, die te hoog zijn; dat gespeend is van de wereld, even als een kind dat gespeend is van de moedermelk (Ps. 131: 2). Wacht u voor opgeblazenheid, want zij, die denken, dat zij Gode niets schuldig zijn, als zijnde hoog bij de menschen en rechtvaardig in eigen oogen, zijn Gode een gruwel. Ook moet uw hart aandachtig zijn; wacht u voor onachtzaamheid, want dezulken denken, dat zij met een mager Goddank! en heb dank! voldaan hebben, daar het slechts het hart alleen is, 't welk God eischt, en het altijd het beste is, wat Hij begeert. Het hart geeft waarde aan alle offerhanden en aan allen uiterlijken godsdienst en maakt, dat de *torteldwif van den arme* even zoo welkom is als de *os van den rijke*, en dat de penning van de weduwe even zoo veel waard is, als de groote gaven van de Farizeën. Eindelijk moet het uw *geheele* hart zijn, niet gedeeld, want dan is het dood. De rechte moeder, in SALOMONS oordeel, wilde haar levend kind niet doorgehouden of gedeeld, maar levend en geheel hebben (1 Kor. 3). De rechte Vader van de ware Christenen wil ook een *geheel hart* en een *geheele ziel*, — *alles of niets*. Dat wist DAVID ook en daarom zeide hij in Ps. 138: 1: Ik zal u loven met mijn *geheele hart*. Men moet alle wereldsche, vleeschelijke en kwade oogmerken ter zijde stellen en God danken met een geheel hart, dat niet ten deele aan de wereld, ten deele aan de dienst*

van God hangt, maar dat, gelijk God een eenig God en Heere is, Hem ook alleen als zoodanig erkent en dient; anders is *het een hinken op twee gedachten*, wanneer men God en Baäl, God en den Mammon, twee tegenstrijdige heeren zoekt te dienen, 'tgeen onmogelijk is (Matth. 6 : 24). Hierom worden DAVID en HISKIA en JOZUA zoo zeer geprezen en hierom wordt de hemelburger beschreven als iemand, *die oprecht wandelt en de waarheid van harte spreekt* (Ps. 15 : 2). Niemands bidden of danken kan Gode behagen of voor hem zelve nuttig zijn, tenzij *dat hij bidde in den Geest en in den Geest danke*.

Het geheele doel en oogmerk moet alleenlijk zijn om aan Gode te mogen behagen, Hem te eeren en onze gehoorzaamheid en liefde aan Hem te toonen. Een sleur-Christen dankt God uit gewoonte, omdat anderen het ook doen, en een geveinsde ziet op de eer en toewijding van menschen, alles doende, opdat anderen hem zouden zien en prijzen; of hij meent iets bij God te verdienen en met die bedoeling hoopt hij, dat God het zien zal. En ziet eens hier, hoe nabij hij komt aan het wezen der godzaligen, daar hij inderdaad toch niets meer is, dan een geschilderde heilige. De ware godzaligen doen hunne werken en toonen hunne dankbaarheid, niet om van de menschen, maar om alleenlijk van God gezien te worden en Hem te behagen; de huichelaar komt zoo ver, dat hij God ook dankt en wil, dat God het ook ziet, zoude het heel kwalijk nemen als Hij het niet zien wilde en klagen: *waarom vasten wij en Gij ziet het niet aan* (Jes. 58 : 3). Maar onder den schijn van God te zoeken, zoekt hij zich zelve en niet den Heere, bedoelt hij zijn eigen voordeel, en niet Gods eer; hij heeft een scheef oog, dat ter zijde afziet naar iets anders, even gelijk de kinderen en ook wel oude lieden, als zij voor het eten bidden, niet opzien naar den hemel noch aan God denken,

dien zij aanspreken, maar zij hebben het oog alleenlijk op de spijs, die zij gebruiken zullen. En oprecht, volkomen hart ziet daarentegen alleen op God en is met Hem alleen vergenoegd, die al zijne begeerten kan vervullen. Als gij van de Tafel des Heeren komt, en u begeeft tot de dankzegging, zoo denkt aan de vraag van CHRISTUS, die Hij den discipelen, die Hem volgden, voorstelde, en stel die eens voor aan uw eigen hart en zegt: mijn hart, wat zoekt gij? (Joh. 1 : 39). Waarop oogt gij? Zoekt gij God, of u zelve, Gods eer of uw eigen? Kunt gij oprecht tot God zeggen: *ik zoek uw aangezicht, o Heere! ik zoek uwe bevelen!* Integendeel, mag God tot menig Christen zeggen, gij zoekt niet mij, maar u zelve, uw eigen eer en voordeel. Als wij danken, en *als wij leven, wij moeten den Heere leven en niet ons zelve*, dan zullen wij ook *den Heere sterven* (Rom. 14 : 8). Maar zij, die alleen voor zich zelve leven en met God te dienen en te danken hun eigen voordeel zoeken, welke hoop hebben dezulken, dat zij in den Heere zullen sterven; dat zij Hem zullen behagen in hunnen dood, wien zij nooit behaagden, noch zochten te behagen in hun leven? Of zoo zij al trachten iets te doen om Hem te behagen, zoo was het slechts in de hoop van bij Hem wat te verdienen en Hem alzo zijne eer te benemen en die op zich zelve over te brengen, opdat zij roemen mochten, dat zij het verdiend hadden; dat is niet zich vernederen, of, om zoo te spreken, des Heeren voeten kussen, maar het is zich zelve verheffen, om eigen handen te kussen en zich zelve te prijzen en te verhoogen.

De zoodanigen kunnen niet gewillig en blijmoedig danken, zooals een kind aan zijn vader, maar gedwongen, als een slaaf of huurling aan zijn heer. Bewezene diensten verliezen alle waarde, als zij uit dwang geschieden. Gods volk is een gewillig volk, niet slaafsch of gedwongen. Een hart dat ten deele aan de wereld of aan eenige

bemide zonde hangt en ten deele God dient, is gelijk aan eene vogel, wiens eene vleugel gebroken is, die wel poogt te vliegen, maar op de aarde blijft. Zoo mag dan zoodanig mensch ter kerke komen, alsof hij mede naar den hemel wilde, maar hij schroomt om van hier te scheiden en hoopt er nooit te komen, eene vertooning makende, alsof hij daar heen wilde, maar van harte wenschende hier te blijven; had hij het aan zijne keus en lag het aan hem, hij zoude ras zijn hart openbaren. Maar een volkomen hart, dat gewillig is om God te dienen, maakt de reis naar den hemel des te gemakkelijker en vroolijker. Zoo veel vermaak als wij hier in God scheppen, in zijnen dienst, in zijne goedheid en in Hem te danken, zoo veel voorsmaak hebben wij reeds van den hemel, en ofschoon gering in vergelijking van de volmaaktheid, gelijk een druppel regen die van den hemel valt, is het echter nog meer dan den rijken man in de hel mocht gebeuren en het verkwikt eene vrome ziel reeds op aarde. DAVID konde er geheele psalmen over maken, en PAULUS konde geheele gemeenten vertroosten met die vertroosting, welke hij uit den hemel genoten en gesmaakt had. De boeken der martelaren geven wonderlijke voorbeelden, hoe een straaltje van Gods gunst en een druppel genade hen zoo gesterkt heeft, dat zij niet bevreesd waren voor de vlammen des vuurs. Met hartelijke aandoening heb ik het boekje gelezen, dat gedrukt is over de kinderen, die in den vorigen zomer te Leiden aan de pest zijn gestorven, een dochttertje van 14 jaren en een zoontje van 7, kindskinderen van D. BRICKSIUS, in leven Predikant in Duitschland; hoe onbeschroomd die kleinen den dood hebben durven onder de oogen zien, zonder voor dien menschenlachter en alles verslindende leeuw bevreesd te zijn; hoe zij hunne lieve ouders en zich zelve hebben kunnen troosten met vaste gronden uit de H. Schrift; als meer dan overwinnaars verlieten zij de aarde, vlogen zij naar den hemel, en bespotteden zij

de macht der helle. *Van waar kwam toch dezen die wijsheid, en hoe wisten zij de schriften? Zij hadden die van hunne kindschheid af geleerd*, en dat niet zooals de papegaaiën leeren praten, maar hun hart was geheel overgegeven aan God en gewillig om naar den hemel te gaan, omdat zij God gewillig en blijmoedig gediend hadden.

XI. Alles wat wij nu gezegd hebben van God te danken met het *hart* en Hem te zingen en te loven in den *Geest*, is *inwendig*, en daarbij mag het niet blijven, het *uitwendige* moet daarbij komen; *hart* en *mond* beide moeten Hem danken en eer bewijzen. Waak op *mijne tong*, waak op mijne eer, roept DAVID dikwijls in de Psalmen. Gods weldaden zijn te groot om in 's menschen hart besloten te worden. Hij wil ook niet, dat zij zullen smoren en sterven in het hart, en begraven blijven in het graf eener stilzwijgende bewondering. Het hart moet daarvan het graf niet zijn, en er moet, zooals in het graf, geene stilte of stilzwijgen zijn. Gods weldaden moeten daarin niet, evenals de dooden ten grave dalen, en met stilzwijgen voorbij gegaan worden. *Gij, die des Heeren gedenkt, laat bij u geen stilzwijgen zijn* (Jes. 62). *Ik zal offeren de offerande van dankzegging in tegenwoordigheid van al zijn volk* (Ps. 116 : 17, 18). God vereischt eene uitdrukkelijke verkondiging van het goede en de weldadigheid, die Hij ons bewezen heeft. Een stilzwijgend hart is geen bewijs van dankbaarheid. Als DAVID verlegen is, hoe hij God zijne weldaden zou vergelden, dan roept hij alle schepsels, die in hemel en op aarde zijn om hulp aan. Een overvloeïend hart maakt een vollen mond, die zoo veel stof heeft om God te danken, dat het niet kan worden uitgesproken en daarom wenscht, dat de Engelen in den hemel, de zon, maan en starren aan den hemel, de vogels in de lucht, de visschen in de zee, de bergen, heuvels, wildernissen, boomen en kruiden, waterstroomen en fonteinen hulp moeten bieden, opdat God in zijnen lof niet te kort

kome. *Uit den overvloed des harten spreekt de mond* (Matth. 12). Als er een goede schat in het hart is, dan moet die niet verborgen blijven en evenmin als het licht der kaars onder een korenmaat of bed bedompt worden, maar men moet die openbaren door de redenen des monds en goede dingen voortbrengen uit den goeden schat des harten. De menschen hebben door de kunst vele hulpmiddelen uitgevonden om God te danken, als zij de algemeene blijdschap van landen en steden openlijk willen betuigen. Jaarlijksche of bijzondere dankdagen zijn er ingesteld, en na de openlijke dankzegging in de kerk worden de klokken geluid, het geschut afgestoken, vreugdevuren ontstoken, pektonnen gebrand, vuurpijlen in de lucht omhoog gelaten, maaltijden aangericht en aan elkander geschenken gezonden; waanneer iemand dit alles als onnut zoude willen veroordeelen, en al knorrend en morrend wilde afkeuren, zoo iemand zou niet vreemd zijn aan het JUDAS-geslacht, die uit gierigheid de mildadigheid der vrouw berispte, die onzen Heere zalfde en daarop morrend deze vraag eens gierigaards deed: *Waartoe toch dit verlies? Waarom is die zalf niet verkocht en het geld den armen gegeven?* Want niet alles, wat de gierigaard daarvoor acht en uitmaakt, is verlies, omdat hij liever het geld in zijne beurs zoude zien; het strijden voor de armen is soms maar een dekmantel voor zijn gierig hart om zich daaronder te verschuilen, opdat men hem niet zien, noch herkennen zoude voor dengene, die hij is, namelijk een kind des duivels, die Gode zijne eer en lof benijdt. De gierigaard denkt: God kan het wel met minder doen en men konde Hem wel danken met minder onkosten; men konde wel Psalmen zingen en tot Gods lof spreken, zonder dat het geld kost; want de gierigaard is niet zoo zorgvuldig voor zijnen mond en tong, als voor zijne beurs en om geld te sparen; hij is vrij wat ruimer met zijne woorden en lofgezangen, dan met zijne penningen, zoo als hij dan op den dag

van het nieuwe jaar zeer ijverig en bedrijvig uitloopt, om zijnen bekenden een gelukkig nieuwjaar toe te wenschen, 't geen hij niet zoude doen, als het hem geld moest kosten; en evenzoo ruimschoots is hij in het dank brengen aan God, zonder geld uit te geven: immers aan worden komt hij goedkoop, en daarom scheidt hij er ook gemakkelijk van, en hij geeft ze gewillig over, omdat zij hem niet veel kosten; maar geld, dat weet hij wel, is zoo gemakkelijk niet te verkrijgen, daarom bewaart hij dat nauwkeurig; hem dunkt, dat men het zoo haastig niet behoorde uit te geven, al was het dan ook om zulke openlijke bewijzen van dankbaarheid aan God te geven; want hij meent, dat het toch te vergeefs is, en God is daarmede niet gediend. Zulks is alles waar, wanneer die dingen op zich zelve staan en er geen dank des harten noch belijdenis des monds bijkomt, en die dingen slechts gebruikt worden als hulpmiddelen om hart en mond tot dank op te wekken: want indien onze dank daarin blijft berusten, dan is hij van geene waarde. Alle dingen zijn slechts levenlooze offerhanden, bestaande in redelooze schepselen en daarom van geene waarde, wanneer de dank slechts daarin bestaat, daarin smoot en sterft. De beste en edelste verkondiger van Gods lof is des menschen tong, daarom des menschen eere genaamd, omdat God er door vereerd wordt. *Mijne tong zal Uwe gerechtigheid roemen, mijn mond zal Uwen lof verkondigen*, was DAVIDS belofte, als een dankbaar loon aan God, toen Hij door de grootheid zijner barmhartigheden zijne verbrijzelde beenderen geheeld en zijne bedroefde en gewonde ziel van hare bloedige zonden genezen had (Ps. 51); en de Heere JESUS eischte geen ander loon voor de genezing van den ellendigen man, dien Hij van een legioen duivels verlost, waarvan hij bezeten was, dan alleen dit: Ga heen en verkondig, hoe groote dingen u de Heere gedaan heeft en hoe Hij zich over u heeft ontfermd. En die man stelde ook deze betaling niet

uit, maar hij ging heen en begon te verkondigen, wat groote dingen JEZUS hem gedaan had (Matth. 15). Niet, dat de Heere veel werk maakt van woorden, want deze zijn een magere dank en eene slechte, armoedige vergelding voor groote weldaden; *woorden zijn wind*, zegt het spreekwoord, en EPHRAÏM bedroog zich zelve, toen hij zich met wind voedde (Hos. 12 : 2). Zoo bedriegt een mensch zich zelve, als hij God met winderige en ijdele woorden voor alle zijne weldaden meent te kunnen betalen. Maar woorden die uit een dankbaar hart voortkomen, en woorden, die de achterhoede uitmaken, waar het hart de voortogt heeft, zijn geen wind of ijdelheid. Woorden zonder hart zijn leugens, maar woorden uit een goed, oprecht hart zijn waarheid, en *God heeft lust in de waarheid*. Zoo hebben dan zulke woorden groote kracht en zijn bij God en goede menschen hoog geacht. DAVID had zoo vele psalmen en dankliederen niet gemaakt, indien *de woorden zijnsmonds*, gepaard gaande met *de overdenking zijns harten*, niet *wel'ehagelijk* geweest waren voor het aangezicht van God, toen hij Hem prees en dankte als den Rotssteen zijns heils, als zijnen Verlosser en Trooster in eeuwigheid, wetende dat zulke offers des harten, die door den mond worden uitgesproken en opgeofferd, *door Gods Naam te prijzen en Hem groot te maken met gezang van dankzegging, den Heere aangenamer zijn, dan offeranden van ossen en gehoornde dieren* (Ps. 69 : 31, 32). Daarom was hij zeer gewillig en begeerig, om God daarmede te dienen; zijn hart was als eene levende en altijd springende fontein, *om goede redenen optegeven en liefelijke gedichten voorttebrengen*, en zijne tong was *volvaardig, als de pen van een vaardig schrijver* om die uit te brengen en den lof van God te doen klinken; zoodat hij zeer bedroefd was, als hij daarin verhinderd werd, zoo als dikwijls geschiedde bij al zijn omzwerven en vluchten. Toen hij dan dacht, dat hij niet mocht opgaan in het huis des Heeren en Hem loven

in zijne voorhoven, toen zuchtte en treurde hij en konde hij geene vroolijke gezangen maken. Hij dichtte dan treurliederen zoo als Ps. 84. *Hoe liefelijk zijn uwe woningen, o Heere der heirscharen! Mijne ziel bezwijkt van sterk verlangen naar de voorhoven des Heeren; mijn hart roept tot den levenden God, en het is zeer opmerkelijk, wat zijn treurig hart uitriep en klaagde aan den levenden God, namelijk dit: zelfs de musch vindt een huis en de zwaluw een nest voor zich, waar zij hare jonskens legt, bij uwe altaren, Heere der heirscharen, mijn Koning en mijn God!* Zoo zijn dan de musch en de zwaluw gelukkiger dan ik, zegt de treurige ziel, want die mogen bij uw huis en aan uwe altaren komen, daar een nest maken en de jonkskens bij zich hebben, en deze mogen daar op hare wijze met hare onvernunftige stem, U loven en ik moet buitenslands omzwerven en mag aldaar niet komen. *Welgelukzalig zijn zij, die in uw huis wonen; zij prijzen U gestadiglijk* (Ps. 84: 5). En dat zulks de musschen en zwaluwen gebeuren mocht deed hem wee aan zijn hart, en daarom als hij er aan dacht, dat die vogels een geluk hadden, dat hem nu niet te beurt viel, dan wendde hij zich tot andere vogels, die in het wilde omvliegen en op de hooge boomen en cederen nestelen, die gewoon zijn op de hooge toppen en takken van de boomen te zitten, als zij zingen, en van waar hun gezang verder kan gehoord worden; om deze na te volgen, maakte hij liederen *Hamaäloth*, van hooge trappen en toonen en ging Gods lof verbreiden in de groote vergaderingen, waar hij konde komen en in alle gezelschappen van menschen, waarbij hij eenig gehoor konde krijgen. Door de spraak kan de eene mensch zijn hart openbaren aan den anderen, en de bewegingen, die in zijne ziel plaats hebben, kan hij door zijne tong overbrengen in het begrip van een ander. Zoo kan hij Gods lof vermenigvuldigen en anderen opwekken, om met hem God te prijzen. Eene vroolijke vogel helpt

dikwijls door zijn gezang alle anderen aan het zingen en een dankbaar mensch veroorzaakt, dat vele anderen met hem danken en den Heere prijzen, omdat Hij goed is, en omdat zijne goedertierenheid duurt tot in eeuwigheid. Gelijk als bij eene compagnie soldaten, wanneer een soldaat zijn geweer afschiet en daardoor het teeken geeft, of als de trom slaat om te vuren, dan volgt daarin terstond de geheele menigte. Zoo zegt JOHANNES in zijne Openbaring, dat eene stem, uit den troon riep, zeggende: *prijst onzen God!* en terstond werd deze gevolgd van een geluid en gedruisch als van *vele wateren en donderslagen*, zeggende: *Halleluja! want de Almachtige heerscht!* Zoo wordt des Apostels vermaning volbracht, om elkander op te wekken *tot betrachtting van goede werken*, opdat God van velen gedankt en geprezen worde en zijne wonderen van de vaderen aan de kinderen, en van het eene geslacht aan het andere worde overgebracht, opdat zijn lof onsterfelijk zij gelijk zijne daden. Wanneer gij dan uwe ziel hebt verkwikt aan de II. Tafel, en gij in de vergadering van Gods volk komt om den Heere te danken, brengt dan vooral uw hart mede en geeft dat den voorrang en voorgang in de dankzegging, anders is het niet op zijne plaats en kan uwe dankzegging niet aangenaam zijn, want gij slaat den rechten toon niet aan, en uw danklied gaat niet op de rechte wijze. Een ervaren muzikant wordt zeer misnoegd, wanneer hij een goed lied op een slechte wijze hoort zingen; hij heeft er een afkeer van, hij mag het niet hooren. Zoo kunnen uwe dankliederen en dankpsalmen Gode niet behagen, als uw hart er niet mede instemt en gij niet op de rechte wijze zingt. Welke was de reden, dat God zoo misnoegd was over de offeranden der Joden, over hunne *slacht- en brandoffers, over het bloed van varren, lammeren en bokken?* Waarom was Hem *het reukwerk een gruwel?* Waarom waren *de nieuwe manen, sabbathen en verbodsdagen ongerechtigheid?* Waarom haatte Hij de ge-

zette hoogtijden? Waarom waren zij Hem *eene last*, zoodat Hij *moede* geworden was van dien te dragen? Waarom *verbergde hij zijne oogen voor het opheffen hunner handen*, en waarom wilde hij niet hooren, hoe dikwijls zij ook baden en hoezeer zij ook *hunne gebeden vermenigvuldigden?* (Jes. 1). Dit allen waren toch zaken, die de Heere zelf had ingesteld en bevolen, opdat zij hunne dankbaarheid voor al zijne weldaden aan Hem zouden betoonen. Is dan de Heere ontevreden, als men doet wat hij zelf gebiedt? Volstrekt niet; maar het was, omdat zij het alles deden op een verkeerde wijze: het uiterlijk werk was wel dáár, maar het werd niet verricht in dier voege en op die wijze, als God geboden had en zooals het Hem behaagde: het hart was er niet bij; dat was ver van daar en daarom was het gezang geheel van de wijze. Daarenboven, wanneer gij zegt: mijn hart is goed, *mijne ziel maakt groot den Heere, mijn hart verhef ik tot U, o Heer!* bedenkt dan eens oplettend, of het wel waar is, en als gij de *gerechtigheid* en goedheid des Heeren *verkondigt in de groote gemeente* en gij uwe lippen niet bedwingt, maar luidkeels den dank-psalm aanheft, vraagt dan uw eigen geweten eerst ernstig af, of gij wel tot God zoudt durven zeggen: *Heere, Gij weet alle dingen*, Gij weet uit welk een hart het ontspruit! Indien uw hart de voorzanger is van uwe mond, dan zal de Heere een welgevallen hebben in uw loffer. Dan behoort gij het Hem op te dragen en niet te onthouden. Gij kunt nergens uw mond en tong beter toe besteden, dan in den dienst en tot lof van Hem, die ze geschapen heeft, en nergens kan de tong, dat kostelijk lid, dat anders onbedwinglijk is en zoo als JACOBUS zegt, *de geheele wereld ontsteekt, zijnde zelve door de hel aangestoken*, nergens kan zij op een betere wijze werkzaam zijn, en toonen, dat zij eene eer voor u is, dan wanneer zij uwen God en Zaligmaker prijst en eert, want dan zal Hij ook u eeren. Omdat gij zijnen Naam kent en eert, Hem van harte bemint en prijst,

zal Hij ook *bij u zijn in al uwe benauwdheid; Hij zal u verhooren, uithelpen en verheerlijken* (Ps. 91).

XII. Maar als wij nu den Heere, onzen getrouwen God, goede woorden geven, en een psalm ter zijner eere gezongen hebben, dan moeten wij ook goed in het oog houden, dat Hij met *woorden alleen* niet tevreden is, maar dat Hij, tot een teeken van dankbaarheid, een dadelijke, oprechte, hartelijke gehoorzaamheid begeert, die Hij beter acht dan alle offeranden. God te danken met den mond en daarbij te zeggen: mijn hart is goed, en evenwel Hem met de daad onteeren, is dubbel leugen en lastering. Na het zingen van dankpsalmen, even als na de bloezems en bladeren in de lente, verwacht God vruchten, of Hij dreigt met zijn vloek. Als gij zingt: *mijne ziel, loof den Heer*, dan geeft zulks even goed hoop, als de vijgeboom, dien de Heere JESUS van verre vol bladeren zag. Zoo Hij dan bij u komt, als gij zingt: *ik dank u Heer!* en Hij vindt geene vrucht bij u, wat hebt gij dan anders te wachten dan den vloek: *wit u worde geen vrucht meer in der eeuwigheid!* SAMUEL stelde de *gehoorzaamheid* boven de *offerande*, als veel beter (1 Sam. 15). Maar God ziende, dat zulks weinig geacht werd, zegt bij Hos. 6: 6: *Ik heb lust aan weldadigheid en niet aan offerande*, zoodat Hij de godzaligheid en de gehoorzaamheid zoo ver boven de offerande verheft, dat Hij het eene wegneemt en als vernietigt, om het andere in te stellen en ons te leeren, dat zonder weldoen, alles *nietig* en *kwaad* is. Godzaligheid en weldadigheid zijn de vruchten des geloofs, zonder welke het geloof en de dankzegging gelijk zijn aan een dorren boom. Gelijk dan de vruchten den boom kostelijk en prijslijk maken, zoo doen dit ook de goede werken der dankzegging den menseh. Zij volgen uit en op het geloof en zoo komen zij de dankzegging achteraan, daar het geloof en het dankbaar hart moeten voorafgaan. Dan gaat het

hier even als op de bruiloft te Kanaän: de *beste wijn komt het laatst*. Het hart en het geloof kan men niet zien, de kostelijkheid en aangenaamheid daarvan worden geopenbaard door de werken. Wilt gij aangename dankoffers brengen, slacht *geene beesten*: die tijd is voorbij; maar doodt uwe *aardsche leden, diertlijke lusten* en bewegingen: dat gebod is nog van kracht en dat is een offer, dat aangenaam geweest is van het begin der wereld en het zal zijn tot het einde. Brengt geen doode en redelooze, maar levende en redelijke offeranden, want uwe godsdienst is redelijk, en de afschaduwing der onredelijke dierenoffers is verdwenen; want eene redelijke, levende offerande is heilig en Gode welbehagelijk. SALOMONS twintig duizend ossen en al zijne schapen zonder tal, die hij opofferde om God te danken voor den bouw des vermaarden tempels, zijn niet zoo goed als de dooding van ééne zondige lust. De beste lofoffers zijn: onze booze lusten te dooden en ons zelve als een levende offerande aan God op te offeren; eerst ons zelve aan God en dan onze goederen aan de armen, en door aan de armen *offeranden* te geven behaagt men den Heere. Maar als de mond een Psalm zingt en de hand tegelijk een gebod der wet verbreekt, en alzoo de woorden niet overeenkomen met de werken, dan moet noodwendig het gezang zoo onaangenaam worden, alsof iemand goed zong met den mond, maar slecht daarbij speelde en de snaren met zijne hand verbrak. Het is *zeggen en zingen* dat men *God kent*, en het is Hem *verloochen* met de werken. *Goddank! in den mond, en goddeloosheid in de daad onder den schijn van dankbaarheid, vroomheid voor het oog en goddeloosheid van binnen, de gedaante van godzaligheid en de kracht er van verloochenende*, 't geen door God veracht wordt, evenals een boom, die vol bladen maar zonder vruchten is. Het is niets anders dan veel beloven en niets te geven en alzoo is het spotten met God. Gelijk woorden zonder de daad weinig geteld,

ja veracht worden door alle menschen, zoo moeten wij weten, dat zij bij God nog vrij wat lager staan aange- teekend, omdat Hij nauwkeuriger kennis heeft van den toestand des menschen, dan de mensch zelven. God eischt woorden tot zijnen lof en werken tot zijnen dienst. Die Hem de eerste geeft en de andere onthoudt, dien rekent Hij Hem niets te geven. Bij Hem komen zoo wel de aalmoezen in gedachtenis als de gebeden, en de werken meer dan de woorden. Hij acht zich zelven even zooveel vereerd door een vroom huishouder, als door een kerkganger, maar het meest door een die beide in waarheid is, en die het beide doet uit een levendig geloof.

*Wat baat het, dat uw tong
Den Heer met lofzang prijst,
Indien uw leven niets
Dan oneer Hem bewijst!*

Zoodanig Christen gaat aan de Tafel des Heeren, gelijk de Joden in den tempel des Heeren gingen (Jerem. 7 : 3). Hij denkt, dat het genoeg is met den mond te zeggen: *Heere Heere!* en te roepen: *des Heeren tempel is deze!* Hij zegt: ik ben een lidmaat van de gemeente, ik ga ten Avondmaal en daarom zal ik wel zalig worden. De Heere zal echter tot hem zeggen, dat hij *vertrouwt op valsche woorden*, op bloote leugens, die hem zullen bedriegen; want in al die woorden is geen kracht of werkelijkheid. Alle belijdenissen des monds, alle lofzangen en gebeden, welke slechts in woorden bestaan, zijn niets beter dan het napraten van een papegaai. En wat verschilt het, of die woorden gesproken worden door een mensch, die er geen acht op geeft en er niet naar doet, of door een dier, dat er niets van weet? Ja God heeft meer eer van een dier, omdat het een dier zijnde, een menschelijk geluid voorbrengt, dan van hem, die

een mensch zijnde, leeft als een dier; die, zich uitgevende voor een Christen, als een heiden leeft. Zal uwe *dankbaarheid* en *godsdienschtigheid* ten hemel opklimmen en bij God in gedachtenis komen, zoo als de gebeden van CORNELIUS, dan moeten zij gepaard gaan met daden, even als zijne *gebeden* en *aalmoezen*. Want voorzeker, hetgeen zoo hoog zal klimmen, moet ook hooger vlucht hebben dan het redelooze gedierte; en aardsche menschen, die niet hooger gaan dan de aarde, die op wat de aarde geeft vertrouwen, niets anders dan aardsche dingen bedenken en daarom ook niets zoeken dan aardsche dingen, kunnen Gode niet behagen. Hij, die Gode een aangename dank zal toebrengen, moet zijn hart tot God opheffen en *zijne wandel moet in den hemel zijn*.

XIII. Het zijn dus niet allen dankbare Christenen, die na het vieren van het H. Avondmaal een dankpsalm zingen; gelijk zij ook niet allen ABRAHAMS kinderen waren, die zeiden, *dat zij ABRAHAM tot eenen vader hadden, want ABRAHAMS kinderen doen ABRAHAMS werken*. Zoo zijn zij dan niet allen Christenen, die den Naam van CHRISTUS noemen, en niet allen geloovigen die zeggen: *ik geloof in JEZUS CHRISTUS*. Zij dienen niet allen den Heere CHRISTUS, die zeggen, dat Hij hun lieve Heere is. Zij zijn niet allen erfgenamen des hemels, die daar bidden: *onze Vader, die in de hemelen zijt*, noch ook allen onderdanen van CHRISTUS, die van zijn Koninkrijk roemen. Immers het Koninkrijk Gods is niet gelegen *in woorden*, al waren die ook zoo zoet als honig en schoon als paarden; zoodanige roem is ijdel. Het Koninkrijk Gods bestaat in *kracht* (1 Kor. 4: 20). De Christenen moeten toonen, dat zij gehoorzame onderdanen zijn van het Koninkrijk van CHRISTUS, geestelijke krijgslieden, niet door *fraai te spreken* met opgesmukte woorden, maar door *goed te doen* en met *kracht* goede werken voor te staan. Hier geldt de belijdenis desmonds, en de uiterlijke *gedaante der godzaligheid*

niet, maar de kracht. Immers onze Koning CHRISTUS is niet verschenen met sierlijke woorden, met een schoonen schijn of uiterlijken pronk, welke de lichamelijke oogen streelt, hij was geen aardsch koning, zoo als de vleesche-lijk gezinde Joden verwachten; *zijn Koninkrijk is niet van deze wereld*, noch komt met uiterlijk gelaat, zoodat men zeggen zonde: *ziet hier of ziet daar is het; maar het is binnen* in den mensch en openbaart zich in de *kracht* der godzaligheid en in een heilig leven. CHRISTUS openbaarde zich door *krachtige werken*, die niemand Hem konde na-doen. *Hij was krachtig in woorden en in werken voor God en voor al het volk* (Luk. 24: 19). De Farizeeën hadden slechts bloote woorden en gezegden, *zij zeggen het en doen het niet* (Matth. 23: 3). Maar Hij voegde zijne *werken* bij zijne woorden, en alzoo bewees Hij krachtig, dat Hij de CHRISTUS, de Zoon van God was. Zoo moeten ook de Christenen doen; zij moeten met de werken bewijzen, dat zij *Christenen, zonen en dochters van God zijn*, opdat alzoo moge blijken, dat het volk is als de *Koning* en dat de kracht van het hoofd nederdaalt in het lichaam en in alle leden. Omdat nu deze Koning niet houdt van goede woorden zonder werken en omdat al zijne onderdanen *zoo* moeten wandelen, als Hij gewandeld heeft (1 Joh. 2: 6), zoo moeten zij ook, even als Hij, hunne woorden bekrachtigen door hunne werken. Hij sprak en predikte veel, *niet met woorden, die de menschelijke wijsheid leert, maar als machthebbende zoodat zijn woord was met kracht*. Zoo hebben ook gedaan zijne dienaars en gezanten, de Profeten en Apostelen, die meest geringe lieden zijn geweest, herders en visschers; zij hebben het Koninkrijk van CHRISTUS niet bevorderd door schoone woorden, maar door *kracht en betoening des Geestes*. Het Evangelie van dit Koninkrijk heeft zoo weinig opgepronkte woorden van menschelijke welsprekendheid, dat het door de vleeschelijke menschen voor dwaasheid wordt gehouden, daar het echter inderdaad is

de wijsheid Gods, en de kracht Gods tot zaligheid voor allen, de gelooven (Rom. 1: 16). Zij zijn dan geene ware kinderen van dit Koninkrijk, die eene groote vertooning maken van heiligheid, en werkelijk *gelijk zijn aan de gepleisterde graven*; maar zij zijn het, die de verborgenheid des geloofs houden in een goed geweten, en die rein zijn van harte en zuiver van handen, hebbende een levend geloof, *krachtig werkende door de liefde*. Door zulk een geloof *woont en leeft CHRISTUS in de harten* van zijn volk en heeft daar zijn Koninkrijk. Door de liefde als *door den band der volkomenheid*, worden de onderdanen van dit Koninkrijk met elkander vereenigd en gevormd tot een geestelijk priesterschap. Door ijdele woorden verkrijgt men niet meer dan ijdele eer, welke als eene bloem des velds vergaat, en zulke ijdele eer is aan de burgers van dit Koninkrijk ontzegd en verboden; zij mogen die niet zoeken; zij, die *de eer van menschen zoeken*, kunnen de heerlijkheid van dit Koninkrijk niet beërven. Hier verkrijgt men eene onvergankelijke eer, eene onverwelkelijke kroon, en die is met bloote woorden niet te halen. De goederen van dezen Koning, welke Hij aan zijne onderdanen en zijne gasten aan zijne H. Tafel mededeelt en mildelijk schenkt, zijn niet zoodanig, dat men daarvan met een praatje eigenaar wordt; het zijn *gerechtigheid, vrede en blijdschap door den H. Geest* (Rom. 14: 17). Dat zijn zaken, waartoe groote kracht noodig is, welke men moet betoonen door *zób te spreken en zób te doen* als in Jak. 2: 12 wordt beschreven. Met woorden zonder werken zal men de vijanden van dit rijk, *de poorten der hel, de oversten, machtigen en geweldigen dezer eeuw niet tegenstaan, noch de wereld, die in het booze ligt, overwinnen kunnen. Men moet sterk zijn, zal men den booze overwinnen, zijn eigen vleesch kruizigen en de begeerlijkheden dooden*; daar komen schoone woorden en sierlijke redeneeringen niet te pas; hier moeten geestelijke krijgswapenen zijn, *krachtig in God*. Het is de aard van den

satan, om van buiten schoon te schijnen en van binnen boos te zijn, veel te beloven met woorden maar met der daad niets te geven. Al zijn glans en heerlijkheid is een ijdel spook en het is ook de aard van zijne dienaars om zich te veranderen in Engelen des lichts, en anders te schijnen dan zij zijn. Zoo als men in het Pausdom de arme verdoolde menschen den hemel belooft en hen van hier zendt naar het vagevuur, dat ze zelve bekennen, dat bij de hel is (ja, naar hunne beschrijving is het het helsche vuur zelf, want zij zeggen, dat het hetzelfde vuur is, waardoor de verdoemden eeuwig gestraft worden, en dat het vol duivels is, die de zielen pijnigen). Zoo belooft de satan den mensch groot geluk en brengt hem eindelijk, waar hij zelf is, in de eeuwige pijn. Aan deze mogen wij immers niet gelijk zijn; alzoo moet onze dankbaarheid en onze godsdienstigheid niet in schijn van woorden, maar in kracht en in werken bestaan, anders hadden de huichelaars de beste kans en het beste deel, en dan zouden de Farizeën de beste kinderen van God geweest zijn, die het hoofd lieten hangen als eene bies, en de H. Schrift op de zoomen van hun kleed droegen. Zoo moet men zich dan ook niet vergapen aan de fraaie woorden en den schoonen schijn van de hedendaagsche Farizeën, onder welke gezindheid zij ook mogen schuilen. De Kapucyners en boetvaardigen in het Pausdom, die de Socinianen nog verre overtreffen in schijn van godsdienstigheid en in *het lichaam niet te sparen*, en allen die hunne godsdienstigheid stellen in *'tgeen voor oogen is*, zouden dan den voorrang moeten hebben, en zoo zoude men den *satan* voor een *engel des lichts* moeten houden, als men wilde *oordeelen naar het aanzien*. En zijn er dan bij u, die ten H. Avondmaal zijt geweest en den Heer danken, meer dan met woorden? Vraagt men u naar uwe belijdenis, ieder zal zeggen, *ik ben een Christen*, maar dat te zeggen is in dezen tijd en hier te lande zeer gemakkelijk. In Turkije is het gevaarlijk, en vroe-

ger was er een doodvonnis opgesteld, als iemand zeide: *ik ben een Christen*; dan schreef men in het vonnis en op het opschrift niet meer dan dit: *deze is een Christen*, en zoo bracht men hem ter dood, maar daar hebt gij nu geen nood van. Gij kunt het nu vrijuit zeggen, zonder daarover eenig ongemak te verwachten; maar bij den God der Christenen baat het bloote zeggen niet; dus, wat blijk, wat bewijs hebt gij? Welke kracht des geloofs? Welke kracht van vertrouwen op God en niet op menschen; op den dood van CHRISTUS en niet op eigen verdiensten? Welke kracht der godzaligheid? Welken ijver in het lezen en hooren van Gods woord, welke vrees voor God? Welke broederlijke liefde, barmhartigheid, langmoedigheid, matigheid, gerechtigheid? Welke nedrigheid, ootmoedigheid en Christelijken wandel wordt in u bespeurd? Was het te doen met pronken naar de mode, met brassen en zwelgen, groote glazen uit te drinken, en was zulks een teeken van een goed Christen, dan zoude er veel goed en weinig kwaad zijn. Maar wat baat de naam van Christen voor iemand, die onchristelijk leeft? Even zoo weinig, als het een arme kan helpen, dat hij *rijkaard* heet, of dat hij den bijnaam van Koning of Prins heeft en bij dien naam goed bekend is, daar toch iedereen weet, dat hij arm is en dat hij niets heeft, dat naar zijnen naam gelijkt. De trage en ontrouwe dienstknecht in het Evangelie deed niets dan er over praten, hoe hij zijn talent had ontvangen, hoe hij het had bewaard, hoe hij het nu weerom bracht en waarvoor hij zijnen heer hield, maar al deze woorden konden hem niets baten; de Heere wilde zaken en geene woorden, en daarom moest de luijaard met al zijn praten naar de *buitenste duisternis*, waar hem geen van zijne woorden te pas komen of eenigen troost verschaffen. Spreek zoo fraai als gij maar wilt, leef naar uwe eigene zinnelijkheid of naar de gewoonte der wereld, burgerlijk, eerlijk voor de menschen en bezit geen

geloof, geen heiligende kracht van godzaligheid: al uwe woorden zullen niet beter zijn, dan *de begeerten des luiaards: zij zullen u dooden, omdat uwe handen weigeren te werken.* Wij zijn nu aan de Tafel des Heeren geweest; indien wij nu door die geestelijke spijs ook geestelijke kracht hebben ontvangen, dan is het voor ons een gelukkige maaltijd geweest. ELIZA ging door de kracht van een geroost brood, dat hij gegeten en eene kruik water, dat hij gedronken had, veertig dagen en veertig nachten, tot aan den berg Gods, Horeb. Welke groote kracht moesten wij dan niet wegdragen van dat levende brood, van het eten van het lichaam van CHRISTUS en het drinken van zijn bloed, welke de ware spijs en drank des levens zijn? *Wie in mij blijft, draagt veel vrucht* zegt de Heere! Is zulks waarachtig, hoe weinig ware Christenen zijn er dan onder ons; immers de meesten dragen weinig vrucht! Velen zijn koud en als bevroren en verstorven, hebbende den naam dat zij leven en waarlijk zij zijn dood. Anderen zijn lauw en leven gerust daar heen, zij houden het met de kerk, gaan ook aan het Avondmaal, het zijn burgerlijke lieden, men weet niets van hen te zeggen, of men moest ze juist alleen bespieden; dan zijn zij dikwijls anders, dan men verwacht had; zij gaan stil door de wereld, komen eindelijk aan het einde en sterven zoo gerust, als zij geleefd hebben, en indien iemand twijfelde aan hunne zaligheid van dien zoude men zekerlijk wel durven zeggen, dat hij zondigde tegen de liefde, daar nogtans de Heere bedreigd heeft, dat Hij zulke lauwen als walgelijk uit zijn mond zoude *spuwen.*

XIV. Maar *waarmede zal ik den Heere tegenkomen en mij bukken voor den hoogen God, om mij dankbaar aan Hem te betoonen? Wat zal ik dan den Heere vergelden, wat eischt Hij voor al deze weldaden, die mij in het II. Avondmaal verzegeld zijn? Hij heeft u bekend gemaakt o mensch, wat goed is en wat Hij van u eischt.*

Zijn er nog niet in ieders hart veel overblijfsels der zonde, booze lusten en *besmettingen des vleesches en des geestes, die te verfoeien zijn?* Omdat ons nu zulke groote en dierbare beloften in het H. Avondmaal geschonken en verzegeld zijn, opdat wij *daardoor der goddelijke natuur zouden deelachtig worden, ontvloten zijnde van het verderf, dat in de wereld is door de begeerlijkheid,* daarom is het noodig, dat wij, volgens de vermaningen, die uit kracht van de verzegelde beloften aan ons gedaan worden, *ons zelven reinigen van de besmetting des vleesches en des geestes en de heiligmaking volbrengen in de vreeze Gods* (11 Kor. 7 : 1). Deze beloften, namelijk dat God onze Vader is door JEZUS CHRISTUS en ons om den wille van CHRISTUS lijden en sterven tot zijne zonen en dochteren heeft aangenomen, en hetwelk ons in het H. Avondmaal bevestigd wordt door zichtbare panden, deze beloften, zegt de Apostel, eischen zulks van ons: en dit is zoo gewis, dat het niet alleen onze schuldige plicht is, welken wij moeten betrachten, maar het licht ook in den aard en de beoefening van allen, die deze beloften aannemen en daarop aan het H. Avondmaal des Heeren gaan, om zich zelven te reinigen. Immers de Apostel JOHANNES zegt: *een ieder die deze hoop op Hem heeft, namelijk, dat hij den Heere CHRISTUS zal zien gelijk Hij is, en aan Hem zal gelijk zijn in heerlijkheid, die reinigt zich zelven, gelijk Hij rein is* (1 Joh. 3 : 2, 3). Wij zeggen immers allen, dat wij hopen zalig te worden, dat *wij hier geen blijvende stad hebben, maar die stad verwachten, welke fundamenten heeft, waarvan God de Kunstenaar en Bouwmeester is;* wij weten zeker, zoo spreken wij, dat wij van hier moeten, dat wij hier niet kunnen blijven, en dus hopen wij op den hemel; ja, wij gaan daarom aan de Tafel van JEZUS CHRISTUS en ontvangen pand en zegel, dat wij den Heere JEZUS CHRISTUS eens zullen zien in zijne heerlijkheid en *aan Hem zullen gelijk worden;* dat Hij daarom is gekruist en gestorven,

zijn lichaam heeft laten verbreken en zijn bloed vergieten om ons de zaligheid te doen bederven. Indien zulks waarlijk zoo is en geen bloot zeggen, indien wij waarlijk deze hope hebben, dan zal zulks daaruit duidelijk blijken, dat wij *ons zelven reinigen*, gelijk Hij rein is, die ons de zaligheid verworven en de hoop daarop gegeven heeft. Wanneer wij dus zulks niet doen, dan blijkt het, dat onze hoop bedriegelijk is, even als de hoop eens huichelaars, als een spinneweb, of als een gebroken tand of verstuite voet, waarvan men geen nut heeft; dan toonen wij, dat wij onze hoop niet hebben *op Hem, in wien alle beloften Gods zijn ja en amen, en op wien wij vast kunnen vertrouwen, want de zaligheid is geenen anderen, en Hij maakt volkomen zalig, allen die door Hem tot God gaan.* Integendeel toonen wij, dat wij onze hoop hebben op iets anders, ons deel zoeken in de wereld, die evenwel haastig voorbij gaat, waaruit wij spoedig zullen moeten vertrekken, waarmede al onze hoop ter neder ligt, en zoo zullen wij het ons voor eeuwig beklagen, dat wij zoo dwaas geweest zijn, dat wij al ons geluk verwacht hebben van datgeen, wat zelf niet gelukkig was en ons derhalve niet gelukkig konde maken, en zoo zal er aan onze klacht nooit een einde zijn, en zoo is onze hoop geheel verdwenen. Wie dan waarlijk deze hoop op CHRISTUS heeft, daarvan belijdenis doet in het H. Avondmaal, die *reinigt zich zelven*; even als een fatsoenlijk man, die zijne beste kleederen aangetrokken hebbende om naar het raadhuys of ter bruiloft te gaan, indien hij onderweg onverhoeds in een plas treedt of in het slijk en daar niet zoo vuil durft komen, dadelijk naar een middel zoekt om zich te reinigen. Hij dan, die deze hoop heeft, dat hij bij den Heere CHRISTUS in zijn Koninkrijk zal komen, met Hem zitten in het oordeel om de *wereld te oordeelen* en met Hem ingaan in de eeuwige bruiloft, in dat heerlijk gezelschap der hemelsche heirscharen, deze, wanneer hij eenige vlek of vuiligheid aan zijne ziel bespeurt,

omdat hij gevallen is in eenig slijk der onreinheid, is beschaamd, durft zijne oogen niet ten hemel opheffen, noch denken om daarin te komen, wanneer die onreinheid nog niet weg is, en daarom doet hij al wat hij kan om die af te wasschen, en zich zelven welbehagelijk aan den Heere voor te stellen.

Maar zult gij zeggen, hoe moet ik dat verstaan: *Laat ons ons zelven reinigen*, zegt PAULUS; *hij reinigt zich zelven*, zegt JOHANNES; heeft dan de mensch die kracht van zich zelven en komt dat uit zijne natuur en aangeboren aard? Is zulks zijn eigen werk? Is het niet *de Heere, die de kinderen Israëls reinigt?* Is het niet *het bloed van CHRISTUS, dat ons reinigt van alle zonden?* Hoe zeggen dan PAULUS en JOHANNES, dat wij het zelven doen?

Hierop hebben wij reeds elders geantwoord, en aangetoond, dat zulks beide waarheid is; dat het Gods werk en ook ons werk is. Is de zonde in eene schuld, en deze wordt volkomen uitgedelgd en voldaan door het bloed van CHRISTUS; maar in de zonde is ook een smet; deze blijft ons al ons leven aanhangen, en hiertegen zendt ons de Heere CHRISTUS zijnen geest, en wij, dien geest ontvangen hebbende, worden daardoor levend gemaakt en reinigen ons zelven. De aanvang, voortgang en voleinding van dit werk is dan van God, uit genade, om CHRISTUS wil; echter alzoo, dat Hij zulks niet doet buiten en zonder ons, maar in en door ons, zoodat Hij maakt, dat wij ons zelven reinigen en daartoe wekt Hij ons op, door onderwijs en vermaning. *Hij werkt in ons het willen en het werken, zoodat wij onze eigene zaligheid uitwerken* door zijne kracht, die in ons werkt. Niet in zulken zin, als of alleen *de bekwaamheid* van God zoude zijn, en *de daad en de uitwerking* er van door ons zoude komen, neen, maar de kracht die wij hebben en het gebruik dat wij er van maken is beide van God. (Zonder Mij kunt gij niets doen). Vóór onze wedergeboorte zijn

wij dood door de misdaden en de zonden (Efez. 2: 1); vijanden door het verstand in de booze werken (Koloss. 1: 21). Wanneer gij met zoodanig mensch spreekt over de geestelijke reiniging, dan verstaat hij u niet en weet niet wat het is; het is even alsof gij tot eenen doode spreekt: staat op en wandel! Hij heeft er geen verstand van, het schijnt hem eene dwaasheid toe; ook heeft hij er geen lust of kracht toe, hij wil het niet doen, en hij kan ook niet (Rom. 8: 7), en het goede dat hij doet, doet hij niet uit het geloof en alzoo kan het Gode niet behagen, maar 't is zonde. Na onze wedergeboorte echter zijn wij levend, hebben den geest des levens, die krachtig in ons werkt, waardoor wij gaan en wandelen in de wegen Gods, en wanneer wij de nog in ons overblijvende onreinheid der zonde zien, dan hebben wij daarover een oprecht mishagen en misnoegen, en zoeken die *alzo af te leggen en weg te doen van voor de oogen des Heeren*. Wanneer wij alzoo zien op den Heere JEZUS, die volmaakt rein, heilig, onnoozel en onbesmet is, dan zoeken wij Hem te behagen en aan Hem gelijkvormig te worden, opdat Hij door ons verheerlijkt worde en wij Hem aange-naam mogen zijn. Even als de hovelingen hunnen Koning in alles zoeken na te volgen om hem te behagen, zoo nemen ook de ware Christenen geen zondig en onrein mensch ten voorbeeld, maar CHRISTUS, waaraan hun het meest gelegen is; niet dat zij denken, dat zij ooit hier op aarde, zoo rein zullen worden, als CHRISTUS is, maar *zij jagen er naar*. Gelijk een school-kind, dat leert schrijven en een net en kunstig voorschrift van den meester heeft, alle de letters namaakt, die daarin staan, en ze even net en goed tracht te maken als zij op het voorschrift staan, en al is hem zulks ook niet mogelijk echter toch zijn best doet; zoo trachten ook de geloovigen alle goede werken na te doen, die CHRISTUS hun heeft voorgedaan, en *zoo te wandelen als*

Hij gewandeld heeft, in matigheid, rechtvaardigheid, godzaligheid en heiligheid; en, al kunnen zij zulks zóó niet doen, als CHRISTUS die gedaan en hun voorgeschreven heeft, zij trachten er evenwel naar en volgen geen ander voorschrift, dan dat hetwelk hij hun gegeven heeft; zij volgen geenzins de loop dezer eeuw, de modes en gewoonten van wereldsche en aardschgezinde menschen, het voorbeeld van grooten of naburen: deze alle houden zij voor dwaallichten, wanneer zij afwijken van den vasten regel Gods, en de heiligen, die op aarde zijn of geweest zijn en vermaard zijn in het boek Gods, volgen zij zoover na, als deze CHRISTUS gevolgd hebben en daarom denken zij nooit, dat zij heilig genoeg, nu reeds volmaakt en ver genoeg gekomen zijn, daar zij zich zelve nooit zoo rein bevinden, als CHRISTUS is.

XV. Zoo is dan de zalige hoop op die heerlijke goederen, welke ons in het H. Avondmaal verzegeld worden, een krachtige hoop, welke maakt, dat de mensch zorgvuldig tracht om aan God te behagen en zich zelve te reinigen. PAULUS, *die hoop had op God, dat er eene opstanding der dooden zoude zijn*, dat hij zelf zoude opstaan en met zijn eigen oogen CHRISTUS zijnen Verlosser zien en aan Hem gelijk zijn in heerlijkheid, be-tuigt, dat deze hoop zoodanige macht over hem had, *dat hij zich zelve gedurig oefende, om altijd een ongerlijk geweten te hebben voor God en de menschen* (Hand. 24 : 15, 16). *De zalige hoop welke de geloovigen hebben op de verschijning des grooten Gods en Zaligmaker JESUS CHRISTUS in zijne heerlijkheid, maakt hen ijverig om alle goddeloosheid en wereldsche begeertlijkheden te ver-zaken, matiglijk en rechtvaardiglijk en godzaliglijk te leven in deze tegenwoordige wereld* (Tit. 2 : 12, 15). En zulks niet zonder reden; immers, deze hoop, die zij op CHRISTUS hebben, maakt, dat zij zich gedurig tot Hem be-given, omdat zij al hun heil van Hem verwachten.

Wanneer er iemand is, van wien gij veel goeds en eene rijke erfenis verwacht, dan houdt gij hem tot vriend en handelt gaarne naar zijnen zin. Wanneer gij hem te eten noodigt, maakt gij gaarne smakelijke spijs voor hem, zoo als hij die gaarne eet; gij ziet gaarne, dat alles rein en naar zijnen zin is; want zegt gij: *de goede dag zal eens terug komen*; er is mij veel aan des mans gunst gelegen. Overweegt nu eens welk een rijk erfgoed de geloovigen van CHRISTUS verwachten, 't welk voor hen in den hemel is weggelegd, en waarvan Hij hun het zegel geeft in het H. Avondmaal; dan zult gij gemakkelijk beseffen, waarom die menschen zoo weinig houden van de wereld, die *met al hare begeerlijkheden voorbijgaat*; gij zult begrijpen, waarom zij zoo geneigd zijn om den wil van CHRISTUS te leeren en te doen, want zij weten, dat Hij een goed Leermeester is, die hen leert wat recht en Gode aangenaam is. Kinderen, die een zindelijke meester of onderwijzeres hebben, die hun altijd inplant, hoe leelijk de slordigheid en morsigheid staan, en hoe fraai het staat, dat men zijn lichaam en kleederen rein houdt, zullen van lieverlede de lessen navolgen, vooral wanneer men hun gedurig daarin goed voorgaat. Zoodanigen leermeester hebben de geloovigen aan CHRISTUS, die *rein* is en hen onderwijst in de geestelijke reinheid en daarin ten voorbeeld strekt. Zoodanige onderwijzeres is de gemeente van CHRISTUS, zijne reine en heerlijke bruid. Deze hoop verwekt ook in hen een reinen aard, en, om zoo te spreken, eene geestelijke natuur; want het is eene levende hoop, die hen levend maakt en alle doodelijke onreinheid doet haten. Bij kinderen, die van aard morsig, lui en traag zijn, al leert men hen ook nog zoo veel van orde en reinheid, *gaat de natuur boven de leer*; al wascht men *eene zeuge* ook nog zoo schoon, zij *zal telkens wederkeren tot de wenteling in het slijk*. Bestraft vuile dronkaards, hoereerders, spotters, kwaadsprekers, die het, zooals men zegt, in den aard ligt, gierigaards, die

het reeds in 't gebeente hebben, zooveel als gij wilt, het is aan een doovemans deur geklopt: *gij geeft het heilige den honden en werpt uwe paarlen voor de zwijnen.* Zij echter, die door deze levende hoop veranderd zijn in hun gemoed, een nieuwen aard gekregen en den nieuwen mensch aangedaan hebben, zijn *der goddelijke natuur deelachtig geworden*, en daarom vlieden zij alle onreinheid; want *zij zijn uit God geboren*, en hebben een reinen Vader, zoodat zij schroomen en zich schamen om voor zijne *heilige oogen* eenige onreinheid te bedrijven. Een goed kind zoekt altijd zijn vader te behagen, en vreest hem te vertoornen. Het durft niet vuil en morsig voor hem komen; evenzoo trachten ook de geloovigen, als rechtgeaarde kinderen Gods, zich te reinigen, opdat zij hunnen Vader aangenaam mogen zijn; en zulks te meer, omdat zij weten, met welke groote moeite en kosten, hun Vader hen gereinigd heeft, zoodat Hij het dierbaar bloed van zijn eeniggeboren Zoon daaraan heeft besteed, *en Hij hen zoo lief heeft gehad, dat Hij hen van hunne zonden heeft gewasschen in zijn bloed.* Indien iemand vele onkosten heeft aangewend om zijn kleed of zijn huis te reinigen, dan zal hij het niet gaarne wederom bezoedelen, maar zeggen, dat het hem van schoonmaken te veel moeite en geld gekost heeft om het zoo licht weder vuil te maken; daarom zegt een goede huisvrouw, dat men even zoo wel moet zorgen om een ding schoon te houden, als om het schoon te maken, en ziet daarom niet gaarne, dat men met vuile voeten loopt over hetgeen zij met groote moeite gereinigd heeft. Zoo denkt een kind van God ook: zoude ik mijne ziel zoo gaan besmetten met deze of die zonde, daar zij meer aan reiniging gekost heeft, dan de geheele wereld waard is! Zoude ik dat kostelijk bloed van CHRISTUS, waardoor ik gewasschen ben, zoo gering achten? — Zoude ik *den arbeid der ziele van CHRISTUS*, zoo gering schatten? Zulks zoude Hij met recht ten zeerste kwalijk nemen, daarover op mij vertoorn

worden en waar zoude ik dan heen gaan, want al mijne hoop en troost rusten op Hem! Zij hebben ook een reinen Geest, die hen gedurig reinigt en tot reinheid aanspoort, *de Geest die in hen woont heeft lust aan reinheid*; de Geest, die deze hoop der heerlijkheid in hen gewrocht heeft, is *de Geest der heiligmaking*. De satan, *de geest, die krachtig werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid*, is een onreine geest, die zijne kinderen aanspoort, om alle *onreinheid gieriglijk te bedrijven*; hij doet hen worstelen in het slijk der zonde en wroeten in de vuile aarde; maar de Geest van CHRISTUS is een hoogere Geest, die hen doet zoeken naar en denken aan de hoogere dingen, en gelijk DANIEL, omdat hij een voortreffelijker geest had dan anderen, zich niet wilde *verontreinigen door des Konings spijs en drank*, zoo willen ook deze lieden, die door zulk een hooger Geest gedreven worden, zich niet besmetten door onreine brasserie, dronkenschap, dartel- en ijdelheid der wereld. Immers zij kennen al die vuilheid, weten, hoe leelijk zij is. Morsige lieden weten dikwijls niet, dat de morsigheid zoo leelijk staat, zijn daarvan niet afkeerig, omdat zij die niet als vuil kennen, of omdat zij te lui zijn en de moeite niet willen doen om zich te reinigen; *morsigheid*, zeggen zij, *is gemakkelijk*, want zij vinden er gemak in, zoodat zij zich zoo nauwkeurig niet wachten voor losbandigheid, ijdelheid, zot geklap, en dat zij zich zelven steeds weten te voegen naar het gezelschap, waar zij bij zijn, daarop zoo nauw niet zien en het zoo nauw niet nemen; want zulks houden zij voor fijmelarij en viesheid. Maar de geloovigen, wetende, welke afgrijselijke vuilheid die zonde is, welke anderen zoo gemakkelijk en vermakelijk toeschijnt, zijn daarvoor bevreesd en vlieden haar als MOZES den staf, die in een draak veranderd was. Kinderen die geen slangen kennen, zouden kunnen denken, dat het aardige diertjes zijn, en er wel mede willen spelen, maar lieden, die ze kennen, zullen ze

trachten te dooden. Zoo ook zij, die kinderen zijn in het verstand en mannen in de boosheid, scheppen vermaak in hunne zonden, niet wetende, dat zij zoo doodelijk zijn; maar zij, die *kinderen in de boosheid en mannen in het verstand zijn*, zoo als PAULUS de Christenen wil hebben, weten goed welk doodelijk vergif er in is, en daarom zijn zij bevreesd, om ze aan te raken; zij hebben een *rein hart*, want, *omdat zij den Heere zullen zien*, zoo volgt daaruit, dat zij *rein van harte zijn*, en alzo trachten zij zich ook rein te bewaren. Gelijk *een goed mensch goede dingen voortbrengt uit den goeden schat zijns harten*, zoo mogen wij ook zeggen, dat een rein mensch reine dingen voortbrengt uit den reinen schat zijns harten. Ook zijn zij van een hoogen staat, van een heerlijk beroep en uitmuntende waardigheid, welke de wereld ziet noch kent, omdat zij al hare hooge staten en waardigheden te boven gaan. Een aanzienlijk man zal zich schamen om met een vuil en slordig kleed over straat te gaan, vreezende dat hij zal bespot worden en zijn achting verliezen. Niemand doet gaarne iets, dat tot zijne vernedering en tot merkelijke oneer van zijnen stand kan verstrekken. De rechte Christenen zijn van den hoogsten adel en van het edelste geslacht, geboren uit den Koning aller koningen, en niet van den lagen adel of alleen titel-heeren, maar *Koningen en Priesters Gods, zonen en dochters van den Allerhoogste*, rijk en machtig, bezittende schatten en kleinodiën, welke voor geen geld te koop zijn, en verwachtende een erfgoed, dat onbegrijpelijk en een koninkrijk, dat onwaardeerbaar is, en waarbij al de heerlijkheid der wereld verdwijnt als eene schaduw en minder van waarde is, dan een grasje op het veld. Zij zijn verzekerd, dat dit erfgoed hun niet zal ontgaan, dat het hun niet zal worden ontmaakt, en niet kan onderkroopen, geroofd of weggenomen worden. Zij zijn reeds *kinderen en erfgenamen*, in hope zalig, en-door den H.

Geest, den Geest der waarheid, verzegeld geworden tot den dag hunner verlossing. Eindelijk weten zij ook, dat, gelijk zeer aanzienlijke personen veel aankijk hebben, zij ook even als Koningen en erfgenamen des hoo-gen hemels, vele oogen op zich hebben. Gods oogen zijn op hen, als op zijne lievelingen; hoe zouden zij dan eenige onreinheid plegen en *zondigen tegen God?* (Gen. 39: 9.) De Heere CHRISTUS ziet op hen met een bijzonder oog, als op zijne bruid, die hij zoo uitnemend lief heeft, die Hij met zijne sterke hand uit het geweld hunner vijanden verlost door zijn lijden en sterven, als door een onwaardeerbaar rantsoen vrijgekocht, door zijn eigen bloed verkregen en gewasschen heeft; hoe zouden zij dan niet trachten om wel behagelijk voor zijne oogen te wandelen? De heilige Engelen zien op hen, als op hunne mededienstknechten, ja als op de zulken, *die de zaligheid zullen beërven, tot wier dienst zij daarom uitgezonden worden en rondom dewelke zij zich moeten legeren; die zij op hunne handen moeten dragen, opdat zij hunnen voet aan geen steen slooten; over wier bekeering en geluk, die heerlijke geesten verblijd zijn.* Zouden dan zulke lieden, die weten, dat zij nacht en dag zulk heerlijk gezelschap rondom zich hebben, geen zorg dragen om zich zelve te reinigen? De satan heeft ook gedurig het oog op hen, een oog vol nijd en spijt, toorn en grimmigheid, lettende op al hunne gangen, op al hun doen en laten, op al hunne handelingen, in het openbaar en in het verborgen, op het allernauwkeurigst bespiedende, of hij ook iets kan vinden om hen te beschuldigen voor God, *rondom hen gaande als een brieschende leeuw, zoekende wien van hen hij zoude mogen verslinden.* De wereldsche menschen zien op hen, als op een bijzonder soort van menschen, die niet willen leven *volgens den loop dezer wereld*, welke zij daarom haten, en gestadig in het oog hebben om te zien, of zij niet iets spreken of doen, waarover

zij hen zouden kunnen belasteren en uitmaken, of uitlachen en bespotten. Hoe zouden dan niet zulke lieden, voorzichtig wandelen om aan niemand aanstoot te geven! Zal niet een eerlijk, aanzienlijk man zich wachten om eenige ongemaniërdheid op straat te bedrijven, teneinde alzoö het gemeen niet op het lijf te krijgen, of door de kinderen nageroepen te worden? Zal dan ook niet een Christen zich steeds rein en stichtelijk gedragen, wetende, dat er zoo velen zijn, die op hem letten? Hoe vele zwakken zijn er ook niet, die op het punt zijn om van de duisternis tot het licht over te gaan, of die pas beginnen met melk gevoed te worden, die ook al gedurig het oog slaan op hen, die reeds *roemen in de hoop der heerlijkheid*. Zoo zij dan eenige onreinheid aan dezen zagen, zouden zij daardoor niet voor het hoofd gestoten, of terug worden gehouden? Licht zouden zij die geestelijke morsigheid navolgen, denkende, dat er geen kwaad in stak, omdat zij het ook in hen gezien hebben, en zoo zouden zij dezen zwakken een hinderpaal in den weg leggen en *hen doen struikelen in de wet*. Eindelijk zien zij allen op elkanderen, tot *ontsteking der liefde en der goede werken*; laat ons dan ook zorgvuldig zijn om elkander in alle reinheid voor te gaan, daartoe te vermanen, zoolang wij hier zijn en *zoo lang het heden genaamd wordt, omdat wij weten, dat de dag nadert*, waarop wij zullen verschijnen voor den Heere CHRISTUS, geestelijk versierd zijnde, *als een bruid op den trouwdag*, en zoo zeeke ieder onzer zijne vermaningen te bekrachtigen door eigen voorbeeld en voorgang.

XVI. Omdat het nu een vaste regel is, dat ieder Christen, die deze hoop heeft, dat hij CHRISTUS zoo zeker in den hemel zal zien, als hij hier in het H. Avondmaal het brood des Heeren gezien, genomen en gegeten en van den drinkbeker des Heeren gedronken heeft, *zich zelve reinigt, gelijk CHRISTUS rein is*, ach, hoe weinig rechte Christenen zijn er dan in de

wereld! Want zij, die zich zelven niet reinigen, toonen duidelijk, dat zij deze hoop niet hebben, en dus, dat zij geen rechte Christenen zijn, al gaan zij dan ook hier aan de Tafel van CHRISTUS; immers de zoodanigen reinigen zich zelven niet, daar zij zich wentelen in onreinheid even als eene zeug in het slijk. Hoe velen zullen er wel niet aan het H. Avondmaal geweest zijn, die niet eens denken, dat de zonden hen onrein maken, en die zulks niet eens zouden gelooven, wanneer men het hun zeide. Wij zingen gewoonlijk, als wij aan het H. Avondmaal zullen gaan:

o Bron van 't hoogste goed!

Wasch, reinig mijn gemoed

Van mijn verborgen zonden (Ps. 19: 6).

maar voorzeker velen, die dat zingen, toonen, dat zij niet gelooven, dat hunne misdaden leelijk en stinkend zijn en hen onrein maken voor God. Openbare dieverij, echtbreuk, hoererij en zulke schandelijke stukken, die iemand op een schavot of aan de galg zouden brengen of wel tot een ieders spot maken, noemen zij vuiligheid, die willen zij niet voorspreken en durven ook niet, want dan zoude men denken, dat zij er door besmet waren, dat zij soms iets ter naam hadden staan en dat zij er niet geheel vrij van waren; dan zoude, indien zij zulks vóórspraken, *hunne onbeschaafdheid aan allen openbaar worden*. Zulke leelijke stukken dan oordeelen zij vuil te zijn; maar heimelijke hoererij, die men niet bewijzen kan, al weet men dan ook dat het waar is, is in hunnen zin zoo leelijk niet, daar kunnen zij gemakkelijk in leven, zoo lang ze hun geene schade of schande aanbrengt, maar even als eene slang in het gras stil ligt en hun geene moeite aan doet. En zoo men van onkuische gedachten zoude willen zeggen, dat die de ziel verontreinigen en van alle die vuilig-

heden, die uit het hart opwellen, dat die *den mensch onrein maken*, indien men daarvan sprak, als ook van gauwdieverijen, kromme en listige streken om zich zelve in korten tijd te verrijken met *schatten der goddeloosheid*, of van eens ter deege dronken te zijn, voornamelijk op eene bruiloft, of als men met de bureu op andere gelegenheid teert, — dan zouden zij daarom lachen en zeggen, dat het vitterij was. Als zij dan *geene helden waren in 't drinken*, dan zoude men van hen zeggen, dat zij geene rechtgeaarde vaderlanders waren, en dus, wanneer zij er den anderen dag wat bedeesd uitzien, is zulks niet, omdat zij God vertoornd en hunne ziel verontreinigd hebben, maar omdat hun het hoofd zeer doet en zij niet goed hebben uitgeslapen, even alsof God het niet gezien, daarop niet gelet en het hem niet mishagd had. *O, alle deze dingen verontreinigen den mensch!* Gij zoudt u wel schamen, om met bemorste kleederen in een gezelschap te komen, maar niet om uwe ziel te verontreinigen. Indien de kinderen op straat een rijk, aanzienlijk heer moeite aandeden met hun spel, ballen of knikkers, dan zoude hij toornig worden en denken, dat zijn eer en goede naam daardoor verkort werden; maar wanneer op een grooten maaltijd de gasten zich eerst bedrinken, zoo dat zij nog veel zotter handelen dan kinderen en alzoo met groote glazen vol wijn, meer kwaad doen, dan kinderen met ballen en knikkers, en voorts den gastheer omringen en zich zelve, door op eens anders gezondheid te drinken, ongezond maken, en plichtplegingen maken, die nog gekker zijn, dan dat men met de kinderen op straat ging spelen, o, zulks kan mijnheer wel verdragen, zulks strijdt niet tegen zijn aanzien en hij denkt niet, dat eene onreine ziel veel walgelijker is voor God, dan een vuil kleed voor de menschen; dat het veel grooter ongeluk is door God en zijne Engelen verstooten en verfoeid te worden, dan door menschen beget en uitge-

lachen te worden, en dat een dronken mensch veel onreiner is, dan een zwijn, dat zich in het slijk wentelt. De pronkster zoude beschaamd zijn, indien zij met hare fraaie kleederen in het slijk viel, maar zij bedenkt niet hoe leelijk zij er uitziet voor Gods oogen, omdat zij hare ziel besmet met ijdele pronkerij. Zij zit in de kerk, draait hare oogen ginds en herwaarts, dan eens verschuift zij hare rokken, dan eens trekt zij hare handschoenen uit om hare lange bloote armen en wispelturige handen te toonen; dan eens verplooit zij hare roode strikken, dan hare zwarte linten, dan eens voelt zij naar haar zwart pleistertje, dan staat zij op, dan gaat zij zitten, zoodat de vrouw, die SALOMO in de schemering op straat zag, niet woelachtiger konde zijn, dan deze in de kerk is. Immers zij is niet stil, of de slaap moest haar overvallen, en zulks is niet goed mogelijk, omdat zij zooveel te schikken heeft, op zoo vele dingen moet letten, zoodat zij *het eene, dat noodig is*, geheel vergeet, en omdat zij *het beste deel* niet kiest, is al het andere verloren. Of zij al aan het Avondmaal gaat, en *belijdenis dezer zalige hope doet*, zij toont, dat zij *zonder hope en zonder God* is, hebbende geenen anderen God dan dien, die uit den hemel gestooten is, en de *God dezer wereld* genaamd wordt.

Ook zij reinigen zich zelve niet, die wel eenige onreinheid nalaten; zulks is niet om de hoop der zaligheid, noch uit kracht van het H. Avondmaal en der beloften, die daar verzegeld worden; maar het komt vandaar, dat zij geene gelegenheid of macht hebben, om deze of die onreinheid te plegen. Dat zij geene dronkaards, dieven, pronkers of hoereerders zijn, is niet daarom, omdat zij het niet willen, maar omdat zij niet kunnen, gelijk ook een varken zich niet in de slijk kan wentelen, wanneer het op een schoone straat is, of gelijk de wolf niet verscheurt, wanneer hij daartoe geene gelegenheid heeft. Ook zijn eenige wereldsche inzichten van vrees voor schade

of schande daarvan wel de reden, zooals de hond voor des vleeschhouwers deur, niet bijt in de geslachte os of koe, omdat hij vreest voor slagen; zoo vreest men ook soms niet tot zijn oogmerk te zullen komen, zich dit of dat op den hals te halen, of verstoken te blijven van een gewenscht ambt of een voorgenomen huwelijk; ook is er wel de reden van, dat men vertoornd is op en pruilt tegen een zoodanige zonde, die reeds eenige moeite veroorzaakt, schade gedaan en schande berokkend heeft, en welke men daarom voor een tijd haat. Was dat echter wat minder het geval, men zoude spoedig vrede maken en tot die zonde zeggen: *Vrienden mogen kijken, maar moeten vrienden blijven.* Ook ontstaat zulks wel uit bedoeling van eer bij de menschen en om den naam te hebben, dat men heilig is en wat meer dan gewoon; daarom wachten zich eenige voor openbare zonden; daarom betrachten zij eenige goede plichten, teneinde maar den menschen te behagen, en in een goed blaadje te staan, 't welk dan ook gebeurt; en daarmede *hebben zij hun loon weg* en geen recht op meer, en diensvolgens hebben zij geen gegronde hoop.

Zij die zich bij het reinigen niet richten naar het voorbeeld van CHRISTUS, maar naar de gewoonte en het voorbeeld hunner naburen en van den grooten hoop, zooals hunne voorouders gedaan hebben, betoonen zich niet recht dankbaar aan God. Zij volgen de mode veel nauwkeuriger op, dan Gods gebod of het voorbeeld van CHRISTUS, zoodat zij daarvan niet zijn af te krijgen, men mag doen wat men wil. Zij leven, zeggen zij, gelijk een ander, zijn niet erger en begeeren niet zoo bijzonder te zijn, niet uit te munten boven anderen, om door elk bespot te worden; zij willen geene schijnheiligen zijn, noch ook dien naam hebben; daarom houden zij zich zoo rein als een ander en meer ook niet. Maar, arme dwazen! die lieden zullen uwe rechters niet zijn, aan hen behoeft gij geene rekenschap van uw

handelen te doen; gij moet voor den rechterstoel van CHRISTUS verschijnen en aan Hem rekenschap geven. Hij zal u oordeelen en dat niet volgens den sleur en de gewoonte der wereld, maar volgens zijn Evangelie. Wilt gij niet in reinheid boven de wereld uitmunten, dan wilt gij ook niet toonen, dat gij een Christen en duur gekocht zijt om God te verheerlijken in uw lichaam en geest. Het volk van CHRISTUS is een eigen, bijzonder volk, ijverig in goede werken, uitmuntende boven den gemeenen hoop van aardschgezinden, als lichten, die verre kunnen gezien en van iedereen gekend worden. Wilt gij dan der wereld gelijkvormig zijn, dan zult gij ook met de wereld geoordeeld worden; wilt gij met haar op den breeden weg gaan, gij zult met haar in het verdert loopen. Wilt gij uw licht niet laten schijnen voor de menschen, opdat zij uwe goede werken aanschouwende, uwen hemelschen Vader verheerlijken, dan zal Hij u ook niet erkennen voor zijne kinderen, maar als werkers der ongerechtigheid en onreinheid van zich doen weggaan. En dat gij zegt u zelve niet aan bespotting te willen blootstellen of den naam van schijnheilig dragen, ei lieve, gelooft gij in JEZUS CHRISTUS? Gelooft gij, dat Hij om uwen wil bespot en bespogen, gegeeseld en gekruist is en zulks heeft verdragen, om u van de hel te verlossen, en wilt gij dan om zijnen wil niet de minste smaad verdragen? En wat is er gelegen aan den naam van schijnheilig, dat is immers op verre na zoo erg niet als de naam van BEËLZEBUL, waarmede zijne vijanden, CHRISTUS betitelden? *De discipel is niet boven zijnen meester, noch de knecht boven zijnen heer; hebben zij den Heer des huizes BEËLZEBUL geheeten, hoe veel te meer zijne huisgenooten* (Matth. 10: 24, 25). Eene goede vrouw bezorgt de zaken van haren man, opdat zij hem moge behagen, zonder er op te letten, wat oneerbare vrouwen ook kwaad van haar spreken. Indien gij dan CHRISTUS erkent voor den Bruidegom

uwer ziel met wien gij verbonden zijt, *bemoei u dan met de dingen die boven zijn, om aan den Heere CHRISTUS te behagen, en u toe te bereiden om als reine maagd aan Hem te worden voorgesteld, heilig naar lichaam en geest.*

Ook dwalen zij, die oordeelen, dat zij dan reeds zuiver en rein zijn, wanneer zij vroom kunnen spreken, en aan een ander deftig kunnen zeggen, hoe rein men wezen moet; die zich zeer beleefdelyk weten aan te bevelen in de gebeden van een ander, en het daarbij laten blijven zonder eenige bijzondere moeite te doen om zich zelve te reinigen. Dezulken oordeel ik, dat niet ongelijk zijn aan praatzuchtige vrouwen en dienstmaagden, die zonder te werken bij de huizen gaan om te vertellen, hoe net en schoon ieder ding behoort te zijn, hoe gaarne zij alles schoon zien en daartoe echter geen hand aan het werk slaan, zoodat, wanneer men zich bij haar aan huis begeeft, men met recht zoude kunnen vragen, of zij geene oogen in het hoofd hebben en geen handen aan het lijf, daar zij zoozeer anders doen dan zij spreken. Of gij al spreekt van reinheid, haar aan anderen aanbeveelt, en door uw praten de menschen in den waan brengt, dat gij daarvan zooveel houdt, zulks helpt even zoo min, als dat gij tot een arm mensch zegt, *ga in vrede, word warm en verzadigd*, zonder iets anders te geven, dan deze goede woorden. Dat gij verzoekt om voor u te bidden, is wel gedaan, maar als gij denkt daarmede te kunnen volstaan en dat een ander, door zijn bidden u van die moeite zal ontslaan, dan komt gij bedrogen uit, *gij moet u zelve reinigen, of al uw roem is ijdel.*

Er is nog een bijzonder soort van volk, dat steeds naarstig ter kerk en aan het H. Avondmaal gaat, en waarvan men dus zoude hopen, dat zij zich zelve trachtten te reinigen, maar waarlijk zij bewijzen zulks niet door goeden ijver. Meesterlijk kunnen zij een ander doorhalen, bits en scherp bestraffen, zonder dat zij zelve de geringste bestraffingen willen verdragen. Zij

hebben bijzondere manieren en gedragingen, en stellen groote heiligheid in min of meer onbelangrijke dingen, die in de II. Schrift niet bepaald en alleenlijk aan de christelijke vrijheid overgelaten zijn; daarvan maken zij veel werk en schelden dadelijk hen, die het hierin met hun niet lijnrecht eens zijn, uit voor goddeloozen, onwedergeborenen, wereldsche menschen, en komt het aan op barmhartigheid en zachtmoedigheid, liefde en weldadigheid, dan is niemand hunner te huis. Onreinheid haten zij, niet hunne eigene, maar die van een ander; evenals JUDA, toen hij, hoorende dat THAMAR door hoererij zwanger was, uitriep: *brenghaar hier, opdat zij verbrand worde* (Gen. 38); maar toen men hem duidelijk aantoonde, dat hij de vader van het kind was, toen sprak JUDA er niet meer van om de hoer te verbranden; toen scheen het, dat hij geen hoer meer kende; toen *was zij rechtvaardig*, beter dan hij, en wist men van geen verbranden. Hij haatte echter de hoererij niet in zijn eigen persoon, maar wel in een ander. Indien immers THAMAR den dood verdient had wegens hare hoererij, waarom dan ook niet hij, die haar onteerd had? Die rein van harte is zal zijn eigene onreinheid meer haten dan de smetten, die hij aan een ander ziet; hij zal medelijden hebben met zijnen naaste en streng zijn tegen zich zelve. Wanneer hij ziet, dat hij zijn eigene ziel heeft besmet, dan wordt hij toornig op zich zelve, beschuldigt en veroordeelt zich, maar ziet hij een ander, *door een misdad overvallen*, dan zoekt hij hem terecht te brengen met den geest der zachtmoedigheid, ziende op zich zelve, *opdat ook hij niet verzocht worde* (Gal. 6: 1). Eene vrouw die veel houdt van een rein huis en reine kleederen, haat veel meer de onreinheid, die zij in haar eigen huis en aan haar eigen kleederen bespeurt, dan wat zij opmerkt bij een ander. Wij haten de ratten en muizen, die in onze eigene huizen zijn, meer dan die bij onze geburen. Zij dan alzoo, die

zoo bits en scherp uitvaren over de gebreken van een ander, en zoo gemakkelijk hun eigene verdragen, zoodat zij daarover niet eens willen berispt worden, toonen duidelijk, dat zij van dien aard en dat geslacht zijn, dat rein is in eigen oogen en van zijnen drek niet gewaschen (Sprenk. 30).

Uindelijk bedriegen ook zij zich, die denken, dat hun dit niet aangaat, omdat zij, zoo als zij oordeelen, reeds zoover zijn gekomen, dat met hen niets meer te doen is; zij pronken met hun geestelijken staat, zij meenen dat zij kinderen Gods zijn en wanneer men niet van hen zoo spreekt, als zij meenen dat hun toekomt, dan zijn zij zeer vertoornd, omdat men zoo durft spreken van kinderen Gods. Anderen denken, omdat zij nog jong zijn, dat men aan de jonkheid wat moet toegeven, zij moeten wat meer wil in de wereld hebben, de jeugd moet er uit, men moet zich toch ééns vermaken en 't is beter vroeg dan laat. Alsof er niet geschreven stond, *gedenk aan uwen Schepper in de dagen uwer jongelingschap, eer de kwade dagen komen* (Pred. 12), en alsof de jonge Christenen niet waren van het volk van CHRISTUS en dus niet alle moeite moesten aanwenden, *om zich zelven den Heere welbehagelijk voor te stellen*. Hun jonge lichamen willen zij wel rein wasschen en met schoone kleederen versieren, maar hun jeugdige ziel laten zij vuil en morsig, en alzoo gewennen zij zich van jongs af aan de geestelijke onreinheid, zoodat zij op hunnen ouderdom bezwaarlijk rein kunnen worden. Anderen denken, dat zulks moet gepredikt worden aan het volk, aan den gemeenen hoop; zij echter zijn rijk, aanzienlijk, heeren en juffrouwen; hun mag men zoo bits niet bestraffen; zij willen zoo nauwkeurig niet bedild worden. O, gij moogt zoo groot en zoo rijk zijn, als gij wilt; hebt gij echter *deze hope op CHRISTUS* niet, dan zijt gij verloren en zult eenmaal wenschen, dat gij nooit geboren waart; en dat gij een gegronde hope hebt, moet blijken uit uwe reiniging.

XVII. Wij allen dan, die belijdenis hebben gedaan van onze hope, daarvan het zegel hebben ontvangen, daarop het brood des Heeren gegeten en den drinkbeker des Heeren gedronken en gezegd hebben: *ziet, ik betuig voor God en den Heere JESUS CHRISTUS en voor de uitverkorene Engelen en voor de geheele wereld, dat ik den Almachtigen God houde voor mijnen Vader en JESUS CHRISTUS zijnen Zoon voor mijnen Heere en Zaligmaker, die zijn bloed voor mij heeft vergoten, dien ik hoop te zien in zijne eeuwige heerlijkheid en aan Hem gelijk te zijn*, en in die hope neem ik het brood en eet het, en den drinkbeker en drink daaruit, voor het oog van God en der geheele wereld; ei lieve, is dat zoo? Mee- nen wij dat van harte, of spotten wij daarmede? *God laat zich niet bespotten!* Wij moeten ons zelve reinigen, of wij zijn leugenaars. Gevoelt gij nog overblijfselen van de smetten der zonde, van haat, nijd, toorn, onreine lusten, kwade bewegingen en begeerlijkheden, eer- en geldzucht, en ontdekt gij, dat uw hart nog steeds genegen is tot geestelijke luiheid, of wat al meer uwe ziel voor den Heer, die *rein* van oogen is, onaangenaam moge maken, — *wascht en reinigt u* dan, doet die onreinheid weg, laat zij niet langer bij u huisvesten. Verbeuzel hier uwen tijd niet met sommen op te tellen en rekeningen te sluiten over den staat van anderen, en met u zelve te troosten, dat gij niet erger zijt dan deze of die, dat zoo deze in den hemel komt, gij er dan ook wel zult komen. En al kwamen zij er dan ook niet in, en gij moest er met hen buiten blijven, wat zoude u dat baten? En zoo zij hunne zonden, die u nu zoo in het oog vallen, betreuren en in CHRISTUS gelooven, hun leven verbeteren, dan zullen zij er komen, en gij, dat niet doende, zult er buiten blijven. Omdat uw huis juist zoo vuil niet is als dat van uwen buurman, wilt gij het daarom vuil houden? O, indien gij de zonde recht kendet, hoe onrein zij is, gij zoudt

geene uitvluchten zoeken! Kondet gij dan ook de geestelijke smetten niet volkomen uitdelgen, gij zoudt ze echter niet verschoonen, indien gij ze kondet *zien*, *zoals zij zijn*, maar gij zoudt ze haten en verfoeien. Als een vrouw een kostbaar kleed bij ongeluk bevlekt heeft, is zij zoodra niet te huis, of zij begint het schoon te maken, en ontdekt zij, dat er vlekken in zijn, die er niet uitgaan, dan is zij bedroefd en weent, omdat zulk een kostbaar kleed zoo jammerlijk bedorven en geschonden is. Zij klaagt haar ongeluk aan iedereen, zij vraagt hare vriendinnen en bureu om raad, om het er nog uit te krijgen, en indien iemand daartoe eenig middel aan de hand geeft, zal zij er hartelijk voor danken. *Wij struikelen allen in vele*, maar geen rechtgeaard Christen zal zulke struikelingen liefhebben; geen reine bemint de onreinheid. Een vleeschelijk mensch, een valschelijk zoo genaamd Christen, hoort gaarne van onze rechtvaardigmaking uit genade en van de vergeving der zonden *om niet* en *zonder geld*; deze leer hooren zij liever dan HERODUS de predikatiën van JOHANNES den Dooper; en als men predikt van Gods genade en groote barmhartigheid, dan roepen zij uit: *hoe liefelijk zijn de voeten dergenen, die het goede boodschappen en die vrede verkondigen*; maar als men er van spreekt om zich zelven te *reinigen van alle besmetting*, dan stellen zij hierop weinig prijs, en wanneer men er wat krachtig bij hen op aandringt, dan worden zij toornig, en houden er even weinig van, als ACHAB van MICHA. Als men predikt van onze genadige verlossing door JEZUS CHRISTUS, dan hooren zij tot zoo verre toe, totdat men begint te spreken van de godzaligheid; dan *gaan zij terug, en wandelen niet meer met CHRISTUS*; dan behaagt het hun niet meer, en zulke woorden houden zij voor *eene harde rede*. Hebben zij de eenen of anderen onreinen lust, dien zij verborgen houden, dan zullen ze boos worden, wanneer men hun dien wil ontnemen; wie dien aantast, raakt hun

oogappel aan. Een oprecht Christen echter is geheel anders gezind; hij zoekt de genade Gods te gebruiken om zich zelve aan te sporen tot heiligmaking; daartoe dient zij immers en daartoe heeft zij groote kracht, want zij is een groot goed, en belooft ons een grooten schat, waarvan het H. Avondmaal het zegel is. Waar een groot voorrecht gegeven, een nog grooter beloofd en door een goed vast pand bevestigd wordt, daar wordt dienst en dank geëischt. De vergeving der zonden wordt ons geschonken uit genade en daarbij *de Geest des geloofs en der Heiligmaking*, en daarop wordt de hemel vol eeuwige vreugde beloofd en alle dank en dienst, welke daarvoor wordt bedongen, is — *ons te reinigen*. Zoo volgt dan hieruit van zelf, dat een Christen met de daad moet toonen, dat zijn geloof niet alleen eene hand is, om weldaden te ontvangen, maar ook eene hand om te werken en dankbaarheid te betoonen. Te roemen, dat men Gods genadige beloften aanneemt en niet te willen wandelen naar zijne geboden; de beloften aan te vatten en de geboden te verwerpen, is den psalmist in het aangezicht tegenspreken, die zegt, dat *God geen lust heeft aan goddeloosheid*. Zoo iemand zich wil vertroosten met de heilige beloften, die ons in het Avondmaal zijn verzegeld, en hij wil nog vermaak in de onreinheid scheppen, als een hond of een zwijn, dan beschuldigt hij onzen Zaligmaker, dat Hij tegen zijn eigene les, *het heilige den honden geeft en paarden voor de zwijnen werpt*. Als gij aan de Tafel des Heeren komt met een geloovig hart, dan is het, alsof de Heere JESUS zeide: zoon of dochter, Ik heb al uwe schulden betaald en uitgedelgd door mijn bloed, en Ik heb u erfgenaam gemaakt van al mijne goederen, zoodat gij eeuwig en voor altoos rijkelijk kunt leven, en tot verzekering daarvan, *neemt, eet*, daar is het zegel, en gaat nu henen in vrede en gedraagt u naar uwen staat. *Wandelt waardiglijk dat Koninkrijk en die heerlijkheid, waartoe*

gij geroepen zijt. Wat kan een Christen nu anders antwoorden dan: *ik zal wandelen voor het aangezicht des Heeren!* Want omdat het *onmogelijk is, dat God zoude liegen*, zoo kan de geloovige ziel zich gerust verlaten op Gods toezegging, en zich troosten zelfs met *Gods rechtvaardigheid*, zooals ook PAULUS deed, in het verwachten van *de kroon der heerlijkheid*, welke hij *eene kroon der rechtvaardigheid* noemt, en Hem, van wien hij die zonde ontvangen, noemt hij *een Rechtvaardig Rechter* (2 Tim. 4: 8). Omdat God, die hem deze kroon beloofd had, rechtvaardig is, daarom was hij verzekerd, dat hij die zonde ontvangen. Want *God is niet onrechtvaardig, dat Hij het werk des geloofs en den arbeid der liefde, dien den heiligen bewezen wordt zoude vergeten.* Hij heeft vergelding beloofd, en *Hij, die het beloofd heeft, is getrouw, die het ook doen zal.* Hij is *getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonde vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid* (1 Joh. 1: 9). Men zoude oordeelen, dat hier eerder Gods barmhartigheid om ons te troosten zoude te pas komen, dan zijne rechtvaardigheid; maar omdat God de offerhande van CHRISTUS tot betaling aangenomen heeft als een rantsoen voor onze schulden, en ons in CHRISTUS beloofd heeft vergeving onzer zonden, gerechtigheid en zaligheid, zoo eischt zijne getrouwheid en rechtvaardigheid, dat Hij doet wat Hij beloofd heeft, want Hij is even rechtvaardig in het volbrengen van hetgeen Hij belooft, als in het uitvoeren van dat, wat Hij dreigt. Gelijk nu Gods rechtvaardigheid en getrouwheid de beweegredenen zijn, waarom Hij zijne beloften volbrengt, zoo zijn ook zijne liefde en genade de eenige reden, waarom hij die belofte aan ons doet en waarom Hij die eerst gedaan heeft. *Hij zal de getrouwheid aan JACOB en de goedertierenheid aan ABRAHAM geven* (Mich. 7: 20). Dat God eerst zijne beloften deed aan ABRAHAM en zijn verbond met hem maakte, was goedertierenheid, genade en barmhartigheid,

het kwam niet voort uit ABRAHAMS verdiensten, maar uit Gods loutere liefde en genade, maar dat Hij zich zelve verbond en die beloften aan JACOB bevestigde, dat was zijne trouw. Wat kan er nu krachtiger zijn, om ons op te wekken tot reinheid en tot *de vreeze des Heeren, die zuiver en rein is, en waardoor men het kwade vermijdt en van het booze afwijkt*, dan Gods liefde en dat *wij Hem als eenen Vader aanroepen?* De vreeze des Heeren is niet onrein, zooals de vrees van eene overspeelster, vrezende de komst van haren man; maar de vreeze des Heeren is zuiver, zooals die van eene eerbare vrouw, welke vreest om iets te doen, dat haren man mishaaft, en daarom zulks vermijdt; *de eene min brengt de andere in.* God heeft ons in het H. Avondmaal verzekerd van zijne vaderlijke liefde en van de vervulling zijner beloften, die hij uit enkele, onverdiende liefde aan ons gedaan heeft, en alzoo moet ons zulks bewegen om alle onreinheid te vermijden, opdat wij Hem niet mishagen. Al onze hoop en troost steunt op Gods genadige beloften; wij hebben volstrekt geenen grond om te hopen op iets, wat ons niet beloofd is. Indien iemand hier te lande hoopte om Koning van Spanje, of grooten Heer en Keizer van Turkije te worden, dan zoude men zeggen, dat hij niet wel bij 't hoofd was, omdat hij geene reden had, zulks te hopen. En welken grond heeft een naam-Christen om te hopen, dat hij zal zalig worden en het hemelsch Koningrijk beërven? Ieder is gereed met te zeggen: ik hoop het, ik hoop op Gods genade. Maar is die genade aan u beloofd, en is zij u op zulke voorwaarden beloofd, dat gij naar uwen zin zoudt mogen leven, en uwe onreine lusten opvolgen? *De hoop is het anker der ziel*, maar als het anker los in het water hangt en geen vasten grond heeft, dan kan het het schip niet vasthouden en stil doen liggen; zoo is het ook met u, wanneer gij hoopt op hetgeen u niet beloofd is, of dat gij het denkt te

verkrijgen op eene andere wijze, dan het u beloofd is. ABRAHAM geloofde tegen hope op hope, volgens hetgeen tot hem gesproken was; hij stond vast op den onwankelbaren grond van Gods woord; maar wat grond hebt gij, welke bijbelplaats weet gij bij te brengen, welke u de zaligheid belooft zonder reinigmaking.

Hoopt gij aan CHRISTUS *gelijk te zullen worden* in heerlijkheid, en wilt gij op Hem niet gelijken in reinheid, welke een beginsel is dier heerlijkheid? Wat men in het toekomstige hoopt te krijgen, heeft men gaarne voor het tegenwoordige, en men zal daarvan het beginsel, al is het dan ook gering, niet versmaden. Die op een goeden oogst hoopt, zal de eerstelingen niet verachten. Die dan hoopt op den vollen glans van de Zonne der Gerechtigheid, zal een straaltje niet versmaden — en dat is de reinheid des harten. Houdt gij de menschen, die zich zelve reinigen, voor fijnen en onverdragelijke muggezifters, welke gij niet kunt verdragen, hoe zult gij dan de volmaakte heiligheid, die in CHRISTUS is, kunnen verdragen? Hoe kunt gij zeggen, dat gij hoopt aan Hem *gelijk te worden*, daar gij zoo afkeerig zijt van hen, die hier een weinig aan Hem beginnen te gelijken? Die naar het Noorden gaat en van de zon afloopt, kan niet hopen, om in het Zuiden en in de warmte te komen. Insgelijks hij, die in onreinheid leeft, van CHRISTUS afwijkt, en aan Hem hoe langer hoe meer ongelijk wordt, kan niet hopen, om bij CHRISTUS in den hemel te komen; of hij moet omkeeren, en juist anders gaan, dan hij nu doet. Hebt gij welgevallen aan onreinheid, dan hebt gij gewis geen lust aan den hemel. Waar men op hoopt, daaraan heeft men lust, en men bezit zulks gaarne. Nu, in den hemel is geene onreinheid, maar enkel heiligheid. Daar is de heilige God, de heilige Zaligmaker, daar zijn de heilige Engelen en de heilige zielen, zulke zielen, die toen zij op aarde waren, door u werden vermeden als lieden, die gij liever

zaagt gaan dan komen, en in wier bijzijn gij geen vermaak schiept; dáár komt niets dat onrein is, allen die daar zijn, hebben reine harten, reine lusten en bewegingen, reine heilige oefeningen, reine gedachten, reine woorden, reine werken. Hoe kunt gij dan met waarheid en oprechtheid zeggen, dat gij dáár hoopt te komen? Wat zoudt gij daar doen? Daar is niets voor u, waarin gij vermaak schiept; daar is geen onrein slijk om in te wroeten en te wentelen. Hij echter, die de rechte hope heeft verlangt en werkt zoo veel hij maar kan, om zich voor te bereiden en zoo rein te worden, als hem maar mogelijk is. Gelijk men door de kabel het schip kan trekken tot aan de plaats, waar het anker vast is, zoo tracht een geloovige ziel, die door de hope aan CHRISTUS en den hemel verbonden is, zich zelve al nader naar Hem toe te halen om Hem hoe langer hoe meer hier op aarde gelijk te wezen, tot dat zij aan Hem volkomen zal gelijkvormig worden in den hemel. Gelijk onze *hope*, zoo steunt ook ons *geloof* op denzelfden grond van Gods genadige beloften, die door het H. Avondmaal, als door een zegel, aan ons bevestigd zijn; zonder vaste belofte te gelooven, is in het wilde omzeilen, zonder kompas of roer. Het geloof nu is ook van een reinen en heiligenden aard. *God reinigt de harten door het geloof* (Hand. 15: 9). De zonde, eene dochter van den duivel, heeft daarin ook den aard van haren vader, dat zij den mensch tracht te verleiden door schoonschijnende beloften. Wie is er, die zich ooit door eenige zonde heeft verontreinigd, of het is geschied door hoop op eenig voordeel of op verhooging van vermaak, 't welk hij zich zelve inbeeldde, dat de zonde hem zou geven, en waardoor hij werd aangelokt en bewogen tot geestelijke onreinheid. JAKOBUS noemt het een lokaas, waardoor zij, even als de visschen, worden afgetrokken en verlokt (Jak. I: 13, 14). Even zoo heeft ook het geloof vaste beloften, waardoor de ziel bewogen wordt, om alle

besmetting der zonde te haten en zich er voor te wachten. De eerste ADAM werd verleid door de belofte, dat hij *aan God zoude gelijk zijn en goed en kwaad kennen*; het gelukte den duivel en daarom meende hij een grooter meesterstuk te betoonen met den tweeden ADAM, onzen Zaligmaker, wien hij niet voorstelde om aan God gelijk te worden, want dat was Hij (waarom Hij ook doorgaans *God zijnen Vader noemde*, verklarende daardoor, *dat Hij Gode even gelijk was*); maar hij beloofde Hem om Hem meester te zullen maken *van alle koninkrijken der wereld* (Matth. 4 : 8, 9). Doch dat mislukte; en allen, die CHRISTUS aanhangen door het geloof, zullen hunne ooren stoppen voor die bedriegelijke slang, wetende, dat des duivels beloften allen valsch en die van CHRISTUS waar zijn. Dat BILEAM zich besmette met waarzeggerij, kwam voort uit hope op *het loon der ongerechtigheid*, en dat JUDAS zich besmette met verraad, kwam voort uit de belofte van *het loon des bloeds*. Dat de Joden zich aan afgoderij schuldig maakten en het heir des hemels en diens koninginne aanbaden en offerden, kwam voort uit de belofte, dat zij *met brood zouden verzadigd worden*. *Wat nuttigheid is het, dat wij den Heer dienen? Die goddeloosheid doen, zijn gelukzalig, en worden gebouwd. Er zijn geen banden tot hunnen dood toe, en hun kracht is frisch. Zij zijn niet in moeite en zij worden niet geplaagd, gelijk andere menschen. Zij leven in vreugde, worden oud, hebben goede dagen en worden geweldig in vermogen, zoodat zij spreken als van den hemel af, en hunne tong draaft op de aarde.* Ziet, dat is het wat ten allen tijde de vromen benauwd, en de boozen verlokt heeft. Maar het zijn allen vruchten van den verboden boom en bedriegelijke beloften, die in het begin wat hope geven, maar in 't eind geheel wanhopig maken. Het geloof heeft beloften, die zoo vast en sterk zijn, als de Almachtige God, omdat hij ze met zijnen eed bekrachtigd heeft. En zoude iemand den-

ken, ja, wat CHRISTUS belooft, aangaande de zaligheid in den hemel, dat is zoo ver van hier en zoo ver in 't verschieft, het is toekomstend, en het duurt nog zoo langen tijd eer men het verkrijgt; maar wat de zonde en de wereld beloven, dat ziet men, dat voelt men, dat heeft men terstond; men kan daarmede ter markt gaan, men kan daarvan eten, men wordt er door geacht en geëerd en men heeft er zijn vermaak van? Hiertegen stelt zich het geloof en overwint de wereld, verzekerende en aan de ziel, zoo duidelijk vertoonende alsof zij het zag en in haar hand had, dat God al wat Hij beloofd heeft geven zal. Als een eerlijk man u iets schuldig is, rekent gij zulks zoo goed, als of gij het hebt, en zegt: ik wenschte, dat hij mij de helft meer schuldig ware, want de man is goed en er is geen vrees voor. Wat valt er dan te zeggen op den Heere uwen God? Zal die zijn woord niet houden? Is Hij *gelijk een mensch, dat Hij liege, of als eens menschen kind, dat Hem iets berouwe? Welke feil hebt gij ooit aan Hem gevonden?* Zoo doet het geloof den mensch vast op God vertrouwen als op eenen rotssteen, zoodat hij zich niet laat bewegen tot de besmetting der wereld, door hare valsche beloften, welke toch allen nietig en maar ijdele woorden zijn. Het geloof bewijst, dat Gods beloften geene woorden, maar de goederen zelve zijn, of zoo als de kooplieden spreken werkelijke schulden met kapitaal. Een koopman zal zeggen, al heb ik deze of die som niet in geld, ik heb er schuldbrieven tegen, die zooveel waard zijn, en daaronder rekent hij zijne koopmanschappen, ook wel rentebrieven en verzegelde perkamenten; gij zult wel zeggen, het is maar perkament, wat letters en woorden! Neen, zal hij zeggen, zij zijn mij zoo vele duizend guldens waardig, als daarin genoemd zijn. Zoo is het ook met de beloften Gods, geschreven in het Evangelie, bevestigd door Gods eed, verzegeld door CHRISTUS bloed, betuigd door den H. Geest, aangenomen door de hand des ge-

loofs, met pand 'en zegel daarbij in het H. Avondmaal. Zijn dat bloote woorden, zijn dat geene zaken? Hebben die dan geene kracht op een vrome ziel? Hij, die erfgenaam is van zulke verzegelde, vaste rentebrieven, en die heeft ontvangen en aangenomen, geniet reeds het inkomen daarvan, namelijk, *gerechtigheid, vrede en blijdschap van den H. Geest; een vrede Gods, die alle verstand te boven gaat*, eenen hemel op aarde, *altijd blijdschap*, zelfs midden in zulke tegenspoeden, welke wereldsche menschen geheel ter neder slaan, moedeloos en radeloos maken. Die daarop het volle bezit van des hemels heerlijkheid verwacht, zal die niet denken, ik moet mij gedragen naar mijnen staat en niet leven gelijk de booze lieden dezer wereld in onreine lusten.

XVIII. Indien wij de beloften eens nagaan, waarop de Apostel PAULUS die vermaaning bouwt, dat wij *ons zelve* zullen reinigen van alle besmettinge des vleesches en des geestes (2 Kor. 7: 1), dan zullen wij bevinden, dat het zoodanige beloften zijn, die niet alleen toekomstige goederen in zich bevatten maar ook tegenwoordige, en ons voorstellen wat zij nu reeds zijn; en diensvolgens zal het ons blijken, dat zij tegenwoordig reeds kracht hebben om ons tot *deze reiniging* op te wekken. Want PAULUS heeft het oog op die beloften, welke hij verhaald had, in het voorgaande Hoofdstuk (2 Kor. 6 aan het einde), namelijk, *dat wij Gods tempel zijn* en dat God *in ons wil wonen en werken*; dat Hij *onze God* en wij *zijn volk zijn*, en dat wij *zonen en dochteren zijn van dien Almachtigen Heer*, en dat Hij *onze Vader is*. Welaan dan, *zijn wij Gods tempel, woont God in ons*, — daar wij van natuur woningen waren van helsche draken en slangen, zoodat God ons rechtvaardig had kunnen overgeven aan den satan, zoodat hij met geheele legioenen in ons zoude gewoond en ons met het onuitbluschaar helsche vuur in alle eeuwigheid zoude gepijnigd hebben, — en heeft die heilige God uit

loutere genade ons tot zijne tempels gemaakt, zoude zulks ons dan niet bewegen tot reinheid? Tempels zijn heilige plaatsen, afgezonderd en geheiligd tot den dienst van God. De Heere Jezus hield den tempel voor zoo heilig, dat Hij niet toeliet, *dat men eenig vat daardoor droeg* (Mark. 11: 16). Zijn onze lichamen en zielen tempelen Gods, dan moet ook niemand dan God daarin gediend worden, en omdat de zonde die wil ontheiligen door onreine gedachten en lusten daarin te brengen, zoo moeten wij met recht daartegen ijveren, zooals de Joden met onrecht tegen PAULUS deden, toen zij meenden, *dat hij Grieken in den tempel gebracht en de heilige plaats onrein gemaakt had*. Zij wilden hem, zeide TURTULLUS, oordeelen *naar hunne wet*; wij moeten de zonden oordeelen naar Gods wet en hare onreinheid met ijver uitwerpen, en alzoo toonen, dat wij Christenen zijn, en dat, gelijk *de ijver van Gods huis* CHRISTUS, alzoo ook ons *verslonden heeft*. Hij wierp *de koopers en verkoopers uit den tempel* en wilde van zijns Vaders bedehuis *geen moordkuil gemaakt hebben*. Zoo moeten dan onze lichamen bedehuizen Gods zijn, waarin tot Hem gebeden en dankzeggingen worden opgezonden, en geene spelonken van zielendoodende lusten en *begeerlijkheden, die krijg voeren tegen de ziel*, om die in het eeuwige verderf te storten. Deze moeten wij aldaar niet gerust laten blijven en wandelen en den tempel Gods laten ontheiligen, maar ze uitjagen. Menschen, die eenigzins godsdienstig zijn, zullen wel eenig ontzag hebben voor eenen tempel, vooral op dien tijd, wanneer God daarin gediend wordt. God heeft beloofd, dat hij in ons wil wonen, en zoo wil hij dan ook bestendig daarin gediend zijn, en derhalve moeten wij Hem ontzien. Welk braaf mensch zal in eenen tempel, terwijl men daar met de uitoefening van den godsdienst bezig is, eenige gemeene dingen durven bedrijven, als eten, drinken, gerucht maken, koopen, verkoopen, welke dingen hij anders in zijn eigen huis wel zoude durven doen? Hij wil de oogen

der aanwezigen ontzien, en zouden wij dan, daar God beloofd heeft in ons te zullen wonen, zijne oogen niet vreezen en zijnen tempel gemeen en onrein maken?

Zijn wij *Gods volk* en is God *onze God*? Zijn wij de zijnen en is Hij ons eigendom, zoo moeten wij, daar Hij een *rein en heilig God is, heilig zijn gelijk Hij heilig is*. Zoo zijn wij dan afgezonderd van het onreine volk dezer wereld tot *een heilig volk, een verkregen volk*. De wereld is *gemeen en onrein*, zij is geheel *in het booze gelegen*. Hiervan moeten wij ons afzonderen en haar *niet gelijkvormig zijn, niets onreins aanroeren, aan hare zonden geen deel nemen*, of anders zullen wij ook ontvangen *van hare plagen en met haar worden veroordeeld*. Hadden de Israëlieten zich niet afgezonderd van de Egyptenaren, en hunne huizen niet bestreken met het bloed van het Paaschlam, de verderver zoude ook hen geslagen hebben; hadden de Kenieten zich niet afgescheiden van de Amalekieten, SAUL zoude hen in zijnen ijver gedood hebben. Indien dus Gods volk zich vermengt met de onreine wereld, wat hebben zij anders te verwachten, dan het algemeene. Toen in de eerste wereld de kinderen Gods zich vermengden en gemeen maakten met de kinderen der menschen, kwam de zondvloed, en verdierf hen allen. God spaart wel andere volkeren, zooals ZOAR om LOTH, en al het scheepsvolk om PAULUS; zij zijn *het zout der aarde en het licht der wereld*; gelijk het zout het vleesch bewaart voor verrotting, zoo worden de vleeschelijke menschen om der vromen wille, gespaard. Gelijk de aarde welvaart ontvangt door het licht, zoo worden ook de wereldsche menschen gezegend om der vromen wil, die als lichten onder hen zijn. Zouden deze dan zich zelve onrein maken, *smakeloos en zouteloos* worden, dan zouden zij met de overigen *in Gods toorn worden vertreden*. Immers dan zoude God geene eer, maar oneer hebben van al zijn genade en kostelijk gaven, weldaden en geschenken; immers zoude

het schijnen, alsof Hij een onrein God was, wanneer zijn volk onrein leefde, zoo als de wereld, in *afgoderij, vloeken, bitterheid, haat, hoererij, dieverij, dronkenschap*, en wat dies meer is, zooals de Apostel optelt, Rom. 2, en waarom hij zegt, dat *Gods Naam gelasterd wordt*, wanneer Gods volk zulke dingen doet. Wat eer heeft dan CHRISTUS van al zijne bloedige smarten, als de Christenen, die zijn volk genaamd worden, niet beter zijn dan andere menschen?

Zijn wij *zonen en dochteren Gods*? Hebben wij zulk een heerlijken, machtigen, heiligen, rijken Vader, dan moeten wij ook naar onzen staat leven. Het zoude schande zijn, dat wij zoo vuil en walgelijk waren, als de arme slaven des duivels. Dat kinderen van bedelaars vuil en morsig zijn, komt daarvan, omdat zij geene verschooning hebben; indien dan de kinderen Gods vuil waren naar de ziel, dan zoude het schijnen, alsof zij arm en berooid waren, en echter zij zij *rein, fijn lijn-waad* genoeg hebbende, en *lange witte kleederen, welke zijn de rechtvaardigmakingen der heiligen*. Schande zoude het zijn, dat wij de vuile zonde zouden naloopen, als of onze Vader geen beter en eerlijker vermaak voor ons over had, daar zijn *aangezicht* en zijne gunst alleen meer *blijdschap geven, dan al het koren en den wijn der geheele wereld kunnen geven*. Als de kinderen eens konings zich wat willen vermaken, zullen zij zich dan in slijk en drek gaan wentelen? Dan zoude men immers zeggen dat zij vuile dieren waren. Zouden wij ons dan gaan besmetten om winst of voordeel van de wereld, daar onze Vader zulke onwaardeerbare schatten voor ons heeft, en ons zoo rijkelijk alles schenkt, *wat tot het leven en de godzaligheid* en tot geestelijke blijdschap noodig is? Of zouden wij onze zielen besmetten om de eer der wereld, welke minder is dan het gras op het veld en als een schaduw in den zonneschijn, daar onze Vader ons reeds *tot koningen* gemaakt heeft?

Wij moeten dan ook toonen dat wij koningskinderen zijn en heerschappij voeren over de booze onreine lusten, en *als gehoorzame kinderen ons niet gelijkvormig maken aan die begeerlijkheden, welke te voren in onze onwetendheid waren.* Wereldsche menschen zijn altijd besmet, even als lieden, die eene vuile hanteering hebben; maar wij, als koningskinderen, *zijn niet geroepen tot onreinheid maar tot heiligheid;* zoo moeten wij dan wandelen, waardig onzen staat, waartoe wij geroepen en verheven zijn.

XIX. Dat is nu alles wel zoo, zal iemand denken; die beloften zijn krachtig, en spreken van dingen, die tegenwoordig zijn; maar hoe maken wij het daarmede, dat de Apostel zegt, dat *wij ons zelven* zullen reinigen van *alle* besmetting des vleesches en des geestes, en de heiligmaking *voleindigen* zullen in de vreeze Gods? Waar zal dat heen! Zullen wij ons reinigen van alle besmetting, en de heiligmaking *volbrengen*, dan moeten wij zonder eenige zonde zijn; want iedere zonde en struikeling is eene besmetting, en de Apostelen zelve bekenden, dat zij *zonden hadden*, en allen *in velen struikelden*. Hoe moet ik dat begrijpen? Gaat het niet te ver dat men rein moet zijn van *alle besmetting*? De zin dezer prediking is genoeg te verstaan, uit hetgeen vooraf gezegd is. Moeten niet de kinderen eens konings zich wachten voor alles, wat tegen de eer huns vaders en hun eigen staat strijdt? Vrouwen die aan reinheid in hare eigene hui-zen gewoon zijn, beminnen geenerhande onreinheid. Komt er eenige smet aan een kostelijk kleedingstuk, door olie, pek, teer, of dergelijke, zij wenden alles aan, om die er uit te krijgen; willen zij er niet uit, dan doet het haar leed en zij scheppen er geen behagen meer in. Gij haat wel alle ratten, muizen, slangen en pad- den, maar voornamelijk die, welke in uw huis zijn, en zoo gij ze kunt vinden en vangen, zult gij ze niet laten leven, maar allen wegwerpen en uw huis reinigen van

al dat ongedierte; gebeurt het echter, dat er nog eenigen overblijven, buiten uw weten, zoo ras gij zulks ontdekt, doet gij uw best om ook die uit te roeien. Dit bedoelt de Apostel ook, dat wij *alle besmetting* der zonden zullen haten en uitloen, dat wij geen smet, zonder uitzondering zullen beminnen en met onzen wil en ons weten behouden, zooals zij die een geliefkoosde zonde hebben, waarvan zij geen afstand willen doen. Deze zullen alles doen, wat men van haar begeert, ter kerk gaan, aan het H. Avondmaal, psalmen zingen, aalmoezen geven, leerredenen verhalen, anderen onderwijzen, vertroosten, vermanen, bestraffen, en zich wachten voor alle ergerlijke zonden, maar die zonde, welke als een HERODIAS of als een oilam in hunne armen slaapt moet ongemoeid blijven. Neen — zegt de Apostel — geenszins, *niet een klauw mag er achterblijven en worden overgelaten*, God moet het hart alleen hebben, en alle onreine vlekken moeten er uit. Maar — zegt gij — dat is onmogelijk; er zijn vlekken, die er nooit uitgaan, zoo lang men leeft. Dat is zoo, maar men moet nogtans zijn best doen en *strijden tegen de zonde en niet wandelen naar het vleesch in onreine begeerlijkheden*. Men moet niets van dat helsche ongedierte beminnen en gerust laten blijven; men moet de onreinheid nimmer meester laten worden. Zoo vermaant dezelve Apostel (Rom. 6). Wanneer wij nu aan het Avondmaal geweest zijn en het zegel hebben ontvangen, dat, daar *onze zonden overvloedig vele waren de genade Gods nog overvloediger is geweest*, niet opdat nu voortaan de zonde meesteres zoude blijven, maar opdat *de genade Gods zoude heerschen*; dat wij derhalven dan niet moeten denken, het kan nu geen kwaad meer met ons, wij zijn nu verzekerd, wij mogen nu wel zondigen en blijven zondigen, *de genade zal des te meerder worden*; neen — zegt PAULUS — dat is onmogelijk, *want wij die der zonde gestorven zijn, hoe zullen wij nog in haar leven?* Ja wij hebben de zonde reeds verzaakt

van den tijd af, dat wij gedoopt zijn. Immers, toen werden wij *gedoopt in den dood van CHRISTUS, en door den doop zijn wij met Hem begraven in zijnen dood, opdat gelijk CHRISTUS uit de dooden is opgewekt door de heerlijkheid des Vaders*, door die heerlijke kracht zijner sterkte, waardoor al zijne vijanden zijn te schande gemaakt, en Hij door de opstanding is verheerlijkt en de Vader door Hem, wij ook alzoo zullen opstaan en *in nieuwigheid des levens wandelen*, zoodat wij de zonde niet meer dienen, maar, wanneer de zonde ons voorkomt, toonen dood te zijn voor de zonde en Gode te leven in onzen Heere JESUS CHRISTUS. Dit nu verstaat de Apostel alzo: *dat de zonde niet heersche in ons sterflijk lichaam om haar te gehoorzamen in de begeerlijkheden*. Zoo wil hij ook, dat de onreinheid niet zal heerschen en dat wij ons niet dienstbaar zullen maken aan de onreinheid, maar ons be-
toonen vijanden van *alle besmetting*, en daartegen strijden met alle krachten. Niemand bemint eenige overblijfselen van eene ziekte, eenige leemten, lamheid en loomheid in zijn lichaam, maar hij doet zijn best om volkomen gezond te worden. Die nu ten H. Avondmaal is geweest en aldaar verzekerd is van de genade Gods en van de genezing zijner ziel, zal er geen' lust aan hebben, dat hem eenige overblijfsels van onreine bewegingen of besmetting blijven aankleven. Hij, die van de pest genezen is en gevoelt, dat hij zijnen arm nog zoo goed niet weder kan gebruiken, dan hij wel voorheen gewoon was, omdat hij het pestvuur onder zijnen oksel heeft gehad, de knokkel daaruit is gevallen, en het vuile vleesch daaruit is gesneden, zal er geen behagen in hebben, dat die zwakheid hem nog bijblijve, maar van harte wenschen, dat hij zijnen arm weder goed moge kunnen gebruiken om als voorheen te kunnen werken. Vooral zal zulk een mensch niet wenschen, dat die besmettelijke ziekte wederkeere en heersche over zijn lichaam, maar God bidden, dat Hij hem daarvoor beware. Wanneer gij door CHRISTUS genezen zijt

van de helsche pest en besmettelijke ziekte der zonde, dan zult gij ook bidden, dat Hij u voortaan beware, en gij zult u zorgvuldig wachten voor haar, opdat zij niet over u heersche; dan immers *zoude het laatste erger zijn dan het eerste*, en de weder-instorting gevaarlijker dan de zieke. De geneesheeren gelasten gewoonlijk, wanneer de ziekte wat begint te beteren, en met de stok door de kamer kan gaan, dat hij zich nauwkeurig moet wachten voor eene tochtende deur, voor harde spijs, voor al te hartelijk eten en drinken en alle dergelijke dingen, waardoor hij gemakkelijk weder zoude kunnen instorten en meer gevaar hebben dan voorheen; daarom bevelen zij gewoonlijk, dat hij zich in de warmte moet houden, en zij wijzen aan wat hij eten en drinken zal, om alle gevaar te voorkomen. Wanneer gij dan aan de Tafel des Heeren ontvangen hebt *vergeving en genezing*, welke dikwijls in de H. Schrift worden bijeen gevoegd, en gij nog de u aanklevende zwakheid gevoelt, zoo behartigt den raad van den Apostel der Heidenen: *dat de zonde in u niet heersche*. De verdorvenheid en besmetting; welke nog in de geloovigen overblijven na hunne wedergeboorte, noemt hij *zonde*, en wel met den rechten naam. Immers zij is de moederzonde, de hoofdzonde en de bron van alle zonden, welke met gedachten, woorden, werken, doen en laten geschieden en mag derhalve, *bij uitnemendheid*, met recht den naam van zonde dragen, zooals aan haar ook dikwijls gegeven wordt in de Schriften des Apostels. Wanneer dan deze man gezeten had in de kerkvergadering van Trente, hoe vreemd zoude hij toegehoord hebben, wanneer men daar zeide: alhoewel de begeerlijkheid zonde genaamd wordt en de zonde baart, is zij nogtans geene zonde; — insgelijks, dat de erfzonde door den doop geheel wordt weggenomen, zoodat er geene erfelijke verdorvenheid of smet meer overblijft. Hoe zoude hij daartegen geroepen hebben: *O, gij uitzinnigen, wie heeft u betooverd, dat gij de waar-*

heid alzoo zoudt tegenstaan en den H. Geest wederspreken!

Het is ook opmerkelijk, dat de Apostel, sprekende tot *de geliefden Gods en de geroepene heiligen die te Rome waren, tot de zoodanigen, wier geloof verkondigd werd door de geheele wereld* (Rom. 1 : 7, 8), aan de zulken nog zonde toeschrijft, en wel zulke zonde, die hen zoude overheerschen, zoo zij haar lieten begaan zonder wederstand te bieden; waarmede hij de bekommering en klacht voorkomt eener bedroefde ziel, welke bij zich zelve wel eens zoude kunnen denken: volgt dit uit onze gemeenschap met CHRISTUS, dat de zonde moet sterven, helaas! dan heb ik geen deel aan den Heere JESUS, noch aan het woord zijner genade, want, o jammer! de zonde is in mij niet dood, ik voel ze nog al te dikwijls in mij leven en booze vruchten voortbrengen! Het is zoo, zegt de Apostel, zoo lang gij een sterflijk mensch zijt, zijt gij ook een zondig mensch; de zonde met hare kwade bewegingen, zal u aankleven tot aan het graf; geeft daarom echter den moed niet verloren, maar strijdt er tegen en laat haar niet heerschen. Laat CHRISTUS alleen de eer hebben van over u te heerschen en niemand anders, en dat Hij heersche in het midden zijner vijanden, in het midden *dier vleeschelijke begeertijkheden, welke de ziel bestrijden*, die zijne en uwe vijanden zijn, en dat Hij dan zoo heerscht, dat al *die vijanden onder zijne voeten* geraken, en gij die eindelijk moogt vertreden.

XX. Deze vermaning is dan ook zeer noodig, want er is niemand, of hij heeft nog dit gevaarlijk en schadelijk overblijfsel der zonde bij zich. JOB bekende er *druisende*, welke hij niet wilde aan nemen te *verantwoorden*; ja, toen hij aangesproken werd uit den hemel, over eenige spijtige woorden, welke hij gesproken had uit overvloed van smart en door kwellling en terging zijner vrienden, 't welk menig Christen zoude verschoonen en denken, dat hij grootelijks recht had om te zeggen: zij hebben mij het

hoofd warm gemaakt en lang genoeg getergd. Niet alzo. JOB brengt geene verschooning bij, maar integendeel, *hij verfoeit zich zelve* en werpt zich neder *in stof en asch*. DAVID belijdt zijn aangeborene verdorvenheid en *bedekt zijne overtredingen niet*, en dat besluit hij hiermede: *Wie zal toch de man zijn die zijne afdwalingen verstaat? reinig mij van mijne verborgene zonden, bewaar mij voor trotschheden, dat zij over mij niet heerschen*. Toen PAULUS de geloovigen aanmaande tot den strijd tegen de zonde, sprak hij uit gevoel en ondervinding, want hij was zelf er niet vrij van, hij had scherpe doornen, die hem schreien deden om genade en om verlossing: *Ik ellendig mensch wie zal mij verlossen!* Het is waar, God konde de geloovigen hier op aarde wel bevrijden van alle zonde, en volkomen heilig maken, zoodat zij nooit meer zondigden; Hij konde hen ook zóó verzorgen en rijk maken naar 't lichaam, dat zij niet meer behoeften te bidden: *geef en vergeef: geef ons heden ons dagelijksch brood, en vergeef ons onze schulden!* Maar het behaagt Hem niet.

Hij laat eenige verdorvenheid in ons overblijven, opdat wij altijd reden zouden hebben om ons voor Hem te vernederen over onze ellende, en Hem des te meer te danken voor zijne genade, denkende wat wij geweest zijn, waar wij gebleven zouden zijn, indien Hij ons niet verlost had. Zooals men zegt, dat de pauw zijne blinkende vederen laat nederzinken, wanneer hij zijne leelijke voeten beziet — zoo is het ook goed om de hoovaardigheid af te leggen, wanneer God ons den spiegel onzer zonden voor oogen houdt en de overblijfselen daarvan laat gevoelen. Zeker man, hebbende eene vrouw getrouwd, welke uit Duitschland verdreven zijnde, ging bedelen, bewaarde haren bedelzak, en als zij zich wat te veel wilde verheffen, vertoonde hij haar die somtijds om haar aan haren vorigen toestand te herinneren. Zoo laat ook God den geloovigen de overblijfsels hunner

ellende bij zich behouden tot hunne vernedering. En zooals één zeker Bisschop van Alexandrië, toen de Egyptenaars het Christelijk geloof hadden aangenomen en hij alle hunne afgoden had laten verbreken, een hunner apen en leelijkste dieren bewaarde, tot een gedenkteeken hunner vorige gruwelen — zoo laat ook God in de zijnen nog eenige overblijfsels van onreinheid over, opdat zij, dit ziende, zouden gedenken aan hetgeen PAULUS vermaant (Tit. 3 : 3): *Want ook wij waren eertijds onwijs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende; in boosheid en nijdigheid levende.* Toen WILLEGISUS, de zoon van eenen radermaker, Aartsbisschop van Maintz was geworden, liet hij in zijne eetzaal een wagenrad schilderen, met deze woorden er bij: *gedenk wat gij zijt en wat gij geweest zijt.* Zoo is de overgeblevene verdorvenheid voor ons eene gedurige aansporing om te bedenken: *eertijds waart gij duisternis, maar nu zijt gij licht in den Heere, wandelt dus als kinderen des lichts,* opdat wij ons in die vernedering des te meer verblijden over onze verlossing. Toen HISKIA van zijne krankheid genezen, PAULUS van zijne schipbreuk naar land gezwommen en DAVID van zijn helsche angsten en doodelijke smarten verlost waren, konden zij vroolijk zingen, daar zij voorheen treurden. Treurige en bedroefde menschen achten zich ongelukkig, daar zij hun geluk niet kennen en meenen, dat zij ongelukkig zijn, omdat zij niet weten, dat zij in een beteren staat verkeerden, dan zij wel denken. Vele bedroefde zielen, haren vorigen staat wel overdenkende, toen zij met vermaak in de zonde leefden als een zeuge in het slijk en waarover zij nu treuren, — zouden die zich niet verheugen over hare verlossing, daar zij nu nog door onkunde zich zelven met al te groote droefheid kwellen! De gedachte aan onze vorige ellende moet ons wel ootmoedig maken, maar niet zoodanig vernederen, dat wij daarom zouden vergeten *ons te verblijden in den Heere* en ons te verheugen over onze verlossing; immers zulks

zoude ons onbekwaam maken om ons te gedragen naar onzen tegenwoordigen staat en *te wandelen als kinderen des lichts, verkondigende de deugden van Hem, die ons overgebracht heeft uit de duisternis in zijn wonderbaar licht*, en te toonen dat wij niet meer *dood zijn in de zonden, maar levend gemaakt met CHRISTUS*.

De overblijfsels der zonde kunnen er ook toe dienen, om, door den gedurigen strijd er tegen, haar hoe langer hoe meer te haten, en ons doen verlangen naar de volkomene overwinning en verlossing van alle ellende, om te wandelen in de heerlijke vrijheid der kinderen Gods, en haar dus op hooger prijs te stellen. Even gelijk eene vrouw, welke een smet of vlek heeft gekregen aan een kostbaar kleed, wanneer zij zulks dadelijk niet daaruit kan krijgen, vertoornd wordt op zich zelve, dat zij het zoodanig heeft geschonden en van harte verlangt, om iemand te vinden, die zulks weder zoude kunnen herstellen; en gelijk God eenige Kanaänieten liet overblijven, om Israël in den oorlog tegen hen te oefenen, zoo laat Hij ook nog eenige overblijfselen der zonde over om zijn volk in den geestelijken strijd te oefenen. Aldus hebben wij van ons zelve reden om ons te vernederen over deze overblijvende zonde, en ons te verblijden over de verlossing, ons waardig onzen tegenwoordigen staat te gedragen en in ons meer haat en strijd tegen de zonde op te wekken.

Ten aanzien van den Heere onzen God hebben wij groote reden en stof om Hem te danken en eer te geven, dat Hij zijne macht vertoont in onze zwakheid, en alzoo eer inlegt tegen den satan en alle onze geestelijke vijanden. De satan heeft zijne verspieters in het hart van alle geloovigen, welke zijn de booze lusten, die gedurig loeren om hem in te laten en ruim baan te maken. Maar ziet hier Gods wonderbare kracht, welke maakt, dat de arme, onvermogen zondaar eindelijk zoo kloekmoedig wordt, dat hij niet vreest en zoo sterk

en machtig is in den Heere, dat hij dien sterk gewapende onder den voet treedt. Toen de verspieters van HANNIBAL in het leger van SCRPIO gevangen genomen waren en tot hem gebracht werden, heeft SCRPIO, in plaats van hen te straffen, bevolen om hen bij al zijne benden van soldaten rond te leiden, en gevraagd hebbende, of zij nu genoeg gezien en alles bespied hadden wat hun bevolen was, liet hij hen, na het gebruik van een goed middagmaal, veilig gaan zonder hen eens te ondervragen naar de krachten en plannen van HANNIBAL; zoo overwon en versloeg hij door zijne onversaagdheid eerder de gemoederen, dan de wapens zijner vijanden. Zoo kan God arme zondaars door zijne goddelijke kracht zoo onversaagd maken in den geestelijken strijd, dat zij, des duivels verspieters in hunnen boezem vindende, evenwel niet verffauwen; maar die zwak onder hen is, wordt als DAVID, die den reus GOLIATH onverschrokken tegenging en versloeg.

Zoo kunnen ook Gods barmhartigheid en langmoedigheid des te klaarler blijken, en wij kunnen die te hooger verheffen, als wij bedenken, *wat wij geweest zijn en wat wij nu zijn*. Die nooit eenige ziekte of pijn gevoelt heeft, zal den geneesheer en zijne geneesmiddelen zoo hoog niet schatten als iemand, die zijne raad dikwijls behoeft en zijne kruiden goed bevonden heeft en bedenkt, hoe ziek en vol pijn hij voor dezen wel geweest is, en hoe getrouw de geneesheer hem toch heeft bijgestaan. Die arm of in Turkije gevangen is geweest en zelf ondervonden heeft, hoe een arm mensch en een arme slaaf te moede zijn, die somtijds nog gebrek gevoelt, zal de milddadigheid van een getrouwen vriend, die hem in zijnen nood heeft bijgestaan en voor veel geld uit de slavernij heeft vrijgekocht en verlost, zeer hoog verheffen. DAVID had met groote benauwdheid de ziekten en wonden zijner ziel gevoeld, en gebeden: *Heere, genees mijne ziel!* en zulks maakte, dat hij de genade Gods zoo

hoog roemde en zijne ziel zoo ernstig vermaande die nooit *te vergeten*, maar *den Heere te loven*, die al zijne zonden had vergeven en al zijne gebreken genezen. Wanneer JAKOB zijn staf aanzag, waarmede hij over de Jordaan trok en als DAVID dacht aan zijne schapen, die hij voorheen placht te weiden, dan stonden zij verbaasd, en prezen Gods goedheid. Als de mensch hierin nalatig en vergeetachtig wordt, dan komt God, stelt hem voor oogen en brengt hem in gedachten, wat al goeds Hij hem gedaan heeft, zooals Hij deed door SAMUEL aan SAUL en door NATHAN aan DAVID; en dan is die *vermaning een verwijt* en die opsomming van *Gods goedheid* is dan een berisping van onze *ondankbaarheid*. Maar wanneer wij *de hoogte, diepte, lengte en breedte* onzer ellende, betrachten, dan zullen wij grootelijks *de hoogte, diepte, lengte en breedte van Gods genade loven*, welke zoo groot en onnaspeurlijk zijn, als de weg van een *arend door de lucht* en van een *schip door de zee*. Daar is zoo wel eene *verborgenheid der ongerechtigheid en ellende*, als eene *verborgenheid der godzaligheid en genade*; beiden zijn zij, als de *diepten Gods: ondoorgrondelijk*; hoe lang wij daarover peinzen, nooit zullen wij volleerd zijn. De verborgenheid van Gods genade en onze verlossing is gelijk aan de zon in hare klaarheid en aan de starren in hare hoeveelheid. De zon is zoo klaar, dat, hoe meer men haar aanziet, hoe minder men haren glans en hare schoonheid kan begrijpen. Onze oogen zullen veeleer verduisterd worden door de grootheid van het licht, dan dat wij haar konden zien zooals zij is; en de starren zijn zoo groot in getal, dat hoe nauwkeuriger men er op ziet, hoe minder men ze kan tellen; zoo zijn ook de genadebetooningen en weldaden Gods; *hun getal gaat ons begrip te boven en wij kunnen ze niet in orde verhalen*. Maar de verborgenheid van onze ellende is als een rottend aas vol wormen; hoe meer gij het beziet, hoe meer het krielt en hoe minder het u behaagt. Geene ziel is afkeeriger

van de zonde en dankbaarder voor Gods genade, dan die, welke *de vuiligheid der boosheid kent* en haren ondragelijken last gevoeld heeft; deze kan zich verwonderen over Gods goedheid, dat Hij *dagelijks onze schulden vergeeft*, daar Hij die rechtvaardig konde straffen. Vóór den zondvloed, in de eerste wereld, toonde God zijne *rechtvaardigheid*; want zicnde, dat de boosheid vermenigvuldigde op aarde en dat *het gedichtsel der gedachten van des menschen hart boos was*, deed Hij den vloed komen en alles ten onder gaan. Maar na den zondvloed, in de tweede wereld, toonde God zijne *barmhartigheid*; want genadig aangezien hebbende de offerande van NOACH, een voorbeeld van de offerande van CHRISTUS, nam Hij een geheel ander besluit omtrent de verdorvenheid des menschen, dan voorheen, namelijk: dat Hij ze niet meer wilde verderven, omdat *het gedichtsel van des menschen hart boos is van zijne jeugd aan* en dat Hij derhalve alle menschen zoude moeten verderven, en niemand sparen, als Hij op hen en hunne verdorvenheid wilde zien; maar Hij wilde barmhartigheid toonen en zien op *de eenige offerande van CHRISTUS*, opdat Hij zoude geprezen worden.

Ten aanzien van onze naasten heeft het ook zijn nut om te bedenken, dat God in zijne kinderen nog eenige zwakheden laat overblijven en hen niet ten eenenmale volkomen vrij maakt van alle zonde, opdat wij *medelijdend, zachtmoedig en bescheiden zouden zijn jegens alle menschen*, bedenkende, dat wij eertijds niet beter waren dan de anderen, en dat wij *van nature kinderen des toorns zijn, gelijk de anderen*, en ook zoo geleefd en in onze begeerlijkheden gewandeld hebben, gelijk de anderen nu doen. Dit gebruik maakt PAULUS er van (Tit. 3: 2, 3). Dat leerde ook onze Zaligmaker den Joden, toen zij de overspelige vrouw voor Hem beschuldigden, opdat Hij haar zoude veroordeelen, om gesteenigd te worden naar de wet van Mozes, en dat Hij alzoo zoude treden in het ambt der Overheid, opdat zij ge-

legenheid mochten hebben om Hem voor haar aan te klagen. *Wie van u zonder zonde is*, zeide Hij, *werpe den eersten steen*. Zijt gij op iemand vertoornd, zoodat gij hem kwaad wilt aandoen, bedenk u dan eens goed, *onderzoek u zelven nauwkeurig*, en bevindt gij, dat gij *zonder zonde zijt*, *werp dan den eersten steen*; maar indien uwe liefdeloosheid, ongeduldigheid, haastigheid en toorn, zonden zijn, en gij u zelven niet kunt vrijpleiten van zonde, waarom dan zoo bitter aangegaan tegen een armen zondaar, die uws gelijke is! Gij zondigt dagelijks meer tegen God, dan uwe naaste tegen u kan zondigen; waarom zijt gij dan niet liever medelijdend en geduldig in plaats van toornig te worden? Of wilt gij u verheffen boven een ander over hetgeen gij ten geschenke en uit genade van God ontvangen hebt? Bedroeft u veel meer over hetgeen u nog van nature aankleeft, dan dat gij u verhoovaardigt op hetgeen God u gegeven heeft. Denk bij u zelven, dat, indien God in zijne rechtvaardigheid zoo haastig en ongeduldig was, als wij somtijds bij de menschen zien en in ons zelven gevoelen, hoe spoedig zoude dan de wereld in de asch liggen door het vuur van Gods toorn! Een bouwvallig huis kan zonder stutten niet staan blijven; dit *ons aard-sche huis* zoude in een oogenblik in duigen vallen door den zwaren last der zonde, en door de geestelijke onreinheid bederven, als het niet ondersteund werd door de kracht van Gods goedheid. Is nu God zoo goeder-tieren jegens ons, die Hem alle dagen ongelijk aandoen, dan moeten wij ook barmhartig zijn jegens anderen en even zoo gaarne vergeven, als wij vergeving ontvangen. Eene vrouw, die in barendsnood geweest is, of die den kanker in de borst gehad heeft en daarvan is gesneden, of die hare borsten met groote pijn heeft laten afzetten, zal medelijden hebben met een ander, die gelijk ongemak heeft. Gevoelen wij de overblijfsels der zonde en bedenken wij, wat wij geweest zijn, het zal ons doen weenen,

wanneer wij iemand over zijne zonden zien treuren en 't zal maken, dat wij dezulken zullen beklagen, die nog niet verlost zijn uit den staat der zonde, maar nog onder hare heerschappij staan. Gelijk wij in kinderen veel verdragen en over het hoofd zien, omdat wij ook kinderen geweest zijn, zoo moeten wij, wanneer wij ons tegenwoordig gebrek gevoelen en ons onzen vorigen toestand herinneren, veel in een ander leeren verdragen.

XXI. De huisgenooten Gods, van de Tafel komende, kunnen ook hieruit moed grijpen, dat zij bedenken, dat het maar overblijfsels zijn, verloopenen soldaten, Philestijnen, die op de vlucht gaan, omdat hun geweldigste gesneuveld is. Zij dwalen, die zich zelve inbeelden volmaakt te zijn, en dat hun srtijd op aarde geëindigd is, die misschien nog niet eens goed is begonnen; of die meenen, dat zij nooit zoo zondig zijn geweest, als zij zien dat anderen zijn, daar wij toch van nature allen even bedorven zijn; en zoo God ons niet bewaarde, zouden wij even boos zijn als de booste. Ook dwalen zij, die de volmaaktheid, die in niemand op aarde is, willen hebben in een ander, en die zij, bij genoegzame zelfkennis, ook niet in zich zelve zullen vinden, en die daarom spijtig zijn tegen een ander, omdat hij zoo heilig niet is, als zij denken, dat zij zelve zijn. Ook zij zijn mis, die denken, dat het strijden tegen de zonde hier in dit leven te vergeefs is, omdat er nog altijd eenige zonde overblijft, totdat wij van hier gaan en de dood ons vrijmaakt en ons doet *ophouden te zondigen*. Menig vrome ziel, de haar aanklevende zonde gevoelende, denkt in hare zwaarmoedigheid en moedeloosheid: *nu zal ik nog een der dagen door satans' hand omkomen*; al mijn strijden baat niets, *wee mij, ik ben verloren, ik verga, want ik ben onrein!* En zoo laten zij den moed zakken, hun hart bezwijkt, en zij denken, dat er geene hope op overwinning voor hen is. *O, laat ons sterk zijn en laat ons strijden voor onze zielen;*

de Heere zal doen wat goed is in zijne oogen. Zulke goede woorden sprak JOAB, die een boos mensch was. Maar wij hebben meer reden, om sterk en kloekmoedig te zijn voor onze zielen, ziende dat onze Heere, de *Leeuw uit den stam van JUDA*, reeds den overste van het leger onzer vijanden verslagen, hem den kop vermorseld en zijn kracht te niet gedaan heeft door zijnen dood; en dat wij niet meer dan een gedeelte vluchtelingen voor ons hebben, die wij door zijne kracht en bijstand wel zullen verjagen en overmeesteren. Wanneer somtijds een Engel der gemeente, in Gods Naam, tot een bedroefde ziel komt en zegt: *de Heere is met u!* dan ontvangt hij denzelfden troost als de Engel des Heeren gaf aan GIDEON (Richt. 6). Maar de bedroefde zegt: *Ach mijn Heere, zoo de Heere met mij is, waarom gaat het mij dan zoo kwalijk! Waarom is mij dan dit alles wedervaren?* Hoe komt het dat de zonde mij zoo treft en dat mij daarom zulke droefheid overkomt? *Waar zijn dan zijne wonderen*, die Hij betoond heeft aan zijne kinderen, hen verlossende van hunne zonde? Maar nu heeft de Heere mij verlaten en mij overgegeven in de hand der helsche Midianieten; *ik ben verkocht onder de zonde, gevangen onder de wet der booze werken; ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen!* Maar gelijk de Engel zeide: *ga heen in deze uwe kracht, gij zult de Midianieten verslaan en de Heere zal met u zijn*, zoo mag men ook zeggen: *ga heen, gij treurige ziel, omdat de Heere met u zal zijn, zoo zult gij die Midianieten slaan als een eenig man.* En om u hiertoe aan te moedigen en op te wekken, zoo bedenk, dat gij een Christen zijt, en dat gij gelooft in den gekruisten CHRISTUS en diensvolgens *met Hem gekruist en gestorven zijt; der zonde gestorven, om voor CHRISTUS te leven.* Een doode knecht kan immers niet meer dienen; zijt gij een Christen, zoo zijt gij dood voor de zonde, hoe zult gij haar dan nog dienen? De zonde moge u verrassen en onverhoeds omwerpen, maar zij kan niet als koning op den troon uws harten zitten en *over u heerschen.* Een

dood mensch heeft geen levende werkingen; over hem kan niemand heerschappij voeren dan Hij, die Heere is over den dood; zijn wij met CHRISTUS gestorven. is *onze oude mensch met Hem gekruist*, gedood en begraven, zoo kan de zonde geene macht meer over ons hebben, *het vleesch is gekruist met zijne bewegingen en begeerlijkheden*. De dooden weten geheel niets, *hun haat en liefde zijn vergaan* (Pred. 9). Wanneer wij der zonde gestorven zijn, moeten wij geen lust meer hebben in hare vuile streken en listen, en niet wijs zijn om kwaad te doen; maar wij moeten *kinderen zijn in de boosheid*, ja nog minder dan kinderen, als dooden die van niets weten; ook onze *liefde tot de zonde en onze haat tegen de godzaligheid moeten vergaan zijn*. Wij moeten dan niet meer zorgen voor de zonde, *het vleesch niet verzorgen tot begeerlijkheden*. Wij moeten zijn gelijk iemand die veroordeeld is om te sterven en wiens goederen alle verbeurd zijn verklaard. Zoodanig iemand is zoo goed als dood en daarom bekomert hij zich niet meer over zijn goed noch scheidt vermaak in wat hem aangenaam placht te zijn. Zoo moeten wij, die nu als dood zijn voor de zonde, geen behagen meer hebben in hetgeen haar aangaat en waarmede wij ons vroeger plachten te vermaken. Zijn wij van de zonde verlost door den dood van CHRISTUS dan moeten wij haar ook uit onzen zin zetten, even als een man, die van zijn overspelige vrouw gescheiden is om een ander te trouwen; zij is voor hem als dood; hij zorgt niet meer voor haar, denkt ook niet anders meer aan haar, dan met verfoeiing van hare slechtheid. Zoo moeten wij ook onze beminde zonde aanzien als dood, en gelijk AHASVERUS aan VASTHI dacht om zijn hart van haar af te trekken en een andere aan te hangen, zoo moeten wij ook de zonde den rug toekeeren en CHRISTUS aanhangen, of anders hebben wij *geen rechte gemeenschap aan zijn dood en opstanding*. De dood scheidt man en vrouw en ontbindt den band des huwelijks. Zijn wij met CHRISTUS

gestorven, dan zijn wij vrij van de zonde en niet meer aan haar verbonden. Is de zonde door CHRISTUS gedood, dan zijn wij daarom vrij van haar; zij heeft zoo weinig macht over ons als een dood man over zijn levende vrouw, die zich vrij aan een ander mag verbinden, omdat zij door zijnen dood van hem ontslagen is. Even gelijk eene vrouw, die een kwaden man heeft gehad en door zijnen dood van hem verlost is, zoo mogen ook wij wel *verblijd* zijn, dat de zonde, die *booze oude mensch*, die zoo boos is als de duivel zelf, nu dood en met CHRISTUS begraven is. Nu zijn wij vrij, *de strik is verbroken en wij ontkomen*; derhalve moeten wij toezien, dat wij niet wederom *met het juk der dienstbaarheid bevangen worden* (Gal. 5: 1). Want zoo de zonde wederom heerschappij over ons kreeg, zij zoude, even als haar vader de duivel, als hij ergens inkomt, waar hij was uitgegaan, *het laatste erger maken dan het eerste*. En gelijk AHASVERUS van VASTHI gescheiden zijnde ESTHER trouwde, zoo zullen ook wij, van de zonde gescheiden zijnde, *het eigendom eens anderen* geworden zijn, namelijk van CHRISTUS, die goedertieren, heerlijk, rijk en machtig is, bij wien wij het veel beter hebben, dan in het ongelukkig huwelijk met de zonde. Indien ons dan iemand wederom zoude willen verlokken tot de oude gewoonten en zeggen, het is de mode zoo, iedereen doet het, zoo gij niet mede doet als een ander, dan zal men u uitlachen, dan moeten wij als doof en dood zijn. Gelijk de jongeling, die na zijne bekeering zich onthoudende van het gezelschap van zekere slechte vrouw, waarmede hij voorheen zonde had bedreven, en van haar op straat aangerand zijnde, met de woorden: *ik ben het, kent gij mij niet?* haar ten antwoord gaf, *maar ik ben niet ik* (at ego non sum ego), daarmede willende te kennen geven: ik ben die niet meer, welchen gij bedoelt, noch zoodanig als ik voorheen geweest ben, en daarom ken ik u niet! Gelijk de Heere CHRISTUS tot de goddelooze,

oubekeerde zondaars zeggen zal: *gaat weg, Ik ken u niet, gij werkers der ongerechtigheid!* zoo moeten wij ook tot de zonden zegge: *gaat weg van mij, gij werkster der ongerechtigheid, ik ken u niet.* Gelijk een eerbare vrouw haren man zoekt te behagen, zonder acht te geven op het geklap van een ander, zoo moeten ook wij trachten CHRISTUS te behagen, en er niet op letten, wat men al spreekt en doet om ons tot de zonde te verlokken, omdat wij van haar geheel geen nut hebben; want zij zoekt niets minder, dan om ons onder hare heerschappij te brengen en dienstbaar te maken tot ons eeuwig verderf.

XXII. Om ons nu hier voor des te beter te wachten en te kunnen weten, of wij onder de heerschappij der zonde zijn of niet, moeten wij deze heerschappij goed kennen. Eenigen hebben beweerd, dat de zonde over den mensch heerscht, òf als een tiran òf als een koning. Een tiran of geweldenaar wordt door zijne onderdanen gehoorzaamd, maar het is tegen hunnen wil; een koning daarentegen wordt gewillig gediend. Zoo zeggen zij, dat de zonde de geloovigen behandelt als een tiran, welken zij nog wel eenigzins dienen, maar tegen hunnen wil, zooals PAULUS zegt: *het kwade, dat ik niet wil, dat doe ik; ik doe het niet, maar de zonde die in mij woont; met den geest dien ik de wet Gods, maar met het vleesch de wet der zonde* (Rom. 7 : 19—23), waar hij dus, de taal sprekende van een wedergeboren mensch, in zijnen *strijd tusschen geest en vleesch* zich beklagt, dat de zonde nog zulk een tiranachtige macht over hem heeft; maar als hij de geloovigen waarschuwt tegen de heerschappij der zonde, dan gebruikt hij het beeld van eenen tiran niet, maar het woord „bazileuein”, 't welk beteekent, *als koning heerschen*; alsof hij zeide: *gedraagt u niet als gewillige onderdanen om de zonde, als uwen koning, gewillig te dienen.* De zonde op zich zelve is waarlijk de wreedste

tiran en haar dienst is de ellendigste slavernij, maar zij weet den mensch zoodanig te betooveren, dat hij het bitterste roet voor zoete suiker opeet en denkt, dat hare balken veeren zijn; maar wanneer de zonde het allerzoetst schijnt, is zij het allerbitterst en allerwreedst. Haar beste gebod is *bittere nijd*, en hare geheele wet wordt in een woord uitgedrukt: *haat God en woen naastte!* Zij kan zich schoon voordoen, zoo als de hoer aan den jongeling, van wien SALOMO spreekt (Spreuk. 7): *zij omhelst, zij liefkoost en kust*, en wie niet standvastig is, wordt spoedig door haar bekoord; maar daar achter schuilt het venijn, 't welk men niet ziet, en zoo wordt de mensch licht *afgetrokken en verlokt*. Weinig Christenen zijn zoo standvastig tegen de zonde, als XENOCRATES tegen de verlokking van de hoer PHRYXE, die gewed had, dat zij hem tot onkuischheid zoude verleiden, 't welk zij verloor; en toen zij bespot werd, dat zij, die zoo schoon was, het gemoed van een oud man niet had kunnen bekooren, antwoordde zij, dat zij niet bij een mensch, maar bij een ongevoelig beeld had gelegen. Indien de Christenen zoo ongevoelig waren voor de zonde als deze heiden voor een hoer, — indien de vreeze Gods zoo veel vermogen op hen had als op JOZEF en als de wijsbegeerte op het gemoed van XENOCRATES, dan zouden zij zoo gemakkelijk niet verleid worden. Diezelfde man was even zoo afkeerig van het geld, als van de hoer; want toen ALEXANDER hem eenige gezanten met geld (talenten) toezond, onthaalde hij hen als een wijsgeer, en toen zij hem den anderen dag vroegen aan wien hij wilde, dat zij het geld zouden uittellen, zeide hij: hoe, hebt gij gisteren niet opgemerkt, dat ik het niet noodig heb? De Koning wilde zijne vriendschap koopen, maar hij had haar niet veil; men wilde hem een vetten brok in den schotel werpen, maar hij wilde haar niet inslikken. De zonde ondervindt gewoonlijk, dat hare overwinning zoo moeilijk niet is. Zie zulks b.v., om van an-

deren niet te spreken in den gierigaard en dronkaard. Hoe gemakkelijk weet zij die in hare klauwen en onder hare heerschappij te krijgen. Zij doet hen loopen, draven, vroeg opstaan, laat in den nacht opzitten, zich zelve de gezondheid ondermijnen en lichaam en ziel verderven, den een om geld te vergaren en den ander om het te verteren: zij maakt hen mager als een geraamte, en is er misschien een, die een welgedaan lichaam heeft, dan steekt daarin zulk een magere ziel, dat men zoude schrikken, als men die konde zien. *De zathheid des rijken laat hem niet slapen* (Pred. 8), òf omdat hij zoo vol is van spijs en drank, dat hij niet slapen kan, òf omdat zijne maag te zeer overladen is, daar hij gewoon is zich zoodanig op te vullen, dat hij somtijds meer zorg en moeite heeft om honger te krijgen, dan de arme om dien te verdrijven. Of men kan het ook zoo verstaan, dat hij zoo overladen en opgevuld is van rijkdom, dat hij van zorg niet kan slapen; niet omdat zijne maag zoo vol is van spijs en drank, maar omdat zijne kisten zoo vol zijn van geld en zijn hart van zorg, waardoor hij bevreesd is, dat zijne kisten tegen zijnen wil en buiten zijn weten zullen verlicht en ontladen worden, en juist die vrees voor verlichting is voor hem een groot bezwaar. Zoo moeilijk en lastig is de zonde; zij geeft den mensch geene rust dan eene zoodanige, die hem in het verderf brengt en tot een doodslaap wordt; zij spaart niemand, hoog noch laag, rijk noch arm, jong noch oud; zij kan koningen voor den wagen spannen, op hunne nekken rijden en veroorzaken, dat gekroonde hoofden ootmoedige dienaars zijn van eene vuile begeerte, zoodat zij steeds op haren wenk letten. Dit heeft de paus van Rome, *de mensch der zonde, de zoon des verderfs*, van haar als van zijne moeder geleerd, dat hij zich van keizers en koningen laat dienen, zoodat zij den stijgbeugel houden, als hij het paard bestijgt en dat hij hun den voet op den nek

zet, als zij tegen hem misdään hebben. Zoo *hoereeren de koningen der aarde met de hoer van Babel* en doen vele nederige diensten aan haar, die eene dochter is van haren moeder de zonde en van haren vader den duivel. Voor dezen dienst der zonde moet zich een Christen wachten, denkende dat CHRISTUS hem heeft vrijgekocht, en dat hij daarom niemand anders mag dienen dan zijnen Verlosser. Wij zijn schuldenaars, niet het vleesch om naar het vleesch te leven (Rom. 8 : 12); want zulks zoude zijn met het hart weder te keeren naar Egypte, en niet alleen MOZES te verachten, zoo als de Israëlieten deden, maar zelfs CHRISTUS te versmāden, die meerder is dan MOZES, zulks zoude zijn, de vrijheid te verlaten om veel ergere slavernij dan de Egyptische of Turksche op zich te nemen. De zonde is door CHRISTUS overwonnen; het is dus groote schande, om zich wederom gewillig onder hare heerschappij te begeven; immers daarvan zal het loon voor het lichaam niets anders zijn, dan,

*Na veel spijs en drank,
Veel stof en stank.*

Immers buik en spijs worden beiden vernietigd, en de laatste en beste woning is een houten doodkist met een handvol stroo. Zoudt gij daarvoor een slaaf van de Turk willen zijn? En dienstbaarheid der zonde is nog veel erger; immers de Turksche slavernij eindigt met den dood, maar deze brengt lichaam en ziel *in de eeuwige pijn*.

XXIII. Wat raad nu, zult gij zeggen; wij zijn allen zondaars, wij kunnen zulks niet ontkennen, want dan zouden wij liegen. Als wij aan het H. Avondmaal gaan, bekennen wij voor God en de geheele wereld, dat wij zondaars zijn, anders behoefden wij daar niet te komen; omdat nu de zonde nog in ons woont, zijn wij dan daarom allen verloren? Neen, het is niet hetzelfde,

hoe de zonde in ons woont. In sommige menschen woont een overblijfsel der zonde, als een tiran en dwingeland, als een onrechtvaardig roover en geweldenaar, die ergens met list en geweld inbreekt, of die iemand onverhoeds overvalt; zij loert op alle gelegenheden om winst voor de hel te doen. Ziet zij PETRUS in verlegenheid onder de dienaars van CAJAPHAS, LOTH in eene spelonk, NOACH onder een geplanten wijngaard, DAVID op het plat van zijn huis, dadelijk speelt zij den baas over de beste dienaars van God en neemt hen gevangen. ACHAB was verkocht om kwaad te doen, PAULUS klaagt zulks ook (zie Rom. 7); maar hier was groot onderscheid; ACHAB immers had zich zelve verkocht en gewillig overgegeven om de zonde te dienen en *wilde niet vrij uitgaan, omdat hij haar lief had*; gelijk de gewillige hebreuwsche dienstknecht, die zijn oor liet doorbooren en zich voor al zijn leven vasthechte aan zijnen heer (Exod. 21). PAULUS echter was ten onder gebracht door ADAM, maar nu verlost zijnde door CHRISTUS gevoelde hij nog de overblijvende en vasthoudende klauwen der zonde, en daaruit konde hij, naar zijnen wensch, niet geraken; hij was *der zonde onderworpen*, zoo als *het schepsel aan de ijdelheid*, zuchtende naar een volkomene verlossing en naar *de heerlijke vrijheid der kinderen Gods*. In andere kinderen Gods is de zonde als een slaaf, als een Gibeoniet, een schatplichtig Kanaäniet, eene vervloekte, gekruiste en stervende zonde, wier bewegingen doodstuipen zijn, zoodat het bij de zoodanigen gaat met *geest en vleesch*, als met het huis DAVIDS en het huis SAULS (2 Sam. 4): er was krijg tusschen die beiden, maar *het huis DAVIDS ging en nam toe, en het huis SAULS ging en nam af*. In de goddeloozen is de zonde als een koning, zittende op den troon des harten; de raadsliden zijn de satan, de wereld, het vleesch en de vleeschelijke begeerlijkheden; de knechten zijn de leden des lichaams en de krachten der ziel; de

versterkingen, muren en wallen zijn onwetendheid, vleeschelijke wijsheid en verkeerde overleggingen, en bovenal de gewoonten en menschelijke inzichten. Het komt er nu voornamelijk op aan, of de zonde met onze gewillige gehoorzaamheid in ons is. Een koning heeft recht om te gebieden en kracht om zich te doen gehoorzamen, anders is hij immers maar een koning in naam en zijne geboden zijn als klokken zonder klepels. De zonde heeft eigenlijk geene macht en recht om te gebieden, omdat zij dat van God, van wien alle macht oorspronkelijk is, niet heeft ontvangen; maar zij is een dwingeland, die tegen God opstaat. Nogtans heeft zij eenigen naam en voorwendsel van recht, want de eerste mensch heeft zich zelven en alle zijne nakomelingen aan haar overgegeven is, door de zonde overwonnen en alzoo *haar dienstknecht geworden* (2 Petr. 2: 19): die overwonnen wordt, komt in de macht van den overwinnaar. De zondaar geeft zich over en wil de tijdelijke lust der zonde genieten, en zoo neemt de zonde den zondaar gevangen. Hieruit echter volgt niet, dat de Heere CHRISTUS, onze Verlosser, zoude hebben moeten onderhandelen met de zonde, of aan haar eenig rantsoen of losprijs betalen, zoo als SOCINUS verkeerd en bespottelijk beweerde in ziju twistschrift tegen de voldoening van CHRISTUS; maar Hij moest over deze onze verlossing onderhandelen met zijnen Vader, gelijk Hij erkent (Joh. 17: 9): *zij waren uwe en Gij hebt ze mij gegeven*; want de ongehoorzaamheid des menschen konde aan God het recht en de heerschappij over den mensch niet benemen; wilde de mensch niet langer Gods dienaar zijn, dan moest hij zijne gevangene worden. Hoewel dan de satan en de zonde, ten opzichte van den mensch eenige heerschappij over hem hebben, ziju zij echter, ten opzichte van God, niet meer dan stokbevaarders en geweldhebbers om de gevangenen en slaven des kwaads in hunne ketenen te bewaren. CHRISTUS

nu, ons gekocht en zijne ziel als een losgeld aan zijnen Vader gegeven hebbende, heeft den satan en de zonde, met kracht moeten overwinnen en berooven en aan het kruis over hen moeten zegepralen. Willen wij nu verzekerd zijn, dat de zonde niet over ons heerscht, maar dat wij door CHRISTUS verlost zijn, dan moeten wij ons ook gedragen als het volk van CHRISTUS, zoodat het door ons blijken moge, dat Hij ons gekocht heeft. Wanneer een koopman eenige goederen gekocht heeft, schrijft hij daarop zijn naam of merkteeken, zoodat hij die ze ziet, terstond weet, dat zij aan hem toekomen en aan zijn huis moeten bezorgd worden. Zij, die het eigendom van CHRISTUS zijn, hebben op de heup hunner ziel een *nieuwen naam* (Openb. 2: 17b), een eeuwigen naam, die niet zal vergaan; geen naam van letters met inkt of krijt geteekend, maar *de gedaante van CHRISTUS in hen, de wet van CHRISTUS in hunne harten*; niet den uitwendigen naam eens Christens in het kerkboek geschreven, maar den naam van een *kind en erfgenaam Gods, verzekerd aan het hart door den H. Geest*. Een goede proeve hiervan is, wat wij lezen 1 Joh. 3: 2: *Wij worden kinderen Gods genaamd, daarom kent ons de wereld niet*. Is de wereld uwe vriendin niet, noch gij de hare; kent gij elkander niet anders dan als vijanden; haat de wereld u, omdat gij hare booze gewoonten niet wilt navolgen en omdat gij hare werken veroordeelt, dan zijt gij *uit de wereld uitverkoren*, en verlost van de macht der zonde. Draagt onze ziel *het beeld en opschrift van CHRISTUS*, zooals de penning des keizers (Math. 22), dan moeten wij Hem ook geven wat het zijne is. Vraagt eens aan u zelve: *wiens beeld en opschrift draag ik?* Indien gij zegt, dat gij het beeld van CHRISTUS zijt, en gij draagt het beeld der zonde en de geest der wereld werkt krachtig in u, dan zijt gij een leugenaar. Die door CHRISTUS verlost zijn van de zonde, strijden altijd tegen de zonde.

is van een geheel boozen aard, de boosheid zelve, zij doet geen afstand van hare heerschappij over ons, dan na heet gevecht en fellen strijd. CHRISTUS komt niet met vrede en gemak in zijn bezit, maar door het zwaard. Als gij in vrede met uwe zonden voortleeft, niet met uwe ziel strijdende, dan zijn zij in vreedzaam bezit en volkomene heerschappij. De zonde heerscht of strijdt. Zij zit gerust op den troon, of zij strijdt hevig om er op te komen. Als zij gerust over u heerscht, zal zij niet tegen u strijden. Een koning, die van zijne onderdanen gewillig tol en schatting en al wat hij eischt, ontvangt, laat hen met vrede, maar komt er een ander koning, die hem zijne heerschappij wil benemen en zijne onderdanen van hem aftrekken, dan roert hij de trom en trekt ten oorlog. Als gij gerust kunt zondigen, dan zijt gij *dienstknechten der zonde*. Nieuwe heeren hebben nieuwe wetten. Indien gij bekeerd zijt van den satan tot God, dan zijn er voor u nieuwe wetten en geboden, nieuwe raadlieden en wapenen. CHRISTUS op zijnen troon zittende zeide: *ziet Ik maak alles nieuw!* Als Hij dan zit op den troon van uw *hart*, dan maakt hij ook dat geheel *nieuw* en de leden uws lichaams maakt Hij tot *wapenen der gerechtigheid*. Hij bestelt nieuwe raadgevers, welke zijn de getuigenissen Gods. Hij geeft een nieuw gebod, de wet der liefde; een nieuwen onderwijzer, den Geest der waarheid, en nieuwe krijgswapenen, *de geheelee wapenrusting Gods, om te kunnen staan in den boozen dag*.

Gelijk dan de zonde geen ander recht heeft om over den mensch heerschappij te voeren, dan 't welk deze haar gewillig geeft, zoo heeft zij ook geene kracht om hare geboden te doen uitvoeren, dan die, welke zij ontvangt uit den verdorven aard des menschen, van den satan en van de wereld, welke geboden de mensch dan gewillig volgt. Zij ontvangt groote kracht uit des menschen verdorven wil; want gelijk de wil het krachtigste is in den mensch om hem over te halen, zoo maakt hij ook

dat de zonde zeer krachtig wordt, en niets wil dan moedwilligheid. Daarom wordt zij genoemd, *de wil des vleesches, de wil der heidenen, de wil des mans*. Tot wat de mensch wil, spant hij al zijne krachten in om het uit te voeren: de wil nu der zonde en die van den mensch is één wil; had de mensch een anderen wil dan de zonde, dan zoude er wel twist en scheiding voorvallen en verbittering tusschen beide komen; de kracht der zonde zou verminderd en gebroken worden, en de mensch, zich daartegen kantende, zou overwinnen. Maar, omdat de wil des vleesches één is met den wil des mans, zoo als de ziel met het lichaam en de vlam met den rook, welken daardoor wordt voortgedreven, hoe kan hij dan tegenstand bieden en overwinnen? Dit maakt dan de zonde zeer machtig en hevig, zoodat zij den mensch naar haren zin doet leven, welke zin de zin des vleesches genaamd wordt, zijnde eene booze moedwillige zinnelijkheid. Zij heeft de lusten van den mensch op hare zijde en dat maakt hare bevelen zoo vlug, als of zij vleugels hadden; dat maakt *de bewegingen der zonde zeer krachtig, om vruchten ten dood te dragen*. Want de zonde houdt stijfhoofdig aan, even als de vrouw van POTIFAR; wat zij den eenen dag niet kan uitwerken, dat tracht zij op een anderen te verkrijgen, en het moet wel een reine JOZEF zijn, die haar kan wederstaan en afkeeren. Over de overigen heeft zij macht genoeg; zij dringt de ziel en is haar lastig, even als een DELILA, totdat de arme ziel verdrietig wordt, zich van al hare kracht laat berooven en alzo doet, wat de zonde begeert. Is er somtijds eenige schade of schande in den weg, welke den mensch weerhouden, of is er eenige knaging of klopping van het geweten, welke hem waarschuwen en ongerust maken, de zonde blijft echter hardnekkig en hevig aanhouden, totdat zij den mensch brengt, waar zij hem wil hebben. De zonde is nu en dan in niet geringe mate hevig, zoo als bij JONAS, toen hij wenschte naar den

dood, daar hij voorheen gerust in het schip had liggen slapen; of gelijk bij ASA, die toornig werd op den zieder, die hem bestrafte; zij komt steeds even onbeleefd en onbeschaamd terug en laat zich niet afwijzen. Het verstand des vleesches, het edelste, wat de onwedergeboren mensch heeft, is tot haren dienst, en zulks maakt haar zeer listig, lokkende, om hare bevelen te doen vervullen, door hoogmoed, vleeschelijk vermaak en tijdelijk voordeel. Zij is vol van schoonschijnende vleierijen, heeft een gladde tong, even als eene slechte vrouw, een schoone kleur, gelijk de wijn, die zoet naar binnen gaat en daarna als eene adder steekt. Hare woorden zijn zacht als boter, glad als olie en scherper dan scheermessen. Zij kan, als behendige prinses, aan hare geboden den naam van beden geven, en alzoo weet zij door te zetten en te verkrijgen, wat zij wil. Zij is rijkelijk voorzien van helse wapens, om zich zelve te beschermen en hare tegenkanters te bestrijden. Zij verkrijgt ook grooten toevoer van den satan; hij werkt krachtig met haar mede, leert, helpt haar strijden, door verzoeking van eer, voordeel en vermaak, ja leert haar zelfs de H. Schriften tot haar doel misbruiken, zich te bekleeden met heilige bladeren, en zoo brengt zij eene heimelijke Godverloochening in den mensch. Hierbij komt de wereld met hare gewoonten en veelvuldige voorbeelden, zelfs van de grootsten en aanzienlijksten der aarde, van de geleerdsten en wijsten onder de menschen, die het zóó verstaan, en zóó doen; tevens met de dwaze inbeelding, dat God onverschillig is, dat Hij alles wel zal vergeven en dat wij zwakke menschen zijn, zoodat

*Niemand hier ter wereld leeft,
Die niet zijn gebreken heeft.*

Daar voegt dan de zonde een zak vol uitvluchten en verschooning bij, zoodat men niet al te nauwkeurig

moet zijn. Indien iemand burgerlijk leeft, en in sommige dingen wat nauwgezet is, zoodat hij niemand voor eenen penning benadeelt, dan zal de zonde daarentegen inbrengen, dat hij het in andere dingen wel wat ruimer mag nemen, daar hij zulk een eerlijk man is, die niemand te kort doet, al drinkt hij zich dan ook eens dronken; hij betaalt het immers, hij gaat in een fatsoenlijke herberg, en of hij zich daar vermaakt met een onschuldig spel of een vroolijk gesprek, wat is daaraan gelegen, er zijn zoo velen die dat doen; zouden die dan alle veroemd zijn? Dat ware jammer! Wat de sabbath betreft, de zonde zegt, dat desaangaande zoo veel twist is onder de geleerden, en daarom houdt zij het met de ruimste partij, zoodat koopen en verkoopen alsdan wel geoorloofd is, even zoowel als op een anderen dag; dat men aan het geld niet kan ruiken of het op eenen Zondag of op een anderen dag gewonnen is; dat er geene maat is voorgeschreven, hoe veel men drinken en welke klederen men dragen moet, en dat pronkerij en dronkenschap niets anders zijn, dan slechts een hatelijke naam. Zoo men wist, zegt zij, dat het kwaad was, men zoude het laten, maar omdat het twijfelachtig is, daarom is er niets aan gelegen; indien het zoo kwaad was, zouden zulke aanzienlijke, geleerde lieden het niet doen. Ziet, dit is het bolwerk van de wereldsche begeerlijkheden, hetwelk door de vrees voor ingebeelde schade en schande, en door de hoop op voordeel en verhooging, als door twee sterke wallen omgeven is. Omdat men hoopt op de gunst, of vreest voor de ongunst van dezen of dien, die veel vermag, daarom verhuurt men zijne tong en offert ziel en lichaam op aan de zonde. En wat wonder is het, dat deze zoo voorspoedig is in hare ondernemingen, daar deze zaken met des menschen natuur zoo goed overeenkomen! De zonde is den mensch van nature eigen en wordt daarom de *oude mensch* genoemd, en hare lusten worden vergeleken. bij die leden des lichaams

die de noodzakelijkste en voornaamste zijn, als *het rechteroog, de hand, de voet*; het versterkt de zonde krachtig, dat zij zoo bemind is bij den mensch: de liefde der onderdanen is de sterkte der overheid.

XXIV. Maar zoo dit alleen de goddeloozen geldt en de zonde niet kan heerschen in de ware geloovigen, waartoe dient dan deze vermaning? — Niemand kan ter gelijker tijd een dienstknecht van CHRISTUS, en een dienstknecht der zonde zijn: *indien de Zoon u vrijmaakt, zijt gij waarlijk vrij*. De bekeering is eene overbrenging des menschen *van de zonde tot God*, en eene vrijmaking van de dienstbaarheid der zonde; maar er is onderscheid tusschen *zondigen*, en *de zonde te dienen*. Iemand kan een goed, godvruchtig werk doen, zonder dat hij God in dat werk dient, even zoo min als de Farizeeën Hem dienden in hunne aalmoezen en gebeden. Zoo kan iemand ook een zondig werk doen, zonder dat hij evenwel de zonde daarin dient, als een gehoorzaam knecht en goedgeaard onderdaan. Als wij nagaan, hoe ver de zonde in de geloovigen kan doordringen, dan zal het blijken, dat deze vermaning niet te vergeefs is. In den allerbeste werkt nog *het vleesch, dat tegen den Geest strijdt*, even als AMALEK tegen ISRAËL; en het kan ook wel de overhand verkrijgen, voornamelijk als de handen van MOZES zwaar worden, en de gebeden verflauwen. De menigvuldige klachten en het bitter weenen over de zonde toonen genoegzaam, welk een groote smart het is, als men, tegen de zonde strijdende, de nederlaag lijdt. De overblijvende verdorvenheid is zoowel in den wil als in het verstand en in de tegenheden, zoodat de besten in groote zonden kunnen vervallen ten aanzien van de verdorvenheid, die in den wil is, maar niet ten aanzien van den wil, voor zoo verre die wedergeboren en geheiligd is. Daar nu de overblijfsels der zonde ook in hunne leden zijn, vol-

brenghen zij ook wel de zonde en kwetsen hunne zielen, zoodat zij met heete tranen om genezing moeten bidden: *genees mijne ziel, want ik heb tegen u gezondigd!* hetwelk niet kan geschieden zonder grooten rouw en droefheid, of zonder vele angsten, zoo dat *de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt*. Al heeft ook iemand het recht op zijne hemelsche erfenis niet verloren, hij kan somtijds onbevoegd en onbekwaam zijn om de erve te ontvangen. Deze waarschuwing dan: *dat de zonde niet heersche*, is als een kanonschot in het leger, ter waarschuwing dat ieder op zijn post ga; als het vuur op het wachtschip om die klippen te vermijden, waarop NOACH, LOTH, DAVID en PETRUS de bakens gesteld hebben, toen zij zich beklagden, dat zij zich daaraan zoo deerlijk hadden gestooten, zoodat de hemel voor hen gesloten en de hel wijd open scheen, ja zij eene hel in hunne ziel gevoelden. Wie is zoo dwaas, dat hij eene man ziende, die zijn been op het gladde ijs gebroken hebbende, maar wederom genezen is, daarop moedwillig het zijne ook zal trachten te breken, denkende, ik zal even zoo goed weder genezen worden; wie zoude niet veeleer denken: die pijn bevalt mij niet, en heeft hij zijn been gebroken, ik konde wel eens mijnen nek breken. Zoo zijn ook de heiligen, die grootelijks gezondigd hebben, met bittere smart genezen door Gods alvermogende hand en door het dierbaar bloed van CHRISTUS, maar wie zal zich daarnaar regelen en denken, ik mag ook vrij zondigen? Zoo kan dan de zonde een wedergeboren mensch overweldigen, nederwerpen en gevangen houden, maar dan heerscht zij nog niet als koning, want zoodanig mensch geeft zich niet geheel aan haar over. Het is wat anders, dat een soldaat in een hevigen strijd onder den voet geraakt en zich gevangen geeft, en wat anders, dat hij gewillig overloopt en dienst neemt bij den vijand. De geloovige, die zoo ter neder gestooten en gevangen is, zal treuren en om zijn rantsoen denken; hij zal zich verwon-

deren over Gods langmoedigheid en over zijne eigene verdorvenheid zuchten, daar hij geen genoegen heeft in den dienst der zonde, zoo als een wereldsch mensch. Zoo is dan een geloovig mensch in vele gevaren en daarom is deze vermaningen ten hoogste noodzakelijk, al is het ook, dat hij zoover niet kan gebracht worden, dat hij zijn werk en bezigheid er van zoude maken om te zondigen, want dan zoude hij geen waar geloovige zijn, maar een ongeloovige, toonende voor de geheele wereld, dat de zonde over hem heerscht en dat hij haar gewillig dient; dat hij zoodanig op de eene of andere zonde verzot is, als de juffer op de pronkerij, welke zeide, dat zij in hare kleeding de mode wilde volgen, al werd het ook de gewoonte om een zotskap op het hoofd te dragen. Van de zoodanigen zegt men, dat zij de zonde doen, gelijk een ambachtsman zijn handwerk, waarvoor hij zich niet schaamt; zoo onbeschaamd was Sodom (Jes. 3): zij haatte en verborg hare zonden niet, zoodat ieder die haar zag, mocht zeggen, zooals DAVID van DOËG (Ps. 52): *ziet daar een man, die in het kwade roemt.*

De zoodanigen zijn wel te overtuigen, dat zij der zonde dienen; maar hoe moet men het nu maken met iemand, die naar de wereld eerlijk leeft, zoo dat men de heerschappij der zonde niet duidelijk bemerkt, omdat zij de wolfsklauwen niet uitsteekt? Hoe zal men het hem bewijzen, dat hij der zonde dient en nog niet vrij van haar is? Waarlijk, de ongevoeligheid is een slecht teeken, daar zij den geestelijken dood medebrengt. Ik heb hier eenen man gezien, wiens gansche been werd gekorven als eene visch, tot aan zijne heup, zonder dat hij het gevoelde, maar hij leefde niet lang. Ik heb een goed man gekend, die stierf aan een kleine wonde aan zijnen vinger, welke hij nauwelijks gevoelde en daarom dan ook weinig achtte. Een man, die eenen wolf gevangen had, welke hem in zijne hand beet, kreeg voor het hoofd van den wolf zooveel, dat hij zijne hand liet genezen, maar de wolf

had hem, onder het worstelen, een schrampje op zijn borst gegeven; waarop hij geen acht sloeg en waaraan hij naderhand stierf. Zoo kan een mensch vele ondeugden door burgerlijke eerbaarheid en liefde tot een goeden naam overwinnen; hij kan genezen worden van eenige grove gebreken, en er kan evenwel een vergiftig schrampje, eene heimelijke zonde, welke hij niet acht, overblijven en zijne ziel dooden. Maar hij, die de geringste zonde terstond gevoelt en daarover ontsteld is, heeft voorzeker het geestelijk leven. De jongeling bij Matth. 19, en alle zijns gelijken, zijn als een man, die doodziek en door de ziekte zoo overweldigd is, dat hij begint te ijlen en te beweren, dat hij gezond is; deze jongeling dacht, dat hij al de geboden van God volkomen had onderhouden en wist niet, dat de liefde tot het geld op den troon zijns harten zat en hij een dienstknecht van den rijkdom was; en deze ongevoeligheid en hoovaardige droom duurde zoo lang, tot dat CHRISTUS hem begon op te wekken door een buitengewoon gebod, en zoo zag hij, dat hij daaraan vastkleefde en er niet van wilde scheiden. Een schip kan door stil weder en mist, evenzoowel op eene droogte geraken als door storm. Zoo kan een mensch, die zijn hart nooit peilt, of onderzoekt hoe na hij bij de hel is, en daarbij stil zijn Farizeeschen gang gaat, ook stil naar de hel gaan, zonder dat men het denkt, omdat hij weinig gerucht maakt door eenige ergerlijke zonden. Een sterke stroom* kan wel stil loopen, zoolang hij door geen dam gekeerd wordt, maar dan begint hij op te zwellen en met gedruisch daarover heen te storten. De Farizeeën waren groote heiligen zoolang de vuiligheid van hunne geveinsdheid niet ontdekt en in haren loop gestuit werd; maar zoodra als de Heere CHRISTUS hen tegenstond begon hunne boosheid op te zwellen, zelfs overgaande tot moedwillige lastering, vervolging, en *zonde tegen den Heiligen Geest*. Al ligt de zonde somtijds, even als eene slang, in de

sneeuw bevroren, laat slechts Gods woord als een vuur er bij komen, spoedig zal zij openlijk doen blijken, wat zij is. JEROBEAMS vrouw was koningin, ook toen *zij zich vreemd aanstelde* en ELIA haar niet zag. Een zeuge is zoowel een vuil varken, wanneer zij op eene schoone straat wandelt, dan als zij zich in het slijk wentelt. Het hart van zulke menschen, is gelijk aan een graf, dat onder een schoonen steen slechts dorre doodsbeenderen heeft, wat zoolang verborgen blijft, tot dat het zwaard van Gods woord het opent en alles aan den dag brengt. Eigenliefde verblindt den mensch: *een ieders wegen zijn recht in zijne oogen*. Sommige heerschende zonden regeeren stil en vreedzaam, en houden hare onderdanen in rust, tot dat zij verstoord worden op een leeraar, die hen ongerust maakte.

XXV. Sommigen denken, dat hunne zonden slechts kleine vergrijpen zijn, maar geene heerschende zonden. Doch kleine zonden kunnen ook wel heerschen, als zij sterk zijn! Het is niet de grootheid en grofheid, maar de kracht der zonde, die haar koningin maakt over het hart des menschen. Er zijn koningen en ook koningskens. De koningen, welke ABRAHAM overwon, toen hij zijnen neef LOTH verlostte, en de koningen van Sodom, Gomorra en de steden daarom toe, hadden zooveel volk en land niet als nu de Turk heeft, evenwel heerschten zij over hunne onderdanen. De koningen van Hamath en Arpath, die zoo groot niet waren, als de koning van Assyrië, waren evenwel heerschende koningen. Kleine en heimelijke dieven stelen somtijds meer dan grooten, die gehangen worden. Wat verschilt het dan of de zonde groot of klein is, als zij evenwel over u heerscht en u van de zaligheid beroofd? Een jong koning, zoo als JOAS of JOSIA, kan heerschen over oude mannen; een burger kan rijker zijn dan zijn kapitein of overste, onder wiens bevelen hij staat, en die toch

over hem te zeggen heeft, al is hij dan zoo rijk niet. Zoo kan wel eene zonde, die op zich zelve groot is, geene heerschende zonde zijn in dezen of dien persoon, zoo als dronkenschap in NOACH niet geheerscht heeft, hoewel zij hem eenmaal overwonnen had; eigenliefde, eergierigheid, die lang zulke groote zonden niet schijnen, heerschten in de Farizeeën. Zoodanige kleine zonde, welke men bijna voor geene zonde houdt, wanneer men haar in een ander ziet, en welke men voorspreekt, als men er zelf mede behebt is, kan dikwijls meer schade doen, dan een groote zonde, die door bekering, zwakheid en onbedachtzaamheid begaan en terstond gekend en betreurd wordt. Gelijk kleine droppels, gestadig op eene plaats vallende, een grooten steen eerder zullen uithollen, dan eene groote watervloed, die er maar eenmaal met geweld overheen stroomt, zoo kan iemand, die anders voor het oog der wereld een eerlijk man is, door een heimelijk heerschende zonde, waardoor de burgerlijke eerbaarheid niet gekrenkt wordt, verdorven en in de hel gebracht worden. Heimelijke zonden, die niet uitbreken, hebben dikwijls de meeste kracht, en het grootste gebied. Hoogmoed, geveinsdheid, gierigheid, eigenliefde en dergelijke zonden, kunnen zich zeer kunstig verbergen. Gelijk een heete oven, die des te heeter is, hoe dichter hij gestopt wordt, zoo ook, hoe heimelijker de zonden worden bedekt, hoe meer zij van kracht zijn. De oostersche koningen, al gaan zij dan ook zelden van huis, hebben daarom geen mindere macht. Insgelijks is de zonde niet minder krachtig, al is zij ook verborgen, want zij houdt gedurig haren zetel warm, en zit steeds te broeden, *opdat zij vruchten voortbrengt voor den dood*, welke juist daarom des te overvloediger zijn, omdat zij niet gestoord wordt, gelijk ook eene hen, die ongestoord op haar nest blijft, de meeste kiekens voortbrengt. Wanneer de zonde, in haren handel of bedrijf, in- of uitgaan, niet wordt ver-

hinderd door een nauwkeurig onderzoek, dan wint zij het meeste veld.

Zoude er eenige zonde over mij heerschen, zal iemand misschien zeggen, dan moest ik zulks wel weten; zonde uit onwetendheid kan wel zwakheid, maar geene boosheid zijn. Ik weet van geen heerschende zonde, en ken mij zelven daar vrij van. — Maar dit gaat niet altijd vast door. SAUL was Koning over de tooveres van Endor, al kende zij hem ook niet. Een brief met ajuinsap, onbekende letters of getallen geschreven, is zoowel een brief als een ander; indien gij het ajuinsap tegen het vuur houdt, of de getallen ontleedt, zult gij ze even goed lezen, alsof hij met inkt en gewone letters geschreven was. De duiven, die brieven overbrachten bij de belegering van Haarlem en Leiden, deden even goed eene boodschap als andere boden, al wist men dan ook niet, dat zij brieven bij zich hadden, toen zij in de lucht vlogen. De zonde van PAULUS; toen hij, *moord en dreiging blazende, de gemeenten Gods vervolgde*, was eene heerschende zonde, al deed hij het ook onwetend door *ongeloovigheid*, anders zoude het eene zonde tegen den H. Geest geweest zijn, en dus onvergeeflijk; daarom brengt hij ook zijne onwetendheid niet bij om als eene versooning zijner zonde te dienen, maar als een blijk en bewijs, dat hij niet gezondigd had tegen den H. Geest. Onwetendheid is duisternis; even gelijk een dief veel stouter is in het duister, dan bij het licht, en zooals bij vermommingen en tooneelspelen, burgerlijke lieden wel iets durven doen, waarvoor zij zich anders zouden schamen, zoo is ook de zonde in het duister omsluitende en vermond zijnde, des te stouter, omdat zij niet kan gekend, door het licht bestraft en gedood worden.

Nergens wordt minder op gelet, dan op de begeerlijkheid, en deze noemt de Apostel *eene boven mate zondigende zonde*. Zooals een kind in de wieg, buiten zijn weten, koning kan zijn, zoo kan ook van jongs af de

begeerlijkheid over u heerschen. Eene fontein, al is zij ook klein en onbekend, is krachtiger dan de stroomen die daaruit vloeien; zoo heeft ook de zondige begeerlijkheid meer kracht in den mensch, dan de dadelijke zonden welke daaruit voortspruiten. De zonde van nalatigheid en verzuim om goed te doen, wordt gering geacht, alsof zij niet konde heerschen, en nogtans zullen de boozen daarom *in de eeuwige pijn gaan* (Matth. 25 - 42); en de goddeloozen worden even zoo wel bestraft over hunne nalatigheid in het goede, als over hunne stoutheid in kwaad te doen: *zij zullen straf lijden, omdat zij God niet kennen, niet aanroepen en aan het Evāngelie ongehoorzaam zijn.* Lauwheid in den Godsdienst is even zoo berispelijk, als dronkenschap en hoererij afgrijselijk zijn. De heerschappij der zonde blijkt even zoo goed daar in, dat zij u nalatig maakt in het kerk gaan, als dat zij u ijverig maakt in het gaan naar de herberg; dat zij u de lust beneemt om goed te doen, als dat zij u beweegt om kwaad te zijn. *Zorgvuldigheden des levens* worden bijna voor geene zonden gerekend, maar onze Heere stelt ze gelijk aan *brasserij en dronkenschap*, en zegt, dat het hart zoo wel door de eene als door de andere bezwaard wordt (Luk. 23 : 34).

Maar, zal een ander zeggen, ik heb een afkeer van vele zonden, als van hoererij, dieverij, dronkenschap en van alles wat onbetamelijk is, hoe kan ik dan onder de heerschappij van eenige zonde zijn? Dit is reeds beantwoordt. De jongeling, *die van zijne kindsheid af al de geboden Gods had onderhouden*, was ook van die gedachte, maar hij wist niet, dat de gierigheid heerschappij over hem voerde. HAZAËL schrikte voor de dingen, die ELIZA zeide, dat hij doen zoude, zeggende: *ben ik een hond?* De Farizeeër verfoeide ook al die zonden en verachtte den tollenaar om zich zelve te prijzen, maar daarom was hij niet vrij van heerschende zonden. Soms tijds weerhoudt God de menschen van groote

zonden en geeft hun eenige algemeene gaven des Geestes, die wel zeer goed, maar geene zaligmakende gaven zijn, zoodat zij, die deze gaven hebben, zoo veel verschillen van de kinderen Gods, als slaven van zonen des huizes; de eersten zijn gehoorzaam uit vrees voor slagen, de anderen uit liefde tot den Vader en tot zijne gunst. De geloovige tracht zijne zonden te dooden, een ander verbergt ze, om tot geene schande te geraken; zijne afkeerigheid er van spruit niet voort uit lust om aan God te behagen, maar uit wereldsche inzichten; hij treurt niet over de onreinheid zijner gedachten en lusten, maar zorgt slechts, dat men hem niet beschaamd maakt, en daarom houdt hij zich naar het uitwendige schoon, maar doet naar het inwendige zoo als hij wil. SAUL achtte zijne *ongehoorzaamheid* weinig, indien *hij maar geëerd werd door de oudsten des volks*: dus zag hij meer op zijne eigene eer dan op den wil van God; over zijne eigene zaken was hij zeer bekommerd, maar geheel nalatig in de zaken van God. Die valsche regel is zeer algemeen: men moet zoo nauw niet letten op alle omstandigheden van Gods geboden; zulks zoude dweeperij zijn, want zoo doen de schijnheiligen, die alles zoo nauw zoeken om meer te wezen dan een ander. Een oprecht kind van God echter bedroeft zich over zijne kwade bewegingen, hoewel niemand ze kent dan God en zijn geweten; hij haat alle zonden, beïnt al de geboden van God, en tracht die te onderhouden, ook al zoude hij er schade om lijden; het meest haat hij de zonde, die hem het meest kwelt en bestrijdt; zijne godsdienstigheid is niet gelijk aan de koorts, die toe- en afneemt; niet aan het water in de pomp, dat men met kracht moet naar boven halen, maar zij is gewillig en bestendig. Een wereldsch mensch mag zich somtijds gedragen, alsof hij een vriend is van de godzaligheid; zoo kan hij haar wel nu en dan eenige eer bewijzen, zooals ook Prins

MAURITS SPINOLA feestelijk onthaalde, toen dezen in den Haag kwam om wapenstilstand; maar komen zij in het vrije veld, dan zal het spoedig blijken, dat zij vijanden zijn. Laat de onwedergeboren mensch eens kans zien om zonder vrees te zondigen en de godsvrucht te bespotten, dan zal het spoedig blijken, dat hij de zonde bemint en de godsvrucht haat. Een groote hond, die een schaap had doodgebeten, werd door een zeker man met een stokje weggejaagd; maar toen diezelfde hond eenige dagen later den man zonder stok zag, sprong hij op hem los en zoude hem niet anders behandeld hebben dan het schaap, ware hij niet door den man bij de keel gegrepen en bijna gesmoord, waardoor hij van hem afliep. Zoo is ook menig zondaar beminnaar eener zonde, en wordt hij door dwang verhinderd om die ten uitvoer te brengen, dan zoekt hij zich te wreken aan dengene, die hem in zulks verhindert heeft. Een mensch kan wel eenigen tijd in het water zwemmen, maar daarin niet leven zoo als de visschen, en zoo kan een onwedergeboren mensch ook wel voor eenigen tijd godsdienstig zijn, om zijn knagend geweten te stillen, of omdat hij ziek is geweest en bang geworden voor den dood, of omdat hij tracht naar een huwelijk of eene bediening; maar de heiligheid huisvest even zoo weinig in zijn hart als een mensch in het water of een visch op het land. Eergierigheid en een goed aanzien veroorzaakten, dat JEHU *ijverde voor den Heer*, maar het was hem slechts om de kroon te doen, welke ook in de oogen van HENDRIK DEN GROOTEN van zooveel belang scheen, dat hij tegen beter weten en tegen zijn conscientie ter misse ging. JEHU verbrak Baäl, die hem geen nut konde doen, maar niet de gouden kalveren, die hij aanzag voor steunpilaren van zijn troon. De geveinsden gedragen zich, alsof zij in den geest willen zaaien en het eeuwige leven maaien, maar wat zij zaaien en maaien gedijs tot niets anders dan tot hun eigen verderf; zij spreken

van de godsvrucht, zoo als de duivel van de waarheid, zonder liefde; zij nemen het verbond Gods, waaraan zij geen eigendom hebben, in hunnen mond. Als de duivel leugen spreekt, dan spreekt hij van zijn eigen, want hij is een leugenaar; maar als hij de waarheid spreekt, dan is hij een dief, omdat hij neemt, wat hem niet toekomt; zoo doen ook zij, die zijne kinderen zijn; zij spreken de waarheid, vertoonen veel godsvrucht en zijn zoo weinig gelijk aan hetgeen zij zeggen en schijnen, als iemand die voor koning speelt in een tooneelstuk. Zij zijn niet uit der waarheid en hebben geen deel aan de godsvrucht. JOSEPHUS verhaalt, dat een zeker jongeling, die zich uitgaf voor ALEXANDER, den zoon van koning HERODES, wegens zijn eeltachtige harde handen, door keizer TIBERIUS werd veroordeeld om op de galeien te roeien; zoo zal God de geveinsden niet oordeelen naar de woorden huns monds, die zacht zijn, maar naar de werken hunner handen, die hard zijn. Gelijk ook de monnik, die zich uitgaf voor DEMETRIUS, den zoon van den grootvorst van Moscovië, en alzoo tot den troon geraakte, op éénen dag door de Moscovieten van zijn kroon en leven werd beroofd, zoo zullen de geveinsden, die zich beroemen *kinderen Gods te zijn en erfgenamen van de kroon des levens*, tot hunne eeuwige schande verdeld worden.

Eene goede opvoeding kan er veel toe bijdragen om zich eerlijk te gedragen voor de menschen, en alzoo geen schandvlek te zijn voor zijn geslacht; men heeft immers geleerd van zijne ouders, dat men dronkenschap en ontucht moet vermijden, en daarom laat men zulks ook, omdat men van jongsaf er tegen gewaarschuwd is, zoodat de deugd van zulke lieden op rekening hunner ouders komt. De windhond, die in de keuken was opgevoed, en de huishond, die gewoon was aan de jacht, konden hunnen aard verwisselen door de gewoonte, want de gewoonte is een' tweede natuur. Zoo kan ook de

opvoeding den mensch wel een anderen weg doen gaan, als tot welken hem zijne natuur leidt.

Ook kunnen schrik voor de hel, vrees voor den dood, ziekte, armoede, het licht der natuur, aangewende edelmoedigheid, en andere bijzondere beweegredenen iemand wel afkeerig maken van eenige zonde. Zoo lang die bijzondere redenen en oogmerken duren, zoo lang duurt ook die vroomheid, even als het uurwerk, dat zoo lang gaat, tot het gewicht is afgeloopen, en als de molen, die zoo lang maalt als de wind sterk genoeg waait. Sommigen vermijden eene zonde, omdat er twist en moeite door onstaat, en zij houden van geen onrust; konden zij het echter met vrede doen, dan zouden zij het niet laten. Indien dronkenschap niet schadelijk was voor de beurs, voor de gezondheid en voor een goeden naam, dan zoude men nog veel meer dronkaards vinden dan thans; menig man laat de dronkenschap meer na om aan zijne vrouw te behagen, zijn geld te besparen en vredig in huis te zijn, dan omdat God zulks verboden heeft.

Somtijds kan ook de eene zonde de andere verhinderen, omdat zij verschillend van aard zijn, en onder één dak niet kunnen verduren, schoon uit éénen wortel gesproten. Eergierigheid, geldzucht en geveinsde godsvrucht kunnen gemakkelijk gepaard gaan, maar openlijke dronkenschap en ontucht zouden de rust verstoren, zoo dat zij die zonden niet zouden vermijden, *omdat het zonden zijn*, maar omdat zij daarvoor te braaf zijn en een slechten naam zouden bekomen.

XXVI. Eindelijk worden sommigen bedrogen, denkende vrij te zijn van een heerschende zonde, dewijl zij wel eens strijden en worstelen tegen sommige zonden. Dit is echter niet de strijd tusschen *vleesch* en *geest*, welke den geloovigen eigen is, maar tusschen het geweten en de begeerlijkheid, hoedanigen strijd zeer wel kan zijn in een onwedergeboren mensch, over welken de

zonde heerscht; zoo was ook SAUL koning over degenen, die tegen hem morden en zeiden: *wat zoude ons deze verlossen!* Zij verachtten hem, en brachten hem geene geschenken. Wanneer gij eenige zonde veracht, daarvan kwalijk spreekt en er tegen strijdt, omdat zij u in ongelegenheid of oneer zoude brengen, dan is zulks nog geen teeken, dat gij van hare heerschappij verlost zijt. Het geweten van een anders braaf, onwedergeboren mensch kan hem wel beschuldigen van eenige zonde, zoodat hij daar eenigzins tegen strijdt, even als eene vrouw soms gemelijk is tegen haren man; maar daaruit volgt niet, dat hij niet in de macht dier zonde is. Immers *het hart klopt hem niet*, zooals het DAVID deed; hij betreurt het kwaad niet, dat hij gedaan heeft, vermijdt zulks in het vervolg niet, dan alleen uit vrees voor straf, maar geenszins uit liefde tot de deugd. Wanneer zijn geweten hem betuigt, dat God rekenschap zal vorderen, wordt hij bevreesd en laat de zonde uit angst, zoodat zijn strijd tegen de zonde niet voortspruit uit eene oprechte, hartelijke liefde der godsvrucht, maar uit zucht om zich zelven vrij te houden en gerust te kunnen slapen; hij haat de zonde, om het nadeel dat daaruit zoude kunnen voortspruiten, maar niet om de hatelijkheid en onheiligheid die er in is. Een smid durft geen gloeiende kolen aantasten, uit vrees van zich zelven te zullen branden; maar hij durft zich met de kolen wel zwart maken, wijl dit tot zijn gewin dient. Een ander, die de reinheid bemint, zal om de vuiligheid de zwarte kolen niet willen aanraken en, is zelfs verlegen als hij bij toeval vuil wordt. Zoo strijdt een natuurlijk mensch wel tegen eenige zonden, wanneer hij vreest voor het vuur der hel, maar wanneer hij daarvoor niet bevreesd is, dan zal hij uit zucht naar gewin; de vuiligheid niet haten, waarvan een geestelijk mensch den meesten afkeer heeft. Het is waar zijn verstand is gedeeltelijk verduisterd, gedeeltelijk verlicht; zijn wil is gedeeltelijk ver-

dorven, gedeeltelijk gereinigd en dus is hij in strijd tegen zich zelve; het verdorvene deel heeft nog lust in het kwaad, maar het verlichte en gereinigde deel haat de zonde, omdat de zonde een geestelijke onreinheid is. De natuurlijke strijd is bedriegelijk vermengd met dubbelhartigheid en geestelijk verraad; daarentegen is de geestelijke strijd oprecht. De natuurlijke mensch is in de gemeente van CHRISTUS dezelfde, als een spaansch gemaakt Roomsche gezinde in Holland; hij betaald wel tol en schatting om het land tegen de Spanjaarden te beveiligen, maar in zijn hart houdt hij het met hen, en is gelijk aan hen, die zich niet schroomden om te zeggen: indien de Spanjaarden het land innemen, gaan wij hun te gemoet en zeggen: *welkom vrienden!* Zoo wenscht ook de natuurlijke mensch, dat de zonde maar meester ware, en dat hij haar mocht kunnen dienen zonder vrees of schroom. Ook is zijn strijd maar tegen eenige bijzondere zonde en niet tegen alle; dus niet gelijk aan den strijd van een geestelijk mensch, welke ontspruit uit een oprechten haat van het geheele geslacht der zonden, zoodat hij geene enkele bemint, maar de heimelijke aansporing tot eenige zonde is hem zelfs tot last; zoodat hij daarover bedroefd is en om vergeving en verlossing bidt, alhoewel zijne zonden voor het oog der menschen verborgen zijn, zoodat niemand hem daarom eenigen smaad of schande kan aandoen. Van daar komt het ook, dat hij zoo veranderlijk niet is, en dat de booze hem niet kan vatten of verleiden, omdat *zijne wapens geestelijk zijn en machtig door God*; maar de wapens van den natuurlijke strijd zijn vleeschelijke oogmerken; deze kan de duivel spoedig overweldigen en den tegenweer vernietigen, zoodat hunne voorgenomene verbeteringen geheel teloor gaan. De welbekende doctor FAUSTUS en zijn leerling WAGENAER wilden zich in het laatst bekeeren, toen zij voor de hel begonnen te vreezen, maar de duivel wist hen door wereldsch vermaak zoodanig te bekoren, dat

al hunne boetvaardigheid verdween, zoodat de ongelukkige FAUSTUS uit zijne kamer naar de hel werd gerukt; en de onchristelijke CHRISTOFFEL WAGENAER, die eenigen zijner medgezellen met gebedenboeken in de hand had laten plaats nemen op een doodkist, waar hij levend ingekropen was, werd zeer onzacht daaruit gehaald, zoodat zijne vrome medgezellen blijde waren, er levend afgekomen te zijn. Zoo gemakkelijk kunnen strijders tegen de zonde, tot hun eeuwig verderf van zin veranderen. In anderen is echter eene droefheid naar God, die in hen eene bekeering werkt, waarvan zij nooit berouw hebben, omdat hunne haat tegen de zonde oprecht is, als voortspruitende uit de liefde tot God; wien zij van harte zoeken te behagen; daarom trachten zij niet alleen de zonde wat tegen te houden, opdat zij niet uitbreke, maar haar geheel uit te roeien, opdat zij sterve en nimmer weder opsta; daarom strijden zij ook ten einde toe, daar de anderen het licht opgeven en denken, dat, wanneer zij maar de grofste en grootste fouten hebben afgeleerd, zij wel behouden zullen overkomen; al het overige is maar zwakheid, zoo als zij denken; daaraan is niet veel gelegen, en aldus worden zij door niemand meer bedrogen, dan door zich zelve.

Dat dan de zonde over u niet heersche, want hare heerschappij strekt tot uw eeuwig verderf; wie zoude dan gaarne zulken Heer dienen, die met eeuwige slagen loont. Hoe hebben onze voorouders zich niet beijvert om ontslagen te worden van de Spaansche dwingelandij, zoodat zij lijf en goederen er voor waagden om vrij te zijn. Hoe dwaas zijn zij dan, die zich onder een nog veel ergeren dwingelandij begeben! De zonde is erger tiran, dan eenig dwingeland ter wereld ooit geweest is; zij legt menig zondaar zwaarderen dienst en juk op den hals als ooit PHARAO den kinderen Israëls deed, en nogtans wordt zij gewillig gehoorzaamd. Indien menige dronkaard gelast werd om te waken, zijne nacht-

rust te missen en zijn lichaam alzoo te pijnigen, om zijne ziel te verzorgen en God te dienen, zooveel als hij nu doet om de dronkenschap te dienen, dan zoude hij klagen als de ontrouwe dienstknecht, dat *de Heer een hard man was*. Echter pijnigt hij zich zelven veel meer om in de hel te komen, dan hij moeite zoude willen doen om in den hemel te geraken. Zoo doet hem dus de zonde een langzamen en wreeden dood sterven, waardoor hij kan gevoelen, dat hij sterft, en desniettegenstaande verdraagt hij alles zoo gewillig, als ooit eenig martelaar geleden heeft voor CHRISTUS. Immers hij verzwaaert dagelijks zijne smart, 'tgeen een vroom martelaar nooit gedaan heeft. Het is dus ten hoogsten noodig, dat een ieder op zijne hoede zij, *dat de zonde over hem niet heersche*, maar dat zij moge gedood worden, opdat zij hem niet doode. Het dooden der zonde is geene wreedheid maar barmhartigheid; zich over de zonde te ontfermen, is zijne ziel te haten. Eene hand of voet af te zetten verwekt groote pijn, en echter moet zulks in sommige gevallen geschieden om het leven te bewaren; het is een hard gebod om zich zelven te kruisigen, zijn rechteroog uit te steken, zijn voet af te snijden en weg te werpen, en echter ziju het toch de rechte geneesmiddelen om eeuwig te leven. *Na lijden komt verblijden*. Zijn eigen lust, den vijand, die in den boezem schuilt, te overwinnen, is grootere overwinning, dan die van DAVID op GOLIATH, of die van DAVIDS helden op de reuzen met zes vingers. Het is gruwelijk, dat men jonge kinderen vermoordt. HERODUS heeft te Bethlehem en de hertog van Alva in ons land gelijk gekrijt doen opgaan, toen zij de zuigelingen van de borsten der moeders rukten en vermoordden. Even gelijk PILATUS het bloed der Galileërs vermengde met hunne offerande, zoo vermengden zij ook het bloed der kinderen met de melk der moeders. De beginselen der zonde in de geboorte te dooden

is echter prijselijk en verwekt een opgeruimd geweten, zoodat men met een waarlijk getroost hart zeggen kan: *Ik heb den ouden mensch met CHRISTUS gekruist; de wereld is mij gekruist en ik der wereld.* De strijd tegen de zonde is heerlijk, de wapens onoverwinlijk, de moeite niet van langen duur, de overwinning zeker en de zegepraal eeuwig.

XXVII. Aldus dan, omdat *de zonde over ons niet moet heerschen*, dewijl wij met CHRISTUS zijn vereenigd en het zegel des H. Avondsmaals daarop hebben ontvangen, zoo mogen wij ook der zonde niet *gehoorzaam zijn in de begeerlijkheden des lichaams*, zoo als de Apostel er bijvoegt. Deze *begeerlijkheden van het sterfelijk lichaam*, zoo als de Apostel ze noemt, zouden op zich zelve wel geen kwaad zijn, voor zoo ver zij strekken om het sterfelijk lichaam in welstand en bij het leven te bewaren, maar als men ondervindt, dat de zonde die begeerlijkheden opwekt om haar ten dienste te staan, dan moet men der zonde niet gehoorzaam zijn. Men kan aan deze knechten niet gemakkelijk zien, wie hun heer is, noch aan hunne kleeding bespeuren, dat zij van zulken kwaadaardigen dwingeland afkomstig zijn. Zij gelijken op adders, verbergende hunne vergiftige tanden onder het vleesch, en juist daarom beschadigen zij het meest en zijn des te gevaarlijker, omdat zij onzichtbaar zijn. Zoo was ook de satan gevaarlijker, toen hij smeekte door den mond van PETRUS, dan toen hij vloekte en spotte door den mond der overpriesters; hij was bedriegelijker, toen hij CHRISTUS kuste door de lippen van JUDAS, dan toen hij PAULUS met vuisten sloeg. Immers, de kus van JUDAS veroorzaakte den dood van CHRISTUS, en de vuistslagen des satans weerhielden PAULUS van hoovaardij. Zoo gelijken dan deze knechten op hunnen heer en volgen zijne streken na. Daarom moet een Christen hiertegen op zijne hoede zijn en paren de onnoozelheid der duif aan de listigheid der slang, opdat hij zich niet ver-

warre in zijn eigen garen en in eigen netten gevangen worde. Heimelijke verraders zijn de schandelijkste, dewijl deze begeerlijkheden, die in het sterfelijk lichaam wonende, steeds gereed zijn om de brug te leggen, waarover de zonde binnensluipt.

Wil dronkenschap u verleiden, zij zal de begeerte naar drank bij u gaande maken, om alzoo uwe ziel te bedriegen; zijt gij weigerig, dan zal zij u vleien met de zoetste taal, die men kan bedenken, zoo als: men mag wel drinken, men mag de gaven Gods wel gebruiken, — en zulks niet alleen tot nooddrift, maar ook wel tot vermaak, — wijn is geschapen om het hart te verheugen. Als gij matig tot uwe versterking drinkt en niet in overdaad, dan zal de dronkenschap u bestraffen, dat gij aan uw eigen lichaam geen goed gunt, uw eigen vleesch haat tegen het voorschrift der H. Schriften en u dus zelven een natuurlijke nooddrift onthoudt. A! deze verwijtingen zal de meester der boosheid u doen om u maar te overreden.

Wil pronkzucht u overheerschen, zij zal begeerte naar kleeding en schijnbare eerbaarheid op den voorgrond zetten. Immers ieder moet zich eerbaar en fatsoenlijk kleeden, naar zijnen staat; zoo doen immers ook de naburen. De strik der gewoonte wordt u om de hals geworpen, daardoor trekt zij u naar zich toe en vangt u door voorbeelden, even als men de tijgers vangt door spiegels; als had zij in de beslotene raadkamer Gods gezeten, in het boek met zeven zegels gezien, zoo zal zij u den zin des Heeren weten te zeggen en u willen wijsmaken, dat Hij op zulke dingen niet zal zien! Zij weet van zijne weldadigheid te spreken, dat Hij ons alles rijkelijk geeft om te gebruiken, en dat het ondankbaar is, als men het niet gebruikt. De naam van eerbaarheid en reinheid, de smaad van stijfheid, de schande van gierigheid, de schijn van geveinsdheid, de vrees van bespot en belachen te worden, strijden voor haar met alle krachten.

Behalve deze twee heeft de gierigheid het schoonste uithangbord en de sterkste wapens. Zij haat de dronkenschap, houdt veel van vergaderen en bewaren, maar niet van verkwisten. Zij gebruikt als voorwendsel tot haar aanwezigheid, noodruft en behoefte aan levensmiddelen; zij wapent zich zelve met Gods gebod, dat men moet arbeiden zijn huis verzorgen, wat sparen voor zijne kinderen en zoo te leven, dat men der gemeente of iemand anders niet lastig behoeft te zijn. Het gebod tegen brasserij, dronkenschap en pronkerij werkt juist te haren voordeele; haar blanketsels zijn voorzichtigheid, wijsheid, spaarzaamheid, naarstigheid en goede voorzorg tegen den ouden en ziekelijken dag.

Dus weet de zonde deze en dergelijke begeerlijkheden in het strijdperk te brengen, waarvoor de Apostel waarschuwt, dat wij haar niet moeten gehoorzamen, want zij doet zulks niet tot ons voordeel, maar tot ons verderf; zij is als een schadelijk wapen uit het magazijn van BEËLZEBUL, 't welk alles verderft. Reeds heeft zij ons lichaam sterflijk en vele duizenden van menschen ongelukkig gemaakt; nog dagelijks gaat zij daarmee voort, en indien wij haar gehoorzamen, zijn wij voor eeuwig verloren. Zij is een vijandin van God, en staat Hem naar de kroon; zij wil dat God den mensch zal onderhouden, kleeding en voedsel, het leven, den adem en alles zal geven, en niet Hem, de Gever, maar de booze zonde en haren vader, den duivel, alle eer en dienst des menschen doen toekomen. Zij wil dat men alle goddelijke waarschuwingen voor blind alarm en ijdel gerucht zal houden, zijn lichten last en lieflijk juk van de schouders werpen en zijne banden verscheuren zal, om haar ijzeren juk en ondragelijken last op te nemen, op haren wenk te passen en tot haar te zeggen, alsof zij God zelf ware: *spreek, mijne gebiedster, uw knecht hoort! Wat wilt gij dat ik doen zal? Wij zullen het alles hooren en doen.* Zij, die hunnen buik

tot hunnen God maken, of tot den goudklomp zeggen, gij zijt mijn troost, dienen deze niet der zonde even alsof zij eene Godheid ware? Als God roept: *hoort naar Mij en leeft*, dan maakt de zonde, dat de menschen *hardnekkig zijn en onbesneden van hart en ooren, wederstaande den H. Geest*; maar als zij, *de godin der dwaasheid, aan de poorte des verderfs zit, en de dwazen noodigt tot de gestolene wateren en het verborgen brood*, dan zijn zij terstond bereid en haasten zich, *om alle onreinheid gieriglijk te bedrijven*. Als God de bazuin zijns woords laat blazen, dan hebben zij geenen lust om naar zijne stem te luisteren; zij keeren Hem den rug toe, en verharden hunne harten; maar als slechte boeven hen lokken op verkeerde wegen, dan hebben zij een hoorend oor, een hart dat verstandig is om kwaad te doen; maar van goed te doen, weten zij niet en willen er zelfs niet naar hooren; laat maar BEËLZEBUL op de fluit spelen, dadelijk staan zij op om te dansen en hunne ziel, al spelende, in de hel te storten. Gij dan, die een Christen genaamd wordt, en het H. Avondmaal hebt ontvangen, opdat CHRISTUS alléén over u zoude heerschen, toont dan, welken Heere gij dient, en *gelijk Hij heilig is, weest ook gij alzoo heilig in al uwen wandel*. Hoe zoude Hij willen wonen in een onrein lichaam vol booze, onreine begeerlijkheden? Hoe kunt gij zeggen, dat gij Hem dient, als gij door die begeerlijkheden der zonde gehoorzaam zijt? Welken dank ontvangt dan de Heere JESUS voor al zijne smarten en helsche angsten, die Hij voor u geleden heeft? Indien gij Hem hadt hooren klagen over de benauwdheid zijner ziel, zoudt gij dan zijne droefheid hebben willen verzwaren? Als dan de zonde tracht om over u te heerschen, staat dan op, brengt haar bij dat gekruiste lichaam van CHRISTUS; toont haar zijne wonden; laat die booze slang zich daarin spiegelen, tot dat zij sterft. Denkt bij u zelve: zal CHRISTUS *om mijne zonden sterven*, en zal ik, om zijnent wil, de zonde niet dooden? Zal CHRIS-

TUS sterven en opgewekt worden om over levenden en dooden te heerschen en zal ik de doode werken nog over mij laten heerschen? Dat zij verre. Ik heb mij aan CHRISTUS overgegeven, gelijk *Hij zich voor mij heeft overgegeven; Hij heeft mij lief gehad*, zoo wil ik Hem dan ook liefhebben; Hij zal over mij heerschen, en niet de zonde. Hij zal de schat van mijn hart zijn, en omdat Hij in den hemel is, zoo zal ook dáár mijn hart zijn. Hem zal ik altijd voor mijn aangezicht stellen, om te wandelen zooals Hij gewandeld heeft; Hij zal mij leiden op het pad des levens en eindelijk brengen in de verzadiging van vreugde en liefelikheden voor zijn aangezicht (Ps. 16). Van de zonde is niets anders te verwachten, dan droefheid en *eeuwige pijn*, maar van Hem komt heil en eeuwigte vreugde.

XXVIII. Indien het H. Avondmaal de rechte kracht heeft op uwe ziel, dan zal het uw hart ten hemel doen gaan, *waarheen ook de artikelen uws geloofs u wijzen*, als zij u doen zeggen, dat *gij gelooft in JESUS CHRISTUS*, wiens lichaam niet op de aarde, niet onder de gedaante des broods is, noch ontstaan is uit zich zelf, maar *opgevaren ten hemel, zittende aan de rechterhand Gods, waar Hij is heengegaan om u aldaar plaats te bereiden*, om van daar zijnen Geest in u te zenden, die u door het H. Avondmaal verzekert, dat gij daar ook eenmaal zult komen. Indien gij dit gelooft, dan zult gij ook *zoeken wat loven is, waar CHRISTUS is, zittende ter rechterhand Gods*. Des menschen lichaam is uit de aarde en ook zeer genegen tot aardse dingen; maar zijne ziel is van boven; *een geest, dien God hem gegeven heeft, tot Wien zij eens zal wederkeeren, als het lichaam wederkeert tot de aarde, waaruit het genomen is*. Maar indien deze geest het lichaam niet overheerscht, dan laat het zich overheerschen door de zonde *om haar te gehoorzamen in de begeerlijkheden des lichaams*, en zoo kan deze geest niet

vroolijk uit het lichaam scheiden en deze aardsche woning verlaten, omdat hij niet verzekerd is van de hemelsche maar van de hellsche woonplaats. Zal die geest den hemel bewonen, wanneer hij de aarde verlaat, dan moet hij dien weg al dikwijls in zijne gedachten bewandelen; tevens moeten zijne overleggingen daarmede bezig zijn, om er aldus aan gewend te worden, en zulks zal plaats vinden, als hij dagelijks hemelsche dingen bedenkt en najaagt. Wanneer gij aan de Tafel des Heeren pand hebt ontvangen van de hemelsche erve, zoudt gij er dan ook geen zin in hebben, om die eens te gaan bezichtigen? Zoo u daar eens eenige hoeven en landerijen beloofd en verzekerd waren door wettige brieven, hoe zoudt gij belust zijn om die eens te zien. Als gij dan komt van de Tafel des Heeren, de zonde u ter maaltijd noodigt en de wereld u roept om haar te volgen, en zoo gij dan den pandbrief voor zeker houdt, hoe spoedig zoudt gij zeggen, ik heb daar een heerlijke hofstede en een uitmuntend land gekregen, waarvan mij wettige overdracht is gedaan, ik moet weten hoedanig die zijn, *het is noodig dat ik uitga en ze zie*. Durfde de man, die ten hemel genoodigd werd, zeggen: *ik heb eene vrouw getrouwd, ik kan niet komen*, en zoudt gij dan niet *tot de wereld en wereldsche begeerlijkheden* durven zeggen: ik heb CHRISTUS en den hemel aangenomen, ik kan niet komen om u te volgen? Hoe vergenoegd zal een man, die veel land heeft, met zijne vrienden daarnaar gaan zien, en hun wijzen, hoe ver het zich uitstrekt; en hoe vroolijk kan hij dan zeggen: dit is het mijne en dat ook! Ach, hoe vergenoegd moesten wij dan nu onder den hemel gaan, en daarnaar opziende, met vrolijke harten uitroepen: ziet, dat alles is het mijne en strekt zich verder uit dan de aarde reikt; want deze is, bij den hemel vergeleken, zoo klein als de kleinste ster in vergelijking van het uitpansel. Stonden wij zoo hoog als de zon, dan zouden wij nog

op verre na niet in den hoogsten hemel zijn, en wij zouden de aarde niet kunnen zien, zoo klein is zij; en zoo de zon niet grooter ware dan de aarde, wij zouden haar niet kunnen zien. Hoe groot is dan het erfgoed, dat u beloofd is! Is het aangenaam van den hemel te hooren, daarvan te spreken, en is het het grootste geluk dien te beërven, waarom zal het dan niet aangenaam zijn, met zijne gedachten daarin op te klimmen en dien te bezichtigen? *God is de Kunstenaar en Bouwmeester* van den hemel, en heeft zijne kunst daardoor getoond; daarom moet hij voorzeker zeer kunstig en boven alles wèl bezienswaardig zijn. Alle fraaie kunsten zijn gaven Gods; het graveeren, schilderen en borduren had BEZALEËL geleerd door Gods Geest. Wanneer een meester, die anderen in eene kunst voortreffelijk onderwijst, zelf eens een kunst- of meesterstuk zal maken, om daardoor zijne bekwaamheid te toonen, dan zal ieder er naar verlangen om het te zien, verzekerd dat het wat bijzonders zal zijn. Wat moet het dan niet een kunstig werk zijn, waaraan de Almachtige, Alwijze, Onbegrijpelijke God, van wien alle kunst, wijsheid en verstand, tot de menschen nederdalen, zijne kunst, wijsheid en macht heeft besteed? En, wanneer een kunstenaar weet, dat zijn werk zal worden ten toon gesteld, en dat er liefhebbers, groote vernuften en aanzienlijke lieden zullen komen om het te bezien, dan voornamelijk zal hij er vlijt aan besteden en het goed afwerken, omdat zijne eer er van afhangt. God wist, dat de heerlijke Engelen en de voortreffelijke *geesten der volmaakte rechtvaardigen* dit werk zouden bezien; zijn eer hing er van af, en alzoo moet dat werk wel overheerlijk zijn; zulks te meer, omdat Hij het gemaakt heeft om eeuwig daarin vereerd en geprezen te worden, en opdat het de zetel zijner heerlijkheid zoude zijn. De *Allerhoogste woont in geen tempel*, of in huizen, *met handen gemaakt; de hemel is zijn troon, en de aarde zijn voetbank.* DAVID bouwde een koninklijk huis

voor zich zelve, maar dat was in het oog van SALOMO veel te gering; hij maakte een grooter, en toen hij er een bouwde voor den godsdienst, was dit een wonder der wereld; hoe heerlijk moet dan het huis zijn, 't welk God gebouwd heeft voor zijne heerlijkheid! SALOMONS tempel was kostelijk, en NEBUCADNEZAR meende, dat zijne burg te Babel zeer heerlijk was, maar als men in den hemel had gestaan, zoude men ze niet hebben kunnen zien; immers daarbij vergeleken zijnde, waren zij minder dan een druppel water bij de zee. Alle gebouwen op aarde staan op Gods voetbank; welke waarde hebben zij dan bij dat heerlijk gebouw, bij die erfelijke woning van zooveel duizende Engelen, machtige geesten, en ontelbare kinderen Gods? ABRAHAMS zaad zoude als de sterren ontelbaar zijn; zoo is dit huis gebouwd voor eene menigte, die niemand kan tellen, die allen koningen, zonen en dochters des Allerhoogsten zijn; hoe heerlijk moet dan die woning niet zijn! *Hoe liefelijk zijn uwe woningen*, zong DAVID, *zalig zijn zij, die in uw huis wonen, zij loven U altijd*; en zulks zag op de tent, welke MOZES naar Gods voorschrift gemaakt had en welke door SALOMONS tempel zoover werd overtroffen, als eene kaars, die door het daglicht van haren luister beroofd wordt. Maar wij mogen opzien en zingen: *hoe liefelijk zijn uwe woningen! Hoe zalig zijn zij die dáár wonen, zij loven u eeuwig!* Hoe heerlijk en groot moet dat gebouw zijn, waarin zoovele woningen zijn? Heerlijke geesten en verheerlijkte sterfelingen moeten eene plaats hebben, indien zij verblijd en voor eeuwig gelukkig zullen zijn volgens hunnen staat, zonder eenige ramp of ongemak. Is de aarde reeds zoo groot van het Oosten tot het Westen en van het Zuiden tot het Noorden, nog grooter is het uitspansel, waarin de zon op en ondergaat, want de zon is grooter dan de aarde, en het uitspansel is nog veel grooter dan de zon, en strekt zich uit rondom de aarde. Hoe groot moet dan niet de hoogte

hemel zijn! Is de zon reeds zulk een heerlijk licht, hoe heerlijk moet het dan niet binnen in den hemel blinken, *waar men geen zon of maan behoeft, maar waar de heerlijkheid Gods verlicht*, zoodat de zon zoo dood en duister zoude schijnen, alsof zij een nachtlicht was. Daar is een zoodanigen glans, dat, toen MOZES er maar een klein straaltje van gezien had, zijn aangezicht zoo blinkend was, dat de kinderen Israëls hem niet konden aanstaren. Hoe moeten zij dan niet blinken, die het aangezicht huns Vaders gestadig zien! Als ik wilde spreken van de groote blijdschap, welke daar is, en van de schatten, welke daar boven zijn, van de volmaakt-heid van alles, dan zoude het zijn, alsof ik u eenen droppel water vertoonde en zeide, dat het de zee was. Iemand, die nooit de zee gezien had, zoude zeggen, is het anders niet, is dat de zee, waarvan men zooveel spreekt! Maar als hij daarna bij de zee kwam, dan zoude hij ontdekken, dat hij bedrogen was, en iets gezien had, dat er geheel niet mede te vergelijken was. Die met een zwarte houtskool de zon op een witten muur schildert om haren glans af te beelden, doet haar weinig eer aan, en toch zoude mijn spreken of schrijven over de vreugde des hemels, geen betere gelijkenis zijn. Konde ik echter mijne handen verheffen boven de wolken, en die verhevene gordijnen eens openschuiven; of konde ik u zulke verziende oogen geven als STEFANUS had, om in den hemel te zien, dan zoudt gij verbaasd staan en bekennen, dat het onuitsprekelijke dingen zijn. Indien gij PÉTRUS daarover eens hoordet prediken, die er geweest was, hij zou er van spreken. O! hoe zoude hij uwe ziel verrukken, zoodat gij zoudt denken, dat gij reeds in den hemel waart, en dan zoude hij toch nog eindelijk besluiten met te zeggen: het is onuitsprekelijk! Vervolgens zoude hij stilzwijgen en daarvan niet meer willen zeggen, dan *dat het eenen mensch niet betaamt daarvan te spreken*. Immers geen sterfelijk wezen

is daartoe bekwaam; zijn spreken zoude de heerlijkheid dier vreugde meer verkleinen en verduisteren, dan verheffen en verheerlijken! O, hoe moesten wij dan niet zorgen onzen tijd hier wel te besteden en naarstig te werken om die spijs, welke niet vergaat; ijverig te loopen en te strijden, om in te gaan in de vreugde onzes Heeren en dáár eeuwig te rusten van onzen arbeid. Het is aangenaam voor oude lieden, dat zij rijkelijk kunnen leven van het geen zij eerlijk hebben gewonnen, maar hoe verblijdend is het, dat de Heere CHRISTUS de pijn heeft doorgestaan, opdat wij den wijn zouden drinken in het Koninkrijk zijns Vaders, en dat wij na zulken korten arbeid, zulken grooten rijkdom ontvangen, waardoor wij eeuwig rijk en verblijd kunnen zijn. Was DAVID zoo verblijd, toen men tot hem zeide, *wij zullen in het huis des Heeren gaan, onze voeten zullen staan in uwe poorten, o Jeruzalem* (Ps. 122), hoe verblijd zult gij dan zijn, wanneer de Heere JESUS tot u zal zeggen: *komt gij gezegenden, beërft het Koninkrijk*. Hiervan verzekert u de Heere CHRISTUS door het gebruik des H. Avondmaals. Hoe moesten wij dan daarover niet verheugd zijn en met vermaak daaraan denken; hoe dankbaar moesten wij onze oogen opheffen en de onderste zoldering van dat heerlijk paleis aanschouwen, en denken: is die zoo heerlijk, zoo vol van lichten, zoo blinkend, hoe onuitsprekelijk heerlijk moet het dan daar binnen niet zijn! Zulks is ons bij 't Avondmaal beloofd en verzegeld; wij hebben daarop met den Eigenaar, die macht heeft om het te geven aan wien Hij wil, gegeten en gedronken, tot verzekering, dat Hij ons tot zijne erfgenamen gemaakt heeft; hierop kunnen wij vast vertrouwen, indien wij slechts oprecht zijn en er *in onzen geest geen bedrog is*. Indien iemand van ons, door den oorlog verjaagd zijnde, buiten 's lands ging bedelen, groot verdriet en armoede leed en hij eenen brief ontving, dat zeker rijk heer, gestorven zijnde, hem zoo veel

geld, zoo vele huizen en zoo veel land had vermaakt, dat hij daaraan geheel zijn leven genoeg had, en hij afschrift kreeg van dien uitersten wil, ja het oorspronkelijke testament zelve, hoe verblijd zoude hij zijn! Des nachts zoude hij niet kunnen slapen, omdat zijn verdriet en ellende zoo ras zouden eindigen en worden verwisseld met zulk een verblijdenden toestand. En viel hij al in slaap, hij zoude er van droomen; bij dag zoude hij er met hartelijke blijdschap van spreken met ieder, dien hij ontmoette. Hij zoude verlangend zijn en zich haasten om al die goederen te gaan bezien, zoodat hem de weg te lang zoude vallen, als hij niet haastig genoeg vooruit kwam. En wat zijn wij hier op aarde meer dan bedelaars, die elken dag aan de deur des hemels moeten gaan bidden en vragen om *ons dagelijksch brood*. Hier krijgen wij het zeker bericht en het verzegeld, onfeilbaar testament, dat God onze Vader is en dat CHRISTUS, zijn Eeniggeboren Zoon, ons met zijn bloed deze hemelsche gaven heeft verworven en bij uitersten wil vermaakt. Hoe moesten dan niet onze harten naar boven gaan; hoe verblijd moesten wij niet de zon, de maan en de sterren aanschouwen, en *ons verheugen in de hope der heerlijkheid Gods*, die nog veel heerlijker dingen voor ons heeft bereid en voor ons bewaard in den hemel. O, hoe dwaas zijn wij dan, dat wij niet trachten om door eene ernstige beproeving van ons zelve, zekerheid te verkrijgen en niet langer in twijfel te blijven!

XXIX. Om nu goed te zoeken en te bezorgen hetgeen boven is, moeten wij veel denken aan de liefde onzes Zaligmakers, welke ons vertoond is in het H. Avondmaal; zulks zal ons zeer ijverig maken om onze harten tot hem op te heffen. Liefde baart liefde. Liefde trekt de ziel als met koorden. De ziel is beter te huis, waar zij leeft, dan waar zij leeft. Als wij veel denken aan de groote liefde Gods en aan de trouw van onzen Zaligmaker dan zullen onze harten daardoor in wederliefde

ontstoken wordt; even gelijk de zon brand verwekt door het brandglas, zoo is ook het Evangelie gelijk aan een brandglas, waardoor de stralen van *de Zonne der Gerechtigheid* onze harten ontsteken. Hierin is echter de grootste hinderpaal, dat men zich gedurig inbeeldt, dat God meer genegen is tot verdoemen dan tot zaligmaken, en dat men niet bedenkt, dat Hij *geenen lust heeft in den dood des zondaars, maar dat Hij lust heeft in diens bekeering en leven*. Indien wij konden denken aan God in CHRISTUS als aan een genadigen Vader, die ons ongeveinsd bemint, en die *de liefde zelve* is, die ons zoo veel goeds heeft gedaan en nog meer wil doen, die ons meer bemindt dan wij ons zelve, die zulk een heerlijke woning voor ons heeft bereid, — hoe zouden onze harten zich tot Hem verheffen! Hoe ijverig zonden wij zijn om hier te werken en die oefeningen aan te vangen, waarmede de inwoners des hemels zich bezig houden! In den hemel zingt men veel. Allen die daar zijn, loven God gedurig, en dankzegging is Gode zoo aangenaam, dat Hij wil, dat zijn volk in eeuwigheid niets anders zal doen. Er is dus geen beter afbeelding van de bewoners des hemels, dan het volk van God, 't welk zijnen lof op aarde zingt met een heilige vreugde. Maar helaas, wij zijn meestentijds klagers en zelden dankzeggers; als wij van ons gebrek spreken, vergrooten wij zulks, even als de bedelaars, maar als wij zullen zeggen, wat wij van God ontvangen hebben, dan zijn onze woorden gewoonlijk kort en haastig; en als wij nog eens een psalm zingen, hoe weinig vuur is er dan op het altaar, om dat offer ten hemel te doen stijgen! Deze en dergelijke godsdienstige oefeningen moesten voor ons, even als voor ELIAS een vurige wagen zijn om ons op te voeren ten hemel. Gods brieven, boodschappen en panden, aan ons gezonden, moesten onze zielen levend maken, zoo als de wagens van JOZEF het hart van JACOB deden; en onze gebeden tot

God, moesten ons tot Hem henen voeren. Al wonen ook kooplieden en goede vrienden verre van elkander, zij kunnen evenwel grooten handel met elkander drijven, elkanders genegenheid opwekken en elkander aansporen tot het een of ander door brieven. Een klein briefje kan groote blijdschap verwekken bij eene vrouw, als zij daaruit de gezondheid van haar afwezigen man verneemt, of den grooten winst, dien hij gemaakt heeft in zijnen koophandel, of de groote overwinning, die hij bevochten heeft op zijne vijanden; zij is zeer verheugd, ofschoon zij er zelve niet bij is geweest, als dan de Heere JESUS zijne brieven en boden zendt, en ons door hen en door de nevensgaande panden en geschenken verzekert, dat Hij een Heer is van den hemel en heerscht over alles, wat in hemel en op aarde is, en dat Hij alle zijne geestelijke vijanden overwonnen, over hen gezegepraald en den hemel voor ons verworven heeft. Al zijn wij dan ook bij den strijd niet geweest, en al zien wij die groote winst en dat heerlijk erfgoed hier niet, zoo kunnen wij echter daarom wel juichen en vroolijk zijn, wanneer wij zijn testament lezen, zijne brieven en panden zien en de boodschappers hooren, die zulks verkondigen in zijnen Naam; en deze blijdschap moesten wij betoonen met woorden en werken. De gedachten kunnen grootelijks opgewekt en gevoed worden door woorden. Als het hart van eene zaak vol is, moet de mond er van spreken, en als men veel spreekt van hetgeen men lief heeft, dan wordt de liefde gevoed door de spraak. Maar het is helaas zoo ver gekomen, dat de Christenen zich schamen over den hemel en hemelsche dingen te spreken. De losbanige jongeling schaamt zich niet om te spreken over zijn drinken en dansen, noch het lichtvaardige meisje over hare pronkerij. IJdel geklap verkwest veel kostbaren tijd, waardoor wij onze reis naar den hemel zouden kunnen bespoedigen. De schipper spreekt van den wind, de koopman van winst

en het kind van zijn — knickers; zal een Christen dan niet spreken van CHRISTUS en den hemel? Zullen Christenen bij elkanderen komen om vroolijk te zijn, en zullen zij niet spreken over hunne bijeenkomst in den hemel en van hunne reis daar naar toe? Wij zijn afkeerig van bedorven spijs, wij eten niet gaarne dat riekt en rot is; zullen wij dus niet evenzeer zorgen voor hetgeen de deur van onzen mond uitgaat, als voor dat wat er ingaat; willen wij geen vuile spijs nuttigen, zullen wij dan wel toelaten, dat er onreine woorden en vuil gesnap uitga, daar het laatste veel schandelijker is dan het eerste? *daar toch hetgeen ten monde ingaat den mensch niet verontreinigt voor God, maar alleen wat uit den mond gaat*, en wij meer moeten zorgen voor onze ziel, dan voor ons lichaam. Sprak *de vrouw* zoo vroolijk tot hare *geburinnen van haren penning*, en de herder van zijn *schaap*, en waren zij zoo blijde, omdat zij het verlorene wedergevonden hadden, — hoe vol moest dan niet ons hart en onze mond zijn van den hemel, dien wij door onze zonden verloren hadden en dien CHRISTUS door zijn bloed voor ons herwonnen heeft! En dit zooveel te meer, omdat wij hier slechts een korten tijd zullen blijven en schielijk verreizen om datgene te bezitten, wat ons beloofd en door het H. Avondmaal verzegeld is! Indien het nog ver af was en indien het nog langen tijd zoude aanhouden, voor dat wij het beloofde Koninkrijk zouden bezitten, dan zoude de lust allengs kunnen vergaan. Wat ver is, trekt niet zoo, als 'tgeen zeer nabij is. Hij, die u zegt, dat de pest nog honderd mijlen van u is, ontstelt u niet zoo, als hij die zegt, dat zij naast uwe deur of in uw huis is. Die u van eene erfenis spreekt, welke gij eerst na verloop van vele jaren kunt ontvangen, verblijdt u niet zoo zeer als hij, die u de tijding brengt, dat uwe welgeladene schepen zijn binnen gekomen, en dat er meer dan een ton gouds gewonnen is. Het eerste, denkt gij, is een vogel

in de lucht: ik kan wel reeds lang dood zijn eer die tijd om is; maar het andere, zegt gij, is gereed geld; en één visch in het net, is beter dan duizend in het water. Dat men zoo onverschillig aan den hemel denkt en zoo loom en traag is om hemelsche dingen te bedenken, zulks komt daarvan meest, dat men denkt nog ver van den hemel te zijn en dat het nog langen tijd zal duren, eer men daar zal komen.

Een jongeling denkt, dat hij nog vijftig of zestig jaren te goed heeft, en de ouden meenen, dat het misschien nog wel tien of twaalf jaren zal duren, voor dat het hun beurt is, om den hemel in te gaan. Velen, indien zij durfden zeggen, wat zij denken, zouden wel wenschen, dat de hemel nog langen tijd wegbleef, en dat zij er nog eens zoo ver af waren. Dezulken hebben er weinig lust toe en nog minder eigendom er aan en zij beloven zich zelven een langeren tijd op aarde, dan God hun beloofd heeft. Uit hun gezondheid en ouderdom, die onzeker zijn, maken zij eene rekening op, die nog onzekerder is, omdat zij hopen op een tijd die toekomend maar niet in hunne macht is. Dit maakt, dat zij op den hemel zien, als op iets, dat niet alleen ver van hen is, maar waar zij ook nog in langen tijd niet zullen komen. Indien de rijke man niet gedacht had, dat hij nog langen tijd zoude leven, dan zoude hij meer gejaagd hebben naar de vreugde des hemels, dan naar de vruchten zijner akkers en het vergrooten zijner schuren. Als wij niet dachten, dat wij hier nog langen tijd zouden blijven, tot dat wij dit en dat nog zouden hebben beschikt, dan zouden wij meer om den hemel dan om de aarde denken. Ach, hoe veel beter was het, te denken aan de kortheid van ons leven en aan den langen duur der eeuwigheid die ons zoo nabij is, zoodat er tusschen ons en haar maar ééne schrede is! Wat is de tijd die verlopen is; wat zijn die twintig, dertig, zestig, zeventig jaren, die gij

geleefd hebt? En zal de overige tijd even zoo zijn, als de verloopene? Vergaat niet allengskens de hut, waarin uwe ziel woont; zal die niet haast invallen en verbroken worden? Ziet gij niet, dat uw uurglas snel verloopt, dat de zon voor u snel op- en ondergaat? Hoe ras kan uw leven uit zijn en de zon ondergaan, zoo dat gij haar nooit weder ziet opgaan! Gelijk de woorden die wij spreken, en gelijk nu mijne pen onder het schrijven, zoo ras en nog veel rasser loopt het leven en de tijd weg en komt nooit terug. Indien gij zeker wist, dat gij morgen zoudt sterven, hoe ernstig zoudt gij dan heden aan den hemel denken, en hoe ijverig zoudt gij gedurende dezen nacht zijn om te bidden! Een gevangen man moge zoo vroolijk zijn als hij wil, wanneer hem het doodvonnis wordt aangezegd, dan verandert zijn gelaat. SAUL schrikte, toen hij hoorde, dat hij den anderen dag zoude sterven. Indien CHRISTUS tot een geloovige ziel sprak, wat de duivel tegen SAUL zeide: *morgen om dezen tijd, zult gij met mij zijn*, — of hetgeen de boetvaardige moordenaar op zijn bede ten antwoord kreeg: *heden zult gij met mij in het Paradijs zijn*, — hoe zoude zulks hen niet ten hemel opheffen! En immers kunt gij niet zeggen, dat gij nog eene week, ja nog één dag er buiten zult blijven. Waarom dan niet met uwe gedachten, bekommeringen en verzuchtingen daarheen gesneld om aan den weg gewoon te worden, opdat gij daarvoor niet verschrikt, als gij de reis werkelijk zult aannemen. Aan een weg, dien men alle dagen gaat, wordt men zoo gewoon, dat men dien zonder schroom inslaat, omdat men weet, waar men komen zal. Zoo gij dan dagelijks den Heere JESUS gaat opzoeken, Hem aanspreekt in uwe gebeden en door uwe geestelijke overpeinzingen ziet waar Hij woont, dan zult gij niet schroomen om door den dood over te gaan en eeuwig bij Hem te wonen in den hemel.

XXX. Tot besluit. Het gebruik van het H. Avond

maal moet ons opwekken om elkanderen hartelijk lief te hebben met broederlijke liefde; want dáár is ons getoond, *dat CHRISTUS ons heeft lief gehad, zich zelven voor ons heeft overgegeven, tot eene offerande en slachtoffer en dat Hij is overgeleverd ter dood om onze zonden.* Hieruit maakt PAULUS dit besluit: *wandelt in de liefde* (Efez. : 5, 2). Het Avondmaal verzegelt ons, dat God onze Vader is, en dat *Hij ons heeft liefgehad met eene eeuwige liefde* ons alle onze zonden vergevende om het bloed van CHRISTUS. Hieruit volgt, zegt de Apostel, dat wij moeten zijn: *navolgers Gods als geliefde kinderen en wandelen in de liefde, en dat wij elkander vergeven, gelijk God in CHRISTUS ons vergeven heeft.* Het is voor de kinderen een dubbele eer, dat zij de deugden hunner ouders navolgen; want het is hun eene eer, dat deze deugdzaam zijn, en dit te meer als zij van zulke vrome ouders niet ontaard zijn. Het was voor ISMAEL eene dubbele schande, dat hij een boos kind was van een goed vader; hij was spot- en krakeelachtig; hij bespote IZAAK en twistte met iedereen: *zijne hand was tegen een iegelijk en eens iegelijks hand tegen hem.* Zijn vader ABRAHAM was een man van een sterk geloof en een vast vertrouwen, die nooit twist maar altijd vrede zocht. EZAU had een vader, die zeer zedig en vroom was; hij daarentegen was een *ruw, wild en onzedig mensch.* Zoo is het ook eene groote schande, dat zij, die zich uitgeven voor kinderen Gods en daarop aan zijne Tafel gaan eten en drinken de deugden huns Vaders niet navolgen. ABRAHAMS kinderen doen ABRAHAMS werken. Zulks stelde onze Heere voor een vasten regel en besloot daaruit, dat de booze Joden uit den Vader den duivel waren, omdat zij zijne werken deden. Gods kinderen moeten dan ook *Gods werken doen, en navolgers van God zijn.* De naam van een kind Gods is eervol en gemakkelijk te dragen, maar zonder de deugd der liefde is die ijdel en schandelijk. *Het is eene eer*

voor eenen man van den twist af te blijven, zoo is het ook eene eer voor een kind van God in liefde en vrede te leven, omdat *God een God van liefde en vrede is*. Die dan kinderen Gods willen genaamd worden moeten dien naam door navolging van CHRISTUS vereeren en den aard huns Vaders toonen; zoo maakt men *zijne roeping en verkiezing vast*, wanneer men *broederlijke liefde onder elkander heeft*, want dat is het kleed waaraan de *discipelen van CHRISTUS* gekend worden; daaruit kan men weten, dat men het ware zaligmakende geloof heeft, dat *krachtig werkt door de liefde*. Men volgt gaarne de groote heeren na in het fatsoen der nieuwe mode van kleeding en opschik, zullen wij dan niet den grootsten Heere, voor wien eens alle heeren ten oordeel moeten komen, navolgen in de liefde? Wij gaan aan éénen Tafel, eten van één brood, drinken van éénen wijn, zullen wij dan niet eensgezind zijn in de liefde? *Één brood is het*, zoo *zijn wij velen één lichaam*, omdat *wij ééns broods deelachtig zijn*. Indien wij waarlijk zijn, wat wij, aan de H. Tafel gaande, belijden, namelijk kinderen Gods en erfgenamen des hemels, dan zullen wij eeuwig bij elkander wonen in het huis onzes Vaders; kunnen wij dan niet een korten tijd met elkander op aarde in vrede en liefde wandelen? Die licht de liefde kwetst en toornig wordt op zijnen broeder, toont, dat hij de aardsche dingen te veel, en de hemelsche te weinig acht. Indien wij elkander houden voor zonen en dochters des Allerhoogsten, voor erfgenamen van een eeuwig Koninkrijk, hoe hoog moeten wij elkander achten, en hoe moet zulks de *ontsteking der liefde en der goede werken te weeg brengen!* Kinderen van eenen koning worden geëerd en met alle beleefdheid en eerbied bejegend; gij kont nu van de Tafel eens Konings; zij die daar met u gaan zijn koningskinderen, indien gij hen veracht om hunne armoede of zwakheid, dan onteert gij den Vader, en hoe zult gij dan eens voor zijne oogen durven komen, en met wat

schrik zult gij dan eens hooren: *deze armen, die gij veracht hebt, zijn mijne zonen en dochters, erfgenamen van mijn Koninkrijk; wie hen heeft aangeraakt, heeft mijnen oogappel aangetast!* Klaagt gij, dat u onrecht is aangedaan en dat gij zulks niet kunt verdragen, denkt dan hoe de Heere CHRISTUS door u verongelijkt is; wat gij Hem al moeite verwekt hebt door uwe zonden en arbeid door uwe overtredingen; welke doodelijke smarten en helsche angsten gij Hem hebt aangedaan, Hem die immers uws gelijke niet is, maar veel hooger en heerlijker dan gij, en veel hooger boven u, dan de hemel boven de aarde. Uw broeder, die u verongelijkt, is even als gij een sterflijk mensch, en *door het geloof een kind Gods*. Hebt gij uwen meerdere zoo verongelijkt, dat gij Hem in den dood en in de helsche angsten hebt gebracht, en heeft Hij het u vergeven en gewillig voor u geleden, om u te verlossen, — zult gij dan ook niet gaarne vergeven het kleine ongelijk, dat u is aangedaan, gij, die bij uwen Zaligmaker vergeleken, maar een armen aardworm zijt? CHRISTUS behoefde geene vergeving van zijne zonden, want Hij had nooit zonde gekend of gedaan, en Hij vergeeft gaarne aan anderen, daar anderen Hem niet behoeven te vergeven. Zullen wij dan niet gaarne verheven, daar wij alle dagen vergeving behoeven. CHRISTUS had wel van het kruis kunnen afkomen, indien Hij u niet had willen verlossen; maar Hij gaf zich zelve over, als een slachtoffer voor uwe zonden; zal het u dan moeielijk vallen uwen naaste zijn vergripte te vergeven? Het Avondmaal vertoont ons, dat de Heere JESUS ons zijn gekruist lichaam tot spijs en zijn vergoten bloed tot drank geeft, opdat wij niet zouden sterven, maar eeuwig leven. O, welk een invloed moest dat uitoefenen op ons gemoed! Indien iemand u van den lichamelijken dood en van de galg had verlost, uit vuur of water gered, waarin gij anders zoudt zijn omgekomen, en hij kwam daarna bij u, of hij zond iemand tot

u om een geringen dienst te begeeren, of dat gij om zijnentwil aan een arm mensch iets zoudt geven, met welke blijdschap zoudt gij zulks doen. Zoo 't anders ware zoudt gij immers schandelijk ondankbaar zijn. CHRISTUS stierf voor u en verlost u van den eeuwigen dood, maakte u rijk en zalig door zijne smarten, en Hij begeert van u, dat gij de zijnen zult liefhebben en hun hunne vergripen tegen u vergeven; hoe durft gij Hem dan zulks weigeren? Hoe zoudt gij uwe oogen voor Hem durven opslaan, als Hij tot u zoude zeggen: *gij booze dienstknecht, behoordet gij u niet te ontfermen over uwen mededienstknecht, gelijk Ik mij over u ontfermd heb?* (Matth. 18). En wij zijn niet alleen elkanders mededienstknechten, maar *wij zijn elkanders leden*. Waar hebt gij ooit gezien, dat de hand en de voet van hetzelfde lichaam elkander zochten te verderven, of het moest zijn bij een krankzinnig en bezeten mensch? Welke schande is het dan voor de gemeente van CHRISTUS, dat hare leden elkander haten, alsof het lichaam krankzinnig, of van den duivel bezeten ware! Heeft dan de Zone Gods eene bruid gehuwd, die zich aanstelt, alsof zij door een legioen duivels bezeten was? Zal een lichaam *zich zelven bijten, en vereten, en zoeken te verteeren?* Zulks zoude kunnen geschieden uit razenden honger, maar CHRISTUS verzorgt zijne gemeente: *Hij is de Behouder zijns lichaams*. Onder de Christenen moet de liefde bloeien, want daar is zij op hare plaats als een visch in het water en als een vogel in de lucht. Bij de tollenaars en zondaars is hare schaduw, maar bij de heiligen is zij zelve; daar heeft zij hare woonplaats en houdt het Koninkrijk van CHRISTUS eendrachtig, *opdat het tegen zich zelve niet verdeeld worde, want dan zoude het niet kunnen bestaan*.

Die in de liefde niet wandelt, wil het Koninkrijk der hemelen tegen zich zelve verdeeld maken en in erger staat brengen, dan het rijk des satans, want daar houdt men eendracht. Liefde verbindt de harten, zoodat

JACOBS ziel hangt aan BENJAMIN en DAVIDS hart aan JONATHAN. SALOMO, die wijs was, is dwaas geworden, omdat de liefde hem aan afgodische vrouwen verbonden hield. De liefde van den gierigaard verbindt hem aan het geld en maakt dat hij, die zijnen troost in den goudklomp zoekt, ongetroost zal moeten sterven, omdat hij met de begeerte om meer te hebben, alles zal moeten verliezen. Die eenen vriend hartelijk lief heeft, zal niet van hem scheiden, of hij gevoelt, dat hij zijn hart daar ter plaats heeft gelaten, waar hij zijnen vriend het laatst gesproken heeft. JAKOB werd op éénen dag van zijnen JOZEF en van zijne blijdschap beroofd; en toen zijn BENJAMIN naar Egypte reisde, konde zijn hart tehuis niet gerust blijven. Toen ELIAS en CHRISTUS ten hemel voeren, maakte de liefde, dat de een werd nageroepen en de ander nageoogd. Zulk een band is de liefde! Zoo wij dan als kinderen Gods aan zijne Tafel geweest zijn, dan moeten ook onze harten door liefde te zamen vereenigd zijn, uit aanmerking van de liefde onzes hemelschen *Vaders, die ons zoo lief heeft gehad, dat Hij ons zijnen Zoon gegeven heeft, den Zoon, die zich zelven voor ons heeft overgegeven in den dood*, en den H. Geestes, die deze liefde verzegelt aan onze harten. Dat zal een drievoudig snoer van liefde zijn, dat nooit zal worden verbroken, maar zich allezins krachtiger zal betoonen door de werken. CHRISTUS zal de liefhebbers zijns Naams, niet oordeelen naar de stem waarmede zij roepen: *Heere, Heere!* maar naar de hand, waarmede zij *de hongerigen spijzigen en de naakten kleeden*. Wilde Hij zijne beminnaars beproeven aan hunne woorden, Hij zoude er weinigen valsch bevinden, maar omdat Hij ze beproefd aan hunne werken en beoordeelt naar hunne vruchten, zoo gaat het Hem met Zijne vrienden, als GIDEON met zijne soldaten, die van tweeëndertig duizend, nauwelijks driehonderd overhield. De rechte liefde is eene echte dochter van het geloof en eene

vruchtbare moeder van weldadige werken, die niet altijd bestaan in rijke giften, want dan zoude hij, die geen geld had ook geene liefde hebben; maar in bereidwilligheid, meêdoogendheid, vertroosting, vergeving en bijstand naar vermogen. Het behagen, dat men in eene zaak scheidt, is het zaad, waaruit de liefde opgroeit. SIMSON had de dochter van den TIMNIETER lief, *om dat zij bevallig was in zijne oogen* (Richt. 14). In alle Gods werken is iets goddelijks en voor den Christen iets hehagelijks; maar voornamelijk is er stof tot liefde in de geloovigen, die *Gods* bijzonder *maaksel zijn, geschapen in CHRISTUS JEZUS*. Want ieder geloovige is een kunstige en levende schilderij van Gods goedheid, barmhartigheid, wijsheid, heiligheid en almacht, een beeld vol aangename trekken en teekenen van het schoonste en bevalligste Wezen, omdat *hij der goddelijke natuur deelachtig is*, hebbende aangedaan den nieuwen mensch; het schoonste schepsel, dat men met de oogen zien en met het hart beminnen kan. Waar wij deze geestelijke schoonheid zien, daar moet onze ziel heengetrokken worden om die lief te hebben, al was het ook naar den armsten mensch der wereld, naar eenen LAZARUS vol zweeren, dien de rijke man door zijne honden liet likken, maar voor wien God den hemel bereid had; want al is hij arm naar het lichaam, hij is rijk naar de ziel, en al is hij leelijk in de oogen der menschen, hij is schoon en heerlijk in de oogen Gods; al wordt hij door struikelen en vallen besmet, *hij reinigt zich zelve*, en zijne bevalligheid is *geen bedrog, noch zijne schoonheid ijdelheid*, omdat hij niet alleen *de gedaante* heeft, maar ook *de kracht der godzaligheid*, die nooit vergaat. En zoo moet dan ook onze liefde tot Gods kinderen, even als tot God zelve, bestendig zijn. Gelijk wij God altijd moeten liefhebben, zoo moeten wij ook altijd liefhebben, *die uit God geboren zijn*; niet alleen als het hun welgaat, maar voornamelijk als het hun kwalijk gaat. Wij moeten geene keukenvrienden

zijn, en als de zwaluwen wegvliegen, wanneer de winter van tegenspoed begint te komen. Van JOB, die op zijnen mesthoop, of zooals zijn boek zegt, *in het midden der assche nederzat*, leest men, dat er niet meer dan vier vrienden hem kwamen bezoeken, drie ouden en een jongere; maar toen hij weder rijk was geworden *kwamen tot hem al zijne broeders en al zijne zusters en allen, die hem te voren gekend hadden, en aten brood met hem* (Job 24: 11). Toen er wat te eten was, kwamen zij allen, maar toen hij arm was, zag hij er weinigen; en die weinigen veroorzaakten hem nog meer kwelling dan vertroosting. Onze liefde moet bestendig zijn, zij moet in ons hart en niet in onzes naasten schotel liggen; zij moet door de vlam des H. Geestes, en niet door het keukenvuur verwarmd worden; dan zal zij, gelijk het heilig vuur op het altaar, nooit uitdooven; dan zal zij zulke diepe wortels schieten, die de hitte der tegenspoed niet kan verdrogen, die de tijd niet kan verteren. Is het hart hare woning niet, dan is het ook de rechte liefde niet, maar een gebroed van *den vader der leugens*; van DELILA's geslacht, die SIMSON in het verderf bracht; gelijk aan de hoer (Spreek. 7), die den jongeling streelde, tot zij hem in 't verderf stortte. Wij moeten *elkander vurig liefhebben uit een rein hart*. Het geloof zonder liefde is een lichaam zonder ziel, en een ijdele naam zonder daad. De hoop zonder de liefde is een anker zonder touw of kabel. Zoo moeten dan deze drie te zamen gaan en blijven, *geloof, hoop en liefde*, doch de meeste is de laatste, *de meeste van deze is de liefde* (I Kor. 13).

Wilde ik hier nu klagen, hoe liefde en trouw, de twee schoonsten aller deugden, het meest in ballingschap omdolen, bij weinigen huisvesting of herberg kunnen vinden, en hoe het geringste oneffen woord genoeg is, om haar eenen scheidbrief te geven en ten huize uit te drijven; hoe deze allerhelderste lichten de meeste verduis-

teringen ondergaan door tusschenkomst der zonde en aardische begeerlijkheden en bewegingen, die vele duistere wolken maken en de hoofddeugd, de liefde, die altijd moest vooraan gaan, gewoonlijk achter doet blijven en verstoot, dan zoude ik een oude en krachtelooze klacht ophalen; daarom wil ik liever besluiten met het liefde-woord, dat de geliefde discipel van onzen Heere nog op zijnen hoogen ouderdom gedurig in den mond had, waarover hij zoo veel geschreven heeft en dat nooit te veel wordt uitgesproken, omdat het nooit genoeg betracht wordt: *Kinderkens hebt elkander lief!*

I N H O U D.

EERSTE DEEL.

Hoofdst.		bladz.
	Opdracht	3.
I.	Wat de voorbereiding is	5.
II.	Deze voorbereiding moet geschieden door ieder lidmaat der gemeente	25.
III.	Deze voorbereiding moet noodzakelijk het gebruik voorafgaan	35.
IV.	Waarschuwing aan hen, die deze voorbe- reiding verzuimen	51.
V.	Beletselen van en middelen tot deze voor- bereiding	73.
VI.	Op welke wijze de beproeving geschieden moet om recht avondmaal te houden .	115.

TWEEDE DEEL.

	Opdracht	211.
I.	De insteller, tijd en teekenen des avond- maals	214.
II.	Het verwekken van honger en dorst, voor men aan de H. Tafel gaat	251.
III.	Overdenkingen vóór, onder en na het H. Avondmaal	278.

DERDE DEEL.

	Dankbaarheid na het gebruik des H. Avond- maals	288.
--	--	------